

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 22 Φεβρουαρίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 913

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΥΠΟΘΕΣΗ AL JAZEERA

Οι αντιδράσεις δεν προέκυψαν σε κενό

Ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, Μιχάλης Βορκάς, αναφερόμενος στις αντιδράσεις της κοινής γνώμης, λέει στην «Κ» ότι αυτές δεν προέκυψαν σε κενό. «Αν έχει απομείνει κάτι που δεν αποδόμησε ο λαϊκισμός είναι η εμπιστοσύνη στη Δικαιοσύνη». **Σελ. 6**

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Η νέα Βουλή και ο δικαιωματισμός

Πώς αλλάζει η μεγάλη εικόνα των επερχόμενων βουλευτικών εκλογών, με την πρακτική της online παρουσίας, δοκιμάζοντας τα όρια της συζήτησης για τα ανθρώπινα δικαιώματα. **Σελ. 6**

ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

ΕΙΡΗΝΗ ΠΙΚΗ

Η κυβέρνηση δεν στηρίζεται σε κομματικές βεβαιότητες **Σελ. 7**

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Συγκλίσεις και αποκλίσεις στο Κυπριακό **Σελ. 5**

ΕΥΕΛΘΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Η ζωή με τον πατέρα μου Γιώργο Βασιλείου **Σελ. 10-11**

Με Nurofen,
ο πονοκέφαλος
δεν θα χαλάσει
τη στιγμή.

NUROFEN EXPRESS
Nurofen Express, 12mg

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΙΝΗΤΗ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΟΜΟΤΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΝΤΡΟ Ν ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΟ 142

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΠΑΝΑΝΟΦΛΟΥΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Εξευμενίζοντας τον Τραμπ

Συμμετοχή της Κύπρου στο Συμβούλιο Ειρήνης του Αμερικανού προέδρου,
με ιδρυτικό μέλος τη μη αναγνωρισμένη οντότητα του Κοσόβου

Η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη δήλωσε παρούσα στο Συμβούλιο Ειρήνης του Τραμπ, παρά τη συμμετοχή της μη αναγνωρισμένης από τον ΟΗΕ οντότητας του Κοσόβου, που αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση και για τη λεγόμενη «ΤΔΒΚ». Η

«Κ» παρουσιάζει επιστολή του πλανητάρχη που προσδίδει στο Κόσοβο καθεστώς «ιδρυτικού μέλους», καθιστώντας σαφές ότι το Συμβούλιο Ειρήνης δεν έχει ενδοιασμούς να εκκολάψει στους κόλπους του μη αναγνωρισμένες από τον

ΟΗΕ οντότητες. Σε ανάλογες περιπτώσεις –παρουσίας της λεγόμενης «ΤΔΒΚ»– η Λευκωσία έκανε λόγο για «ολίσθημα» και «προβολή αποσχιστικής οντότητας κατά παράβαση της διεθνούς νομιμότητας». **Σελ. 4**

Η «Κ» ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Φωνές από τις πόλεις του πολέμου

Τέσσερα χρόνια μετά, οι Ουκρανοί έχουν μάθει να ζουν με τις σειρήνες, τα μπλακ άουτ και τον κίνδυνο

Ο Εβγκένι Σιμπανόφ έμεινε επτά μήνες αιχμάλωτος των Ρώσων. Υπέστη βασανιστήρια, που του κληροδότησαν σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα. Η «Κ» άκουσε ιστορίες ανθρώπων που θα ήθελαν να ξεχάσουν όσα έχουν ζήσει. **Σελ. 20-21**

ΤΟ «ΦΙΛΜ» ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Τα ίχνη του λοχία Χόιερ πριν και μετά το Σκοπευτήριο

Τι δείχνει η έρευνα των ιστορικών στο άλμπουμ του Γερμανού στρατιώτη. Ο Βαλεντίν Σνάιντερ, ειδικός στη γερμανική κατοχή στην Ελλάδα, αναλύει για την «Κ» 163 φωτογραφικά τεκμήρια. **Σελ. 18-19**

ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ ΑΝΤΡΙΟΥ

Η σύλληψη του έκπτωτου

Οι αστυνομικοί δεν συνέλαβαν απλώς έναν έκπτωτο πρώην πρίγκιπα, αλλά έναν άνθρωπο που παραμένει εν δυνάμει διάδοχος του βρετανικού θρόνου, ο όγδοος στη σειρά. **Σελ. 23**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Συμβολισμοί

Η σύλληψη του πρώην πρίγκιπα Άντριου, ανήμερα μάλιστα των γενεθλίων του, θα μπορούσε να ενέχει έναν ισχυρό συμβολισμό: τη διατράνωσή πως ουδείς βρίσκεται πάνω από τον νόμο. Και να σηματοδοτήσει έτσι το πέρασμα σε μια εποχή ισονομίας όπου η προσωπική ευθύνη βαρύνει τον καθένα, ανεξαρτήτως τίτλου, κοσμοπολίτικης σιωπής και αλληλεγγύης των ελίτ. Αρκεί ο συμβολισμός αυτός να μετουσιωθεί παντού –και στη χώρα μας– σε πράξη.

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ

Το αόρατο cartel προσλήψεων

Ένα καλά παγιωμένο και αθέατο δίκτυο προσλήψεων εργαζομένων από τρίτες χώρες λειτουργεί στην Κύπρο. Η εικόνα διαμορφώνεται από τους παράνομους ατζέντηδες και τις

διαβρωμένες διαδικασίες πρόσληψης. Στο επίκεντρο βρίσκεται η ξενοδοχειακή βιομηχανία, όπου καταγράφονται οι πιο σοβαρές παρατυπίες. **Οικονομική, σελ. 3**

ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Η παράσταση «Τούλα» επιστρέφει

Η Ελενα Αγαθοκλέους πρωταγωνιστεί στο θεατρικό έργο «Τούλα», σε σκηνοθεσία Διομήδη Κουφτερού και σχολιάζει την ιδέα της παράστασης εγκαινιάζοντας τη νέα στήλη της «Κ», Σχόλια επί εικόνων. **Τέχνες, σελ. 3**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η Κάτια Δανδουλάκη μιλάει στην «Κ»

Η θεατρική παράσταση «Ο αόρατος επισκέπτης», σε σκηνοθεσία Σοφίας Σιπυράτου, έρχεται στην Κύπρο για σειρά παραστάσεων και στην «Κ» μιλάει η πρωταγωνίστρια Κάτια Δανδουλάκη. **Τέχνες, σελ. 4**

Κρατάμε
τη μια όψη
του νομίσματος.
Αυτή που μας φέρνει
πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

BIG BANG
ORIGINAL
UNICO

HUBLOT

Vassos Elades Accessories Ltd
Nicosia - Cyprus Tel: 22 897 381

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Η δικτατορία της πλιθιότητας

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, στις προεδρικές του 2018 οι στενοί συνεργάτες του Νικόλα είχαν ένα inside joke: #kopellouthkia. Τουτέστιν, η αδελφή του υποψηφίου Αναστασία και ο εξ απορρήτων του Χρύσης, αυτο-τρολάρονταν ως το νέο αίμα του ΔΗ-ΚΟ. 8 χρόνια μετά, το #kopellouthkia αποτελεί σήμα κατατεθέν της πολιτικής μας πραγματικότητας, δυστυχώς όχι σαν πλάκα. Μα πόσο πιο μπροστά αυτά τα παιδιά πια;

Τα κοπελλούθκια (κυριολεκτικά ομιλώντας) παίρνουν την εκδίκησή τους από το σύστημα και απειλούν να ανατρέψουν την κυρίαρχη τάξη πραγμάτων. Αν αυτό σήμαινε ότι νέοι άνθρωποι, αντισυμβατικοί και εκτός του κομματικού κατεστημένου, απειλούν να φέρουν τα πάνω κάτω θα έλεγα χαλάλι. Πλην, όμως, στην περίπτωση της μικρής μας βραχονησίδας η επανάσταση που φέρνουν τα κοπελλούθκια δεν είναι παρά μια ακατάσχετη σαχλαμάρα. Τον τόνο δίνει βεβαίως ο αρχηγός Φειδίας, ο οποίος έχει εξασφαλίσει κάποιου είδους carte blanche επειδή οι συστημικοί τα κάνουν μαντάρα.

Αυτό που ανεπιφύλακτα αναγνωρίζω στον νεαρό είναι η αποτελεσματικότητα του στη δημιουργία content. Τουτέστιν, παντός είδους «βιντεούθκια», τα οποία διατηρούν το ενδιαφέρον των ψηφοφόρων αμείωτο. Πολύτιμη παρτενέρ του είναι η εθνική αρραβωνιαστικιά Στυλιάνα, η οποία αποδεικνύεται ακάματη στην παραγωγή περιεχομένου. Έτσι σε μόλις μια βδομάδα είδαμε το ζεύγος να χαριεντίζεται στην Disneyland, να διασκεδάζει στον Ρουβιά (όπου ο Σάκης αναγνώρισε τον Φειδία με τη Στυλιάνα να παντάντζει στο κλάμα) και να χορεύει Jalla με την Antigoni.

Με κίνδυνο να κατηγορηθώ για στενομουαλιά, το πολιτικό μου συμπέρασμα είναι ότι βιώνουμε τη δικτατορία

της πλιθιότητας. Τουτέστιν, αγαπημένο μου ημερολόγιο, την επέλαση διαφόρων απίθανων τύπων που μετά τον Μάιο μπορεί να νομοθετούν χωρίς να ξέρουν την τύφλα τους. Οι εξυπνάδες και το φτηνό χιούμορ κατκλύζουν τα social media βρίσκοντας πρόθυμο ακροατήριο για να χειροκροτήσει κάθε λογής «αντισυστημική» ανοησία. Μέσα στον γενικότερο χαμό, τι του λείπει του ψωριάρη; Εκτός από φρόντα με μαργαρίτκι κι ένας «σταρ» ανάλογου αισθητικού επιπέδου.

Ο Μαυρίκιος Μαυρίκιου αποτελεί την επιτομή του κακού γούστου στην καταταλαιπωρημένη show biz. Η άλλη όψη του νομίσματος δηλαδή, που από

τη μια πλευρά έχει αποτυπωμένο το θρασύ χαμόγελο του Φειδία και από την άλλη το πασπαλισμένο με γκλίτερ πρόσωπο του Μαυρίκιου. Και τι δεν είδαμε αυτή τη βδομάδα... Τον Μαυρίκιο ντυμένο με στραφαλιτζέ ασημί μπλουζάκι να σβήνει τα κεράκια σε μια τούρτα με νότες και τριαντάφυλλα, ενώ δίπλα του ακκίζεται η εσεμμένη Ιλάντσα. Επίσης, ένα άθλιο marketing της δουλειάς του τραγουδώντας Μαζωνάκη, με θλιβερό κομπάρσο τον νεαρό που μίνυσε τον Μαζωνάκη. Δεν έχουν σημασία οι λεπτομέρειες, αλλά να, πέφταν τ' άστρα μες στη λασπουριά κι αυτοί πλατσουρίζανε.

Η δικτατορία της πλιθιότητας έχει ως τίμημα την παρέμβαση του ΕΛΑΜ

και στα της τέχνης. Σε ανακοίνωσή του για τη «Δωδέκατη Νύκτα» του ΘΟΚ μεταξύ άλλων αναφέρει: «Οι σκηνοθετικές επιλογές και το περιεχόμενο της συγκεκριμένης παραγωγής δεν προάγουν τον πολιτισμό, αλλά προωθούν τον παραλογισμό της woke ατζέντας». Με αυτά κατά νου παρακολούθησα την παράσταση που σκηνοθετεί στην κεντρική σκηνή ο Βρετανός Owen Horsley, αγαπημένο ημερολόγιο...

Το θερμό χειροκρότημα στο τέλος επικύρωσε αυτό που αισθάνθηκα κι εγώ ως θεατής: την απόλαυση που προσφέρει μια εκλεκτή θεατρική εμπειρία. Πρόκειται για μια χυμώδη παράσταση, με εξαιρετικό υποκρι-

τικό ταμπεραμέντο και σύγχρονη αισθητική. Η Στέλα Φυρογένη είναι χάρμα και στην ερμηνεία των τραγουδιών, σε ένα ευφυές ανέβασμα που φέρνει τον Σαίξπηρ στο σήμερα. Το γεγονός ότι έγινε έξαλλο το ΕΛΑΜ είναι αφενός ένας σοβαρός λόγος για να δουν την παράσταση όσοι αγαπούν το καλό θέατρο κι αφετέρου αντίσταση στη δικτατορία της πλιθιότητας που απειλεί να μας πνίξει.

«Τους τελευταίους μήνες είναι πλήρες ενημερωμένοι στο Προεδρικό» ήταν η ραδιο-φωνική ατάκα που εντόπισε η Ελένη Θεοχάρους και την ανέβασε στο Χ ανεβάζοντάς μας το κέφι. Η γνωστή για το βιτριολικό της χιούμορ, παλαιάς κοπής πολιτικός, συ-

μπλήρωσε: «Ευτυχές η νέα εβδομάδα αγαπητοί ακροατές!». Καταγράφηκε.

Παραμένοντας στο ελαφρολαϊκό κλίμα ιδού και ένα μπιζουδάκι για τον ιστορικό του μέλλοντος, όταν θα καταγράψει τις υποσημειώσεις της τρέχουσας προεκλογικής μας ιστορίας: Ο Μαρίνος Κλεάνθους, σε βίντεο όπου πρωταγωνιστεί με απaráμιλλο μηρίο, θυμίζει τη συμμετοχή του στο αλθήστου μνήμης reality Bar, καθώς και την πιο πρόσφατη συμμετοχή του στο τηλεπαιχνίδι Chase. «Με αυτό το βίντεο όμως ας ξανασυζητούμε», λέει και ως υποψήφιος βουλευτής κάνει λογοπαίγνιο («Δηλώνω Παρών»), επιβεβαιώνοντας τη θεωρία ότι η ύπαρξη της ΔΗΠΑ δεν είναι τελικά αστικός μύθος.

Σε άλλα νέα, ο γνωστός ως πρώην κολλητός του Οδυσσέα Μιχαηλίδη και παραλίγο υποψήφιος βουλευτής με την Άμεση Δημοκρατία Ανδρέας Χασαπόπουλος, ανακοίνωσε ότι θα κατέλθει στις εκλογές με το Πατριωτικό Μέτωπο «Λακεδαιμόνιοι». Η απόφασή του επιβεβαιώνει αυτό που υποψιαζόμασταν καιρό, αλλά από κομψότητα δεν ομολογούσαμε δημόσια: στην πολιτική δεν ισχύει το «καμιά δουλειά δεν είναι ντροπή».

Σαν να μη μας έφταναν τα θέματά μας (που είναι πολλά), πρέπει να χειριστούμε και τα ψυχολογικά της Νομικής Υπηρεσίας. Βγήκε η εισαγγελέας - υπεύθυνη της ομάδας επικοινωνίας Πολίνα Ευθυβούλου και μας κατόδασσε γιατί δεν αντιλαμβάνομαστε, ως λαός της βραχονησίδας, τον Γολγοθά που βιώνουν καθημερινά. Το γεγονός πάλι ότι η κατακραυγή οφείλεται στην παταγώδη αποτυχία τους στην υπόθεση Συλλούρη - Τζι-οβάννη δεν φαίνεται να τους περνά καν από το μυαλό. Και χασοδίκες και drama queens. Οι κύριοι Σαββίδης και Αγγελίδης καλά; Πάντα καλά.

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

22-2-1936

Στρατηγείον: Το Ντεσσιέ είναι το πλέον ιδιόρρυθμον στρατηγείον. Αι θύραι του Πρακτορείου είναι ερμητικώς κλεισμένες και φυλάσσονται υπό ενόπλων Αβησσυνών των οποίων η καχυποψία είναι παροιμιώδης. Εξω από το κτίριον έχουν συρρεύσει πλήθη φυλάρχων και πολεμιστών με χακί ή την εθνικὴν ενδυμασίαν των οι οποίοι επί ολοκλήρους ημέρας αναμένουν εκεί διά τ' αποκαριετήσουν τον Αυτοκράτορα, πριν ξεκινήσουν διά το βόρειον μέτωπον.

Αερόστατα: Ο **εναέριος στόλος** της Πολωνίας θα ενισχυθή προσεχώς με ένα μέγα ηπδαλιούμενον το οποίον θα κατασκευασθῇ εν Πολωνία με υλικά αποκλειστικῶς πολωνικά. Εξ άλλου την 30 Αυγούστου θα τελεσθούν εις το παρά την Βαρσοβίαν αεροδρόμιον Μακάτωφ οι διεθνείς αγώνες αεροστάτου. Δέον να σημειωθῇ ότι η Πολωνία εκέδρισε τρεις φορές το έπαθλον Γόρδων-Μπέννεντ εις αγώνας αεροστάτων.

Αναβολή: Λόγω της καθυστερήσεως της ανακηρύξεως των βουλευτῶν της γ' κατανομῆς η συνεδρίασις του υπουργικού συμβουλίου προς υπογραφήν του Διατάγματος της συγκλήσεως της Βουλῆς, η οποία επρόκειτο να γίνῃ σήμερον την μεσημβρίαν ανεβλήθη διά την προσεχὴ Τετάρτην. Η σύγκλησις της Βουλῆς θα γίνῃ πλέον διά την Τετάρτην 4 Μαρτίου, η δε εκλογή του Προεδρείου θα ορισθῇ, πιθανώτατα, διά την επομένην.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ

/ Γράφει ο ΟΝΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Χριστοδουλίδης, Αβέρωφ και Λουκάνικος

Στις 24 Φεβρουαρίου -δέκα μέρες μετά τη γιορτή του Αγίου Βαλεντίνου- προγραμματίστηκε συνάντηση Χριστοδουλίδη με Ερκιουρμαν υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Συνάντηση όμως με Χριστοδουλίδη -και με σαφέστατα πιο εχθρική περιρρέουσα- ζήτησε και ο Αβέρωφ. Εκεί και αν χρειάζονται Ηνωμένα Έθνη. Πέραν της πλάκας, να θυμίσουμε πως η συνάντηση Αβέρωφ με Ερκιουρμαν έγινε σε ιδιαίτερα φιλικό κλίμα. Λέτε να συμβεί κάτι αντίστοιχο και στη συνάντηση των δύο Πάφιων;

Φήμες λένε πως όταν οι δημοσιογράφοι πήγαν στον βασιλιά Κάρολο, αυτός τους είπε, κουνώντας το δάκτυλο, «αν με ρωτήσετε για τον αρφό μου θα σας πάρει ο δαίμονας»!

Στον ΔΗΣΥ προσπαθούν να κάνουν Restart. Το πρόβλημα είναι ότι κανείς δεν θυμάται το Password του κόμματος. Αννίτα μου, εκτός από Restart κάνε Delete και στα Files του Recycle bin. Και ξαφνικά με προβληματίζει πόσο έχουν διεισδύσει στο λεξιλόγιό μας αγγλικές ορολογίες. Θυμήθηκα που φίλος μου είπε πως τα ελληνικά στην Κύπρο κινδυνεύουν από τα αγγλικά και απάντησα έντρομος Oh my God!

Ο μέντορας του Φειδία, Λουκά Νίκος, πιο γνωστός σαν Λουκάνικος, διεκδικεί θέση στο ψηφοδέλτιο της Άμεσης Δημοκρατίας. Σαν βίγκαν δεν μπορώ να βάλω στο στόμα μου -και βέβαια ούτε να ψηφίσω- κανένα λουκάνικο, μου είπε γνωστή μου χορτοφάγος. Πώς θα

Η Κύπρος αλλάζει.

μπορούσα, διερωτήθηκε. Της υπενθύμισα ότι κοτζάμ κόμμα για τα ζώα μια χαρά μπόρεσε να συμμαχήσει με το κόμμα των κυνηγών για να στηρίξει Χριστοδουλίδη το 2023, κι ως το μετάνιωσε κλαίγοντας αργότερα ο αρχηγός τους, οπότε είμαστε εξοικειωμένοι σε πολιτικές παραδοξότητες.

Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι η αποχή ανεβαίνει. Προσωπικά δεν θεωρώ την απαξίωση αποχή, αλλά «πολιτική νηστεία», μέχρι οι ψηφοφόροι να βρουν κάτι που τουλάχιστον «να τρώγεται». Διότι τα

κάθε λογής φρούτα που πλασάρονται σαν αυτόκλητοι σωτήρες είναι μάλλον άγευστα και «δεν τρώγονται με τίποτα»!

Προφανώς για να με τσαντίσει, φίλος, όταν έχεις τέτοιους φίλους τι τους θέλεις τους εχθρούς, μου είπε πως θα ψηφίσει Φειδία γιατί τον θεωρεί φαινόμενο. Εγώ του απάντησα τραγουδώντας το γνωστό άσμα του Βασίλη Καρρά: Φαινόμενο είμαι εγώ, που ακόμη σε αντέχω... Ο εθνικός μας youtuber πάντως δηλώνει όπου βρεθεί και όπου σταθεί και κάνει βιντεάκι πως «θα αλλάξει την

πολιτική μας σκηνή», όπως αλλάζει ο Χριστοδουλίδης την Κύπρο, αλλά δεν μας διευκρινίζει αν θα την αλλάξει προς το ακόμη χειρότερο.

Στη Βουλή συζήτησαν ξανά για την ακρίβεια. Μετά από ώριμη σκέψη, αποφάσισαν ότι... φτάνει οι τιμές. Οι άτιμες. Διότι, όπως όλοι ξέρουμε, η τιμή τιμή δεν έχει και χαράς τον που την έχει.

Το υπουργείο Άμυνας παρέλαβε το πόρισμα για την εξαφάνιση εκρηκτικών. Τώρα πάμε για τις γνωστές ερευνητικές επιτροπές με την ελπίδα να μην εξαφανιστούν και οι ευθύνες, όπως εξαφανίστηκαν τα εκρηκτικά, γιατί θα εκραγώ εγώ από το κακό μου. Μημ και κάτω, με μια ματιά με έκανες άνω κάτω...

Τα 233 κιλά ναρκωτικών και όπλων που εντόπισε η ΥΚΑΝ δείχνουν πως η Αστυνομία όταν θέλει μπορεί να καταγράφει και επιτυχίες. Δυστυχώς δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο για την κυπριακή κοινωνία, που φαίνεται όλο και περισσότερο και σε όλο πιο νεαρές ηλικίες, να βουλιάζει σε ουσίες για να πνίξει τα αδιέξοδά της. Πόσα άραγε από τα 233 κιλά θα κατέληγαν σε μαθητές; Τροφή για προβληματισμό.

Δίκη χρυσών διαβατηρίων, Άννη Αλεξίου, 230 κιλά ναρκωτικών, εξαφανισμένα εκρηκτικά, καρναβάλια -πάντα επίκαιρα- και γιουροβίζιον σε ένα εκρηκτικό μείγμα συνέθεσαν το πανόραμα της βδομάδας. Και το Φέρτο της Ελλάδας. Φέρτε μας jalla.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΔΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλικό: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αελιό: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

**BIG BANG
ORIGINAL
UNICO**

H
U
B
L
O
T

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Τον Ιούλιο 2024, η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη είχε αντιδράσει εντονότατα, είχε διεκδικήσει και εξασφαλίσει μια ισχυρή θεσμική ευρωπαϊκή θέση κατά της Ουγγαρίας και του Οργανισμού Τουρκικών Κρατών, που τότε συνέδραμαν την προσπάθεια αναβάθμισης της μη διεθνώς αναγνωρισμένης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βορείου Κύπρου-ΤΔΒΚ». Το ψευδοκράτος είχε προσκληθεί ως «παρατηρητής» στον Οργανισμό Τουρκικών Κρατών, η Ουγγαρία, κράτος-μέλος της Ε.Ε., είχε δηλώσει «παρούσα» και η Λευκωσία δικαίως ανησυχούσε για τη δημιουργία ενός «πολύ κακού προηγούμενου» αναβάθμισης της μη «αναγνωρισμένης οντότητας», ακόμη και από τους ίδιους τους εταίρους της, στην Ε.Ε.

Τον Φεβρουάριο του 2026, η ίδια κυβέρνηση, του προέδρου Χριστοδουλίδη, προέβη σε μια πολιτικά αλλοπρόσκληση κίνηση, δημιουργώντας μόνη της ένα εξίσου «πολύ κακό προηγούμενο» αναβάθμισης μη αναγνωρισμένων οντοτήτων: Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης συνέδραμε τη «μη αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ» οντότητα του Κοσόβου, ένα μόρφωμα το οποίο δεν αναγνωρίζει η Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς μεταξύ άλλων, αποτελεί μοντέλο προς μίμηση από τη λεγόμενη «ΤΔΒΚ», στην πορεία για αναβάθμιση, αυτονόμηση και αναγνώριση. Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, λοιπόν, ο οποίος είχε επικρίνει τον τρόπο με τον οποίο ενέηργσαν η Ουγγαρία, κράτος-μέλος της Ε.Ε., και ο Οργανισμός Τουρκικών Κρατών και κτύπησε καμπανάκι στις Βρυξέλλες για την αναβάθμιση της μη αναγνωρισμένης οντότητας του ψευδοκράτους στην Κύπρο, αποφάσισε 18 μήνες αργότερα να συμμετάσχει στο Συμβούλιο Ειρήνης, ως παρατηρητής, παρακάμπτοντας το γεγονός ότι μέλος του εν λόγω Συμβουλίου Ειρήνης που συνέστησε ο Ντόναλντ Τραμπ, είναι και το μη αναγνωρισμένο από τον ΟΗΕ, Κόσοβο.

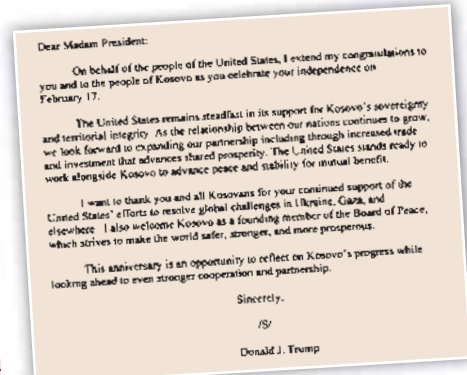
Και όχι απλό μέλος, αλλά «ιδρυτικό μέλος» όπως αναφέρει ο ίδιος ο πλανητάρχης σε επιστολή που απηύθυνε προς την ηγέτιδα του Κοσόβου Vjosa Osmani, με την ευκαιρία της ημέρας της «ανεξαρτητοποίησης» της μη διεθνώς αναγνωρισμένης οντότητας. Στην επιστολή, την οποία παρουσιάζει η «Κ» (βλέπε φωτοτυπία), ο κ. Τραμπ αναφέρει μεταξύ άλλων: «Θέλω να ευχαριστήσω εσάς και όλους τους Κοσοβάρους για τη συνεχή υποστήριξη σας στις προσπάθειες των Ηνωμένων Πολιτειών για την επίλυση των παγκόσμιων προκλήσεων στην Ουκρανία, τη Γάζα και αλλού. Καλωσορίζω επίσης το Κόσοβο ως ιδρυτικό μέλος του Συμβουλίου Ειρήνης, το οποίο αγωνίζεται να κάνει τον κόσμο ασφαλέστερο, ισχυρότερο και περσιότερο ευημερούντα».

Ο κ. Τραμπ έχει λοιπόν προσφέρει στο Κόσοβο, μια οντότητα που δεν αναγνωρίζεται από τον ΟΗΕ, «διεθνή αναβάθμιση», όπως άλλωστε ανέφερε και η ηγέτιδά του, Vjosa Osmani, όταν υπέγραψε στις 22 Ιανουαρίου, την ιδρυτική διακήρυξη του Συμβουλίου Ειρήνης. Αλλά, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης δεν δίστασε να

στείλει στο ίδιο Συμβούλιο Ειρήνης, τον ΥΠΕΞ Κωνσταντίνο Κόμπο, «παρέα» με τη μη αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ, οντότητα του Κοσόβου.

Όπως δηλαδή είχε πράξει και ο πρωθυπουργός της Ουγγαρίας Βίκτορ Όρμπαν τον Ιούλιο 2024, όταν είχε συμμετάσχει «παρέα» με τη λεγόμενη «ΤΔΒΚ» στη σύνοδο του Οργανισμού Τουρκικών Κρατών, κάτι που τότε είχε χαρακτηριστεί ως «ολιόθημα» από την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, η οποία είχε κάνει λόγο για «προβολή της αποσχιστικής οντότητας κατά παράβαση της διεθνούς νομιμότητας».

Αντίθετα, η συμμετοχή της ίδιας της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη στο Συμβούλιο Ειρήνης, μαζί με το μη αναγνωρισμένο Κόσοβο, εκλαμβάνεται από το Προεδρικό και το ΥΠΕΞ μας, ως ενίσχυση του πολιτικού και διπλωματικού αποτυπώματος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αν και προφανώς αποτελεί άσκηση πολιτικής σε μπανα-

Κοινοτική πηγή που μίλησε στην «Κ» απέφυγε να σχολιάσει τη συμμετοχή της Λευκωσίας, μαζί με την Πρίστινα σε ένα διεθνή οργανισμό, όπως θεωρείται το Συμβούλιο Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ.

Πολιτική Χριστοδουλίδη σε μπανανόφλουδα για Κόσοβο-«ΤΔΒΚ»

Η συμμετοχή στο Συμβούλιο Τραμπ με τη μη αναγνωρισμένη Πρίστινα, ενισχύει το αφήγημα του ψευδοκράτους

Στη σύνοδο του Συμβουλίου Ειρήνης στις 19 Φεβρουαρίου στην Ουάσινγκτον, ο ΥΠΕΞ Κωνσταντίνος Κόμπος εκπροσώπησε την Κυπριακή Δημοκρατία με «καθεστώς παρατηρητή», ενώ παρούσα ήταν και η Vjosa Osmani, ηγέτιδα της κατά τα λοιπά μη αναγνωρισμένης οντότητας του Κοσόβου.

νόφλουδα, που δεν ξέρουμε πού θα μας οδηγήσει. Αφαιρώντας από την επιχειρηματολογία την οποία ανέπτυσαν διαχρονικά οι κυπριακές κυβερνήσεις και ενισχύοντας το αφήγημα της Άγκυρας και της «ΤΔΒΚ», που προσβλέπουν στη συμμετοχή μη αναγνωρισμένων οντοτήτων σε διεθνείς οργανισμούς, για προφανείς λόγους.

Κόσοβο και «ΤΔΒΚ»

Στη σύνοδο του Συμβουλίου Ειρήνης στις 19 Φεβρουαρίου στην Ουάσινγκτον, ο ΥΠΕΞ Κωνσταντίνος Κόμπος εκπροσώπησε την Κυπριακή Δημοκρατία με «καθεστώς παρατηρητή», ενώ παρούσα ήταν και η Vjosa Osmani, ηγέτιδα της κατά τα λοιπά μη αναγνωρισμένης οντότητας του Κοσόβου, που συμμετείχε με καθεστώς «ιδρυτικού μέλους».

Κοινοτική πηγή που μίλησε στην «Κ» υπό την προϋπόθεση πληρωμένης της ανωνυμίας της, απέφυγε να σχολιάσει τη συμμετοχή

της Λευκωσίας, μαζί με την Πρίστινα (που δεν αναγνωρίζεται από την Κυπριακή Δημοκρατία και τον ΟΗΕ) σε ένα διεθνή οργανισμό, όπως θεωρείται το Συμβούλιο Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ. Διερωτήθηκε, όμως, με μάλλον αιχμηρό ύφος, «κατά πόσον αυτό συνεπάγεται στρόφη της πολιτικής της Λευκωσίας έναντι του Κοσόβου», καθώς όπως ανέφερε, «η πολιτική συνύπαρξη σε ένα διεθνές μόρφωμα, προϋποθέτει αλληλο-αναγνώριση της υπόστασης όσων συμμετέχουν». Παράλληλα, η ίδια πηγή, διερωτήθηκε «κατά πόσον η Λευκωσία, θα σταματήσει πλέον να προβάλλει προσκόμματα για την πραγματοποίηση επαφών αξιωματούχων κρατών και της Ε.Ε. με την ηγεσία της τουρκοκυπριακής κοινότητας, με πρόσχημα την αναβάθμιση μέσω συναντήσεων της διεθνούς υπόστασης της μη αναγνωρισμένης ΤΔΒΚ και κατά πόσο θα συνδράμει τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς».

Αν και η στάση της Κύπρου δεν αναμένεται να διαφοροποιηθεί έναντι του Κοσόβου και της «ΤΔΒΚ», ο τρόπος με τον οποίο η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη χειρίστηκε το ζήτημα συμμετοχής στο Συμβούλιο Ειρήνης του Τραμπ δημιουργεί σκιές, εύλογα ερωτηματικά και συνθήκες αυτοαναίρεσης της πολιτικής που διαχρονικά εκφράζει η Κυπριακή Δημοκρατία, έναντι μη αναγνωρισμένων οντοτήτων.

Τέσσερις προτάσεις από Λευκωσία

Παραγνωρίζοντας τα πολλά αρνητικά του Συμβουλίου Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ, την τάση χειραγώγησης και υποκατάστασης του ΟΗΕ αλλά και τη συμμετοχή της μη αναγνωρισμένης από τα Ηνωμένα Έθνη και την Κυπριακή Δημοκρατία οντότητας του Κοσόβου, η Λευκωσία συμμετείχε στη σύνοδο της 19ης Φεβρουαρίου, με καθεστώς παρατηρητή, διά του υπουργού Εξωτερικών Κωνσταντίνου Κόμπος.

Σύμφωνα με γραπτή ανακοίνωση που εξέδωσε το ΥΠΕΞ, πριν από τη σύνοδο του Συμβουλίου Ειρήνης, «υποβλήθηκαν στοχευμένες προτάσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε συνέχεια του εγγράφου έξι σημείων του προέδρου κ. Νίκου Χριστοδουλίδη, προς υποστήριξη της εφαρμογής του Ψηφίσματος ΣΑ ΟΗΕ 2803».

Όπως αναφέρεται, «υποβλήθηκε έγγραφο υλοποιήσιμων επιλογών για τη συμπληρωματική συνδρομή σε τέσσερα πεδία: (1) ανθρωπιστική βοήθεια μέσω του Σχεδίου Αμάλθειας, (2) πρώην ανάκαμψη, αποκατάσταση κρίσιμων υποδομών και ανοικοδόμηση, (3) παροχή εκπαίδευσης ασφαλείας σε συνεργασία και με τις σχετικές αποστολές της Ε.Ε. και (4) επιχειρησιακής υποστήριξης της Διεθνούς Δύναμης Σταθεροποίησης. Σε ό,τι αφορά τη βιώσιμη ενίσχυση της πρώτης ανάκαμψης, υποβλήθηκε ειδικό κοινό έγγραφο με τους εταίρους-οργανισμούς του ΟΗΕ (UNOPS). Επίσης, παρουσιάστηκε ξεχωριστή πρόταση συμβολής στη Διεθνή Δύναμη Σταθεροποίησης με έξι (6) επιλογές».

Ο Τραμπ «επόπτης» ενός χειραγωγούμενου ΟΗΕ

Τα αρνητικά δεδομένα που προκαλεί η παρουσία της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, με καθεστώς παρατηρητή στο Συμβούλιο Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ, δεν εξαχνούνται στο ζήτημα της συμμετοχής του Κοσόβου ως «ιδρυτικού μέλους», στον διεθνή οργανισμό του πλανητάρχη. Εκτείνονται και στον ρόλο που επιχειρεί να διαδραματίσει το Συμβούλιο Ειρήνης, το οποίο δεδλωμένα επιδιώκει να χειραγωγήσει και να υποκαταστήσει τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, που αν και βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία, αποτελεί το μοναδικό καταφύγιο της Κυπριακής Δημοκρατίας για να διεκδικήσει «δικαιή λύση του Κυπριακού», στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου. Το οποίο διεθνές δικαίο όχι μόνο δεν αναγνωρίζεται από τον κ. Τραμπ, ο οποίος υποστηρίζει ότι διαθέτει δικό του δικαίο, αλλά έχει αποδεδειγμένα

παρακαμφθεί από τον Αμερικανικό πρόεδρο. Όπως άλλωστε προκύπτει από το σχέδιο λύσης του Ουκρανικού, το οποίο έβαλε στο τραπέζι ο κ. Τραμπ, απαξιώνοντας τις έννοιες της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας μιας χώρας που είναι θύμα εισβολής και κατοχής του ρωσικού αναθεωρητισμού. Όπως ακριβώς θύμα εισβολής και κατοχής είναι και η Κύπρος, με διαφορετικό θύτη, την Τουρκία.

Ο ίδιος ο Ντόναλντ Τραμπ, στη συνεδρία του Συμβουλίου Ειρήνης την περασμένη Πέμπτη, δεν άφησε καμιά παρερμηνεία για τις προθέσεις του, σημειώνοντας χαρακτηριστικά: «Το Συμβούλιο Ειρήνης σχεδόν θα επιβλέπει τα Ηνωμένα Έθνη και θα διασφαλίζει ότι λειτουργούν σωστά (the Board of Peace is going to almost be looking over the United Nations and making

sure it runs properly)». Τοποθέτηση, διά της οποίας προκύπτει αβίαστα ότι ο πλανητάρχης θεωρεί ότι το Συμβούλιο Ειρήνης υπερτερεί του ΟΗΕ, τον οποίο προσδοκά να ελέγχει, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Δεν είναι προφανώς τυχαίο, ότι κύκλοι των Ηνωμένων Εθνών, οι οποίοι μίλησαν στους Reuters, χαρακτήρισαν ως αποικιοκρατική την προσέγγιση Τραμπ που έχει ως προφανή στόχο να χειραγωγήσει τα Ηνωμένα Έθνη και να τα θέσει κάτω από τον έλεγχο του Συμβουλίου Ειρήνης. Ο κ. Τραμπ ισχυρίστηκε πάντως ότι θα στηρίξει οικονομικά τον ΟΗΕ, ισχυρισμός ο οποίος βρισκόταν όμως σε αντίθεση με την απόφαση του πλανητάρχη –με εκτελεστικό διάταγμα Ιανουαρίου 2026– για αποχώρηση των ΗΠΑ από 31 οντότητες των Ηνωμένων Εθνών.

Σε κάθε περίπτωση, ο κ. Τραμπ

φρόντισε να προειδοποιήσει όσες χώρες επέλεξαν να τηρήσουν αποστάσεις από το Συμβούλιο Ειρήνης, διαμνύνοντας με τον γνωστό, δικό του τρόπο, ότι «όσοι δεν αποδέχθηκαν (σ.σ. την πρόκλησή του), θα την αποδεχθούν. Κάποιοι παίζουν παιχνίδια. Αυτό δεν λειτουργεί, δεν μπορείτε να παίζετε παιχνίδια μαζί μου», προειδοποίησε ο πρόεδρος των ΗΠΑ. Παρόλα αυτά, η κυπριακή κυβέρνηση επέλεξε να συμμετάσχει στο Συμβούλιο Ειρήνης –με καθεστώς παρατηρητή– και όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», ο ίδιος ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης είχε προσεγγίσει κι άλλους ηγέτες της Ε.Ε. στην πρόσφατη άτυπη Σύνοδο Κορυφής της Ε.Ε., προσδοκώντας να εξασφαλίσει και τη δική τους συμμετοχή στη συνάντηση του Συμβουλίου Ειρήνης στην Ουάσινγκτον. Ωστόσο, πολλά κράτη-μέλη της

Ε.Ε. ήταν κάθεται αρνητικά, καθώς όπως ανέφερε ο διευθυντής του γραφείου του Αντόνιο Κόστα ενώπιον της Coreper, διαπιστώνουν ότι το Συμβούλιο Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ παραβιάζει όχι μόνο τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, αλλά και τις ίδιες τις Συνθήκες της Ε.Ε.

Στην πρόσφατη συνεδρία της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων, σημαντικός αριθμός κρατών-μελών και κυρίως η Γαλλία και το Βέλγιο (όπως πρώτο δημοσίευσε το Politico), άσκησαν δριμύτατη κριτική προς την Κομισιόν, η οποία έστειλε την Επίτροπο για τη Μεσόγειο στην Ουάσινγκτον, συμμετέχοντας με καθεστώς παρατηρητή στο Συμβούλιο Τραμπ. Βασικό στοιχείο της κριτικής που ασκήθηκε, αποτέλεσε η απουσία όρων εντολής των κρατών-μελών προς την Κομισιόν, προκειμένου να συμμετά-

σχει στο αμφιλεγόμενο μόρφωμα του Ντόναλντ Τραμπ, έστω και με καθεστώς παρατηρητή.

Κύκλοι της Κομισιόν με τους οποίους μίλησε η «Κ», οχυρώθηκαν πίσω από την ατζέντα του Συμβουλίου Ειρήνης, για την ανοικοδόμηση της Γάζας. Επιχειρηματολογία που επιστράτευσε και η Λευκωσία, επικαλούμενη και την επιστολή-πρόσκληση Τραμπ που παραπέμπει στο ψήφισμα του Σ.Α. ΟΗΕ 2803.

Ωστόσο, η επιχειρηματολογία αυτή «ελέγχεται» καθώς τόσο οι τοποθετήσεις Τραμπ για την άσκηση εποπτείας από το Συμβούλιο Ειρήνης στον ΟΗΕ, όσο και το Καταστατικό του διεθνούς οργανισμού του πλανητάρχη, διενθύνουν τους στόχους που τίθενται πέραν του ζητήματος της Γάζας, κάνοντας λόγο για διαχείριση και αντιμετώπιση διεθνών διενέξεων.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

Την Τρίτη συναντώνται ξανά οι δύο ηγέτες σε μια στιγμή που το Κυπριακό είναι σε στασιμότητα και χωρίς να διαφαίνεται προοπτική επανέναρξης ουσιαστικών συνομιλιών. Με αφορμή τη συζήτηση για το κεκτημένο των διαπραγματεύσεων, επιχειρούμε, με τη βοήθεια του τέως διαπραγματευτή της ε/κ πλευράς Ανδρέα Μαυρογιάννη, μια συνοπτική καταγραφή των βασικών συγκλίσεων που επιτεύχθηκαν. «Αν καταφέρουμε να φτάσουμε σε στρατηγική συμφωνία με τα έξι σημεία του γ.γ., τότε θα είναι θέμα κάποιων εβδομάδων να καλύψουμε το τελευταίο μίλι», επισημαίνει ο κ. Μαυρογιάννης.

—Την Τρίτη θα συναντηθούν ξανά οι δύο ηγέτες. Τι θεωρείτε ότι πρέπει να γίνει;

—Ελπίζω πως αυτή τη φορά οι δύο ηγέτες θα καταφέρουν να υπερβούν τα τετριμμένα, που έχουν καταντήσει πλέον ανούσιες δικαιολογίες, που δεν μπορούν να τους προσφέρουν άλλοθι για την παρατηρούμενη αδράνεια. Με πολιτική βούληση μπορούν να επιτύχουν ουσιαστική πρόοδο τόσο στο θέμα της διάνοιξης νέων οδοφραγμάτων όσο και στην εξεύρεση κοινού εδάφους που να επιτρέψει στον γ.γ. να συγκαλέσει μια νέα διάσκεψη που να σηματοδοτήσει την επανέναρξη λυσιστελών διαπραγματεύσεων.

—Πώς κρίνετε την αντιπαράθεση Λευκωσίας-Ηνωμένων Εθνών με αφορμή άρθρο της κας Ολγκίν;

—Προκαλεί ανησυχία να φτάσουμε σε σύγκρουση με τα Ηνωμένα Έθνη.

—Ο κ. Ερκιουρμαν δήλωσε ότι έχει το ίδιο σημείο εκκίνησης με την Τουρκία.

—Αυτά είναι προφάσεις εν αμαρτίαις. Η βάση λύσης είναι ξεκάθαρη και πρέπει να γίνει σεβαστή.

—Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης ζητάει μεταξύ άλλων καταγραφή των συγκλίσεων μέχρι το Κραν Μοντανά από τα Ηνωμένα Έθνη και σε αυτές που συμφωνούν τα μέρη να παραμείνουν στο έγγραφο. Αυτή η προσέγγιση είναι παραγωγική ή συνιστά υπόσκαψη των συγκλίσεων;

—Θα ήθελα να πιστώσω τον Πρόεδρο με καλή πρόθεση. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η πρόταση είναι αντιπαραγωγική και αδέξια. Αναστέλλει sine die την επανέναρξη ουσιαστικών διαπραγματεύσεων και ανοίγει την πόρτα για αποδόμηση του κεκτημένου της διαδικασίας. Η απάλειψη οποιουδήποτε σημείου που δεν επαναβεβαιώνεται ξανά από όλους, σημαίνει εξ υπαρχής διαπραγματεύωση, κατά σημείο και εκτός πλαισίου.

—Ο κ. Ερκιουρμαν ζητεί αποδοχή της εκ περιτροπής προεδρίας πριν από την έναρξη επίσημων διαπραγματεύσεων. Τελικά, τι ισχύει για αυτό το θέμα;

—Η πρότασή μας της 5ης Ιουλίου 2017 περιλαμβάνει και την εκ περιτροπής προεδρία. Υπάρχει σαφής αναφορά για το 2 προς 1 και ότι κάθε πενταετής προεδρική θητεία χωρίζεται σε τρεις ίσες περιόδους, αρχίζει με Ε/κ Πρόεδρο και 2/κ Αντιπρόεδρο για 20 μήνες, μετά γίνεται αντιστροφή για τους επόμενους 20 μήνες, και μετά πάλι αντιστροφή. Το άλλο

Συγκλίσεις και αποκλίσεις στο Κυπριακό

Εδώ μείναμε σε Κραν Μοντανά το 2017 και Βερολίνο το 2019

Η ε/κ πλευρά έχει εγγράφως αποδεχθεί την εκ περιτροπής προεδρία, υπό την αίρεση ότι θα ικανοποιηθεί σε άλλα σημεία. Η τ/κ πλευρά δεν μπορεί να το αγνοεί αυτό και να τη μετατρέψει σε θέμα μεθοδολογίας για να αποφύγει το δικό της «δούνα».

Αν καταφέρουμε να φτάσουμε σε στρατηγική συμφωνία με τα έξι σημεία του γ.γ., τότε θα είναι θέμα κάποιων εβδομάδων να καλύψουμε το τελευταίο μίλι.

Ελπίζω ότι την Τρίτη οι δύο ηγέτες θα καταφέρουν να υπερβούν τα τετριμμένα, που έχουν καταντήσει πλέον ανούσιες δικαιολογίες, που δεν μπορούν να τους προσφέρουν άλλοθι για την παρατηρούμενη αδράνεια.

στοιχείο που είχαμε καταθέσει είναι, πέρα από τη σταθμισμένη και τη διασταυρούμενη ψήφο, ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος να εκλέγονται σε κοινό ψηφοδέλτιο για να δημιουργείται μεγαλύτερη σύγκλιση. Αυτό δεν το δέχθηκε η τ/κ πλευρά και εμείς δείξαμε διάθεση συμβιβασμού, νοουμένου ότι θα ικανοποιηθούμε σε άλλα ζητήματα. Συνεπώς, η ε/κ πλευρά έχει εγγράφως αποδεχθεί την εκ περιτροπής προεδρία, ως μέρος της πολιτικής ιδότητας, υπό την αίρεση ότι θα ικανοποιηθεί σε άλλα σημεία όπως οι εγγυήσεις, τα στρατεύματα, το εδαφικό και το περιουσιακό. Η τ/κ πλευρά δεν μπορεί να το αγνοεί αυτό και να μετατρέπει την εκ περιτροπής προεδρία σε θέμα μεθοδολογίας για να αποφύγει το δικό της «δούνα». Δίκως τη στρατηγική συμφωνία, που προσπάθησε να επιτύχει ο γ.γ. επί των έξι σημείων, η αποδοχή αυτή παραμένει εν δυνάμει. Κατά την ταπεινή μου γνώμη, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα πρέπει να επιβεβαιώσει την υπό αίρεση αποδοχή της εκ περιτροπής προεδρίας, όπως στις γραπτές προτάσεις της ε/κ πλευράς στις 5 Ιουλίου 2017.

—Τι έχει συμφωνηθεί για πολιτική ισότητα και αποτελεσματική συμμετοχή;

—Πέρα από την εκ περιτροπής προεδρία, ήταν σχεδόν λυμένες και οι άλλες πτυχές. Στο τέλος του δείπνου στο Κραν Μοντανά παρέμειναν σε εκκρεμότητα μόνο δύο βασικά ζητήματα. Το ένα ήταν τι γίνεται σε περίπτωση διαφο-

νίας μεταξύ Προέδρου και Αντιπροέδρου. Η ε/κ πλευρά επέμενε πως το ζήτημα πρέπει να ανάγεται στον μηχανισμό υπέρβασης αδιέξόδων, ενώ η τ/κ πλευρά επέμενε πως η διαφωνία θα συνιστούσε αρνησικυρία. Δεν μπορούσαμε να δεχθούμε κάτι τέτοιο, αφού η λογική μας ήταν να μην υπάρχουν βέτο και αδιέξοδα όπως στο Σύστημα του 1960. Το άλλο ήταν τα ζητήματα στα οποία πρέπει να υπάρχει θετική ψήφος, όπου ο γ.γ. μάς είχε δικαιώσει στα έξι σημεία του, λέγοντας στην τ/κ πλευρά ότι δεν μπορείτε να ζητάτε θετική ψήφο σε όλα, αλλά μόνο εκεί που διακυβεύεται θεμελιώδες στρατηγικό συμφέρον της κοινότητας. Όταν έγινε η συνάντηση στο Βερολίνο, Νοέμβριο 2019, ο γ.γ., μετά από σχετική συζήτηση Αναστασιάδης-Ακιντζί με κάλεσε και εξήγησε αυτά τα δύο ζητήματα ενώπιόν τους και σε εκείνη τη φάση διαφάνηκε ετοιμότητα του Ακιντζί να συμβιβαστεί και στα δύο και να κλείσει το κεφάλαιο.

—Στα θέματα εγγυήσεων και στρατευμάτων, μέχρι πού φτάσαμε;

—Στο θέμα των εγγυήσεων, ο γ.γ. εισηγήθηκε την άμεση κατάργηση των επεμβατικών δικαιωμάτων και των εγγυήσεων με μόνη προϋπόθεση την ύπαρξη αποτελεσματικού μηχανισμού εφαρμογής και παρακολούθησης. Ο κ. Τσαβούσογλου δέχθηκε μόνο τη φράση του γ.γ. ότι το δικαίωμα μονομερούς επέμβασης δεν είναι μακροπρόθεσμα βιώσιμο, αλλά επέμενε πως το θέμα πρέπει να τύχει συζήτησης σε οριζόντι

δεκαπενταετίας, μετά την πλήρη εφαρμογή της λύσης και χωρίς δέσμευση για το αν και πότε θα δεχθεί την κατάργηση. Σχετικά με τα στρατεύματα, ο γ.γ. ζήτησε μείωση των αριθμών σε αυτούς που προβλέπονταν στη Συνθήκη Συμμαχίας. Για το καθεστώς, το πως και πότε θα αποχωρούσαν αυτά τα εναπομεινάντα αποσπάσματα, εισηγήθηκε να γίνει διαπραγματευση αργότερα με τη συμμετοχή των πρωθυπουργών των εγγυητριών δυνάμεων και εκεί να συμφωνηθεί αν θα υπάρχει ρήτρα λήξης ή αναθώρησης. Η ε/κ πλευρά εισηγήθηκε να διευκρινιστεί το καθεστώς τους στην ενδιάμεση περίοδο μέχρι την πλήρη αποχώρηση, μέσω SOFA, και στο τέλος μιας προκαθορισμένης συντομής χρονικής περιόδου να ενταχθούν σε επιχείρηση της Ε.Ε. στην Ανατολική Μεσόγειο, στην οποία να συμμετέχει και η Τουρκία με αυτό το απόσπασμα, και έτσι το πότε ακριβώς θα εγκαταλείψουν πλήρως την Κύπρο θα εξαρτηθεί από το τέλος της επιχείρησης. Η Τουρκία, αν και αποδέχθηκε δραστική μείωση του αριθμού των στρατευμάτων, επέμενε ότι τα στρατεύματα που θα παραμείνουν στην Κύπρο μετά τη λύση θα πρέπει να παραμείνουν για πάντα.

—Ποιες είναι οι βασικές συγκλίσεις στα υπόλοιπα θέματα;

—Η Ενωμένη Κύπρος θα παραμείνει μέλος του ΟΗΕ και της Ε.Ε. και θα έχει μία διεθνή νομική προσωνυμότητα, μία κυριαρχία και μία ιθαγένεια. Συμφωνήθηκε ένα προεδρικό σύστημα με Πρόε-

δρο και Αντιπρόεδρο προερχόμενους από διαφορετικές κοινότητες, εκλεγόμενους για πενταετή θητεία, με διασταυρούμενη και σταθμισμένη ψήφο. Η σύνθεση του Υπουργικού Συμβουλίου θα ήταν 7 Ε/κ και 4 Τ/κ. Οι εξουσίες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης θα κατοχυρώνονταν ρητά στο Σύνταγμα. Το κατάλοιπο εξουσίας θα ανατίθετο στις συνιστώσες πολιτείες.

Θα υπήρχαν μηχανισμοί επίλυσης αδιεξόδων με ίση συμμετοχή. Το νομοθετικό σώμα θα αποτελείται από τη Βουλή και τη Γερουσία. Η Γερουσία θα περιλαμβάνει 40 μέλη προερχόμενα εξίσου από τις δύο Κοινότητες. Η Βουλή θα περιλαμβάνει 48 μέλη εκλεγόμενα αναλογικά από τις δύο συνιστώσες πολιτείες, με ελάχιστη συμμετοχή 25%. Στο Ανώτατο Δικαστήριο θα υπήρχε ίση αριθμητική συμμετοχή των δύο Κοινοτήτων. Υπήρχε συμφωνία για την αναλογία 4:1 των κοινοτήτων στη σύνθεση του πληθυσμού, χωρίς να επιπράζεται η φυσική αύξηση των μελών των κοινοτήτων. Σχετικά με τη μεταχείριση των Τούρκων υπηκόων στην Κύπρο μετά τη λύση, υπήρχε η κατανόηση για ένα ειδικό καθεστώς που θα αντιστοιχούσε με ισοδύναμη μεταχείριση με αυτή που απολαμβάνουν οι υπήκοοι της Ελλάδας, ως πολίτες της Ε.Ε. Η ε/κ πλευρά ήθελε το ποσοστό των Τούρκων υπηκόων να εξεβεί την αναλογία 4:1, ενώ η τ/κ πλευρά ήθελε μια αναλογία 1:1 μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων υπηκόων που αποκτούν δικαιώματα διαμονής στην Κύπρο. Ο γ.γ. ΟΗΕ

πρότεινε να βρεθεί κάτι ανάμεσα στις δύο θέσεις, κάτι που αποδέχθηκε η ε/κ πλευρά. Τα θέματα της Ε.Ε. και η συμμετοχή στην Ε.Ε. συμφωνήθηκε ότι θα είναι ομοσπονδιακή αρμοδιότητα. Η Κύπρος δεν θα πρέπει να εμποδίζει την υιοθέτηση αποφάσεων της Ε.Ε. για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας. Η συμμετοχή των υπουργών στα όργανα του Συμβουλίου και οι λεπτομέρειές της δεν είχαν συμφωνηθεί πλήρως. Υπήρχε απόκλιση σχετικά με παρεκκλίσεις από το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Η ε/κ πλευρά επέμενε ότι μόνο προσωρινές μεταβατικές περίοδοι θα μπορούσαν να εξεταστούν, ενώ η τ/κ πλευρά επέμενε στη θέσπιση μόνιμων παρεκκλίσεων από την εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου. Οι τέσσερις ελευθερίες της Ε.Ε. έγιναν αποδεκτές (ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων, εργαζομένων, υπηρεσιών και κεφαλαίου).

Σχετικά με το περιουσιακό, υπήρχε συμφωνία για την αναγνώριση και τον σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Συμφωνήθηκε ότι θα υπάρχουν εναλλακτικές θεραπείες, εάν η αποκατάσταση δεν είναι δυνατή (ανταλλαγή, αποζημίωση, εναλλακτική ιδιοκτησία, μερική αποκατάσταση κ.λπ.). Επιτεύχθηκε συμφωνία για την έννοια της επηρεαζόμενης ιδιοκτησίας. Συμφωνήθηκε επίσης μηχανισμός διεκδικησις περιουσιακών δικαιωμάτων μέσω Επιτροπής Περιουσιών και, εάν δεν υπάρξει ικανοποίηση, προσφυγή σε περιουσιακό δικαστήριο και, εάν δεν υπάρξει ικανοποίηση, δικαίωμα προσφυγής στο ΕΔΑΔ. Υπήρχε συμφωνία για το δικαίωμα εκτοπισμένων για επιστροφή στα σπίτια τους και για τα παιδιά τους που ζούσαν στο σπίτι και έχουν αναμνήσεις, σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΑΔ. Στις άλλες κατηγορίες ιδιοκτησιών, παρέμεινε η διαφωνία σχετικά με την προτεραιότητα μεταξύ εκτοπισμένων και σημερινών χρηστών, καθώς και για τη σημαντική βελτίωση, τους θρησκευτικούς χώρους και τα μικρά τεμάχια γης.

Η ελευθερία μετακίνησης συμφωνήθηκε σε ολόκληρο το νησί, αλλά για την ελευθερία εγκατάστασης και την ελευθερία απόκτησης περιουσίας σε ολόκληρο το νησί, οι Τ/κ ζητούν περιορισμούς. Στο εδαφικό η ε/κ πλευρά πρότεινε το 28,2% του εδάφους να αποτελεί την τ/κ συνιστώσα πολίτεια και η τ/κ πλευρά πρότεινε το 29,2%. Οι δύο πλευρές υπέβαλαν σχετικούς χάρτες στον ΟΗΕ τον Ιανουάριο 2017 στη Γενεύη. Ο γ.γ. στο Κραν Μοντανά ζήτησε όπως η τ/κ πλευρά επανεξετάσει τον χάρτη της, προκειμένου να συμπεριλάβει τη Μόρφου και κάποιες επιπλέον περιοχές και να μειώσει το ποσοστό του 29,2%.

Ισχυρές συγκλίσεις επιτεύχθηκαν και στο κεφάλαιο της οικονομίας. Αυτά που είπαμε είναι μια συνοπτική καταγραφή βασικών συγκλίσεων στα ζητήματα που ενδεχομένως ενδιαικούν περισσότερο τους πολίτες. Υπάρχουν φυσικά κι άλλα θέματα στα οποία μπορούμε ανά πάσα στιγμή να αναφερθούμε.

—Αν όλα αυτά επαναβεβαιωθούν και γίνουν αποδεκτά, τι σημαίνει;

—Αν καταφέρουμε να φτάσουμε σε στρατηγική συμφωνία με τα έξι σημεία του γ.γ., τότε θα είναι θέμα κάποιων εβδομάδων να καλύψουμε το τελευταίο μίλι.

Εφικτή η διάνοιξη όλων των προτεινόμενων οδοφραγμάτων

—Θα μπορούσαν να προχωρήσουν στη διάνοιξη νέων σημείων διέλευσης;

—Δίκως μπακαλίστικη αμοιβαιότητα, είναι θεμιτό για την κάθε πλευρά να επιδιώκει ένα καλό αποτέλεσμα. Δεν γίνεται, όπως μέχρις εσχάτων, η τ/κ πλευρά να συζητά μόνο τα οδοφράγματα που την ενδιαφέρουν και να απορρίπτει εκ προοιμίου ή με κάποιες ανεπαρκείς εξηγήσεις, αυτά που εισπνέεται η ε/κ πλευρά. Αντιλαμβάνομαι ότι υπάρχουν κάποιες αντικειμενικές δυσκολίες για οδόφραγμα στα Κόκκινα. Δεν είναι όμως ανυπέρβλητες. Η αξία του θα ήταν πολύ μεγάλη για τους ανθρώπους μας στην

περιοχή, που ζουν ουσιαστικά εγκλωβισμένοι. Απαιτείται ίσως κάποια δημιουργική προσέγγιση και σημαντική χρηματοδότηση, αλλά είναι εφικτή η διάνοιξη. Το οδόφραγμα της Μίας Μιλιάς, παρά τις ανησυχίες που δυνατόν να δημιουργεί στους εκτοπισμένους Μιαμιλιώτες και που θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψη, θα μπορούσε να προχωρήσει τάχιιστα και να έχει πολύ θετικό αντίκτυπο, μεταξύ άλλων αποσυμφορώντας το οδόφραγμα του Αγίου Δομετίου και εν δυνάμει διευκολύνοντας την πρόσβαση προς τη Λάρνακα νοουμένου ότι θα διανοιχθεί και η διόδος Αγλαντζιά, Πυρή, Αθηνά. Ειλικρινά, δυσκολεύομαι

Οι δυσκολίες που επικαλείται ο κατοχικός στρατός μπορούν να ξεπεραστούν χωρίς να αλλοιωθεί το στάτους κβό.

να κατανοήσω, και ακόμα λιγότερο να αποδεχθώ, τις δικαιολογίες που εμποδίζουν το άνοιγμά της. Η όδευση είναι ευθεία και οι

δέουσες εργασίες στο οδόστρωμα δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες προκλήσεις. Οι δυσκολίες που επικαλείται ο κατοχικός στρα-

τός μπορούν να ξεπεραστούν χωρίς να αλλοιωθεί το στάτους κβό (με περιφράξεις και κάποιες μικρές υπόγειες ή υπέργειες διαβάσεις, ιδιαίτερα στο σημείο της στενής προεξοχής προς τη Λουρουτζίνα). Παράξενη, επίσης, και ακατανόητη μου φαίνεται η ένσταση της ειρηνευτικής δύναμης των Ηνωμένων Εθνών, ότι δήθεν δεν πρέπει η διαδρομή να περνά μέσα από τη νεκρή ζώνη. Γιατί όχι; Η αναζήτηση εναλλακτικών οδύσεων και εκτροπής από τον παλιό δρόμο Λευκωσίας-Λάρνακας, μόνο δαιδαλώδεις περιπλοκές επιφέρει, και κινδυνεύει να κενώσει το μέτρο, από το ουσιαστικό του περιεχόμενο

και την πρόσθετη του αξία. Ελπίζω να прυτανεύσουν σοφότερες σκέψεις. Εφικτή είναι και η διάνοιξη οδοφράγματος στη Λουρουτζίνα, καθώς και σημείου διέλευσης για πεζούς, στην οδό Ληδώνης στην παλιά Λευκωσία, που μπορεί να εξελιχθεί σε περιοχή ελεύθερης πρόσβασης ένθεν και ένθεν, όπως είχε συζητηθεί προ δεκαετίας με πρωτοβουλία της τότε εκπροσώπου του ΟΗΕ Λίζα Μπάτενχαϊμ. Ελπίζω οι δύο ηγέτες στη συνάντησή τους να σηματοδοτήσουν την υλοποίηση όλων αυτών, είτε εκ παραλήλου και ταυτόχρονα, είτε διδοχικά, αλλά με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα.

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Όταν το 2018 ο Ανδρέας Χασαπόπουλος έτρεχε στο Facebook την «Ομάδα Στήριξης του (τότε) γενικού ελεγκτή», Οδυσσέα Μιχαηλίδη, κανείς δεν φανταζόταν πως ο λαλίστατος στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης διαχειριστής της σελίδας θα κατέληγε κάποια χρόνια αργότερα στο ακροδεξιό μόρφωμα των «Λακεδαιμόνιων», έχοντας ως ενδιάμεση στάση την «Άμεση Δημοκρατία» του Φειδία Παναγιώτου και ολίγον από Κόμμα για τα Ζώα.

Είχε προηγηθεί βέβαια και η υποψηφιότητά του με τους Οικολόγους, το 2021, που λίγοι θυμούνται πλέον σήμερα δεδομένου πως ο άλλοτε στενός, διαδικτυακός υποστηρικτής του κ. Μιχαηλίδη και άμεσος συνεργάτης

Το όριο του νέου δικαιωματισμού και γίνεται αντικείμενο πολιτικής επιλογής (για ψήφο) και αναπαράγει μια συζήτηση περί ελευθερίας της έκφρασης, η οποία δημιουργεί αντιδράσεις ή κύματα υποστήριξης.

του δεν κατέληξε ποτέ στο κόμμα «Άλμα» του τελευταίου. Αυτό το κομματικό hopping του κ. Χασαπόπουλου δεν είναι πρωτόγνωρο. Αποκρυσταλλώνει ωστόσο αρκετά τη δυστοπική διαμόρφωση του νέου πολιτικού χάρτη της Βουλής των Αντιπροσώπων ενόψει των επερχόμενων βουλευτικών εκλογών, κάτι που δείχνει ήδη να παγιώνεται και δημοσκοπικά. Τι περιλαμβάνει αυτό; Την υποχώρηση των παραδοσιακών κομμάτων –πλην των δύο μεγάλων, ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ– την πλήρη κανονικοποίηση του ΕΛΑΜ και την παράλληλη δυναμική εισόδου νέων μικρών κομμάτων όπως το «Άλμα» και η περίπτωση του κόμματος του ευρωβουλευτή Φειδία Παναγιώτου. Περιλαμβάνει ωστόσο και κάτι ακόμη. Το πώς η πολιτική επιτηδειότητα έναντι της συμμετοχής στην πολιτική και (παραδοσιακά) κομματική διαδι-

Η διαμάχη για τις ταυτότητες συνδυαστικά με τη μεταπολιτική και την ευρεία χρήση των ΜΚΔ αλλάζει άρδην τη μεγάλη εικόνα των επερχόμενων βουλευτικών εκλογών, δοκιμάζοντας τα όρια της συζήτησης για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Μικρά κόμματα, μεγάλα θέματα, μεγαλύτερα προβλήματα

Πώς η νέα Βουλή διαμορφώνεται από την ατζέντα του online δικαιωματισμού

κασία δίνει την ευκαιρία για τα μικρά κόμματα να θέσουν μεγάλα θέματα και ίσως, με όρους πολιτικών διαδικασιών, να γεννήσουν και μεγάλα προβλήματα.

Η online πρακτική

Αυτό που δείχνει να βρίσκεται σε μετάβαση στην κυπριακή συμμετοχική διαδικασία της πολιτικής τα τελευταία χρόνια είναι η πρακτική της online παρουσίας. Πολύ πριν από τον Φειδία Παναγιώτου, που ήταν ένας content creator, ο οποίος εισήλθε στην πολιτική, οι διάφορες διαδικτυακές σελίδες, με το πλέον πετυχημένο παράδειγμα αυτής του κ. Χασαπόπουλου για τον γενικό ελεγκτή, εισήγαγαν τη διαδικασία της δημιουργίας στοιχείων όπως ο δικαιοματικός ακτιβισμός, η διαμαρτυρία με την οργάνωση πραγματικών και διαδικτυακών εκδηλώσεων και η δημιουργία

«online προσωπικότητων» που καθημερινά πολιτικολογούσαν. Κι εδώ δεν αναφερόμαστε στη χρήση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης από τα πολιτικά κόμματα για λόγους επικοινωνίας και διάδρασης, αλλά για μια αχατογράφητη «ιντερνετική Άγρια Δύση», η οποία από την πανδημία του Covid-19 μέχρι τη διαμαρτυρία για τη χρήση καμερών στους δρόμους και από την κρίση στη Χλώρακα το καλοκαίρι του 2023 μέχρι τον σχολιασμό των αστοχιών κυβερνήσεων και κομμάτων ή κρουσμάτων διαφθοράς, έχτιζε μια δεξαμενή ψηφοφόρων. Μια δεξαμενή έτοιμη να ψηφίσει με αντισυμβατικούς όρους αλλά, παράλληλα, βαθιά απολιτική και με τα χαρακτηριστικά μιας συντήρησης που έρχεται να πριμοδοτήσει οτιδήποτε επικρατεί ενστικτωδώς και χωρίς πολιτική επιχειρηματολογία ή στοιχειοθέτηση.

Τα όρια του δικαιωματισμού

Αυτός ο δικαιωματισμός, ο οποίος δεν σχετίζεται με το πώς τα ατομικά ή συλλογικά δικαιώματα διεκδικούνται από τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα στην Κύπρο (π.χ. η συνεπής στάση του ΑΚΕΛ στην ατζέντα των εργασιακών δικαιωμάτων ή η διαχρονική στήριξη μιας ισχυρής μερίδας των φιλελευθέρων εντός της δεξιάς του ΔΗΣΥ ή εκτός της, στα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων) δείχνει να δοκιμάζει τα όρια της ένταξης θεμάτων στην ατζέντα των επερχόμενων βουλευτικών. Τα νέα μικρά κόμματα δεν ασχολούνται με την Οικονομία ή το Κυπριακό όπως τα παραδοσιακά τις δεκαετίες του 1980, του 1990 ή του 2000, αλλά μπορούν να κινηθούν στο πλαίσιο μιας απροσδιόριστης διαμαρτυρίας κατά της διαφθοράς. Το Κόμμα των Κυνηγών προ μηνών έκλεισε τους δρόμους ανάβοντας τα κάρβουνα και

χρειάστηκε να τους τηλεφωνήσει προσωπικά ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Παράλληλα, μια σελίδα με 12.148 μέλη στο Κυπριακό Facebook που κινητοποιήθηκε κατά των εμβολίων του κορωνοϊού και των κεραιών 5G εξετάζει, με διαδικτυακό δημοψήφισμα, αν θα κατέβει για οργανωμένη στήριξη στο κόμμα του Φειδία Παναγιώτου.

Πού οδηγεί αυτή η κουλτούρα ιντερνετικής διαμαρτυρίας για το καθετί; Μα φυσικά στον λαϊκισμό ή, ακόμη χειρότερα, στη χειρότερη συντηρητικοποίηση του κομματικού συστήματος. Ακόμη και η περίπτωση της «Annie Alexu» (Ιωάννας Φωτίου) η οποία έγινε viral το τελευταίο διάστημα λόγω των διαδικτυακών της καταγγελιών, αποδεικνύει του λόγου το αληθές. Στην πλειοψηφία των σχολίων πολιτών στις αναρτήσεις της σε TikTok και Facebook η προτροπή είναι σα-

φής: «Φτιάξε κόμμα» ή «κατέβα υποψήφια». Μπορεί αυτό το επίπεδο πολιτικής (υπό την έννοια του policy making) να παραγάγει αποτελέσματα ή να θέτει ατζέντα; Κι αυτό απαντάται πλέον ως προηγούμενο.

Τον κ. Παναγιώτου τον ψήφισαν 73.000 συμπολίτες μας, την κα Φωτίου την αναζητούν οι Αρχές και οι αναρτήσεις της kas Νικολέττας Τσικίνη δημιούργησαν κόντρα μεταξύ του στελέχους του «Άλματος» και της Πρώτης Κυρίας, Φιλίππας Καρσερά. Συνεπώς, η απάντηση είναι σαφής. Το όριο του νέου δικαιωματισμού και γίνεται αντικείμενο πολιτικής επιλογής (για ψήφο) και αναπαράγει μια συζήτηση περί ελευθερίας της έκφρασης, η οποία δημιουργεί αντιδράσεις ή κύματα υποστήριξης. Και όλα αυτά από τους πολίτες με δικαίωμα του εκλέγειν μέσα από την «ιντερνετική Άγρια Δύση».

Αλλάζουν άρδην

Αυτό που πλέον δείχνει να παγιώνεται στην Κύπρο είναι ένας νέος πολιτικός χάρτης όπου τα κόμματα του ενδιάμεσου χώρου (ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ, Οικολόγοι) συρρικνώνονται στα όρια της απώλειας του όποιου ρόλου διαμορφωτή, τα δύο μεγάλα κόμματα αποδυναμώνονται περαιτέρω και το ΕΛΑΜ παρά την ενίσχυσή του διαμορφώνεται ως ένα πλήρως συστημικό κόμμα στον χώρο «δεξιότερα της Δεξιάς», αλλά όχι με την αρχική ακροδεξιά ακτιβιστική του σύνδεση με τον νεοναζιστικό χώρο της Ελλάδας (Χρυσή Αυγή). Παράλληλα, το πολιτικό εγχείρημα του Φειδία Παναγιώτου αποκτά μιμητές, ενώ η κανονικοποίηση του ΕΛΑΜ αφήνει περιθώριο για εκτόνωση της συντήρησης (εντός κι εκτός οριοθέτησης της Ακροδεξιάς) σε μια νέα πολιτικά αχατογράφητη περιοχή που θα μπορούσε να εγκλωβωθεί από νέα κόμματα. Σε αυτό το σκενικό, ο λαϊκισμός και η αντικατάσταση της λογοδοσίας διά μέσου της ψήφου διαμαρτυρίας από τον ψηφιακό κανβαλισμό γίνονται νόρμα. Ο άκρατος δικαιωματισμός εγγράφεται, ανεπιστρεπτί, στην πολιτική ατζέντα και η παραγωγή πολιτικής γίνεται, για σημαντικό καιρό μέχρι αυτό να αλλάξει, παραγωγή περιεχομένου.

Μ. Βορκάς: «Δεν είναι παράλογη η αντίδραση, αλλά...»

Ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου μιλάει στην «Κ» στον απόηχο της απόφασης Συλλούρη - Τζιοβάνη

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΓΕΩΡΓΙΟΥ**

Έντονη δημόσια συζήτηση, αντιδράσεις και προβληματισμούς σε πολλά επίπεδα προκάλεσε η αθωωτική απόφαση του Μόνιμου Κακοφυγιδικείου στην υπόθεση Συλλούρη - Τζιοβάνη. Ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, Μιχάλης Βορκάς, τοποθετείται στην «Κ» στον απόηχο της ετυμηγορίας, για το ζήτημα του μαρτυρικού υλικού, το δικαίο της απόδειξης αλλά και τις επικρίσεις που δέχεται η Νομική Υπηρεσία.

Κοινωνικός εξευτελισμός

Ερωτηθείς για τον απόηχο της απόφασης και τη δημόσια συζήτηση που ακολούθησε, ο κ. Βορκάς εμφανίζεται ιδιαίτερα αιχμηρός, σημειώνοντας ότι «αν έχει απομείνει κάτι στη χώρα μας που δεν το έχει αποδομήσει ο λαϊκισμός και η χωρίς όρια και βασισμένη στο κακόβουλο κριτική είναι η εμπιστοσύνη στη Δικαιοσύνη». Όπως επισημαίνει, «η χώρα δυστυχώς οδεύει καθημερινά τον κατήφορο της απαξίωσης και του κοινωνικού εξευτελισμού όλων ανεξαιρέτα. Όλοι δακτυλοδεικνύονται ως διεφθαρμένοι και διαπλεκόμενοι», προσθέτοντας ότι «έπαψε η σοβαρότητα και το ήθος, ή αυτό και παρουσιάζονται τα φαινόμενα όλο και περισσότερο μεγαλύτερης απομάκρυνσης από τα κοινά, πάρα πολλών που θα έπρεπε να αποβελούν τους ηγήτορές μας». Τόνισε ακόμη ότι «είναι διαφορετική η καλόπιστη έστω και με αγανάκτηση καμιά

φορά κριτική ενεργειών και αποφάσεων και άλλο η χωρίς δεύτερη σκέψη υπόσκαψη των πάντων». «Δεν είναι παράλογη η αντίδραση του μέσου πολίτη»

Αναφερόμενος στις αντιδράσεις της κοινής γνώμης, ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου υπογραμμίζει ότι αυτές δεν προέκυψαν σε κενό. «Η κοινή γνώμη εδώ και 20, ίσως και περισσότερα, χρόνια επηρεάζεται αρνητικά από σωρεία σκανδάλων. Δικαιολογημένα αντιδρά έχοντας υπόψιν το τι συνέβη με το χρηματιστήριο, με τη φούσκα των ακινήτων, την οικονομική κρίση και κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος», αναφέρει.

«Αν έχει απομείνει κάτι που δεν αποδόμισε ο λαϊκισμός είναι η εμπιστοσύνη στη Δικαιοσύνη».

Ο Μιχάλης Βορκάς σημειώνει μεν ότι «δεν είναι ούτε παράλογη, ούτε υπερβολική πλέον η αντίδραση του μέσου πολίτη», ωστόσο προειδοποιεί πως «εκείνο που επιδεινώνει την κατάσταση είναι η ισοπέδωση των πάντων μέσα από την ασυγκράτητη, επιτήδεια και καιροσκοπική τοποθέτηση ακόμα και αυτών που συνέβαλαν στην εξέλιξη της κακής κατάστασης».

Ο ίδιος καλεί σε αυτοσυγκράτηση, λέγοντας πως «είναι καιρός να σοβαρευτούμε, να συνέλθουμε με πρώτους αυτούς που δέχθηκαν και ανέλαβαν το βάρος της προ-

Ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου Μιχάλης Βορκάς τονίζει ότι «η Πολιτεία οφείλει να πάρει μαθήματα από τα όσα έχουν λάβει χώρα μετά τη δικαστική απόφαση. Να επισημάνει τις αδυναμίες και τις ελλείψεις που υπήρξαν και να δώσει λύσεις στα όσα χρειάζεται να γίνουν».

στασίας της χώρας και της κοινωνίας μας», επισημαίνοντας ότι «η δική τους ευθύνη, είτε είναι κόμματα είτε είναι θεσμοί είτε υπουργεία, είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτήν που συναντάμε στα πεζοδρόμια, τις πλατείες και στα διαδίκτυα από αργόσχολους, ανιστόρητους και ανεύθυνους».

Το δικαίο της απόδειξης

Κληθείς να σχολιάσει τα ζητήματα που προκύπτουν γύρω από το μαρτυρικό υλικό και τις ευρύτερες προεκτάσεις στο δικαίο της απόδειξης, ο κ. Βορκάς

εστιάζει ιδιαίτερα στο θέμα της προστασίας μαρτύρων. «Είναι λυπηρό το να γίνεται παραδεκτά η ύπαρξη απειλών κατά μαρτύρων. Πρόκειται για ανεπίτρεπτη στις μέρες μας εξέλιξη για την οποία οι αρμόδιοι φέρουν μερίδιο της ευθύνης και το βάρος για μη επανάληψη του φαινομένου», αναφέρει χαρακτηριστικά.

Παράλληλα, θέτει ευρύτερο προβληματισμό, σημειώνοντας ότι «ίσως είναι καιρός για αλλαγές στο δικαίο της απόδειξης», επισημαίνοντας όμως ότι «το ερώτημα που πολύ εύλογα δημιουργείται

είναι το κατά πόσο οι σημερινοί επικριτές είναι έτοιμοι να αποδεχθούν τη χρήση αποδεικτικού υλικού στο δικαστήριο που λήφθηκε με παράνομο τρόπο» και προσθέτει, «η άποψή μου είναι πως πρώτοι αυτοί θα εγείρουν και ίσως σωστά τα συνταγματικά εμπόδια που προκύπτουν».

«Δεν μπορεί να στοχοποιούνται όλοι οι νομικοί λειτουργοί»

Σε σχέση με την κριτική που ασκείται προς τη Νομική Υπηρεσία, ο κ. Βορκάς τονίζει ότι απαιτείται ψυχραιμία και η αποφυγή γενικεύσεων. «Η Νομική Υπηρε-

σία δεν ανήκει σε άλλη χώρα, επανειλημμένα υπήρξαν διαμαρτυρίες, ανσυχίες, αδυναμίες και από μέρους της ίδιας της Νομικής Υπηρεσίας. Απαιτείται λύση των προβλημάτων και όχι επιδείνωση της κατάστασης», αναφέρει. Υπογραμμίζει ακόμη ότι «δεν μπορεί να στοχοποιούνται όλοι οι νομικοί λειτουργοί», προσθέτοντας ότι «δεν είναι ψέμα το ότι κάποιοι συνάδελφοι εκεί, δέχθηκαν βομβιστικές επιθέσεις στο παρελθόν κάνοντας τη δουλειά τους». Όσο αφορά την απόφαση Συλλούρη - Τζιοβάνη ξεκαθαρίζει ότι «δεν μπορώ να δεχθώ πως οι συνάδελφοι της Νομικής Υπηρεσίας επιδίωξαν την αθώωση Δ. Συλλούρη και Χ. Τζιοβάνη».

Τα θεσμικά μαθήματα

Αναφερόμενος στα θεσμικά συμπεράσματα που προκύπτουν, ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου τονίζει ότι «η Πολιτεία οφείλει να πάρει μαθήματα από τα όσα έχουν λάβει χώρα μετά τη δικαστική απόφαση. Να επισημάνει τις αδυναμίες και τις ελλείψεις που υπήρξαν και να δώσει λύσεις στα όσα χρειάζεται να γίνουν». Παράλληλα, σημειώνει ότι «η κοινωνία ορθά διαμαρτύρεται για τα όσα ακούει και βλέπει», προσθέτοντας όμως ότι «οφείλει να κλείσει τα αυτιά της στους κήρυκες του λαϊκισμού και του καιροσκοπισμού». Καταλήγοντας, υπογραμμίζει την ανάγκη ενίσχυσης των θεσμικών αξιών, τονίζοντας πως η κοινωνία πρέπει «να στηρίξει το ήθος, τη λογική και το δικαίο».

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Μέρος της δυσπιστίας που νιώθουν οι πολίτες απέναντι στους θεσμούς δεν είναι θεωρητικό. Αν αλλάξουμε τη λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας, αλλάζουμε άμεσα και τη σχέση του κράτους με τον πολίτη. Πρέπει, λοιπόν, να γίνουμε πιο αποτελεσματικοί», δηλώνει σε συνέντευξή της στη «Κ» η υφυπουργός παρά τω Πρόεδρω Ειρήνη Πική. Προσθέτει ότι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης εγκαινίασε το State of the Union από το 2024, ως μια πράξη λογοδοσίας προς τον κόσμο και δεν έχει να κάνει με οποιαδήποτε προεκλογική διάθεση. Απαντώντας αν είναι πρόσωπο με υπερεξουσίες, σημειώνει ότι ο ρόλος της από την πρώτη μέρα που ανέλαβε μέχρι και την τελευταία που θα βρίσκεται σε αυτό το πόστο, είναι υποστηρικτικός προς όλους τους συναδέλφους και συνεργάτες για το καλό της Κύπρου και για την υλοποίηση του προεκλογικού προγράμματος και τίποτε άλλο.

“
Η μείωση της τιμής του ηλεκτρικού μάς απασχολεί καθημερινά. Αναλάβουμε μια σειρά έργων τα οποία βρίσκονταν σε τέλμα και δουλεύουμε εντατικά από την πρώτη μέρα για να προχωρήσουν.

—Το 2026 ξεκίνησε με την υλοποίηση της Φορολογικής Μεταρρύθμισης. Πότε θα έχετε ξεκάθαρν εικόνα αν τελικά κατάφερε να ισορροπήσει τη μείωση του φορολογικού βάρους για τους πολίτες και τη διατήρηση της δημοσιονομικής σταθερότητας;

—Πρόκειται για την πιο μεγάλη και εμβληματική μεταρρύθμιση στα τρία χρόνια διακυβέρνησης. Καταφέραμε να πετύχουμε λιγότερο φορολογικό βάρος κυρίως στα νοικοκυριά. Παράλληλα, καταφέρνουμε να βελτιώσουμε και την ανταγωνιστικότητα των κυπριακών επιχειρήσεων, που ήταν επίσης μεγάλο ζητούμενο της μεταρρύθμισης. Τα πρώτα στοιχεία ήδη είναι θετικά. Η πρόσφατη αξιολόγηση από διεθνή οίκο, μετά και την ψήφιση της μεταρρύθμισης, συνοδεύτηκε από αναβάθμιση της οικονομίας. Αναμένουμε ότι μέσα από τη μεταρρύθμιση θα δημιουργηθεί νέα οικονομική ανάπτυξη, που θα επιφέρει αύξηση στα έσοδα του κράτους. Συνεπώς, θεωρώ το τελικό αποτέλεσμα ισορροπημένο.

—Τι εκκρεμεί σε σχέση με την ένταξη της χώρας στη Ζώνη Σένγκεν;

—Τον Δεκέμβριο ολοκληρώθηκε η τεχνική αξιολόγηση από ειδικό κλιμάκιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αναμένεται πλέον η επίσημη έκθεση, η οποία θα καθορίσει και τα επόμενα βήματα. Η ένταξη στη Ζώνη Σένγκεν προϋποθέτει ομόφωνη απόφαση των κρατών μελών της Ε.Ε., οπότε αντιλαμβάνεστε ότι είναι μια μεγάλη διαδικασία. Εμείς έχουμε κάνει ό,τι είναι δυνατόν ώστε να είμαστε τεχνικά έτοιμοι, για να μπορέσουμε, μόλις εκδοθεί η έκθεση, ανάλογα με τα αποτελέσματά της, να ξεκινήσουν πλέον οι πολιτικές διαβουλεύσεις. Γίνονται πάρα πολλές ενέργειες και από τον υπουργό Εξωτερικών προς αυτή την κατεύθυνση.

—Η απαλλαγή από τις θεωρήσεις εισόδου στις Ηνωμένες Πολιτείες επίσης εκκρεμεί, αναμενόταν εντός του 2025.

—Να τονίσω ότι η διαδικασία για την απαλλαγή από τη βίζα για τις ΗΠΑ, αλλά και για το Σένγκεν συμβάλλουν σε ψηλότερα πρότυπα ασφάλειας για τη χώρα. Όσον αφορά το θέμα των

Ηνωμένων Πολιτειών, τεχνικά είμαστε έτοιμοι και έχουμε λάβει διαβεβαιώσεις από αμερικανικής πλευράς, από το περασμένο καλοκαίρι. Οι ΗΠΑ δεν έχουν εντάξει καμία νέα χώρα στο πρόγραμμα το 2025, καθώς βρίσκονται σε στάδιο αναθεώρησης του προγράμματος μετά την αλλαγή της κυβέρνησης. Σήμερα βρισκόμαστε ουσιαστικά στον προθάλαμο. Σε όλες τις επαφές που είχε και ο υπουργός Εξωτερικών, αλλά και εγώ στις Ηνωμένες Πολιτείες, αυτή ήταν η διαβεβαίωση που είχαμε πάρει. Πάντως και για το 2025 η Κύπρος κατέγραψε κάτω του 3% στις απορρίψεις, που είναι η βασική προϋπόθεση για να θεωρείσαι επιλέξιμος.

—Η λειτουργία του Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης και η αναβάθμιση πολιτικής προστασίας είναι επίσης θέματα τα οποία συζητήθηκαν έντονα το περσινό καλοκαίρι. Σήμερα σε ποιο στάδιο υλοποίησής τους βρισκόμαστε;

—Αναμένεται τον επόμενο μήνα να κατατεθεί στη Βουλή το νομοσχέδιο που αφορά τη βελτίωση και την ενδυνάμωση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας και ελπίζουμε μέχρι το καλοκαίρι να ψηφιστεί. Το νομοσχέδιο προνοεί, μεταξύ άλλων, και τη δημιουργία θέσης εθνικού συντονιστή, για την οποία η κυβέρνηση είχε καταθέσει πρόταση τον περασμένο Δεκέμβριο με τον συμπληρωματικό προϋπολογισμό—ώστε να γινόταν και η απαραίτητη προετοιμασία—δυστυχώς όμως δεν εγκρίθηκε από τη Βουλή. Όσον αφορά το Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης έχει κατακυρωθεί η προσφορά και αυτή τη στιγμή υλοποιείται. Βάσει της ενημέρωσης που έχουμε, μέχρι το καλοκαίρι θα μπει σε εφαρμογή το πιλοτικό σύστημα και τέλος του '26 θα δουλεύει κανονικά. Αυτό που προσπαθούμε να πετύχουμε είναι να υπάρχει καλύτερη συνεργασία και συντονισμός όλων των υπηρεσιών.

—Αντιλαμβάνεστε ότι ένα νομοσχέδιο που θα κατατεθεί τον ερχόμενο μήνα πιθανώς να μη συζητηθεί από την παρούσα Βουλή. Για αυτό το καλοκαίρι ίσως να πρέπει να ληφθούν μέτρα έστω και προσωρινά;

—Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο

Ειρήνη Πική, υφυπουργός παρά τω Πρόεδρω

Η κυβέρνηση δεν στηρίζεται σε κομματικές βεβαιότητες

Δεν έχουμε δει καμία αλλαγή στο επενδυτικό ενδιαφέρον μετά το videogate

Βάσει της ενημέρωσης που έχουμε, μέχρι το καλοκαίρι θα μπει σε εφαρμογή το πιλοτικό σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και τέλος του '26 το σύστημα θα δουλεύει κανονικά, λέει στην «Κ» η υφυπουργός παρά τω Πρόεδρω Ειρήνη Πική.

Ο ρόλος μου από την πρώτη μέρα είναι υποστηρικτικός

—Φαντάζομαι ακούτε και εσείς την κριτική για το ότι είστε πρόσωπο με υπερεξουσίες;

—Ο ρόλος που μου ανέθεσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι να βοηθήσω στην έγκαιρη και αποτελεσματική υλοποίηση του κυβερνητικού έργου. Μετοσιώσαμε ένα φιλόδοξο προεκλογικό πρόγραμμα σε συγκεκριμένες πολιτικές και παρεμβάσεις με στόχο να βελτιώσουμε την καθημερινότητα όλων των πολιτών και να εκσυγχρονίσουμε τη χώρα μας. Καταγράψαμε πέραν των 900 δράσεων και παρεμβάσεων, τις οποίες η Γραμματεία Συντονισμού και Υλοποίησης Κυβερνητικού Έργου παρακολουθεί καθημερινά υποστηρίζοντας τα υπουργεία στην υλοποίησή τους. Σχεδόν όλες έχουν ολοκληρωθεί ή βρίσκονται σε τροχιά υλοποίησης, το 80% συγκεκριμένα είναι βάσει του χρονοδιαγράμματος που είχαμε καταρτίσει από την αρχή. Αυτά τα στοιχεία είναι προσβάσιμα ανά πάσα στιγμή για όποιον ενδιαφέρεται, στην ιστοσελίδα diakivernisi.gov.cy. Ο ρόλος μου από την πρώτη μέρα που ανέλαβα μέχρι και την τελευταία μέρα που θα βρίσκομαι σε αυτό το πόστο, είναι υποστηρικτικός προς όλους τους συναδέλφους και συνεργάτες για να δουλεύουμε για το καλό της Κύπρου και για την υλοποίηση του προεκλογικού προγράμματος και τίποτε άλλο.

εμείς ως κυβέρνηση κινηθήκαμε έγκαιρα, καταθέτοντας πρόταση για τη δημιουργία της θέσης του εθνικού συντονιστή από τον προηγούμενο Δεκέμβριο. Πραγματικά δεν μπορεί να καταλάβω τον λόγο για τον οποίο καταψήφιστηκε. Γίνονται βέβαια σκέψεις για ενδιάμεσες λύσεις ώστε να είμαστε όσο πιο έτοιμοι γίνεται.

—Σε σχέση με το Περιφερειακό Κέντρο Πυρόσβεσης ήταν απλώς ένα πυροτέκνημα;

—Σίγουρα όχι. Έχει ήδη συσταθεί μια υπουργική επιτροπή, η οποία προχωρεί με εντατικούς μηχανισμούς για το στήσιμο του σταθμού. Ήταν μια πολύ σημαντική ανακοίνωση που αναγνωρίζει και την ευαλωτότητα που έχουμε ως χώρα στην κλιματική αλλαγή, αλλά και τον ρόλο που μπορούμε να παίξουμε ως περιφερειακός παράγοντας στο κομμάτι της αεροπυρόσβεσης. Ελπίζουμε ότι σύντομα θα μπορούμε να προχωρήσουμε με ανακινώσεις.

—Ο Οργανισμός Ανάπτυξης Επιχειρήσεων πώς ακριβώς θα λειτουργεί και πότε θα ξεκινήσει τις εργασίες του;

—Θα βοηθά τις επιχειρήσεις να

μία. Αυτά τα ανοίγματα βοηθούν και στην προσέλκυση ποιοτικών και παραγωγικών επενδύσεων. Ο Πρόεδρος ανοίγει πόρτες και προσπαθούμε μέσα και από τη συνεργασία που έχουμε και με το ΚΕΒΕ και με τον Invest Cyprus να προσελκύουμε επενδύσεις στην Κύπρο, αλλά γιατί όχι και κυπριακές επιχειρήσεις να επενδύουν στο εξωτερικό που είναι εξίσου πολύ σημαντική αυτή η εξωστρέφεια της οικονομίας μας.

—Το videogate είχε επιπτώσεις σε σχέση με την επίδειξη ενδιαισθημάτων;

—Δεν έχουμε δει καμία αλλαγή στο επενδυτικό ενδιαφέρον. Παρακολουθήσαμε τον ξένο Τύπο και εκτός από περιορισμένες αναφορές τις πρώτες μέρες δεν υπήρξε συνέχεια—ούτε δεχθήκαμε σχετικές ανησυχίες από επενδυτές ή εταιρείες. Η συζήτηση είχε κυρίως εσωτερική διάσταση.

—Έχετε ενημέρωση για το πού βρίσκονται οι έρευνες; Έγινε λόγος για υβριδική απειλή, υπάρχουν περαιτέρω στοιχεία για τεκμηρίωση αυτής της αναφοράς;

—Είναι μια ποινική έρευνα η οποία αυτή τη στιγμή είναι σε εξέλιξη. Είμαι σίγουρη ότι μόλις υπάρξουν αποτελέσματα θα ενημερωθούμε όλοι για τα ευρήματά της.

—Υπάρχουν τομείς από τους οποίους είστε περισσότερο ικανοποιημένοι και κάποιοι τομείς που νιώθετε ότι έμειναν πίσω για πολλούς λόγους;

—Σε γενικές γραμμές, υπάρχει ικανοποίηση από την πρόοδο που έχει επιτευχθεί. Αν όμως με ρωτάτε πού χρειάζεται να κάνουμε περισσότερα, υπάρχουν συγκεκριμένα θέματα. Η μείωση της τιμής του ηλεκτρικού μάς απασχολεί καθημερινά. Αναλάβουμε μια σειρά έργων τα οποία βρίσκονταν σε τέλμα και δουλεύουμε εντατικά από την πρώτη μέρα για να προχωρήσουν. Έγιναν όμως και θετικά βήματα, να πούμε για παράδειγμα το άνοιγμα της ανταγωνιστικής αγοράς, τα νέα σχέδια όπως το «Φωτοβολταϊκά για Όλους» καθώς και για την αποσυνατολισμό φέρνει θετικές επιπτώσεις και στο εσωτερικό της χώρας, λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής με την ανθεκτική οικονο-

ρόλο που είναι και θέμα κουλτούρας. Νιώθω όμως ότι οι μεγάλες αλλαγές θέλουν χρόνο, υπομονή και πάρα πολλή επιμονή.

—Αφού μιλήσατε για το ενεργειακό, γιατί δεν ακούσαμε κάποια αναφορά στο State of the Union για το Βασιλικό και για το ηλεκτρικό καλώδιο, έργα μεγάλα που όλοι αναμένουμε;

—Η λογική του ετήσιου προγραμματισμού είναι για να ανακοινώσει ο Πρόεδρος πράγματα που θα γίνουν στη διάρκεια του επόμενου χρόνου. Το θέμα του Βασιλικού, όπως και της ηλεκτρικής διασύνδεσης, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Προγράμματος Διακυβέρνησης. Δεν αφορά μόνο τη διασύνδεση με την Ελλάδα, αλλά μια ευρύτερη στρατηγική ενεργειακής θωράκισης της χώρας. Ήδη, καταγράφεται διεθνής κινητικότητα για τα θέματα. Ο υπουργός Εξωτερικών μαζί με συναδέλφους του μετέβησαν πρόσφατα στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και συζητήσαν, μεταξύ άλλων, θέματα ενέργειας ακριβώς σε αυτό το πλαίσιο της συνολικής ενεργειακής πολιτικής της χώρας. Αυτά είναι μεγάλα και πολύπλοκα έργα, από τεχνικής, γεωπολιτικής και χρηματοδοτικής πτυχής, και δύσκολα εντάσσονται σε ετήσια στενά χρονοδιαγράμματα και για αυτό δεν περιλήφθηκαν στον Ετήσιο Προγραμματισμό.

—Τι θα περιλαμβάνει το τροποποιητικό νομοσχέδιο για τον φορέα Κοινωνικής Στήριξης που θα καταθέσετε;

—Η πρόταση της κυβέρνησης είναι η μετεξέλιξη του φορέα και η σύνδεσή του με τον μηχανισμό που υπάρχει για τη φοιτητική μέριμνα στο υπουργείο Οικονομικών. Μέχρι τότε, και με στόχο να μην αφήσουμε οποιοδήποτε κενό στη στήριξη προς τους δικαιούχους, προχωρήσαμε στον προσωρινό διορισμό νέου προέδρου που είναι ο γενικός διευθυντής του υπουργείου Οικονομικών, με στόχο την πλήρη διεκπεραίωση των αιτήσεων που ήδη ελήφθησαν.

—Σε σχέση με τη διακυβέρνηση προκύπτουν προβλήματα από την απουσία στήριξης από μεγάλη πολιτική δύναμη;

—Αυτό ακουγόταν ως επικείμενο έντονα και προεκλογικά. Όμως, στα τρία χρόνια διακυβέρνησης έχει αποδειχθεί ακριβώς το αντίθετο. Η απουσία δεδομένης στήριξης μάς υποχρεώνει να λειτουργούμε υπεύθυνα και θεσμικά. Καταθέτουμε νομοσχέδια μετά από επεξεργασία και διαβούλευση, ώστε να μπορούν να σταθούν στη Βουλή, με στόχο πάντα το όφελος των πολιτών. Η κυβέρνηση δεν στηρίζεται σε κομματικές βεβαιότητες, αλλά σε δουλειά, σύνθεση, και λύσεις που κερδίζουν στήριξη επειδή είναι σωστές, όχι επειδή είναι συμφωνημένες από πριν.

—Ορισμένοι χαρακτήρισαν το State of the Union ως προαναγγελία ενόψει των Προεδρικών του 2028.

—Όποτε κάνει ο Πρόεδρος μία αναφορά σε πολιτικές, οποιοσδήποτε μπορεί να πει ότι είναι μια προεκλογική διακήρυξη. Δεν νομίζω ότι ισχύει κάτι τέτοιο. Ο Πρόεδρος, αντιθέτως, εγκαινίασε αυτόν τον θεσμό από το 2024, ως μια πράξη λογοδοσίας προς τον κόσμο. Δεν έχει να κάνει με οποιαδήποτε προεκλογική διάθεση.

—Ποια θεωρείτε τη μεγαλύτερη πρόκληση για εσάς εντός του 2026;

—Ένα μέρος της δυσπιστίας που νιώθουν οι πολίτες απέναντι στους θεσμούς δεν είναι θεωρητική. Τροφοδοτείται από την καθημερινή εμπειρία, καθυστερήσεις, γραφειοκρατία, ασαφείς διαδικασίες, έλλειψη καθαρής πληροφόρησης. Αν αλλάξουμε τη λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας, αλλάζουμε άμεσα και τη σχέση του κράτους με τον πολίτη. Πρέπει, λοιπόν, να γίνουμε πιο αποτελεσματικοί. Να εκσυγχρονιστεί η δημόσια υπηρεσία, να γίνει πιο φιλική, πιο γρήγορη, να λειτουργεί με διαφάνεια και να βρίσκεται πιο κοντά στους πολίτες και στις επιχειρήσεις.

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΥΛΛΟΥΡΗΣ

Βίος και πολιτεία

Η πορεία, οι φιλοδοξίες, οι συγκρούσεις, οι παρασκηνιακές κινήσεις

Το ημερολόγιο έδειχνε Πέμπτη, 2 Ιουνίου 2016, απόγευμα. Ο Δημήτρης Συλλούρης είχε μόλις εκλεγεί πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων και αναδεικνυόταν δεύτερος τη τάξει πολιτειακός αξιωματούχος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Καθώς ετοιμαζόταν να καθίσει στην προεδρική έδρα, έχει μια χαμπλόφωνη στιχομυθία με τον Αδάμο Αδάμου, που ως ο πρεσβύτερος βουλευτής προέδρευε της συνεδρίας. Ο Δημήτρης Συλλούρης τον ρωτά εάν θα πρέπει να κάνει ομιλία και ο Αδάμος Αδάμου του απαντά «Όχι». Εξαιτίας του ανοικτού μικροφώνου στο προεδρείο της Βουλής, η χαμπλόφωνη στιχομυθία, τόσο η ερώτηση —«Πρέπει να κάνω ομιλία;»— όσο και η καθοδήγηση Αδάμου —«Όχι. Τις ευχαριστίες σου και μετά κλείσε τη συνεδρία;»— φτάνει στους τηλεοπτικούς μας δέκτες καθαρά. Μερικά δευτερόλεπτα αργότερα, ο Δημήτρης Συλλούρης ξεκινούσε τη θητεία του ως ο 12ος πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων, δίνοντας στον πανηγυρικό της ημέρας ένα (δικό του) επιθεωρησιακό στίγμα: «Παίρνοντας τα μηνύματα των εκλογών δεν θα κάνω ομιλία, γιατί ο κόσμος δεν θέλει λόγια, θέλει έργα».

«Αντιδιζωνικός» εν μια νυκτί

Εκείνη τη χρονιά οι διεργασίες για την προεδρία της Βουλής είχαν ξεπεράσει ακόμα και τις μηχανορραφίες των αρχιεπισκοπικών εκλογών του 2006. Και όπως εκεί συνέργησε τελικά το Άγιο Πνεύμα και το αποτέλεσμα ήταν ο πρώτος να καταστεί έσχατος και το αουτσάιντερ πρώτο, έτσι και η εκλογή Συλλούρη

«Το κατεστημένο και όσοι φοβούνταν τις αποκαλύψεις μου, έπληξαν την υποψηφιότητά μου», δήλωνε το 2014, όταν κατ'ήλθε ως υποψήφιος ευρωβουλευτής με τον ΔΗΣΥ. Το 2016, το κατεστημένο που τον φοβόταν για ευρωβουλευτή, δεν φοβόταν την εκλογή του στην προεδρία της Βουλής...

με τις ψήφους ΔΗΣΥ και «Αλληλεγγύης» —πετυχαίνοντας τον αποκλεισμό του προέδρου της ΕΔΕΚ, Μαρίνου Σιζόπουλου— επιτεύχθηκε χάρη στην επιφοίτηση πνεύματος Νίκου Αναστασιάδη και συνεργίας Αβέρωφ Νεοφύτου.

Το βράδυ της ίδιας ημέρας, στις τηλεοπτικές εκπομπές, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, Πρόδρομος Προδρόμου —παλιός συναγωνιστής του νεοεκλεγέντος προέδρου της Βουλής— σε μια προσπάθεια να δικαιολογήσει με πολιτικά επιχειρήματα την εκλογή στο υψηλό αξίωμα του μέχρι χθες «αποστάτη», πρόβη στην εξής —καταγέλαστη— δήλωση: «Η απόφαση ήταν ξεκάθαρη. Έπρεπε στο δεύτερο τη τάξει πολιτειακό αξίωμα της χώρας να μην είναι κάποιος που είναι αντιδιζωνικός».

Το ευφρόνιστο επιχείρημα Προδρόμου, προκάλεσε τη θυμωδία των συννομιλητών του. «Μα ο κ. Συλλούρης δεν είναι αντιδιζωνικός; Τι είναι;», απόρησαν. Με τον εκπρόσωπο της κυβέρνησης Αναστασιάδη να δηλώνει με αξιοθαύμαστη αυτοσυγκράτηση, καθότι υπό άλλες συνθήκες θα έπρεπε να είχε πρώτος αυτός ξεραθεί στα γέλια: «Δεν θυμάμαι ποτέ να τον άκουσα να καταφέρεται εναντίον της Διζωνικής». Η «ασθενής μνήμη» δεν ήταν κάτι που χαρακτήριζε τον Πρόδρομο Προδρόμου, εντούτοις, τη δεδομένη στιγμή δεν θυμόταν τις ομιλίες Συλλούρη το 2009. Στις οποίες το «νεοβαπτισθέν» στην αντιδιζωνική κολυμπήθρα πολιτικό ον, δήλωνε «πρωτοπό-

ρος στον αγώνα ανατροπής των σχεδίων διζωνικής, δικονοτικής προσέγγισης». Και διακήρυττε πως: «Μια μορφή έχει η ΔΔΟ, είναι ο αγγλικός σχεδιασμός για προώθηση των αγγλοτουρκικών συμφερόντων». Ο Προδρόμου δεν θυμόταν ούτε το κάλεσμα Συλλούρη στις βουλευτικές του 2006 προς όσους ήταν αντίθετοι με τη ΔΔΟ, ζητώντας τους να ταχθούν στο πλευρό του νεοσύστατου κόμματός του, «του μοναδικού αντιδιζωνικού κόμματος», όπως αυτοσυστηνόταν. Μα ούτε και την άρνηση Συλλούρη να υπογράψει το προσχέδιο συμφωνίας που είχε θέσει ενώπιόν του ο Μάριος Καρογιάν το 2012, στο πλαίσιο των διεργασιών του ενδιάμεσου για τις προεδρικές του 2013, θυμόταν ο Πρόδρομος Προδρόμου. Άρνηση που είχε να κάνει ακριβώς επειδή σ' αυτό υπήρχε ο όρος «Διζωνική Δικονοτική Ομοσπονδία». Την οποία υπέγραψε μόνο αφού προστέθηκε η υποσημείωση: «Το ΕΥΡΩΚΟ διαφωνεί στην αναφορά της ΔΔΟ».

Ναι, μιλάμε για τις ίδιες εκλογές στις οποίες τελικά ο Δημήτρης Συλλούρης και το κόμμα του τάχθηκαν στο πλευρό του «ανανιστή» Αναστασιάδη. Και ίσως γι' αυτό να είχε διαγραφεί από τον σκληρό δίσκο του Προδρόμου Προδρόμου το «αντιδιζωνικό παρελθόν» του Δημήτρη Συλλούρη και εν μια νυκτί να ανακრύχθηκε «διζωνικός».

Πάντως, για την ιστορία και μόνο και προς υπέρσπιση της φήμης της μνήμης του Προδρόμου Προδρόμου που τον είχε προδώσει το 2016, αξίζει να αναφερθεί ότι μετά από έναν χρόνο, τον Απρίλη του 2017, σε συνέντευξή του στην εφημερίδα «Σημερινή», η μνήμη του φάνηκε να λειτουργεί μια χαρά σε σχέση με τα γεγονότα του παρελθόντος. Έλεγε συγκεκριμένα για το 2004: «Κάποιοι έκαναν πολιτική σταδιοδρομία με το «ΟΧΙ», μερικοί όμως το πληρώσαμε ακριβά. Ορισμένοι μάλιστα, από εκείνους που είχαμε αντιδράσει, κατάφεραν και συνέχισαν με διάφορα σχήματα, κάποιοι έγιναν κομματάρχες μέσα από συμμαχίες, ένας έφτασε να γίνει και πρόεδρος της Βουλής».

Η ανάδυση του ΕΥΡΩΚΟ

Όταν πολύ πριν από τις βουλευτικές εκλογές του 2016, το απονευρωμένο πια ΕΥΡΩΚΟ έπννε τα λείψια, μια αναφορά μας στα κείμενα εκείνης της περιόδου μπορεί να ήταν μεν αιχμηρή, δεν ήταν όμως, όπως αποδείχθηκε, ανεδαφική. Γράφαμε συγκεκριμένα: «Για το ΕΥΡΩΚΟ, θα σας γελάσω. Δεν μπορεί να είμαι σίγουρος αν θα τα καταφέρει να επιβιώσει. Ο ίδιος, όμως, ο Δημήτρης Συλλούρης, είμαι σίγουρος πως θα τα καταφέρει. Από κάπου θα γαντζωθεί. Διότι, παρότι ο ίδιος είπε κάποτε «Είμαστε σίγουροι ότι οι πολίτες δεν τρώνε κουτόχορτο», εμείς δεν είμαστε».

Όπως και έγινε. Ο Δημήτρης Συλλούρης μαζί με τα αποκαίδια του ΕΥΡΩΚΟ αρχικά βρήκαν αποκούμπι στην Ελένη Θεοκάρους και στην «Αλληλεγγύη» της. Και έναν χρόνο αργότερα, ποντάρνοντας στο σωστό «άλογο», τον ΔΗΣΥ, που δεν ήθελε να προεδρεύει της Βουλής ο αντιδιζωνικός Μαρίνος Σιζόπουλος, κατάφερε να ανέλθει θριαμβευ-

Ο Δημήτρης Συλλούρης είχε ανέκαθεν υψηλές φιλοδοξίες. Τόσο υψηλές όσο η θέση του προέδρου της μεγάλης δεξιάς παράταξης. Μεγαλύτερη από την επιθυμία του να γίνει πρόεδρος του ΔΗΣΥ ήταν η απέχθειά του (πολιτική πάντα) προς τον Νίκο Αναστασιάδη.

τικά στην προεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Το ΕΥΡΩΚΟ είχε δημιουργηθεί το 2005 και οι λόγοι της σύστασής του ήταν τρεις. 1ον). Στον Νίκο Κουτσού των Νέων Οριζώντων συνέφερε η συνένωση των μικρών κομμάτων. Όχι μόνο επειδή το κόμμα του είχε καταποντιστεί στις ευρωεκλογές του 2004 (1,65%) αλλά και διότι ο ίδιος δεν εδικαιούτο σύμφωνα με το καταστατικό των ΝΕ.Ο να διεκδικήσει άλλη θητεία. Η συνέωσή του με την Ευρωπαϊκή Δημοκρατία του Προδρόμου Προδρόμου του οποίου η κίνηση «Για την Ευρώπη» το 2004 είχε εξασφαλίσει 10,8% και έστειλε τον Γιαννάκη Μάτση στο Ευρωκοινοβούλιο, δημιουργούσε ελπίδες

για βουλευτική έδρα. 2ον). Γνωστός καναλάρχης ο οποίος είχε ευλογήσει την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Δημοκρατίας του Προδρόμου Προδρόμου, προσέβλεπε σε μια μεγαλύτερη δύναμη ώστε να ασκεί πολιτική πίεση στον τότε πρόεδρο, Τάσσο Παπαδόπουλο, ο οποίος έδειχνε να μην του βάζει αυτί, να μην τον υπολογίζει ιδιαίτερα —εξού και οι δυο τους στο τέλος τα τσούγκρισαν. 3ον). Ο ίδιος ο Τάσος Παπαδόπουλος εκτιμούσε ότι με τη συνεργασία και τη δημιουργία μιας πιο ισχυρής πολιτικής δύναμης, οι πιθανότητες διεμβολισμού του ΔΗΣΥ αυξάνονταν, τοποθετώντας στη φαρέτρα του ακόμα ένα «όπλο», πέρα από το ΔΗΚΟ, απέναντι στο ΑΚΕΛ, τον

συνεργάτη που τον εξέλεξε στην προεδρία της Δημοκρατίας. Πέραν όμως των τριών πιο πάνω λόγων που «επέβαλλαν» τη δημιουργία του, η ίδρυση του ΕΥΡΩΚΟ ικανοποιούσε άμεσα και τις προσωπικές φιλοδοξίες του Δημήτρη Συλλούρη, ο οποίος γινόταν επιτέλους πρόεδρος κόμματος.

Υψηλές προσωπικές φιλοδοξίες

Ο Δημήτρης Συλλούρης είχε ανέκαθεν υψηλές φιλοδοξίες. Τόσο υψηλές όσο η θέση του προέδρου της μεγάλης δεξιάς παράταξης. Μεγαλύτερη, όμως, από την επιθυμία του να γίνει πρόεδρος του ΔΗΣΥ ήταν η απέχθειά του (πολιτική πάντα) προς το πρόσωπο του Νίκου Αναστασιάδη. Δεν κώνεψε ποτέ το γεγονός ότι ο τελευταίος έγινε πρόεδρος του ΔΗΣΥ τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς που είχε γίνει και ο στενός του φίλος, Κώστας Καραμανλής, στη Νέα Δημοκρατία, γι' αυτό και η σχέση τους —με πρόσχημα, τι άλλο; το Κυπριακό— δεν άργησε να μοιάζει μ' αυτήν που περιγράφει η γνωστή φράση περί σκύλου και γάτας. Πρώτος στον επαναστατικό εσωκομματικό χορό, ήταν βεβαίως ο παρορμητικός Πρόδρομος Προδρόμου (παρόλο που υπήρξε και εκ των στενότερων συνεργατών του Αναστασιάδη), ο οποίος και προέβαινε σε πιο μετωπικές συγκρούσεις. Ο Δημήτρης Συλλούρης, από την άλλη, προτιμούσε πιο «αρχηγικού» τύπου κινήσεις, επικειρώνοντας να συγκεντρώσει δίπλα του ικανοποιητικό αριθμό στελεχών προκειμένου να μπορέσει να «ανατρέψει» τον Αναστασιάδη.

Τον Αύγουστο του 1999, ο ανασχηματισμός της κυβέρνησης Κληρίδη με τη διευρυμένη παρουσία των Ενωμένων Δημοκρατών του Γιώργου Βασιλείου —στη θέση του κυβερνητικού εκπροσώπου είχε διοριστεί ο Μιχάλης Παπαπέτρου— γίνεται αιτία ο ΔΗΣΥ να περάσει μian από τις σοβαρότερες κρίσεις στην ιστορία του, καθώς αρκετά στελέχη υποστήριζαν ότι αυτό ισοδυναμούσε με στροφή προς την πολιτική Βασιλείου. Η κρίση γρήγορα εξελίχθηκε σε ευθεία αμφισβήτηση του Αναστασιάδη. Ο Πρόδρομος προέβαινε όπως πάντα σε εμπρηστικές δηλώσεις, ο Αναστασιάδης του διαμίνυε «μην παπαγαλίζεις όπως οι Κουτσού, Κλεάνθους και ΑΚΕΛ», ενώ ταυτόχρονα προειδοποιούσε με αποπομπές, ενώ ο Δημήτρης Συλλούρης, αρχηγικός όπως πάντα, πραγματοποιούσε μυστικά δείπνα για να δει πόσα αντίδια βάζει ο σάκος —και δεν έβαζε πολλά η αλήθεια. Εξού και η παρέμβαση Κληρίδη απέδωσε τελικά, τα ξίφη μπήκαν στα θηκάρια και επήλθε, φαινομενικά έστω, η κομματική ειρήνη.

«Παραδουλεύτρα του προεδρικού»

Η διαρκής αντιπαλότητα Δημήτρη Συλλούρη - Νίκου Αναστασιάδη έμελλε να προσλάβει κολοσσιαίες διαστάσεις στις εκλογές του 2003. Η πρόθεση του Γλαύκου Κληρίδη να διεκδικήσει επανεκλογή για περίοδο δεκαέξι μηνών προκειμένου να ολοκληρώσει, όπως υποστήριζε, τις προσπάθειες για λύση του Κυπριακού, βρίσκει έντονα αντίθετο τον Δημήτρη Συλλούρη. Μαζί με άλλα στελέχη του Δημοκρατικού Συναγερμού, προκρίνουν για πρόεδρο τον —κατά

ορισμένους «εμπνευστή του Σχεδίου Ανάν»— Αλέκο Μαρκίδη, ο οποίος για λόγους που κάθε άλλο παρά με διαφωνίες ως προς την ακολουθούμενη πολιτική στο Κυπριακό είχαν να κάνουν, αποφάσισε να αντιπαραταχθεί στον Κληρίδη και να θέσει τη δική του υποψηφιότητα.

Εκείνη την περίοδο, ανεπιβεβαίωτοι ψιθυροί ήθελαν τον Δημήτρη Συλλούρη να βρίσκεται σε παρασκηνιακές επαφές με τον Νίκο Κατσουρίδη για την εκλογή του Τάσσου Παπαδόπουλου, με αντάλλαγμα θέση επιτρόπου στην Ε.Ε.

Παρόλο που στις προεδρικές του 2003 είχε προκρίνει τον Αλέκο Μαρκίδη και παρότι στις εσωκομματικές εκλογές του ΔΗΣΥ που πραγματοποιήθηκαν ένα μήνα μετά τις προεδρικές εκλογές, στήριξε τον αντίπαλο του Νίκου Αναστασιάδη, τον επίσης «ανανιστή» Ιωάννη Κασουλίδη, λίγο καιρό αργότερα, τον Απρίλη του 2004, ο Δημήτρης Συλλούρης απορρίπτει το Σχέδιο Ανάν που υποστήριζε ο εκλεκτός του για την προεδρία της Δημοκρατίας, Αλέκος Μαρκίδης, ενώ αμέσως μετά το δημοψήφισμα, προφανώς υποστηρίζοντας την τακτική Παπαδόπουλου, κάνει λόγο για ένα νέο, ελαφρώς τροποποιημένο σχέδιο, «Ανάν πεντέμισι» το είχε ονομάσει, το οποίο θα μπορούσαμε να αποδεχτούμε. Ακολουθεί η ίδρυση του ΕΥΡΩΚΟ το 2005, στη συνέχεια εμφανίζεται σαν στενός συνεργάτης του Τάσσου Παπαδόπουλου και, βεβαίως, αποτελεί θερμό υποστηρικτή του στις εκλογές του 2008. Παρομιώδης έμεινε ο χαρακτηρισμός «παραδουλεύτρα του προεδρικού» που το προσέδωσε ο Νίκος Αναστασιάδης σε μία από τις πιο έντονες αντιπαράθεσεις που είχαν, τον Οκτώβριο του 2007.

Και ξανά προς τη δόξα τραβά

Μπορεί ο Δημήτρης Συλλούρης στις εκλογικές αναμετρήσεις που ακολούθησαν την ίδρυση του ΕΥΡΩΚΟ, να καλούσε τους ψηφοφόρους να ταχθούν στο πλευρό του κόμματός του, του μοναδικού όπως επαναλάμβανε αντιδιζωνικού κόμματος, ωστόσο το 2013, παρότι υπήρχε υποψήφιος που δήλωνε αντιδιζωνικός —ο Γιώργος Λιλλήκας— ο Δημήτρης Συλλούρης έσυρε τα βήματά του στον «ανανικό» Νίκο Αναστασιάδη, με αποτέλεσμα τη διάσπαση του ΕΥΡΩΚΟ και την αποχώρηση του Νίκου Κουτσού (μετά της βουλευτικής έδρας) που κατέληξε στη Συμμαχία Πολιτών.

Στις Ευρωεκλογές του 2014 κατέρχεται υποψήφιος ευρωβουλευτής με το ψηφοδέλτιο του ΔΗΣΥ, παρόλο που η πιθανότητα να εκλεγεί ήταν μηδαμινή. Ήταν τότε που ο Αβέρωφ Νεοφύτου είπε το περίφημο: «Φίλε Δημήτρη, είσαι μέρος και μέλος της ευρύτης και υπερήφανης παράταξής μας. Ήσουν και είσαι σάρκα από τη σάρκα μας». Όταν η εκλογή δεν επιτυγχάνεται, ο Δημήτρης Συλλούρης δηλώνει: «Το κατεστημένο και όσοι φοβούνταν τις αποκαλύψεις μου, έπληξαν την υποψηφιότητά μου».

Τον Νοέμβριο του 2015, δηλώνει ότι «το ΕΥΡΩΚΟ θα γίνει πιο δυνατό» —μετά τις γνωστές περιπέτειες, συνεπεία της δημοσίευσης του βίντεο του δικτύου Al Jazeera— ο Δημήτρης Συλλούρης είχε κάθε λόγο να αισθάνεται δικαιωμένος: «Ήμουν καθάρος, παραμένω καθάρος και θα συνεχίσω να είμαι, όπως ήταν η διαχρονική μου παρουσία στην πολιτική ζωή. Πρώτο μου ενδιαφέρον είναι το κράτος δικαίου και η καταπολέμηση της διαπλοκής και της διαφθοράς», ανέφερε στην πρώτη του δήλωση.

Με την πρόσφατη δικαστική απόφαση —μετά τις γνωστές περιπέτειες, συνεπεία της δημοσίευσης του βίντεο του δικτύου Al Jazeera— ο Δημήτρης Συλλούρης είχε κάθε λόγο να αισθάνεται δικαιωμένος: «Ήμουν καθάρος, παραμένω καθάρος και θα συνεχίσω να είμαι, όπως ήταν η διαχρονική μου παρουσία στην πολιτική ζωή. Πρώτο μου ενδιαφέρον είναι το κράτος δικαίου και η καταπολέμηση της διαπλοκής και της διαφθοράς», ανέφερε στην πρώτη του δήλωση.

11 ΜΑΡΤΙΟΥ 2026
The Royal Hall

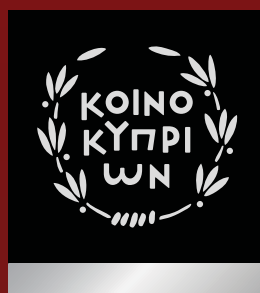
24^η ΑΠΟΝΟΜΗ

Τράπεζα Κύπρου

MAN

OF THE YEAR

2025

Ἀρετὴ
ἐπιστήμη
ἐστίν

Σωκράτης

ΣΤΗΡΙΖΟΥΝ

cablenet

αλφameγα

TIMINIS

ΕΛΕΓΚΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Deloitte.

Μαζί με τα παιδιά του και τη σύζυγό του στο σπίτι της κόρης του Σοφίας.

Ο Κ. Βασιλείου με τα παιδιά και τα εγγόνια του στο σπίτι της κόρης του.

Ο Γιώργος Βασιλείου με τα δύο του παιδιά Βάσω και Ευέλθων στη Βενετία.

Η ζωή με πατέρα τον Γιώργο Βασιλείου

Ο Ευέλθων Βασιλείου θυμάται στιγμές από το παρελθόν και ανατρέχει σε συμβουλές και περιστατικά της νεανικής του ηλικίας

Συνέντευξη στη
ΡΑΦΑΕΛΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

«Τον πατέρα μου τον θεωρούσα έναν από τους καλύτερους μου φίλους», αναφέρει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο γιος του τρίτου Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, Γιώργου Βασιλείου, ο οποίος έφυγε από τη ζωή τον περασμένο Ιανουάριο. Ο Ευέλθων Βασιλείου περιγράφει πώς ήταν να είσαι «ο γιος του Προέδρου» και ξεδιπλώνει στιγμές ζωής δίπλα σε δύο γονείς με έντονη προσωπικότητα και πολιτική παρουσία.

–Πώς βιώσατε την απώλεια του πατέρα σας;

–Όταν σκέφτομαι εάν υπάρχει τέτοιο πράγμα που να λέγεται ιδέωδης τρόπος να φύγει κάποιος, νομίζω αυτός θα ήταν. Διότι ταλαιπωρείτο για δύο χρόνια, ήταν εντάξει ο ίδιος και είχε μια καλή φροντίδα. Δεν είχε όμως τη ζωή την οποία είχε συνηθίσει. Ωστόσο, αυτή η περίοδος των δύο χρόνων μας έδωσε την ευκαιρία να συμβιβαστούμε, ότι κάποια στιγμή αυτό το πράγμα θα συνέβαινε. Όταν νοσηλεύθηκε στο νοσοκομείο αρχικά μας είπαν έχει λίγες ώρες. Τελικά έφυγε μετά από οκτώ μέρες. Όμως, επειδή δεν ξέρεις πότε θα έλθει η στιγμή, αποφασίσαμε μεταξύ μας να έχει συνέχεια κάποιον στο πλευρό του. Αυτό ήταν άσχημο μιν, αλλά πολύ όμορφο δε. Διότι ήμασταν μόνοι μας μέσα στο δωμάτιό του, του κρατούσαμε το χέρι του, το καίδαμε. Ήταν σαν ένα πολύ περίεργο όνειρο, αλλά τώρα που το σκέφτομαι, ήταν το πιο όμορφο πράγμα, και για τον ίδιο να μας έχει δίπλα του, αλλά και για εμάς να του πούμε το γεια σου, το αντίο με έναν όμορφο και πολύ ανθρώπινο τρόπο.

–Πώς νιώσατε βλέποντας όλα εκείνα τα μηνύματα αγάπης του κόσμου;

–Μας συγκίνησαν όλους οι εκπλήξεις του κόσμου. Αρνηκτικά σχόλια δεν είδαμε. Τουναντίον. Μόνο θετικά και απ’ όλες τις πολιτικές πτέρυγες του τόπου. Τα μηνύματα αυτά –ακόμα και από το εξωτερικό– μας πρόσφεραν ανακούφιση και μια ικανοποίηση για το αποτύπωμα που άφησε η παρουσία του. Κι αυτό, σ’ εκείνες τις δύσκολες στιγμές, μας έδωσε δύναμη για να συνεχίσουμε.

–Κλείνοντας τα μάτια σας, ποίες εικόνες του πατέρα σας έρχονται πρώτες στη σκέψη σας;

–Στον επικηδεμό μου αναφέρθηκα στις Κυριακές, όπου συνήθως μας αναλάμβανε εκείνος. Τον θυμάμαι να είναι πάντοτε στο γραφείο του, να ακούει μουσική και να εργάζεται. Κι όμως, δεν θυμάμαι ούτε μια φορά να πηγαίνω στο γραφείο του, να τον διακόπτω με σιδήποτε και εκείνος να μη με αντிகρίζει με χαμόγελο και να μου λέει: «Καλώς ήλθες, έλα, πες μου τι θέλεις...».

–Γι’ αυτό είπατε ότι σας παρείχε συναισθηματική ασφάλεια;

–Ακριβώς. Εγώ πολλές φορές τσακώω τον εαυτό μου στο γραφείο, όταν τυγχάνει να μπει κάποιος και να με διακόψει, να κοιτάζω έστω λίγο περίεργα λόγω φόρτισης. Αυτό δεν θυμάμαι να το έκανε ποτέ ο πατέρας μου.

–Νιώθατε, παιδιά τότε, ότι τον στερηθήκατε;

–Όχι, διότι αφιέρωνε χρόνο σε εμάς. Τα Σαββατοκύριακα συνήθως τα περνούσε μαζί μας, οπότε πάλι τον νιώθαμε δίπλα μας. Την απουσία του, θεωρώ, τη βίωω πιο έντονα η μητέρα μας. Η μητέρα είχε όλη την ευθύνη για να ακολουθούμε εμείς το πρόγραμμά μας. Εκεί ο ρόλος πατέρα-μητέρας ήταν λίγο πιο παραδοσιακός στην οικογένεια.

–Στον επικηδεμό λόγο που εκφωνήσατε, είπατε ότι ο πατέρας σας έβλεπε μπροστά, γιατί έζησε πράγματα. Σας τα διηγείτο;

–Δεν μας τα διηγήθηκε ποτέ ως παραμύθι, αυτά έβγαιναν μέσα από τις καθημερινές μας συζητήσεις. Τα διηγήθηκε, αρκετά και με λεπτομέρεια που δεν μας είχε πει ποτέ προφορικά, σε ένα από τα πρώτα βιβλία που έγραψε. Ήταν η αυτοβιογραφία του, η Οδύσσειά του. Ένας άνθρωπος που πήγε να σπουδάσει δεκαετία του 1950, ένας άνθρωπος που έζησε στην Ευρώπη το 1950, σίγουρα βλέπει τον κόσμο αλλιώς.

«Τον θεωρούσα έναν από τους καλύτερούς μου φίλους»

–Κάνατε πολιτικές, κοινωνικές συζητήσεις;

–Κάναμε συζητήσεις για όλα

Είναι δύσκολο ένα παιδί να μεγαλώνει κάτω από τον προβολέα αναφέρει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Ευέλθων Βασιλείου.

τα θέματα της επικαιρότητας, για ό,τι φανταστείς. Η σχέση πατέρα-γιου σταμάτησε μετά την Προεδρία, αλλά έχοντας τελειώσει και εγώ τις σπουδές μου τότε. Έγινε μια σχέση φίλων. Πραγματικά θεωρούσα τον πατέρα μου έναν από τους καλύτερους μου φίλους, γιατί υπήρχαν πάρα πολλές συζητήσεις που μπορούσα να τις κάνω μόνο με αυτόν. Δεν υπήρχε θέμα ταμπού μεταξύ μας.

–Διαφωνούσατε με τους γονείς σας;

–Φυσικά, συνεχώς. Σε μια συζήτηση υπάρχουν διάφορες απόψεις. Οι διαφωνίες όμως δεν οδήγησαν ποτέ σε τσακωμό. Για παράδειγμα, την περίοδο που έγινε η επέμβαση, η εισβολή, ο πόλεμος στο Ιράκ, όπως θέλει να το ονομάσει ο καθένας, είχα πολύ έντονες συζητήσεις με τον πα-

τέρα μου. Είχαμε διαφορετικές απόψεις. Τελικά αποδείχτηκα λάθος. Έντονη συζήτηση είχαμε και με τους δύο γονείς τον καιρό του κουρέματος. Τους έλεγα, «σας παρακαλώ, βγάλτε ό,τι μπορείτε από την τράπεζα». Εκείνοι μου απαντούσαν όπως απαντούσε και το 95% των Κυπρίων τότε. «Μα, εν πέλλάρες που λες, δεν θα συμβεί κάτι τέτοιο». Τους έλεγα, «από τη στιγμή που γράφτηκε στις εφημερίδες του εξωτερικού, ως σενάριο, εκεί θα καταλήξουμε». Τελικά, δεν το έκαναν. Η οικονομική ζημιά ήταν μεγάλη όπως και σε πάρα πολλές οικογένειες, αλλά νομίζω πως εάν τελικά με άκουγαν, σίγουρα θα τους κατηγορούσαν ότι δήθεν είχαν inside information.

–Σας έλεγαν, κάναμε λάθος;

–Ορισμένα πράγματα δεν είναι ανάγκη να τα πεις. Οι διαφωνίες

μεταξύ μας μπορεί να υπήρχαν, ήταν σπάνιες όμως, έδωσα τώρα δύο παραδείγματα, αλλά ήταν μάλλον ακραία. Συνήθως, οι απόψεις μας ήταν πολύ παρόμοιες.

«Δεν τον είδα ποτέ να λυγίζει»

–Μετά την εκλογή του πατέρα σας στην Προεδρία, ήταν δύσκολο για τη μητέρα σας να κρατήσει τις ισορροπίες;

–Ήμουν μικρός εγώ τότε, οπότε, ορισμένα πράγματα τα θεωρούσαμε δεδομένα, δεν τα πολυσκεφτόμουν. Έπρεπε να σταματήσει από τη δουλειά της. Ωστόσο, πήρε τον ρόλο της Πρώτης Κυρίας και τον διαμόρφωσε όπως η ίδια τον αντιλήφθηκε.

–Νιώθατε το άγχος που είχε τότε ο πατέρας σας;

–Το άγχος του, ποτέ.

–Τον είδατε να λυγίζει;

–Ποτέ. Ποτέ. Ακόμα και αν υπήρχαν στιγμές που ο ίδιος ένιωθε ευάλωτος, είτε βρισκόταν σε δίλημμα, εμείς ποτέ δεν το νιώσαμε.

–Είχε πικρία για κάτι;

–Πικρία; Όχι. Η μόνη στιγμή στην οποία ένιωσα πικρία ήταν όταν έχασε την επανεκλογή το 1993, το οποίο είναι και ανθρώπινο. Θα ήταν περίεργο να μην ένιωθε κάποια πικρία. Ήταν όμως τόσο θετικός άνθρωπος που ό,τι και να του συνέβαινε, το χειριζόταν. Έβλεπε πάντοτε μπροστά και θετικά τις ευκαιρίες που του παρουσιάζονταν.

–Η απόφαση να αποδεχτεί την πρόταση για να αναλάβει επικεφαλής διαπραγματευτής εν καιρώ Κληρίδη πιστεύετε ότι τον χαρακτήριζε γενικά, δηλαδή έβαζε πάνω απ’ όλα το καλό του τόπου;

–Πάντοτε, ναι.

–Έλεγαν πως το ΚΕΜΑ το είχε σαν παιδί του. Πώς τον βλέπατε να δραστηριοποιείτε, σας επηρέασε εσάς;

–Σίγουρα μας επηρέασε. Το ΚΕΜΑ είναι εκεί από την ημέρα που γεννηθήκαμε, οπότε, δεν μπορώ να ξέρω πώς θα ήταν η ζωή αν δεν υπήρχε.

Η ανάμνηση που έχω έντονα από αυτόν, είναι να βρίσκεται πάντοτε στο γραφείο του και

να εργάζεται. Επίσης, ταξίδευε ασταμάτητα.

«Ήταν πάντοτε δίπλα στη μητέρα μας»

–Η «Ανδρούλα και εγώ», έλεγε ο πατέρας σας. Πώς τον θυμάστε ως σύζυγο;

–Ήταν πάντοτε στο πλευρό της μητέρας μας. Δεν ήθελε να ακούσει το παραμικρό παράπονο γι’ αυτήν.

–Δεν ήθελε να τη μειώσει...

–Όχι μόνο δεν ήθελε να μειώσει, δεν ήθελε να μειώσει τους γονείς σαν οντότητα. Δεν γνωρίζω αν είχαν διαφωνίες μεταξύ τους, εμείς σαν παιδιά ποτέ δεν το νιώσαμε αυτό. Πολλές φορές το συναντώ, υπάρχουν παιδιά που αν πει ότι η μητέρα, θα πάνε στον πατέρα και το αντίθετο. Όσον αφορά τους γονείς μας ποτέ δεν συνέβη κάτι τέτοιο.

–Είπατε επίσης ότι η ισότητα των φύλων ήταν κάτι δεδομένο γι’ αυτόν.

–Αυτό, ακριβώς. Και ακόμα σε στιγμές που τύχχανε η μητέρα μου να έχει αμφιβολίες κατά πόσο θα έπρεπε να επιμένει σε ορισμένα πράγματα και να συνεχίσει να πηγαίνει μπροστά, την ωθούσε.

«Η μητέρα μου ήταν με μια βαλίτσα στο χέρι»

–Πώς θυμάστε τη μητέρα σας ως βουλευτριά;

–Δεν ήμουν Κύπριο τότε, ζω στο εξωτερικό από τον καιρό που έφυγα από τον στρατό. Ωστόσο, ερχόμουν συνεχώς στην Κύπρο και τους μιλούσα συχνά στο τηλέφωνο. Γνώριζα τι συνέβαινε αλλά δεν ζούσα την καθημερινότητα. Τα θυμάμαι πάντα να τρέχει να πάει στη Βουλή και όταν δεν ήταν εκεί ή σε συνεδριάσεις επιτροπών, βρισκόταν στο γραφείο και διάβαζε νομοσχέδια ή έγραφε ομιλίες.

–Και μετά ως Ευρωπαϊά επίτροπος.

–Εκεί ήταν πολύ έντονο το στοιχείο, όχι μόνο της πολλής δουλειάς, συντονισμού, αλλά και το στοιχείο του ταξιδιού, διότι υπάρχει η υποχρέωση να ταξιδεύεις συνεχώς σε όλες τις χώρες. Ήταν για όλη της τη θητεία, συνέχεια με τη βαλίτσα έτοιμη.

algofen®

Γρήγορη ανακούφιση από τον πόνο

✓ πονοκέφαλο ✓ ημικρανία ✓ πονόδοντο ✓ πυρετό ✓ μυαλγίες ✓ αρθραλγίες ✓ πόνους περιόδου

MC MEDOCHEMIE

1-10 Κωνσταντινουπόλεως, 3011 Λεμεσός, Κύπρος, Τηλ.: +357 25 867600, e-mail: office@medochemie.com www.medochemie.com

—Όσον αφορά την επανένωση της πατρίδας μας, είπατε ότι δεν ήταν ένα όραμα τύπου Imagine, ήταν αναγκαιότητα για την ασφάλεια της χώρας μας. Πώς πιστεύετε ότι αντανακλούσε αυτή η άποψη στις προσπάθειες για λύση του Κυπριακού;

—Το Κυπριακό ήταν η μανία του, θεωρούσε ότι μακροχρόνια είναι η μόνη οδός η οποία μας συμφέρει σαν Έλληνοκύπριους. Θεωρούσε πως η επίλυση του Κυπριακού θα παρείχε το αίσθημα ασφάλειας και σιγουριάς στον τόπο μας. Μίλουσε συνέχεια γι’ αυτό το θέμα και ακόμη και όταν ήταν στο Ίδρυμα που τον φρόντιζαν. Στις όλο και πιο σπάνιες στιγμές που κάναμε συζήτηση, η έγνοια του ήταν το Κυπριακό.

—Συζητούσατε για τις εξελίξεις στη χώρα μας;

—Ναι, συνεχώς είχαμε αυτές τις συζητήσεις για το αν ήταν σωστές οι κινήσεις κ.λπ. Τα τελευταία δύο χρόνια λόγω του ότι έχασε και την όρασή του, δεν μπορούσε να διαβάζει εφημερίδες πέραν από τους τίτλους. Οπότε ό,τι ήξερε ήταν αυτά που του μετέδιδαν άλλοι.

—Βλέποντας το σήμερα, πιστεύετε ότι επιβεβαιώνεται ο πατέρας σας; Ως Κύπριος του εξωτερικού, παρακολουθείτε τις εξελίξεις;

—Ναι, φυσικά. Συμμερίζομαι την άποψη ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό να λυθεί το Κυπριακό. Εμείς θεωρούμε στην Κύπρο, το ακούς και από πολλούς να το λένε, ότι «καλά είμαστε έτσι, εμείς ποδά τζαι τζείνοι ποτζεί». Αν το δεις μακροχρόνια, καταλαβαίνεις ότι είναι επικίνδυνη η κατάσταση. Κάποιος σε μια συνέντευξη πριν από λίγες μέρες, δεν θυμάμαι ποιος, είπε πως «είναι λες και καθόμαστε σε ένα ηφαιστειο το οποίο δεν είναι ενεργό σήμερα αλλά κάποια στιγμή μπορεί να εκραγεί». Ο πατέρας πίστευε ότι όσο περνά ο χρόνος είναι πιο δύσκολο να βρεθεί μια λύση.

Ο Γιώργος Βασιλείου με τον γιο του Ευέλων Βασιλείου παίζουν τάβλι στο εξοχικό της κόρης του Βάσως στον Κάθηκα.

«Το Κυπριακό ήταν η έγνοια του»

—Έχει περάσει ποτέ από το μυαλό σας η ενασχόληση με την πολιτική;

—Εξαρτάται πώς αντιλαμβάνεται ο καθένας την ενασχόληση με την πολιτική. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να προσφέρει κάποιος χωρίς να είναι εκλεγμένος. Η μεγάλη μου αδελφή υπήρξε υποψήφια ευρωβουλευτής. Θα κατέλθει υποψήφια βουλευτής στις επερχόμενες εκλογές.

Ο αριθμός των ανθρώπων που έχουν ζήσει τη ζωή που ζήσαμε εμείς ως παιδιά εν ενεργεία Προέδρου και που μεγαλώσαμε, εν μέρει, στο Προεδρικό, είναι πολύ μικρός. Βλέπεις τα πράγματα με άλλο μάτι. Υπάρχει επίσης απίστευτη πίεση από τον κό-

σμο. Νιώθεις όλα τα βλέμματα πάνω σου.

—Σας επηρέαζε αυτό;

—Φυσικά σε επηρεάζει. Εμείς όπου πηγαίναμε ο κόσμος μας αναγνώριζε. Είναι δύσκολο να μεγαλώσεις κάτω από τον προβολέα.

—Ως παιδιά του Προέδρου νιώθατε να σας αντιμετωπίζουν διαφορετικά;

—Τότε ναι, πολύ έντονα. Τώρα καθόλου. Υπάρχουν κάποια πρόνομια, δεν έφαγα ποτέ πόρτα σε κλαμπ ή μπαρ. Αλλά το κόστος είναι μεγάλο.

—Βλέπετε στοιχεία του χαρακτήρα σας, τα οποία πήρατε από τους

γονείς σας; Ποιος σας έχει επηρεάσει περισσότερο;

—Νομίζω και οι δύο γονείς πάντοτε επηρεάζουν και με τις πράξεις τους και με τα λόγια τους, αλλά και με τα πράγματα που δεν κάνουν και δεν λένε. Νομίζω μας έχουν επηρεάσει εξίσου και οι δύο.

«Θα επιστρέψω κάποια στιγμή φέτος στην Κύπρο»

—Γιατί επιλέξατε να ζήσετε στο εξωτερικό;

—Βρήκα μια πολύ καλή δουλειά στο Λονδίνο. Αρχικά η θέση ήταν στη Νέα Υόρκη και εργάστηκα εκεί ένα καλοκαίρι. Έτυχε εκείνη τη χρονιά να παντρευτεί η

μικρή μου αδελφή, η Βάσω και εκεί κατάλαβα πόσο μεγάλη είναι η απόσταση και πόσο δύσκολο θα ήταν να βρίσκομαι τόσο μακριά από την οικογένειά μου με την οποία είμαι στενά συνδεδεμένος. Έτσι μεταφέρθηκε η θέση στο Λονδίνο.

—Σκεφτήκατε να επιστρέψετε στην Κύπρο;

—Ναι, θα επιστρέψω μάλλον κάποια στιγμή φέτος.

—Έχετε ταξιδέψει σχεδόν σε όλο τον κόσμο. Σε πόσες χώρες έχετε πάει;

—Έχω ταξιδέψει και στις 193 χώρες μέλη των Ηνωμένων Εθνών.

—Πώς ξεκίνησε η ενασχόλησή σας με τα ταξίδια;

—Από μικρός είχα μανία. Θυμάμαι να είμαι στο δημοτικό και να φυλλομετρώ μια εγκυκλοπαίδεια, ό,τι καινούργιο έβλεπα έλεγα θέλω να το δω. Ίσως να επηρεάστηκα και από τους γονείς μου, οι οποίοι ταξίδευαν συχνά. Ήταν μια ρομαντική ιδέα και γύρω στα 33 αποφάσισα να το κάνω.

—Φοβηθήκατε ποτέ να ταξιδέψετε σε κάποια χώρα;

—Είμαι σχετικά ατρόμητος. Δεν θα πήγαινα σε μια χώρα ή περιοχές που γίνεται πόλεμος. Όμως, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι και εμείς ζήσαμε πόλεμο. Το λέω αυτό, γιατί εκείνο που ξεχνούμε είναι ότι εκατομμύρια άνθρωποι εξακολουθούν να ζουν σε εκείνες τις χώρες συνεχίζοντας κανονικά τη ζωή τους.

—Σας άλλαξαν ως άνθρωπο τα ταξίδια μέσα από τις εμπειρίες που πήρατε;

—Βεβαίως. Θυμάμαι μια διαπίστωση στην Αφρική. Σε κάθε χωριό, δρόμοι δεν υπάρχουν, τα καταστήματα είναι συνήθως σαν καλύβες με ξύλο με ένα παραθυράκι μπροστά και πουλούν είδη καθαρισμού του σπιτιού, καταστάσεις περίεργες. Αλλά σε κάθε συνοικία από την οποία περνάς υπάρχει πάντα ένα κομμωτήριο. Εκεί διαπίστωσα πως ακόμα και στις πιο δύσκολες συνθήκες, υπάρχει το κομμωτήριο που είναι μια υπηρεσία. Εκεί αντιλαμβάνεσαι πως ο άνθρωπος, όπου κι αν βρίσκεται, θέλει να νιώθει περήφανος για το ποιος είναι, για το πώς παρουσιάζεται στον κόσμο. Το βλέπουμε και στη Λευκωσία με τους ξένους, τις Κυριακές που πάνε εκκλησία ντύνονται στα καλύτερά τους, βάζουν τα πιο όμορφα φουστάνια. Αυτό είναι η περηφάνια που νιώθει ο άνθρωπος για το ποιος είναι, για το ποια είναι η οικογένειά του. Όταν το καταλάβεις αυτό, σταματάς να βλέπεις τον άλλον ως ξένο.

THE CONCEPT

D

**Στέφανου Κουμανούδη 1Ε
Πάροδος Στασικρατους)
Λευκωσία**

+357 22483848

Ο πρωθυπουργός ως «Σωτήρ ημών»

Του ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΝΔΡΑΒΕΛΗ

Ολοι οι μελετητές συμφωνούν σε έναν αφορισμό για τον λαϊκισμό. Ενώ διατυπώνει ορθώς τις βασικές ερωτήσεις της κοινωνίας, δίνει πάντα τις λάθος απαντήσεις. Ετσι και η κ. Μαρία Καρυστιανού διατύπωσε τα σωστά ερωτήματα με αφορμή το τραγικό δυστύχημα των Τεμπών και πρωτίστως για τη μετέπειτα πολιτική διαχείρισή του. Αυτή υπήρξε άθλια είτε από δόλο, καταπώς λένε οι πιο φιλύποπτοι, είτε λόγω της γνωστής ελληνικής αβελτηρίας του «έλα μωρέ τώρα...», είτε, το πιο πιθανό, λόγω και των δύο. Απλώς εξαιτίας της επιχείρησps συσκότισps που επέτυχε η κυβέρνηση, δεν μπορεί πλέον να γίνει γνωστό ποιο ήταν το ποσοστό του δόλου και ποιο της αβελτηρίας.

Σε αυτά τα σωστά ερωτήματα η κ. Καρυστιανού αποφάσισε να δώσει τη λάθος απάντηση. Τη δημιουργία κόμματος με πρώτο (τουλάχιστον χρονικώς) στόχο τη βελτίωση της απονομής δικαιοσύνης στη χώρα.

Ολοι οι παίκτες της πολιτικής, εκτός από το γκουβέρνο, είναι είτε εξαρτημένοι από την εκτελεστική εξουσία, είτε κατασυκοφαντημένοι, είτε ισχνοί.

Ομως η ίδρυση του κόμματος καθ αυτή είναι λαϊκιστική πολιτική πράξη. Είναι η λάθος απάντηση σε ένα σωστό ερώτημα. Ελλείψει στοιχείων θα πιστέψουμε ότι η κ. Καρυστιανού κινείται από τις προθέσεις που διακρύπτει. Βεβαίως, είδαμε τον Μάρκο Ρούμπιο να μεταμφιέζεται από υπουργός Εξωτερικών της υπερδύναμης σε τσιρλίντερ του Ορμπαν (έφτασε να ανέβει σε προεκλογικό μπαλκόνι) και το σύστημα Τραμπ απανταχού γης στηρίζει κάθε διαταραγμένο που κατεβαίνει σε εκλογές. Φτιάχνεται μια διεθνής της λαϊκιστικής Δεξιάς, που παλεύει να στηρίξει κόμματα ομοϊδεατών σε όλο τον κόσμο. Αυτό ίσως να εξηγεί τη μεγάλη κινητικότητα στον χώρο της λαϊκιστικής Δεξιάς και τους ξεκούδουνους τεμενάδες που κάνουν Έλληνες πολιτικοί σε όποια ανοησία εξαπολύει το κίνημα MAGA.

Ομως ακόμη και με καλές προθέσεις, η προσπάθεια της κ. Καρυστιανού να φτιάξει κόμμα για να διεκδικήσει, όπως

λέει, την πρωθυπουργία αναδεικνύει ένα άλλο κακό χαρακτηριστικό της πολιτικής μας ζωής. Στην Ελλάδα το γκουβέρνο δεν προσφέρει μόνο πολλά προσωπικά ωφέληματα. Αποτελεί τον μόνο τρόπο να κάνει κάποιος κάτι, ακόμη το καλό. Ολοι οι άλλοι παίκτες της πολιτικής είναι είτε εξαρτημένοι από την εκτελεστική εξουσία –π.χ. Κοινοβούλιο–, είτε κατασυκοφαντημένοι –βλέπε ανεξάρτητες Αρχές, μη κυβερνητικές οργανώσεις κ.ά.–, είτε ισχνοί. Ενα εκατομμύριο κόσμος πέρυσι στις πλατείες για τα Τέμπη ταρακούνησε για λίγο το πολιτικό σύστημα, αλλά, όπως έδειξε η πορεία του σκανδάλου στον ΟΠΕΚΕΠΕ, επ’ ουδενί άλλαξε τον τρόπο πολιτικής διαχείρισης των κυβερνητικών αμαρτημάτων.

Το πολιτικό μας αφήγημα της εξουσίας είναι επικεντρωμένο στην πρωθυπουργία. Πρωθυπουργό νομίζουμε ότι ψηφίζουμε στις εκλογές, και όχι βουλευτές που με τη σειρά τους εκλέγουν πρωθυπουργό.

Από τον πρωθυπουργό περιμένουμε να λύσει όλα τα προβλήματα. Από τον πρωθυπουργό απογοητευόμαστε και ψηφίζοντας κάποιον άλλο ελπίζοντας ότι αυτός θα είναι ο «Σωτήρ ημών». Ασυναισθητα, αλλά πολύ δικαιολογημένα, πιστεύουμε ότι για να γίνει κάτι –καλό ή κακό– πρέπει να το θέλει και να το παλέψει ο πρωθυπουργός και μόνο αυτός.

Συνεπώς, αν υποθέσουμε ότι οι προθέσεις της κ. Καρυστιανού είναι αγαθές και γνωρίζοντας ότι τα πάντα κινούνται από το κεντρικό γκουβέρνο, γιατί είναι λάθος η απάντησή της;

Πρώτον, γιατί στην πολιτική και οι άγιοι κολάζονται κι αντ’ι να κάνουν το καλό που λένε, κάνουν μεγαλύτερο κακό. Δεύτερον, το πρόβλημα της χώρας δεν είναι το πρόσωπο του πρωθυπουργού, αλλά το πρωθυπουργοκεντρικό σύστημα που δεν επιτρέπει τις βελτιστες λύσεις, δηλαδή αυτές που προκύπτουν από την πλειρία δημοκρατική διαδικασία.

Αν δεν κατανοήσουμε ότι ο ρόλος του πρωθυπουργού είναι μεν σημαντικός σε μια δημοκρατία, αλλά γίνεται βαρύν μετά το κρίσιμο σημείο συγκέντρωσης εξουσίας, αν δεν καταλάβουμε ότι πρέπει να ενισχυθούν οι υπόλοιποι πόλοι εξουσίας, απλώς θα ανακυκλώνουμε τα προβλήματα. Θα φτιάχνονται κόμματα για να περνούν κάποιοι καλά και πολλοί χειρότερα.

Clishy και Pigalle, πιο πολύ σε αίθουσα μουσείου έφερνε με την, αναμφίβολα πλούσια από κάθε άποψη, διακόσμησή του. Επιβλητικών διαστάσεων αφρικανικά και ασιατικά αγάλματα τοποθετημένα σε διάφορα σημεία, μια ταπισερί του 18ου αιώνα κάλυπτε έναν από τους τοίχους του, βαριές κουρτίνες ήταν τοποθετημένες στα μεγάλα παράθυρα για να προστατεύουν από το δυνατό φως του ήλιου τα βιβλία του Byron, του Chateaubriand, του Racine, του Rousseau που περιλαμβάνονταν στους 3.000 τόμους της βιβλιοθήκης, ενώ σε μια τραπεζαρία, στο βάθος του δωματίου, βρισκόταν απλωμένη μια μεγάλη συλλογή από χειροποίητες και ασυνήθιστες σκακιέρες. Εκείνες δε που με τίποτα δεν μπορούσε το μάτι σου να προσπεράσει, ήταν οι δύο πολυθρόνες με λακαρισμένο ξύλο, χρυσή ταπετσαρία και πλούμιστες παλιές, που στηρίζονταν σε κωνικά πόδια. Οι οποίες, όπως θα μάθαινα στη συνέχεια, είχαν κατασκευαστεί για την κατοικία της μητέρας του Ναπολέοντα Βοναπάρτη, το κάστρο Chateau de Meudon.

Ο διάσημος ένοικός του –ο οποίος καθόταν στο νηήφως, μπροστά από το Λουδοβίκου XV έπιπλο γραφείου από μαόνι που δημοπρατήθηκε προς 38.000 ευρώ μετά τον θάνατό του– άφησε να διαφανεί ένα χαμόγελο στα χείλη του, όταν με άκουσε να λέω ότι ο λόγος που επεδίωξα να τον συναντήσω είχε να κάνει με την αναζήτηση της Αλήθειας και τη Δικαιοσύνη. Επρόκειτο για τον, 77χρονο τότε, Jacques Verges,

Η αθωότητα δεν μένει πια εδώ

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

τον περιβόητο «Δικηγόρο του Διαβόλου» που υπερασπίστηκε μερικές από τις πιο αμφιλεγόμενες προσωπικότητες, τον τρομοκράτη Carlos - «Το Τσα-κάκι», τον αρχηγό της Γκεστάπο Klaus Barbie, τον «κόκκινο Χμερ» Khieu Sampan και άλλους. «Περίμενα πως θα θέλατε να μιλήσουμε για τον Κάρλος», είπε. «Γι’ αυτά συνήθως με ρωτούν οι δημοσιογράφοι. Για τους πελάτες μου. Εσείς, πάλι, κάνατε τόσο δρόμο, ήρθατε από την Κύπρο στο Παρίσι, για να μιλήσουμε για τη Δικαιοσύνη;». «Και για την Αλήθεια!», έσπευσα να συμπληρώσω. Με είχε παρακινήσει κάτι που είχε πει λίγο καιρό, προηγουμένως: «Δεν πιστεύω στη Δικαιοσύνη. Ο μόνος που μπορεί να κρίνει είναι ο Θεός». Δήλωσπ που ήχισε παράδοξα στ’ αφτιά μου. «Αν το έλεγα εγώ, δεν θα είχε καμία απολύτως σημασία», είπα. «Το να το λέτε, εσείς, όμως, ο “δικηγόρος του διαβόλου”, τότε αποτελεί θέμα, δεν συμφωνείτε;».

Είπαμε πολλά εκείνη τη μέρα, για τα σπουδαία και συναρπαστικά που έζησε, τα «μυστηριώδη κε-νά», τότε που εξαφανίστηκε από προσώπου γης και, ασφαλώς, τις περίφημες δikes του, τις οποίες έβλεπε, όπως είπε, ως ευκαιρία ρήξης με το σύστημα. Σχετικά με τον λόγο που με παρακίνησε να τον συναντήσω, ξεχωρίζω το εξής απλό και κυνικό συνάμα, απόσπασμα: «Η Δικαιοσύνη», έρετε, μπορεί να είναι αναγκαία για την επιβολή της τάξης και τον έλεγχο της κοινωνίας, αλλά δεν είναι πάντοτε δίκαιη. Και δεν μπορεί να είναι δίκαιη από τη στιγμή που δεν γνωρίζει την Αλήθεια. Στη δική, έρετε, δεν βγαίνει η Αλήθεια. Βγαίνει η αλήθεια της δικογραφίας. Μιας δικογραφίας που ετοιμάσαν τρίτοι. Οι δικαστές δεν είναι σίγουροι για τα γε-

γονότα. Ακούν τι υποστηρίζουμε κατά τη διάρκεια της δίκης εμείς οι δικηγόροι. Πολλές φορές, μάλιστα, για να κερδίσουμε τη δίκη, επιχειρηματολογούµε µ’ ένα δικό μας τρόπο πάνω σε συγκεκριμένα στοιχεία και δίνουμε τη δική μας ερμηνεία. Υποστηρίζουμε τη δική μας αλήθεια. Ένας μάρτυρας μπορεί να έχει καταθέσει ψέματα. Ένας εμπειρογνώμονας μπορεί να έχει κάνει λάθος ή να παρέλειψε να ερευνήσει μια πτυχή. Οι δικαστές, όμως, δικάζουν βάσει αυτών που ακούν και αυτών που βλέπουν. Κι αυτά δεν είναι η Αλήθεια! Αλλά η αλήθεια της δικογραφίας. Η δίκη δε είναι όπως το θέατρο. Βάσει των στοιχείων της δικογραφίας ετοιμάζονται δύο παραστάσεις. Αληθοφανεis ιστορίες και οι δύο. Η μία του δικηγόρου και η άλλη του εισαγγελέα. Η ωραιότερη, στο τέλος, χειροκροτείται...».

Η πρόσφατη δικαστική απόφαση, που προκάλεσε αντιδράσεις και αποτέλεσε αιτία για έντονες συζητήσεις, δεν είναι η πρώτη που κάνει λόγο για αδυναμία της κατηγορούσας αρχής να τεκμηριώσει τις καταγγελίες, που θέτει θέμα ανακριτικών κενών και ουσιαστικών παραλείψεων.

Θυμίζω ότι στην περίπτωση του Μαρί η απόφαση του δικαστηρίου υπέδειξε ευθύνες που δεν παρουσιάστηκαν ενώπιον του δικαστηρίου αλλά διαπιστώθηκαν από τα γεγονότα, σημειώνω ότι δεν κατάλαβε γιατί κάποιοι εξαιρέθηκαν της διαδικασίας και τόνισε ότι δεν μπορούσε να δικάσει οποιοσδήποτε δεν στάλθηκε ενώπιόν του. Και δεν έμεινε ως εκεί. Είχε κρίνει «ύποπτη» τη μαρτυρία του κύριου μάρτυρα κατηγορίας τον οποίο αθώωσε πολύ νωρίς η Εισαγγελία, ενώ χαρακτηρίσε «στερούμενη πειστικότητας, αν όχι σοβαρότητας» άλλη, σημαντική για την υπόθε-

ση, μαρτυρία. Παρόμοια θέματα, δηλαδή μη επαρκούς τεκμηρίωσης και ανακριτικών κενών, σημείωναν τον περασμένο χρόνο άλλες δύο δικαστικές αποφάσεις. Η μία αφορούσε πτυχή του οικονομικού σκανδάλου του Συνεργατισμού, που στο τέλος της ημέρας έμεινε κι αυτό ορφανό όπως τα άλλα του τραπεζικού συστήματος, αφού οι έρευνες που μας διαβεβαίωναν ότι «προχωρούν και προχωρούν και προχωρούν συνέχεια...», κουράστηκαν από το να προχωρούν και έφτασαν εξαντλημένες στη δικαστική αίθουσα. Η δεύτερη ήταν εκείνη του ΕΔΑΔ, που εξέτασε την προσφυγή της Βρετανίδας που είχε καταγγείλει ομαδικό βιασμό από Ισραηλινούς. Σύμφωνα με την οποία, η όλη υπόθεση χαρακτηριζόταν από σειρά ελλείψεων και λαθών από τις ανακριτικές και δικωκτικές Αρχές, συν του ότι κατά την έρευνα επικράτησαν «προκατεϊλημμένα έμφυλα στερεότυπα». Είμαι σίγουρος, επίσης, πως όλοι μας θυμόμαστε «πολύκροτες υποθέσεις» που έπεσαν επειδή είτε η κατηγορούσα αρχή δεν έκανε καλά τη δουλειά της, είτε το ανακριτικό έργο ήταν ελλιπές. Οι αντικειμενικές δυσκολίες σαφώς και υπάρχουν, το ίδιο και οι απροσδόκτες ανατροπές. Είναι, όμως, ευθύνη της Εισαγγελίας να αποσείσει τη ρετινιιά της υποψίας ότι ενίοτε η δικογραφία προδικάζει το –επιθυμητό– αποτέλεσμα. Στους ώρους της είναι να πείσει ότι οι κραυγαλέες αποτυχίες της –συχνές και επαναλαμβανόμενες– δεν έχουν να κάνουν με σκοπιμότητες και πρόδηλες μεθοδεύσεις. Όσο αποκαρδιωτική κι αν είναι αυτή η σκέψη, άλλο τόσο είναι και η ευθύνη να αποσείσει με πειστικότητα κάθε υποψία.

photiouth@kathimerini.com.cy

Μια πρόσκληση-δρόμος

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Κάθε φορά που ο Ντόναλντ Τραμπ απευθύνει πρόσκληση στη Λευκωσία να συμμετάσχει στο «Συμβούλιο Ειρήνης», ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης αμφιταλαντεύεται. Και προσπαθεί να ισορροπήσει μεταξύ της «τιμητικής πρόσκλησης» του πλανητάρχη και του αναντίλεκτου γεγονότος ότι το «Συμβούλιο Ειρήνης» του κ. Τραμπ επιδιώκει να «λύσει» διεθνείς διενέξεις, χωρίς παραπομπή στο διεθνές δίκαιο και υποκαθιστώντας τον ΟΗΕ, στον οποίο βασίζεται η Λευκωσία για να λύσει το Κυπριακό, με «δικαίο τρόπο».

Πώς να διαχειριστεί λοιπόν τις διδοκικές προσκλήσεις του πλανητάρχη ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης; Να συμμετέχει στα Συμβούλια Ειρήνης του κ. Τραμπ –έστω και χωρίς υπογραφή της Συνθήκης Προσχώρησης– για να μη δυσανεστήσει τον «προβληματικό απόρβλεπτο» πλανητάρχη; Ή να μην εμπλακεί σε ένα αμφιλεγόμενο μόρφωμα που προσδοκά να υποκαταστήσει τον ΟΗΕ και να επιλύει διεθνείς διενέξεις, καταπατώντας το διεθνές δίκαιο, όπως πράττει στην Ουκρανία; Όπου, ως γνω-

στόν, το «σχέδιο λύσης» του κ. Τραμπ δεν έλαβε υπόψη ούτε την κυριαρχία, αλλά ούτε την εδαφική ακεραιότητα της χώρας, επιχειρώντας να επιβάλει νομιμοποίηση των κατεχομένων, από τη Ρωσία, ουκρανικών εδαφών.

Η αλήθεια είναι ότι μετά τις 22 Ιανουαρίου, όταν το Κόσσοβο προσυπέγραψε τη Συνθήκη Προσχώρησης του Συμβουλίου Ειρήνης και κατέστη «ιδρυτικό μέλος» του διεθνούς οργανισμού του Ντόναλντ Τραμπ, θεωρούσα ότι τα όποια διλήμματα της Λευκωσίας θα είχαν εκλείψει «αυτοδικαίως». Και ότι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης θα είχε πλέον ξεκάθαρη άποψη για τον τρόπο διαχείρισης του ζητήματος.

Διότι, από τη στιγμή που ο κ. Τραμπ κατέστησε μια μη αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ οντότητα, μέρος του «Συμβουλίου Ειρήνης», ενισχύοντας τη διεθνή υπόσταση του Κοσόβου, όπως ανέφερε η ηγέτιδα του Vjosa Osmani, θα ήταν προφανώς ευκολότερο και για τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη να κάνει τις δικές του πολιτικές πράξεις. Και στο πλαίσιο αυτό να συνυπολογίσει και τη διασύνδεση της μη αναγνωρισμένης οντότητας της «Τουρκικής Δημοκρα-

τίας Βορείου Κύπρου», με το «μοντέλο του Κοσόβου», το οποίο επιστρατεύει και επικαλείται η Τουρκία με κάθε ευκαιρία, ώστε να αναβαθμίσει με το ίδιο ακριβώς τρόπο την αποσχιστική οντότητα, στην Κύπρο.

Όμως, η ανάγκη του προέδρου Χρι-

Όμως, η ανάγκη του προέδρου Χριστοδουλίδη για επικοινωνιακή προβολή ήταν για ακόμη μία φορά μεγαλύτερη από την ουσία.

στοδουλίδη για επικοινωνιακή προβολή ήταν για ακόμη μία φορά μεγαλύτερη από την ουσία. Κι έτσι ο Πρόεδρος μας, που προβάλλει επικοινωνιακά ως κάτι εξαιρετικά τιμητικό για τον ίδιο και για το «αποτύπωμα» της Κύπρου, την πρόσκληση που του απηύθυνε ο Ντόναλτ Τραμπ, αποφάσισε εν τη σοφία του τη συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας –ως παρατηρητή– στις ερ-

γασίες του Συμβουλίου Ειρήνης. Ενός διεθνούς οργανισμού, ο οποίος δεν έχει κανένα πρόβλημα να εκκολάψει στους κόλπους του μη αναγνωρισμένες οντότητες, τύπου Κοσόβου. Και εύλογα πλέον διερωτάται κανείς, πώς ο κ. Χριστοδουλίδης θα είναι σε θέση να ζητήσει από εταίρους στην Ε.Ε., ή από τρίτες χώρες, να μην ακολουθήσουν το κακό παράδειγμα που ο ίδιος δημιουργεί με την περίπτωση του Κοσόβου, όταν στο τραπέζι μιας ανάλογης σύναξης, κληθεί ενδεχομένως να συμμετάσχει και η μη αναγνωρισμένη «ΤΑΒΚ».

Είναι άλλωστε γνωστό τι έγινε στον Οργανισμό Τουρκικών Κρατών, όταν η «ΤΑΒΚ» προσκλήθηκε και συμμετείχε με καθεστώς παρατηρητή, στην παρουσία του Βίκτορ Όρμπαν, ηγέτη της Ουγγαρίας, που τότε ασκούσε την Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. Δι-αβήματα, ανακοινώσεις και τρικούβερτοι διπλωματικοί καβγάδες από τη Λευκωσία και τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη που εξέφρασε ανησυχία για την απαράδεκτη στάση που όντως τήρησαν η Ουγγαρία, μαζί με τον Οργανισμό Τουρκικών Κρατών, δημιουργώντας συνθήκες αναβάθμισης της μη

αναγνωρισμένης διεθνώς οντότητας του ψευδοκράτους.

Αν, λοιπόν, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης αποφεύγει να προβάλει θέσεις αρχόν του Συμβουλίου Ειρήνης Τραμπ, υπό το φως της συμμετοχής της μη αναγνωρισμένης από τον ΟΗΕ οντότητας του Κοσόβου, ως μέλους του, τότε πώς θα είναι ξανά σε θέση να ζητήσει από την Ε.Ε. και από τρίτες χώρες να μη συνδράμουν ανάλογες προσπάθειες ενίσχυσης της διεθνούς υπόστασης της ΤΑΒΚ; Διότι, όπως και να το κάνουμε, η πολιτική απόσταση που χωρίζει το Κόσσοβο από την «ΤΑΒΚ» είναι, για κάποιους, μια «πρόσκληση-δρόμος».

Σημ.: Συνεργάτης ηγέτη κράτους-μέλους της Ε.Ε. ανέφερε στην «Κ» ότι στην πρόσφατη άτυπη Σύνοδο Κορυφής, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης «έκανε ψηπήρι» σε Ευρωπαίους εταίρους, για να συμμετάσχουν στις εργασίες του Συμβουλίου Τραμπ. Τακτική που συμπτωματικά ή όχι, ακολούθησε και η εθνικήστρια ηγέτιδα της Ιταλίας Τζόρτζια Μελόνι, πολιτικό ομόταυ-λη του ΕΛΑΜ.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η μεγάλη ευθύνη του κυβερνώντος κόμματος

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Το πολιτικό μας σύστημα έχει αλλάξει δραματικά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Φτάσαμε στο σημείο να υπάρχει ένα μεγάλο κόμμα, που αποτελεί τον μόνο πόλο γύρω από τον οποίο μπορεί να σχηματιστεί μια κυβέρνηση. Η Ν.Δ. είναι ένα από τα λίγα ιστορικά κόμματα στην Ευρώπη που το έχουν καταφέρει, δείχνοντας αξιοσημείωτες αντοχές. Αντιθέτως, ο δεύτερος παραδοσιακός πόλος, το ΠΑΣΟΚ, συρρικνώθηκε και πλήρωσε το τίμημα για το πώς χειρίστηκε τη μνημονιακή προσαρμογή. Αναρωτιέται κανείς αν θα είχε διαφορετική πορεία είτε αν είχε αναδείξει τον Ευ. Βενιζέλο ως αρχηγό το 2007 είτε, πάλι, αν είχε επιμείνει στην ψήφιση του πρώτου

Ουσιαστικά είναι το μόνο που μπορεί να κυβερνήσει τον τόπο, αλλά και το μόνο που μπορεί να χάσει από τον... κακό του εαυτού.

μνημονίου με 180 ψήφους στη Βουλή. Οι ψηφοφόροι του ένιωσαν, πάντως, ότι το «συμβόλαιο» που είχαν με το κόμμα του Ανδρέα Παπανδρέου δεν είχε καμία ισχύ και χρησιμότητα. Η διάλυση του ΠΑΣΟΚ άφησε τον περίφημο μεσαίο χώρο ορφανό, αλλά και ώριμο για... πολιτική λεηλασία. Η Ν.Δ. είχε να επιλέξει ανάμεσα στην τακτική της περιχαράκωσης στα στενά κομματικά όρια και στη μετάλλαξη. Επέλεξε την ηγεσία του Κυριάκου Μητσοτάκη σαν απάντηση στον ΣΥΡΙΖΑ και τον Αλέξη Τσίπρα. Και της βγήκε. Ο κ. Μητσοτάκης βαδίζει από τότε συνεχώς πάνω σε ένα τεντωμένο σχοινί. Προσπαθεί να μη

χάσει τη δεξιά του ενορία, αλλά και να μην αποξενώσει οριστικά και αμετάκλητα το Κέντρο. Επείσε από το σχοινί με τον γάμο των ομοφύλων, όχι λόγω ουσίας αλλά λόγω κακών χειρισμών. Αποξένωσε το Κέντρο με την εργαλειοποίηση θεσμών σε ορισμένες περιπτώσεις και με φαινόμενα τύπου ΟΠΕΚΕΠΕ. Το πλεονέκτημά του είναι ότι στο τέλος δεν έχει ιδεολογικά ή προσωπικά κολλήματα, κάνει ψυχρά ό,τι πιστεύει πως χρειάζεται για να κρατήσει τα ποσοστά του.

Τι θα μπορούσε να τον απειλήσει; Σε παγκόσμιο επίπεδο η Αριστερά και η Κεντροαριστερά υποχωρούν θεαματικά. Αυτό μας επηρεάζει κι εμάς εδώ και καθιστά απίθανο το ενδεχόμενο να δυναμώσει είτε το νέο μόρφωμα του κ. Τσίπρα είτε το ΠΑΣΟΚ σε σημείο που να μπορεί να διεκδικήσει την εξουσία και να απειλήσει τον κ. Μητσοτάκη. Ο θυμός είναι εκεί, η ακρίβεια και το κόστος της στέγης επίσης, αλλά αέρα σε «αριστερά πανιά» δεν δίνουν. Η απειλή θα μπορούσε να έλθει από δεξιά. Εκεί υπάρχει πελατεία, «μαγαζί» που να τη μαζέψει δεν υπάρχει. Σε άλλη εποχή θα μπορούσε να το κάνει κάποιος σαν τον κ. Βορίδη, ο οποίος επέλεξε όμως να γίνει συστημικός όταν άρχισε να πουλάει η αντισυστημικότητα.

Προς το παρόν, δεν υπάρχει κανείς στον ορίζοντα που να μπορεί να καβαλήσει ορμητικά από δεξιά το υπαρκτό κύμα της δυσφορίας. Επειδή όμως ζούμε στην εποχή της μη πολιτικής και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, το κενό μπορεί να καλυφθεί, χωρίς κανείς μας να το περιμένει, από έναν Έλληνα «Φειδία».

Το κυβερνών κόμμα έχει επιωμισθεί μια μεγάλη ευθύνη, γιατί ουσιαστικά είναι το μόνο που μπορεί να κυβερνήσει τον τόπο, αλλά και το μόνο που μπορεί να χάσει από τον... κακό του εαυτού.

Τελούμε εν αναμονή

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Η δήλωση πηγών του υπουργείου Αμύνης της Τουρκίας, με την οποία εξέφραζε την αντίθεση της Αγκυρας στις «μονομερείς ενέργειες» της Ελλάδος σε πεδία υδρογονανθράκων νοτιώς της Κρήτης, είχε κύριο ως στόχο να διαβεβαιώσει την τουρκική «υποστήριξη στις λιβυκές αρχές, ώστε να λάβουν μέτρα κατά των μονομερών και παρανόμων ενεργειών της Ελλάδος». Το μεγάλο παιχνίδι παίζεται αυτές τις μέρες στην κλιμακούμενη κρίση των σχέσεων των ΗΠΑ με το Ιράν, στο οποίο η Ελλάς είναι εκ των πραγμάτων απλώς παρατηρητής, ενώ για την Τουρκία και τις φίλα προσκείμενες προς την Ουάσιγκτον αραβικές χώρες είναι ένα θέμα κεφαλαιώδους σημασίας.

Εχει περάσει ακριβώς ενάμιση αιώνας από τότε που ο λόρδος Σόλσμπερι, διεκτραγώνοντας την κατάσταση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, πέντε ημέρες μετά την άνοδο του σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίτ το 1876, έγραφε στον τότε αντιβασιλέα των Ινδιών τα εξής: «Θα αρχίσω να πιστεύω σύντομα τον ινδουιστικό μύθο, πως ο ελέφαντας που κουβαλούσε στην πλάτη του τη Γη στηριζόταν σε μια κελώνα που δεν πατούσε πουθενά».

Σήμερα πλέον και αφού πέρασε η «μαύρη τετραετία» της προεδρίας Μπλάντεν, ο διάδοχός του, Ντόναλντ Τραμπ, περιβάλλει με ιδιαίτερη εκτίμηση τον Τούρκο ομόλογό του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, τον οποίο και αξιοποιεί προκειμένου να προωθήσει τη νέα πολιτική των ΗΠΑ στην περιοχή. Βεβαίως στην Αθήνα κάποιοι προβληματίζονται για την τροπή που παίρνουν πλέον τα πράγματα, εδώ και δύο χρόνια πάνω-κάτω.

Εκείνο που κέντρισε το ενδιαφέρον Τούρκων αναλυτών ήταν η ομιλία του Γερμανού καγκελαρίου Φρίντριχ Μέρτς στη Διάσκεψη Ασφαλείας του Μονάχου, όπου αναφέρθηκε «στη διάβρωση που υπέστη η βασιζόμενη σε κανόνες τάξη πραγμάτων και στην επάκτηση θέσος μόνιμου μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Ανεξάρτητα από τους λόγους, με σχετίζονταν και με τις αντιποικιοκρατικές αντιλήψεις των Ινδών και βέβαια για τον ρόλο των Βρετανών, Αθίνα και Λευκωσία είχαν βρει έναν σχεδόν ανέλπιστο αλλά ισχυρό σύμμαχο στο κυπριακό ζήτημα. Εσχάτως, η ελληνική πλευρά εκκίνησε μια σοβαρή προσπάθεια προσέγγισης της επονομαζόμενης «Λευκής τίγρης». Αλ-λωςτε, πέραν της συμβολής του στο Κυπριακό, το Νέο Δελχί έχει επιπρόσθετη αξία για την Αθήνα. Το έλασσαν είναι η συμφωνία του 2024 για την απορρόφηση Ινδών εργατών στον πρωτογενή τομέα αλλά και προσωπικού υψηλής ειδίκευσης. Το όφελος, σε περίπτωση υλοποίησης, είναι πολλαπλό, μεταξύ άλλων, γιατί θα αυξηθεί η κοινωνική διάδραση, διευρύνοντας τις προοπτικές συνεργασίας και σε άλλα πεδία στα οποία οι δύο χώρες μοιράζονται σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα,

Σε ποιον ανήκει η μνήμη της Εθνικής Αντίστασης

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Το συγκλονιστικότερο στη φωτογραφία με την πορεία των μελοθανάτων στο σημείο της εκτέλεσής τους είναι η απλότητα του ύφους τους. Τίποτε εξαιρετικό, τίποτε τραγικό, τίποτε ηρωικό, ούτε φόβος, ούτε απελπισία. Σαν να βαδίζουν για να πάνε να βγάλουν το μεροκάματο. Μία ακόμη ημέρα της ζωής τους, κι ας ξέρουν πως είναι η τελευταία. Η δύναμη της φωτογραφίας: ένα στιγμιότυπο ωμής πραγματικότητας που δεν έχει καμία σχέση με τον αφηρωισμό της εικονογραφίας της Εθνικής Αντίστασης. Αυτό που αποτυπώνει η εικόνα είναι η σιωπή των ανθρώπων που σε λίγο δεν θα υπάρχουν πια. Και πραγματικά αν απομονώσεις ένα ένα τα πρόσωπα αναρωτιέσαι ποιες είναι οι σκέψεις που περνούν απ' το μυαλό τους. Μια σιωπή πολύ πιο δυνατή από οποιονδήποτε ύμνο που απ' ό,τι λένε τραγουδούσαν για να δώσουν κουράγιο ο ένας στον άλλον. Κι ας είναι ο Εθνικός μας Ύμνος ή η Τρίτη Διεθνής. Μια σιωπή που σε κάνει να αναρωτιέσαι αν ξέρουν ότι βαδίζουν τον μεγάλο δρόμο της Ιστορίας, ή αν σκέφτονται πώς θα ζήσουν οι γυναίκες τους ή τα παιδιά τους αν δεν είναι εκεί για να βοηθήσουν. Ήσαν φυλακή, όμως όσο είσαι στη φυλακή πάντα ελπίζεις πως θα έρθει η μέρα που θα απελευθερωθείς. Η φωτογραφία αποτυπώνει την έκφρα-

σή τους τη στιγμή που η ελπίδα τους έχει εγκαταλείψει.

Ενδιαφέρον έχει επίσης και ο φωτογράφος. Λένε πως οι Γερμανοί δεν φωτογράφιζαν τις ομαδικές εκτελέσεις. Σαν να είχαν συνείδηση πως διαπράττουν εγκλήματα και δεν ήθελαν να αφήσουν ίχνη. Ούτε οι Σοβιετικοί εξάλλου. Δεν άφησαν κανένα ίχνος από τη σφαγή της αφρόκρεμας του πολωνικού στρατού στο Κατίν. Ο Γερμανός λοχίας Χέρμαν Χόιερ που πήρε τις φωτογραφίες των εκτελεσθέντων στην Καισαριανή το έκανε κρυφά; Γιατί το έκανε αφού ήξερε πως είναι απαγορευμένο; Προφανώς συμμετείχε στη μονάδα που είχε αναλάβει το βάρβαρο έργο της εκτέλεσης. Μπορεί να ήταν και μέλος του εκτελεστικού αποσπασματος. Υπηρετούσε σε στρατόπεδο στη Μαλακάσα. Όλες αυτές οι πληροφορίες όμως δεν απαντούν στο ερώτημα για τις προθέσεις που κρύβονται πίσω από τις φωτογραφίες. Τις τράβηξε ως αναμνηστικά στιγμιότυπα του πολέμου; Μην ξεχνάμε ότι είναι Πρωτομαγιά του 1944. Τον Ιούνιο θα γίνει η απόβαση των συμμάχων στη Γαλλία. Οι 200 εκτελούνται σε αντίποινα για την εκτέλεση ενός Γερμανού αξιωματικού στην Πελοπόννησο. Ο ΕΛΑΣ έχει εξουδετερώσει όλες τις υπόλοιπες αντιστασιακές δυνάμεις.

Οι περισσότεροι απ' τους

εκτελεσθέντες ήσαν κομμουνιστές. Είχαν συλληφθεί επί δικτατορίας του Μεταξά και παραδόθηκαν στους κατακτητές. Δεν ήσαν όμως οι μόνοι. Όλα αυτά όμως είναι της αρμοδιότητας των ερευνητών της Ιστορίας, όπως και η ταυτοποίηση όσων προσώπων απεικονίζονται στις φωτογραφίες. Και πολύ καλά έκανε το υπουργείο Πολιτισμού που τις θεωρεί ιστορικά μνημεία και φροντίζει για την απόκτησή τους. Το θέμα είναι πού θα φυλαχθούν και πού θα εκτίθενται. Υποθέτω ότι η δημόσια τηλεόραση θα τις προβάλλει. Κι αυτό το απλό, πρακτικό εκ πρώτης όψεως θέμα, θίγει ένα πολύ μεγαλύτερο και βαθύ. Ένα θέμα που έχει επηρεάσει τη συλλογική μας ψυχοσύνθεση σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο και όπως αποδεικνύεται από τη συζήτηση που ξεσήκωσε η ανακάλυψη των φωτογραφιών, εξακολουθεί να μας επηρεάζει. Σε ποιον ανήκει η Εθνική Αντίσταση και κατά συνέπεια σε ποιον ανήκουν τα ηθικά δικαιώματα της ιστορικής της μνήμης.

Για την Αριστερά, η Εθνική Αντίσταση είναι αποκλειστική της κληρονομιά. Θυμηθείτε τον Τσίπρα που μόλις έγινε πρωθυπουργός προσκύνησε στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής, εκεί όπου τραβήχτηκαν οι φωτογραφίες. Το ΚΚΕ ζητάει να τοποθε-

τηθούν στο μουσείο ΕΑΜ-ΕΛΑΣ – δεν ήξερα ότι υπάρχει. Ως γνωστόν, για την Αριστερά στην tri-πλή κατοχή αντιστάθηκαν μόνον οι κομμουνιστές. Οι υπόλοιποι, αν δεν ήσαν δωσίλογοι και μαυραγορίτες, κρύβονταν ή αδρανούσαν. Εξάλλου είχε εξαφανίσει όσες αντιστασιακές οργανώσεις δεν της ανήκαν και είχε καταπει όσους είχαν ενταχθεί στο ΕΑΜ κι ας μην ήσαν κομμουνιστές. Με βάση αυτή τη στρεβλή αντίληψη, το ΚΚΕ και ο ΕΛΑΣ θεώρησαν την Ελλάδα μετά την απελευθέρωση δική τους. Και με βάση αυτή τη στρεβλή αντίληψη θεώρησαν ότι ο Εθνικός Στρατός και οι Αγγλοι τους την έκλεψαν και ξεκίνησαν τον Εμφύλιο, που στέρπησε από τη χώρα μια ολόκληρη δεκαετία μεταπολεμικής προόδου. Σε αυτή τη στρεβλή αντίληψη στηρίχθηκε το περίφημο «ηθικό πλεονέκτημα» της Αριστεράς.

Οι αντιλήψεις αυτές έχουν ολοκληρώσει την ιστορική τους διαδρομή. Χάρη, κυρίως, στο έργο των ιστορικών. Οι φωτογραφίες από το Σκοπευτήριο της Καισαριανής ίσως να είναι ευκαιρία για τη δημιουργία ενός μουσείου που θα φιλοξενεί τη μνήμη της Εθνικής Αντίστασης. Ως Εθνική Αντίσταση όμως και όχι ως αντίσταση μιας Αριστεράς που θέλησε να τη μονοπωλήσει.

ttheodoropoulos@kathimerini.gr

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΦΗ. imakris@kathimerini.gr

Τα οφέλη του ανοίγματος προς την Ινδία

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Η Ελλάδα ορθά ανοίγεται προς την Ινδία. Εντοπίζονται τουλάχιστον τέσσερις λόγοι που εξηγούν αυτή την επιλογή. Η Ινδία, σε πολύ πεστικές συνθήκες για το Κυπριακό, στήριξε αναφανδόν και με σθένος τις ελληνοκυπριακές θέσεις και σε αντάλλαγμα η Ελλάδα πριν από λίγα χρόνια της προσέφερε την αμέριστη στήριξη της στην απόκτηση θέσος μόνιμου μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Ανεξάρτητα από τους λόγους, που σχετίζονταν και με τις αντιποικιοκρατικές αντιλήψεις των Ινδών και βέβαια για τον ρόλο των Βρετανών, Αθήνα και Λευκωσία είχαν βρει έναν σχεδόν ανέλπιστο αλλά ισχυρό σύμμαχο στο κυπριακό ζήτημα. Εσχάτως, η ελληνική πλευρά εκκίνησε μια σοβαρή προσπάθεια προσέγγισης της επονομαζόμενης «Λευκής τίγρης». Αλ-λωςτε, πέραν της συμβολής του στο Κυπριακό, το Νέο Δελχί έχει επιπρόσθετη αξία για την Αθήνα. Το έλασσαν είναι η συμφωνία του 2024 για την απορρόφηση Ινδών εργατών στον πρωτογενή τομέα αλλά και προσωπικού υψηλής ειδίκευσης. Το όφελος, σε περίπτωση υλοποίησης, είναι πολλαπλό, μεταξύ άλλων, γιατί θα αυξηθεί η κοινωνική διάδραση, διευρύνοντας τις προοπτικές συνεργασίας και σε άλλα πεδία στα οποία οι δύο χώρες μοιράζονται σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα,

όπως στην πληροφορική, στον τομέα των τροφίμων (σημαντική η παρουσία της Switz Group), στον ναυπηγοεπισκευαστικό κλάδο καθώς και στη φαρμακοβιομηχανία. Η προσέλκυση Ινδών φοιτητών, οι περισσότεροι από τους οποίους κατευθύνονται προς το Ηνωμένο Βασίλειο, τους προσφέρει μια ποιοτική και οικονομικά ανταγωνιστική ευρωπαϊκή εναλλακτική. Όπως αντίστοιχα και οι επισκέψεις Ινδών τουριστών, με το ημερολόγιο αδειών τους να εκτείνεται περίπου τρεις μήνες πριν από την κορύφωση της θερινής περιόδου στην Ελλάδα, μας δίνει τη δυνατότητα σταθερότερων εσόδων και μείωσης της εποχικότητας. Και ο τομέας της αμυντικής συνεργασίας παρουσιάζει ενδιαφέρον, σε μια στιγμή έντονων διεθνών αβεβαιοτήτων, με την Ινδία να ενδιαισφύρεται –χωρίς να μπορεί να επηρεάσει τις εξελίξεις– για τη σταθερότητα στην Ανατολική Μεσόγειο λόγω και του IMEC, ενώ μπορεί να σε τροχιά αντιπαράθεσης με την Τουρκία, αφού η τελευταία έχει εγκαταλείψει την πολιτική των ισορροπιών, παίρνοντας ξεκάθαρα θέση υπέρ του Πακιστάν στη διαμάχη του με την Ινδία.

Ο τρίτος λόγος είναι ο αναδυόμενος και πλέον παγιωμένος ρόλος της Ινδίας στον κόσμο. Συνηθίζουμε καθ' υπερβολήν να τη

χαρακτηρίζουμε ως την πολυπληθέστερη δημοκρατία στον κόσμο. Πρόκειται για έναν πόλο/περιφερειακό κέντρο που έχει μακρά παράδοση αδέσμευτης πολιτικής, που αποτελεί ικανό εξισορροπιστή απέναντι σε Κίνα και Ρωσία, ενώ παράλληλα συνεργάζεται μαζί τους, προσφέροντας ταυτόχρονα μια εναλλακτική μη δυτικού τύπου, αλλά πάντως σχετικής δημοκρατίας σε μια περιοχή και εποχή επικράτησης των αυταρχικών τάσεων. Με τη Ρωσία να επιχειρεί να κρατήσει καθαρό από ξένες επιρροές τον περίγυρό της και την Κίνα να αποκτά παγκόσμια εμβέλεια, η Ινδία αντιπαραβάλλει το συγκριτικά υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης και εξειδίκευσης, το πολίτευμά της, και, παρά τις πολλές διαρθρωτικές αδυναμίες της και το ανοικτό μέτωπο με το Πακιστάν, προβάλλει ως μια οιοδήποτε διαπεριφερειακή υποδομή και ένας συμβατός εταίρος της Δύσης. Απαιτείται συνεπώς η εμφάνιση και η σύγκλιση της με την τελευταία. Προς τούτο, υπέγραψε μια σημαντική εμπορική συμφωνία με την Ε.Ε. (χαρακτηριστικό η μπιτέρα όλων των συμφωνιών) και φαίνεται πως βρήκε ένα modus operandi με την κυβέρνηση Τραμπ για να μετριαστούν οι υψηλοί δασμοί και οι δευτερογενείς κυρώσεις για την αγορά ρωσικού πετρελαίου.

Η Ελλάδα έχει παραχωρήσει το λιμάνι του Πειραιά στην κινεζική Cosco, ωστόσο δεν συμμετέχει στην προσπάθεια του Πεκίνου στην αναβίωση του «Δρόμου του Μεταξίου». Παράλληλα πιέζεται από τις ΗΠΑ για εξεύρεση εναλλακτικών προς την Κίνα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να βάλει όλα τα αυγά της στο καλάθι της Ουάσιγκτον, ανεξάρτητα από τον Τραμπ. Εύλογα, λοιπόν, η Αθήνα επιδιώκει να διευρύνει τις συμπτριξεις της με επιπλέον αξιοπίστους παίκτες, ειδικότερα σε σχέδια που αναπτύσσουν νέες διασυνδέσεις, εκεί δηλαδή που βρίσκεται το μέλλον. Με τις θαλάσσιες, οδικές και σιδηροδρομικές οδούς να αναθεωρούνται, με γνώμονα την εξασφάλιση φερέγγυων και προβλέψιμων αλυσίδων τροφοδοσίας, νέους διαδρόμους ενέργειας, εμπορίου έως και μεταφοράς data να ανοίγονται, το project του IMEC αποκτά τεράστια σημασία για τη χώρα μας. Η συμμετοχή μας δεν είναι δεδομένη, το περιβάλλον είναι πλέον πιο ανταγωνιστικό, ενώ οι τελευταίες εξελίξεις γύρω από το Ιράν ενδέχεται να τη επηρεάσουν αρνητικά ή θετικά.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (IGA), καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

Η παρακμή της ανάγνωσης και ο «νέος» άνθρωπος

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Μια από τις ειδήσεις από τον διεθνή εκδοτικό χώρο που δείχνει τις βαθιές αλλαγές στη ζωή μας είναι η συρρίκνωση έως και σταδιακή εξαφάνιση των βιβλίων τσέπς από την αγορά των ΗΠΑ. Ήδη από τη δεκαετία του '90 είχε παρατηρηθεί η πρώτη κάμψη στις πωλήσεις, που πλέον είναι εντυπωσιακή πτώση. Το 2006 πουλήθηκαν στις ΗΠΑ 103 εκατ. βιβλία τσέπς και το 2024 ο αριθμός είχε πέσει στα 18 εκατομμύρια. Στην Ευρώπη η κατάσταση είναι πολύ καλύτερη, αλλά η τάση δείχνει την απομάκρυνση της πλατιάς μάζας των αναγνωστών από τη συνήθεια της ανάγνωσης. Η αγορά, σύμφωνα με τα αμερικανικά δημοσιεύματα, αλλάζει δραματικά. Το φαινόμενο είναι φυσικά σύνθετο και χρήζει πολυάπλων προσεγγίσεων, η αλήθεια όμως είναι ότι το μαζικό και φθηνό βιβλίο έχει αντικατασταθεί από σκρολάρισμα στο κινητό. Παραδοσιακά, οι φθηνές εκ-

Το μαζικό και φθηνό βιβλίο τσέπς, που γνώρισε μεγάλη άνθηση τον 20ό αιώνα, έχει αντικατασταθεί από σκρολάρισμα στο κινητό.

δόσεις συνδέθηκαν, αρχικά στη Μεγάλη Βρετανία, με την ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου τον 19ο αιώνα, όταν παράλληλα με τα νέα δίκτυα ενισχύθηκε η κοινωνική ορατότητα της ανάγνωσης, γεννήθηκε η ανάγκη για βιβλία με φθηνό δέσιμο, χαμηλή τιμή και μικρό σχήμα. Ήταν οι βικτωριανοί προάγγελοι των βιβλίων τσέπς, που από το 1935 και την ίδρυση των Penguin Books στην Αγγλία διαχύθηκαν παγκοσμίως και απέκτησαν μια εξαιρετική σύνθετη ταυτότητα, από υψηλή λογοτεχνία έως trash και pulp, από φιλοσοφία έως σταυρόλεξα και από ρομάντζα έως γουέστερν. Ο νέος αναγνώστης του 20ού αιώνα ταξίδευσε ολόενα και περισσότερο, αποκτούσε γεωγραφική και κοινωνική κινητικότητα και καλλιεργούσε την περιέργειά του μέσα από τη διάχυση των μαζικών αφηγήσεων.

Ο μακρινός 20ός αιώνας έθρεψε τον άνθρωπο-αναγνώστη, τουλάχιστον στις δυτικές κοινωνίες, και διέσπειρε τα σημεία πώλησης των βιβλίων μέσα στη δικτύωση της νέας κατανάλωσης. Εφημερίδες, περιοδικά και βιβλία τσέπς ήταν για πολλές δεκαετίες μια κινητή αλλά στέρεα ριζωμένη σκηνογραφία της αστικής ζωής. Η αποδυνάμωση και εντέλει η απόσυρση αυτής της συνθηκής οδήγησε αναπόφευκτα στην ανάδυση ενός νέου τύπου αναγνώστη που περι-

λαμβάνει και το καινοφανές φαινόμενο του μη αναγνώστη, του πρώην αναγνώστη, του αρνητή, εντέλει, της ανάγνωσης.

Η γενικευμένη και καταγεγραμμένη αδυναμία συγκέντρωσης σε μεγάλα κείμενα έχει να κάνει και με την εμπορική απαξίωση των άλλοτε παντοδύναμων βιβλίων τσέπς (ευτυχώς στη Γαλλία, στη Γερμανία και αλλού κρατάνε ακόμην). Η σύγχρονη λογοτεχνία κατά κανόνα αντλεί από την απομυθοποίηση των πυλώνων του 19ου και του 20ού αιώνα. Η κοινωνική, η οικολογική και η ταυτοτική ατζέντα υπερτερεί της ίδιας της λογοτεχνίας, όπως και στοιχεία νεορομαντισμού με έλξη προς το γκροτέσκο και το μεταφυσικό υπηρετούν τη διαχρονική ανάγκη για απόσταση από τον ρεαλισμό.

Ποιος όμως θα διάβαζε το «Πόλεμος και ειρήνη» σήμερα πλιν κάποιων παθιασμένων βιβλιοφύγων; Τα βιβλία τσέπς παραδοσιακά έχουν μικρότερα γράμματα, έχουν ιδιαίτερη αισθητική κοούρα, προϋποθέτουν και θεωρούν δεδομένη την επιθυμία για ανάγνωση σε σταθμούς και αεροδρόμια, σε στάσεις λεωφορείων και σε διαλείμματα. Κάθε κομμένο είχε από μια μικρή στοιβα βιβλίων τσέπς, κάθε σακ βουαγιαζ είχε χώρο για μερικά ακόμη.

Αναπόφευκτα, η σμίκρυνση (και ταυτόχρονα η απίστευτη μεγέθυνση) του κόσμου και των δυνατοτήτων του στο κινητό τηλέφωνο οδηγεί στην περιθωριοποίηση του μικρού σε σχήμα, εύχρηστου βιβλίου, που μεγάλωσε ως συνήθεια και πρακτική γενιές και γενιές. Τα αμερικανικά δημοσιεύματα, παρότι καταγράφουν όλα την πτώση στον αριθμό των αναγνωστών, σημειώνουν πως πιο εύκολα πλέον βρίσκει δρόμο στα σημεία πώλησης η πιο ακριβή, χαρτόδετη έκδοση με μεγάλα γράμματα και ευχάριστο ξεφύλλισμα. Η μαζικότητα έχει αποδράσει από την ανάγνωση.

Η ανάγνωση όπως κληροδοτήθηκε από τις προηγούμενες γενιές συνδεόταν με κάτι που πλέον δεν υπάρχει. Την απόσπαση και τη βύθιση σε έναν άλλον κόσμο της φαντασίας (αν μιλάμε για λογοτεχνία). Η προσήλωση σε ένα βιβλίο είχε ως προϋπόθεση την ίδρυση μιας σταθερής σχέσης με ένα και μόνο κέντρο προσοχής. Αντιθέτως, η σημερινή απόσπαση στην οθόνη του κινητού έχει ως προϋπόθεση τη διαρκή και παράλληλη μετακίνηση από το ένα ερέθισμα στο άλλο με συνέπεια τη διαφορετική εκπαίδευση του εγκεφάλου και την ολόενα και μεγαλύτερη δυσκολία στην ανάγνωση ενός βιβλίου, που απαιτεί αφοσίωση, εγγενές ενδιαφέρον, σταθερότητα, ενσυναίσθηση και προσήλωση. Η συνέχεια στις οθόνες μας...

Η εκκλησία Sagrada Família στη Βαρκελώνη της Ισπανίας έφτασε στο μέγιστο ύψος της των 172,5 μέτρων, με την εγκατάσταση του άνω βραχίονα του Σταυρού του Πύργου του Ιησού.

ΕΡ. ENRIC FONTUBERTA

Στο φεστιβάλ της «αθωότητας»...

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Δικαστική απόφαση: αθώοι. Η κατηγορούσα αρχή (Γενική Εισαγγελία) παρουσίασε μία υπόθεση

στα μέτρα του σλόγκαν «this is Cyprus», μη κλήση μαρτύρων με ουσιώδεις γνώσεις επί του θέματος, μη χρήση του περιήρημου βιντεο. Έτσι ουσιαστικά η Εισαγγελία «διπλύνει» το αποτέλεσμα, καθώς η ορατότητα του νομικού πλαισίου περιβαλλόταν από στιβαρή ποσότητα «ομίχλης».

Σύμφωνα με ανακοίνωση της σχετικής με το θέμα «χρυσά διαβατήρια» Ερευνητικής Επιτροπής υπό τον Μ. Νικολάτο (22/6/2021), «από το σύνολο των 6.779 φυσικών προσώπων που έχουν πολιτογραφηθεί, ποσοστό 53,24% (μέλη οικογένειας του επενδυτή και διευθυντικά στελέχη), δηλαδή 3.609 πρόσωπα πολιτογραφήθηκαν εκτός νομικού πλαισίου και, επομένως, είχαν πολιτογραφηθεί παράνομα». Η κοινή λογική λέει απλά πράγματα: σύγκρουση συμφέροντος. Ν. Αναστασιάδης: «Τα 67 από αυτά αφορούν το πρώην δικηγορικό του γραφείο, ή το δικηγορικό γραφείο που έφερε το όνομά μου» (PIK, 6/6/22). Ο Ν. Αναστασιάδης με το ένα χέρι υπέβαλλε αιτήσεις μέσω του δικηγορικού του γραφείου και με το άλλο χέρι, ως Πρόεδρος, τα ενέκρινε. Ο Δ. Συλλογής ως ΠτΒ ήταν εκεί για να επιταχύνει ή να διευκολύνει διαδικασίες. Το ποτήρι τι δίνουν; Μόνο κρασί; Ο Χ. Τζιόβανης τι ακριβώς ζητούσε στην ομήγυρη;

Εξ όνυχος τον λέοντα: Η «μετάθεση» δύο υπουργών από το Υπουργικό Συμβούλιο στη Γενική Εισαγγελία ακινητοποιεί κάθε

κίνηση για να ξεκαθαρίσει ένα θέμα που αμαύρωσε την εικόνα της Κύπρου διεθνώς. Οι δύο (νυν) εισαγγελείς μετείχαν στις συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου το οποίο «ψήφισε» τη χορήγηση των διαβατηρίων. Οι ίδιοι που τα «ψήφισαν», χωρίς τη δέουσα επιμέλεια, είναι σε θέση (τώρα) να κρίνουν άλλους; Αν οι υποβάλλοντες τις αιτήσεις για πολιτογραφίες είχαν παραλείψει, το Υπουργικό Συμβούλιο όφειλε να κάνει τις αναγκαίες έρευνες για να ληφθούν οι τεκμηριωμένες αποφάσεις/έγκριση, απόρριψη, αναθεώρηση, νέα στοιχεία κ.λπ. Η μία και μόνη υπάλληλος στο ΥΠΕΣ που είχε την ευθύνη γι' αυτό, δήλωσε στην Ερευνητική Επιτροπή ότι έψαχνε για μερικά στοιχεία για μερικούς αιτητές στην google!

Ο αρχιτέκτονας της επικρίσεως «χρυσά διαβατήρια» έκτιζε πάνω στα κενά του νομικού πλαισίου, στην ασάφεια, άρα (και) στην ανεπαρκή έρευνα. Ύστερα υποκριτικά δήλωσε (Alpha 20/4/21) ότι «γνωρίζω από τις καταθέσεις που έχουν ακουστεί τις αδυναμίες του προγράμματος. Εκείνο που δεν γνώριζα ήταν την έκταση». Γνώριζε, βέβαια, και την έκταση και την ένταση! Η απουσία εποπτείας στην όλη διαδικασία ήταν δική του επιλογή. Πρώτα κτίζει τον θεσμό, τους όρους και τις προϋποθέσεις, την εποπτεύουσα αρχή κ.λπ. και ύστερα ανακοινώνει πρόγραμμα. Μέσα από την απουσία θεσμικού πλαισίου και μέσα από θολές διαδικασίες, επέτρεψε τη μετατροπή ενός προγράμματος σε θεσμική ασυδοσία, ώστε «3.609 πρόσωπα να πολιτογραφθούν παράνομα». Η «Επιτροπή Νικολάτου» πήρε τα πράγ-

ματα ως εκεί. Ύστερα τίποτε. Εσχάτως μάθαμε ότι λειτουργεί στη νήσο «αυτεπάγγελτη δίωξη». Αλλά οι υπεύθυνοι γι' αυτό, απλώς απέφυγαν το επόμενο στάδιο της έρευνας. Σήμερα όλα αθώα, σύμφωνα με το δικαστικό πόρισμα. Θεσμοί, πρακτικές, κράτος δικαίου έχουν υποστεί καθίζηση. Αμέσως μετά την αθώωση επί δύο, κάποιος θα ανέμενε πως κάποιο κόμμα/φορέας, θα αξιοποιούσε τη συγκυρία και θα οργάνωνε μια συνέντευξη Τύπου και ύστερα να συνοψίσει ένα μικρό «μεταρρυθμιστικό πακέτο». Όπως ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων του γενικού εισαγγελέα, άλλος ο νομικός σύμβουλος της κυβέρνησης, άλλος ο ασκών τις δικαστικές εξουσίες. Η ταύτιση των δύο σε ένα πρόσωπο είναι άκρως αναχρονιστική.

Ο γενικός εισαγγελέας διαφωνεί επί της προτάσεως νόμου και καλωσιεργεί κανονικά. Τι σημαίνει αυτό; Ότι είναι σε θέση να κάνει ό,τι θέλει; Κόμματα ενδιφέρονται, στηρίζουν την αλλαγή, η Ε.Ε. κάθε χρόνο πιέζει να γίνει. Ο Γ. Σαββίδης «αγωνίζεται» για να διατηρήσει το «ανέλεγκτο» του. Για ποιο λόγο; Η απόφαση για αθώωση δεν θα έπρεπε να απασχολεί τη Νομική Υπηρεσία, την καταρράκωση της αξιοπιστίας του θεσμού και του ίδιου ως κορυφαίου δημόσιου λειτουργού;

Μεταρρύθμιση στον τρόπο διορισμού των ανεξάρτητων αξιωματούχων και προέδρων ημικρατικών οργανισμών. Εισαγωγή του θεσμού των «δημόσιων ακροάσεων», όπως για τα μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό βούλαιο ή τη Γερουσία στις ΗΠΑ. Έτσι ο (εκάστοτε) Πρόεδρος θα επιλέγει πρό-

σωπα ευρείας αποδοχής και με περισσότερα από ένα προσόντα. Αυτήν τη μεταρρύθμιση δεν τη γράφει το σύνταγμα, την εισπράγεται η κοινή λογική, η διάθεση ενός γνέτη ή μιας κοινωνίας να αξιοποιούν βέλτιστες πρακτικές που έχουν καθιερώσει άλλοι και μπορούμε εύκολα και γρήγορα να αξιοποιήσουμε και εμείς με την εισαγωγή σχετικού κανονισμού συναινετικής φύσεως. Ένας Πρόεδρος έχει να «χάσει» λίγες εξουσίες και να κερδίζει χιλιάδες στο πεδίο της αξιοκρατίας και της αξιοπιστίας.

Το πιο απλό, σύντομο, πρακτικό ζήτημα: «κώδικας δεοντολογίας», ο οποίος να δεσμεύει τον Πρόεδρο και τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου κ.ά., ώστε να αποτρέπεται η σύγκρουση συμφέροντος. Ένας Πρόεδρος που ηγείται με το παράδειγμά του, μιλά κάθε τόσο για τον κώδικα, τον καθιστά καθημερινό κτήμα του «δήμου», γιατί ηγείται αληθινά και το δείχνει!

Η παλιά γραφειοκρατία «χαϊδεύει» την αδράνεια, εκτρέφει τη διαφθορά. Η ψηφιοποίηση είναι εχθρός της. Άρα βάρος στην ψηφιοποίηση, βάρος στη βελτίωση της λειτουργίας της κρατικής μηχανής, ειδικότερα του χώρου της δικαιοσύνης, άρα τεχνολογία, εκπαίδευση, εποπτεία.

Η αθώωση των δύο σόκαρς την κοινή γνώμη, είδε στην απόφαση, μίγμα μεροληψίας και κυνισμού. Να αλλάξουμε κάτι, αλλιώς όλα μένουν κλασικά: να περάσει η υπόρα, σε τρεις μέρες δεν θα θυμάται κανένας ποιο ήταν το θέμα γιατί κάποιο άλλο θα το καλύψει. Η βέβαιη συνταγή για τη στασιμότητα!

www.larkoslarkou.org.cy

Πρόεδρε, το κάνεις το τραίνο

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Με ρωτούν πολλοί γιατί κάθωμαι και ασχολούμαι με το Κυπριακό, την ώρα που σήμερα δεν ενδιαφέρει κανένα, όπως (βάσιμα) υποστηρίζουν. Θα εξηγήσω γιατί, πέρα από τον λογικό πατριωτισμό που επιβάλλει να μη συμβιβάζεσαι με μισή πατρίδα.

Οι λόγοι είναι τρεις: Ο πρώτος, ότι η κοινωνία ασχολείται με το Κυπριακό μόνο όταν σε αυτό υπάρχουν εξελίξεις. Όταν δεν υπάρχουν, ασχολείται με τα καθημερινά της ζητήματα. Ο δεύτερος, ότι στο εσωτερικό κανείς δεν πιάζει τον κ. Χριστοδουλίδη να ασχοληθεί σοβαρά με το εθνικό θέμα. Οι μεν υποστηρικτές του είναι πανευτυχείς με τη στασιμότητα, τα δε (πάλαι ποτέ) μεγάλα κόμματα, ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ, ακυρώνουν περαιτέρω την ύπαρξή τους, παραμένοντας εκκωφαντικά άφωνοι και μπουρδουκλωμένοι. Ο τρίτος λόγος είναι ότι το Κυπριακό είναι σαν τον μυθικό φοίνικα που ξαναγεννιέται από τις στάχτες του. Πολλοί στο εσωτερικό και το εξωτερικό το θέωρησαν επανειλημμένα ξοφλημένο, αλλά

πάντοτε μια νέα συγκυρία το πετούσε μπροστά τους. Κάτι που νομοτελειακά θα γίνει ξανά, σύντομα.

Πριν από τρεις βδομάδες (1/2/2026), έγραφα ότι η διεθνής κοινότητα αμφισβητεί τη βούλησή μας για ουσιαστικές διαπραγματεύσεις. Ότι μας κατηγορούν ότι το Κυπριακό το θέλουμε για εσωτερική κατανάλωση και ψήφους. Και ότι κινδυνεύουμε να χάσουμε την πατρίδα μας, γιατί δεν τολμούμε να ανοίξουμε έστω ένα «διαβολεμένο» οδόφραγμα, αφήνοντας αναπάντητο το ερώτημα: «Καλά, εδώ δεν τολμάτε να ανοίξετε μια οδό, και περιμένετε να πιστέψουμε ότι θέλετε λύση του Κυπριακού;».

Δεν γνώριζα βέβαια ότι την ίδια μέρα, η κα Ολγκίν θα επιβεβαίωνε αυτούς τους προβληματισμούς, κουνώντας μας το μαντίλι μέχρι νεωτέρας, μέσα από άρθρο της στον «Πολίτη». Διότι, όπως έγραφε, «τον Μάρτιο του 2025, αμφότερες οι πλευρές διαβεβαίωσαν τον γ.γ. του ΟΗΕ ότι θα δεσμευτούν σε μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης, για τα οποία όμως δεν έχουν δείξει ακόμη σημαντική πρόοδο». Προχωρώντας, μάλιστα,

να αναφέρει, ως αιτιάσεις, την Ευρωπαϊκή Προεδρία και τις βουλευτικές μας εκλογές.

Την Κυπριακή Προεδρία την πρότασαν ξένοι διπλωμάτες ως εμπόδιο, πολλούς μήνες πριν αυτή ξεκινήσει. Είναι, μάλιστα, απολύτως βέβαιο, ότι η Τουρκία δεν επιθυμεί να διαπραγματευτεί με την «εκλιπούσα», όπως λέει, Κυπριακή Δημοκρατία, την ώρα που αυτή κρατά το πηδάλιο του Συμβουλίου της Ε.Ε. Σε μια περίοδο μάλιστα που η Δύση ασχολείται με το χάος που προκάλεσε ο Τραμπ. Το δικό μας αντεπιχείρημα, ήταν ότι η Προεδρία θα μπορούσε –αντίθετα με όσα πίστευαν– να βοηθήσει. Προτάσαμε ότι θα ήταν πιο εύκολο για μας (που θα ήταν) να συνδέσουμε εξελίξεις στο εθνικό θέμα με τις ευρωπαϊκές επιδιώξεις της Τουρκίας. Αντί όμως να επιβεβαιώσουμε με τις πράξεις το να επιβεβαιώσουμε, κάναμε ξανά το τεράστιο δώρο στην Άγκυρα, να βάλουμε από μόνιμο μας το Κυπριακό στον πάγο...

Τις βουλευτικές εκλογές δεν θεωρώ ότι η κα Ολγκίν τις επικατέστηκε τυχαία. Αντίθετα, πιστεύω ότι προετοίμασε το

έδαφος για το επόμενο ερώτημα που θα μας τεθεί. Ότι δηλαδή δεν τολμήσαμε να κάνουμε μια οδό βήμα πριν από βουλευτικές και το κάνουμε πριν από προεδρικές με τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη να στηρίζεται σημαντικά στις ψήφους του ΕΛΑΜ και του υπόλοιπου απορριπτικού μετώπου;

Μπροστά σε αυτό το τέλμα, ο Πρόεδρος επέλεξε να κλωτσήσει από μόνος του την καρδάρια με το γάλα. Όταν, αντί να επιχειρήσει να ανατρέψει τις εντυπώσεις της κας Ολγκίν, επιτέθηκε σε αυτήν προσωπικά, χαρακτηρίζοντας τα επιχειρήματά της «αστεία», παραδεχόμενος την ίδια ώρα ότι ούτε καν διάβαζε το άρθρο της. Οδηγώντας τον γ.γ. του ΟΗΕ να την καλύψει, με δήλωση εκπροσώπου του. Υπενθυμίζω ότι, μόλις πριν από ένα χρόνο, ο Πρόεδρος πανηγύριζε τον διορισμό Ολγκίν, προβάλλοντάς τον ως αποτέλεσμα δικών του προσπαθειών. Υπενθυμίζω ακόμη, ότι η αντιπαράθεση αυτή γίνεται την ώρα που η Κύπρος βρίσκεται στη λεπτή θέση να πρέπει (υποχρεωτικά) να συμμετέχει στο Συμβούλιο Ει-

ρήνης του Τραμπ, με τη σολομώντεια λύση του «παραιτητή», παρά το ότι υπονομεύουμε έτσι τον ΟΗΕ. Και, αυτό, μετά που πανηγυρίζαμε σαν μικρά παιδιά την πρόσκληση Τραμπ, χωρίς να έχουμε πάρει χαμπάρι περί τίνος πραγματικά επρόκειτο.

Εάν όμως νομίζετε ότι αυτά από μόνα τους καταδεικνύουν τη διπλωματική ανεπάρκεια που σήμερα μας χαρακτηρίζει, κάνετε λάθος. Γιατί, τρισεξιδότερο της έλλειψης πρωτοβουλίας και διπλωματικής αβρότητας, είναι η κατινιά. Αυτή που επέδειξε ο Νίκος Χριστοδουλίδης, με το δημοσίευμα του προσωπικού του εκπροσώπου στον Φίλελεύθερο, όπου ενέπλεξε τον σύντροφο της κας Ολγκίν, υποψήφιο Πρόεδρο της Κολομβίας, με τη δουλειά της στο Κυπριακό. Το έκανε και αυτό ο Πρόεδρος, μιας και δικαιολογεί στους Κυπρίους το αδιέξοδο που επέτρεψε. Θα έπρεπε όμως να γνωρίζει, ότι τα άλλα μπορεί κάποια στιγμή να ξεπεραστούν. Αυτό, δεν θα ξεχαστεί ποτέ. Καλή μας τύχη.

michalis@michalis.com

Μιτσοκάμμιμα αλά Al Jazeera

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Ένα μονταρισμένο μιτσοκάμμιμα, αλά Al Jazeera, του Δημήτρη Συλλούρη, ήταν τελικά ικανό να τινάξει και να απαξιώσει τόσο το σύστημα εξουσίας, όσο και την πολιτική καριέρα του πρώην προέδρου της Βουλής, την οποία έκτιζε για δεκαετίες με ατέλειωτες θυσίες, με προσωπικό και οικογενειακό κόστος, αλλά και με δόξες και τιμές. Ο Δημήτρης Συλλούρης για μια πενταετία συρόταν στα δικαστήρια και εξοντώθηκε σωματικά, ψυχικά και οικονομικά. Τελικά η δικαιοσύνη, σε πρώτο επίπεδο, αποφάνθηκε κατά πλειοψηφία, με μια πικρή για τη Νομική Υπηρεσία απόφαση, ότι είναι αθώος, μαζί και ο πρώην βουλευτής του ΑΚΕΛ Χριστάκης Τζιόβανν. Τώρα το τι θα ακολουθήσει σε επόμενο βαθμό δικαιοσύνης και πόσα χρόνια θα περάσουν ακόμη, κανείς δεν ξέρει. Το μόνο σίγουρο είναι ότι θα συνεχιστεί για ακόμη μερικά χρόνια το σιωπηλό μαρτύριο των κατηγορουμένων, είτε είναι «αθώοι» είτε είναι «ένοχοι», δεδομένου ότι συνεχίζεται η δικαστική διαδικασία. Και κανείς δεν πρέπει να ξεχνά ότι εκτός από την ανθρωπίνη δικαιοσύνη υπάρχει και η θεία δική, ο πνευματικός νόμος, ο οποίος ακολουθεί διαφορετικούς και πάντα πιο αποτελεσματικούς δρόμους, προς την αληθινή δικαιοσύνη.

Με την απόφαση του δικαστηρίου, για μία ακόμη φορά πλήττεται στη συνείδηση των πολιτών, το δικαϊκό σύστημα και ειδικότερα η Νομική Υπηρεσία. Το πρωτοφανές ξέσπασμα της Πωλίνας Ευθυβούλου, εκπροσώπου της Νομικής Υπηρεσίας, μάλλον γιγάντωσε τις υποψίες των πολιτών, ότι κάτι δεν πάει καλά. Σίγουρα κανένας δεν είναι αναντικατάστατος και ούτε μια Πολιτεία μπορεί να εξαρτάται από τη δουλειά κανενός δημοσίου υπαλλήλου, ούτε από τις υπηρεσίες κανενός πολιτικού, ακόμη και του εκάστοτε Προέδρου της Δημοκρατίας. Τα τελευταία χρόνια οι δικαστές και τα δικαστήρια αυξήθηκαν, προσλήφθηκαν πολλοί δικηγόροι στη Νομική Υπηρεσία, με «κλίμακες παλαριστές» όπως λέει ο βουλευτής Ζαχαρίας Κουλίας. Το μόνο το οποίο μένει να δούμε, είναι αν θα προχωρήσει επιτέλους ο διαχωρισμός της Νομικής Υπηρεσίας, σε νομικό σύμβουλο του κράτους και δημόσιο κατήγορο. Να δούμε αν τελικά θα γίνει το «θαύμα» και ανατραπεί ο κανόνας που θέλει τη «δικαιοσύνη η οποία αργεί, να μην είναι δικαιοσύνη...».

Πέραν από τις αναλύσεις των «μεγαλοδικηγόρων», υπάρχουν και οι άνθρωποι των καφενέδων, οι οποίοι διερωνώνται γιατί δεν «διέρρευσε» το επίμαχο κρυφό βίντεο, πολλών ωρών, του Al Jazeera, το

οποίο δεν μπορούσε να παρουσιαστεί κατά τη δική. Αποτελεί κλασική μέθοδο για τερματισμό μιας κρίσης, η δημοσιοποίηση των «μυστικών» στοιχείων.

Στην Ελλάδα, κλασικό παράδειγμα αποτελεί η διαχείριση της κρίσης από την κυβέρνηση του αείμνηστου Κώστα Σημίτη, της σύλληψης του ηγέτη των Κούρδων Αμπντούλάχ Οτσαλάν από Τούρκους πράκτορες, στην ελληνική πρεσβεία στην Κένυα, στις 15 Φεβρουαρίου 1999. Οι πρεσβείες της Ελλάδας σε όλο τον κόσμο δέχθηκαν επιθέσεις από Κούρδους, ενώ κινδύνευσε με ανατροπή η κυβέρνηση. Παραιτήθηκαν αμέσως ο τότε υπουργός Εξωτερικών Θεόδωρος Πάγκαλος και οι υπουργοί Εσωτερικών και Δικαιοσύνης. Την ίδια ώρα, διέρρευσε την μεγαλύτερη εφημερίδα της χώρας, τα «ΝΕΑ», η κατάθεση για τα γεγονότα του συνοδού του Οτσαλάν, του πράκτορα της ΕΥΠ Σάββα Καλεντερίδν. Και ως διά μαγείας όλα τέλειωσαν σε λίγες ώρες και η κυβέρνηση συνέχισε το έργο της. Η πολιτική ζωή της Κύπρου, από τον Οκτώβριο του 2020 ζει με τον εφιάλτη του βίντεο του Al Jazeera και από τον Ιανουάριο του 2026 με τον μπαμπούλα του Video Gate. Διορίστηκαν ερευνητικές επιτροπές, δαπανήθηκαν πολλά εκατομμύρια ευρώ, μολύνθηκε το πολιτικό κλίμα, εξαγριώνονται οι πολίτες και όλα αυτά για «ένα πουκάμισο αδειανός», για μια δικαιοσύνη η οποία αργεί πάρα πολύ. Αλήθεια, διερωνώνται οι απλοί άνθρωποι, γιατί δεν «μαγαλάρωθηκαν» αμέσως οι λίγοι οι οποίοι παραχώρησαν χρυσά διαβατήρια, σε λίγους μεγαλοαπατεώνες; Το «κόλπο» με τα χρυσά διαβατήρια, την ώρα κατά την οποία η Κύπρος ήταν χρεοκοπημένη, ήταν μια σωτηρία. Το σκάνδαλο ξεκίνησε όταν οι λίγοι έβαλαν από την «πίσω πόρτα» τους μεγαλύτερους απατεώνες του κόσμου. Όταν ξέσπασε ο σάλος, ίσως θα αρκούσε μια παραίτηση πολιτικού προσώπου και μια σύλληψη ενός μεγαλοδικηγόρου, για να εκτονωθεί η οργή του λαού και να αλλάξει και το αρνητικό κλίμα διεθνώς.

Είναι τραγελαφικό η πολιτική ζωή του τόπου να βολοδέρνει από δύο βίντεο, όταν οι εκθέσεις του γενικού ελεγκτή είναι γεμάτες από σκάνδαλα, εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ, τα οποία πηγαionoέρχονται τα βράδια από τις τηλεοράσεις και τα άλλα Μέσα Ενημέρωσης. Αλλά, φαίνεται ότι «όποιος δεν φοβάται το πρόσωπο του τέρατος, πάει να πει ότι του μοιάζει», όπως έλεγε ο αείμνηστος Μάνος Χατζιδάκις. Και τα πάντα ρει, όπως έλεγε και ο μέγας Ηράκλειτος και όλα έρχονται στην ώρα τους, ακόμη και η θεία δική.

kaparispan@yahoo.gr

Ψυχολογικές και παιδαγωγικές διαστάσεις της καρναβαλιστικής αμφίεσης

Του ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ*

Η **καρναβαλιστική** αμφίεση και η χρήση της μάσκας συνιστούν ένα σύνθετο ψυχοκοινωνικό φαινόμενο, το οποίο δεν μπορεί να ερμηνευθεί μονοδιάστατα ως απλή ψυχαγωγία. Αντίθετα, εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο συμβολικής έκφρασης, μέσα από το οποίο το άτομο προβάλλει στοιχεία της ταυτότητάς του, του χαρακτήρα, της διάθεσης, των κοινωνικών ρόλων και των εσωτερικών του αναγκών. Η παρούσα προσέγγιση δεν αποσκοπεί στην απαξίωση του καρναβαλιού ως γιορτής χαράς και εκτόνωσης, αντιθέτως αναγνωρίζει τη διασκέδαση ως ουσιώδη ψυχολογική λειτουργία και βασική ανθρώπινη ανάγκη, ενώ παράλληλα φωτίζει τις βαθύτερες διαστάσεις της αμφίεσης.

Σύμφωνα με βασικές αρχές της ψυχοδυναμικής θεωρίας, η αμφίεση μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο προβολής ασυνείδητων επιθυμιών, φόβων ή πτυχών του εαυτού μας. Η μάσκα δεν κρύβει κατ' ανάγκη την αλήθεια, αλλά συχνά τη φανερώνει με έμμεσο και συμβολικό τρόπο. Παράλληλα, από τη σκοπιά της κοινωνικής ψυχολογίας, η προσωρινή αναστολή των κοινωνικών κανόνων που επιτρέπει το καρναβάλι διευκολύνει την έκφραση συμπεριφορών, συναισθημάτων και ρόλων που στην καθημερινότητα θεωρούνται μη αποδεκτοί ή καταπιεσμένοι.

Η παιδαγωγική παρατήρηση στο σχολικό περιβάλλον προσφέρει πρόσφορο έδαφος για την κατανόηση αυτών των μηχανισμών. Χωρίς γενικεύσεις ή αποδόσεις καθολικών χαρακτηριστικών, παρατηρείται ότι αρκετοί μαθητές και μαθήτριες επιλέγουν στολές που αντανακλούν

βασικές αναπτυξιακές και συναισθηματικές ανάγκες. Η επιλογή της πιτζάμας, για παράδειγμα, μπορεί να ερμηνευθεί ως συμβολική αναζήτηση ασφάλειας, οικειότητας και χαλάρωσης. Δεν αποτελεί απαραίτητα άρνηση των σχολικών κανόνων, αλλά μια ήπια έκφραση της ανάγκης για συναισθηματική αποφόρτιση μέσα σε ένα απαιτητικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, όπως εκείνο της υποχρεωτικής σχολικής στολής.

Αντίστοιχα, η χρήση ψεύτικων χρωμάτων σε αποκριτικές εμφανίσεις δεν συνιστά ένδειξη επιφανειακών αξιών ή ηθικής κρίσης. Μπορεί να ιδωθεί ως αντανακλαση των κοινωνικών γνυμάτων που λαμβάνουν οι νέοι σε μια εποχή οικονομικής ανασφάλειας, όπου ο πλούτος και το γρήγορο κέρμα συχνά προβάλλονται ως συνώνυμα ασφάλειας, δύναμης και επιτυχίας. Σε αυτή την περίπτωση η αμφίεση λειτουργεί περισσότερο ως μίμηση κοινωνικών προτύπων και λιγότερο ως συνεδνητή υιοθέτηση αξιών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι στολές ηλικιωμένων που επιλέγονται από ορισμένους μαθητές και μαθήτριες. Οι μεταμφιέσεις αυτές μπορούν να ερμηνευθούν ως μορφή ενσυναίσθησης και αναστοχασμού γύρω από τον χρόνο, τη φθορά και τη διαγενεακή σχέση. Η μίμηση δεν είναι απαξιώτική, αφού εμπεριέχει στοιχεία κιούμω, τρυφερότητας και ανανώρισης της ανθρώπινης ευαλωτότητας.

Οι εκπαιδευτικοί, από την πλευρά τους, φαίνεται συχνά να κινούνται ανάμεσα σε δύο άκρα: είτε επιλέγουν στολές που παραπέμπουν σε ρόλους εξουσίας και ευθύνης (διοικητικά ή θεσμικά πρόσωπα),

είτε υιοθετούν έντονες, χρωματιστές και παιγνιώδεις μεταμφιέσεις. Η διττή αυτή στάση αντικατοπτρίζει την παιδαγωγική ένταση ανάμεσα στον θεσμικό ρόλο του/της εκπαιδευτικού και την ανάγκη για αυθεντική ανθρώπινη έκφραση και αποφόρτιση.

Συνοψίζοντας, η καρναβαλιστική αμφίεση δεν αναιρεί τη χαρά και τη διασκέδαση, αντίθετα τις εμπλουτίζει με νόημα. Αποτελεί έναν ασφαλή χώρο έκφρασης, πειραματισμού, αυτογνωσίας και κοινωνικού σχολιασμού, χωρίς να προϋποθέτει κριτική διάθεση ή αρνητική αξιολόγηση. Πίσω από κάθε μάσκα και μεταμφίεση δεν κρύβεται κάτι σκοτεινό, αλλά η ανθρώπινη ανάγκη για παιχνίδι, ελευθερία, χαλάρωση και κατανόηση του εαυτού και του κόσμου.

Καταληκτικά, όπως δηλώνει και η ρήση «Your clothes speak for you» («τα ρούχα σου μιλούν για σένα»), η εξωτερική εμφάνιση στην καθημερινή ζωή μεταφέρει μηνύματα για τον χαρακτήρα, τη διάθεση, την ψυχολογία και τις επιδιώξεις μας. Στο καρναβάλι, όμως, το κόστούμι και η μάσκα λειτουργούν διαφορετικά: δεν αποκαλύπτουν τόσο ποιοι είμαστε, όσο ποιοι θα θέλαμε να είμαστε ή να γίνουμε. Η καρναβαλιστική αμφίεση, επομένως, δεν αποτελεί απλώς μια εορταστική πρακτική, αλλά έναν βαθιά συμβολικό τρόπο έκφρασης της φαντασίας, της επιθυμίας για μεταμόρφωση και της ανάγκης για δημιουργία.

*Ο κ. Αντρός Γ. Καραγιάννης, είναι τέως δήμαρχος Δερύνειας, καθηγητής Αγγλικών με σύμβαση, Γυμνάσιο Νεάπολης Λεμεσού.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ

Το διαδίκτυο ως συλλογικό ασυνείδητο (II)

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ*

Το **διαδίκτυο** «πλημμυρίζει» την ανθρώπινη συνείδηση με αρχετυπικά περιεχόμενα, εικόνες και ασυνείδητες αναπαραστάσεις. Αποτελεί δε το ίδιο μια αρχετυπική εικόνα του «κατακλυσμού», αφού μεταφέρει στη συνείδηση την ενέργεια και την επιρροή του συλλογικού ασυνείδητου. Πόσο επικίνδυνο είναι όμως αυτό για την ατομική συνείδηση; Σύμφωνα με τον Carl Jung, τα αρχέτυπα, όπως και όλες οι ψυχικές πραγματικότητες, είναι συμπλέγματα αντιθέτων, όπως άλλωστε οτιδήποτε παρουσιάζει κάποια όχι ασήμαντη ενεργειακή ένταση. Και ο Θεός ο ίδιος είναι, σύμφωνα με τον Νικόλαο Κουζάνος (Nicholas of Cusa) (De docta ignorantia, 1440), coincidentia oppositorum. Τα αρχέτυπα, και κατ' επέκταση το διαδίκτυο, είναι την ίδια στιγμή καταστροφικά και δημιουργικά. Η δημιουργική τους πλευρά, όμως, είναι πολύ σημαντική και αντισταθμίζει με αξιοσημείωτο τρόπο τις όποιες αρνητικές επιπτώσεις.

Μια εικόνα της έννοιας της «δημιουργικής πλημμύρας» δίνεται στις «Πράξεις των Αποστόλων», κατά την περιγραφή της Πεντηκοστής ή του «Κατακλυσμού», όπως πολύ γλαφυρά αποδίδεται η μέρα αυτή στην κυπριακή παράδοση, αφού

την ημέρα αυτή οι ατομικές συνειδήσεις των αποστόλων πλημμύρισαν με άγιο πνεύμα («επλήσθησαν άπαντες Πνεύματος Αγίου»): «Όταν έφτασε η ημέρα της Πεντηκοστής, ήταν όλοι μαζί συγκεντρωμένοι με ομοψυχία στο ίδιο μέρος. Ξαφνικά ήρθε από τον ουρανό μια βουή σαν να φυσούσε δυνατός άνεμος, και γέμισε όλο το σπίτι όπου έμεναν. Επίσης τους παρουσιάστηκαν γλώσσες σαν φλόγες φωτιάς, που μοιράστηκαν και κάθισαν από μία στον καθένα απ' αυτούς. Όλοι τότε πλημμύρισαν από Πνεύμα Άγιο και άρχισαν να μιλούν σε άλλες γλώσσες, ανάλογα με την ικανότητα που τους έδινε το Πνεύμα. [...] Όταν ακούστηκε αυτή η βουή, συγκεντρώθηκε πλήθος απ' αυτούς και ήταν κατάπληκτοι, γιατί ο καθένας τους άκουγε τους αποστόλους να μιλάνε στη δική του γλώσσα. [...] Όλοι, λοιπόν, εκστατικοί κι απορημένοι έλεγαν ο ένας στον άλλο: «Τι να σημαίνει άραγε αυτό;» Άλλοι πάλι χλεύαζαν και έλεγαν: «Ετούτοι πρέπει να 'ναι πολύ μεθυσμένοι» (Πραξ. 2,1-13, μτφ. www.bible.com).

Στο κείμενο αυτό περιγράφεται ένα φαινόμενο ξαφνικής φωτίσης από την εισροή του πνεύματος (άνεμος), λέξη η οποία συχνά συμβολίζει τις συλλογικές ασυνείδητες αναπαραστάσεις, στις ατομικές συνειδήσεις των αποστόλων. Η φώ-

τιση αυτή συμβολίζεται από τις «γλώσσες φωτιάς», ενώ ο κατακλυσμός, η πλημμύρα, συμβολίζει την απότομη και σημαντική διεύρυνση της προσωπικότητας των αποστόλων. Τα ασυνείδητα, αρχετυπικά περιεχόμενα διευρύνουν απότομα και απρόβλεπτα την ανθρώπινη συνείδηση. Στην Παλαιά Διαθήκη υπάρχουν και άλλες εκφράσεις αυτού του είδους,

Ο προσωπικός χαρακτήρας, ο «δαίμων» του κάθε ατόμου, είναι αποτέλεσμα της σύγκρουσης ανάμεσα στη συλλογική συνείδηση και το συλλογικό ασυνείδητο.

όπως η «διάνοιξη των οφθαλμών, που δηλώνει την αιφνίδια απόκτηση νέων δυνάμεων αντίληψης. Δεν είναι τυχαίο που όσοι παρευρίσκονταν και παρακολούθησαν τη σκηνή θεωρήσαν ότι οι απόστολοι πρέπει να ήταν μεθυσμένοι («μεμεστομένοι»). Η κατάσταση της «μέθης» είναι ένα αρχαίο σύμβολο («ιερά μέθη»), το οποίο συνδέεται με λατρείες χθόνιων θεών, όπως του Διονύσου. Απεικονίζει την αρχική νοητική κατά-

σταση σύγκυσης που επικρατεί στην ατομική συνείδηση όταν εκείνη διευρύνεται απότομα, όταν γίνεται δηλαδή αποδέκτης μιας μεγάλης έμπνευσης. Η έμπνευση αυτή αποκαλείται συχνά στα θρησκευτικά κείμενα «θεόπνευστη». Η κατάσταση σύγκυσης ή μέθης αντιστοιχεί στη διανοητική ωρίμαση του υποκειμένου μέσω της ενσωμάτωσης στη συνείδηση των ασυνείδητων περιεχομένων, στην έξοδο από το σπάλαιο στο φως (Πλάτων).

Η συμβολική αυτή περιγραφή εμπεριέχει όλα τα απαραίτητα στοιχεία για να κατανοήσει κανείς αυτό που συμβαίνει όταν οι χρήστες, και ιδιαίτερα οι νεότεροι ηλικιακά χρήστες, έρχονται σε επαφή με τα περιεχόμενα του διαδικτύου. Η περίοδος της «μέθης», της υπερβολικής επιρροής του διαδικτύου πάνω στις ατομικές συνειδήσεις και της αντίστοιχης αλλαγής συμπεριφοράς, εξαρτάται από το πόσο καλά και πόσο γρήγορα θα ενσωματωθούν στην ατομική συνείδηση τα αρχετυπικά περιεχόμενα του διαδικτύου. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής, όμως, οι χρήστες θα έχουν κάνει ένα σημαντικό βήμα προς μια νέα κριτική, εξαιτομικευμένη, στάση απέναντι στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα. Ο προσωπικός χαρακτήρας, ο «δαίμων» του κάθε ατόμου, είναι απο-

τέλεσμα της σύγκρουσης ανάμεσα στη συλλογική συνείδηση και το συλλογικό ασυνείδητο.

Η πρώτη επιβάλλεται από κοινωνικούς μηχανισμούς και θεσμούς, όπως η οικογένεια, η εκκλησία, η πολιτική ιδεολογία και το κράτος. Το άτομο του οποίου η συνείδηση ταυτίζεται με τη συλλογική είναι το μαζικό άτομο, ο άνθρωπος της μάζας, ο ακόλουθος, ο οπαδός, το άτομο δηλαδή που ακολουθεί τυφλά όλους τους «ισμούς», χωρίς καμία κριτική διάθεση ή ικανότητα. Η δημιουργική δύναμη του διαδικτύου, το αρχετυπικό πνεύμα, πνέει από το συλλογικό ασυνείδητο και τις εκφράσεις του και αντισταθμίζει τη δύναμη επιβολής της συλλογικής συνειδήσης. Δημιουργεί μια δημιουργική ένταση στην ατομική ψυχή, ένα «σύμπλεγμα αντιθέτων». Αυτό απαιτεί την αναζήτηση εσωτερικών ισορροπιών και τεχνικών για να ιθασευντεί και να χρησιμοποιηθεί δημιουργικά η δύναμη της εσωτερικής αντίθεσης. Όπως έλεγε ο Νίτσε, όσο πιο πολύ τεντώνεται το τόξο τόσο μακρύτερα πάει το βέλος και τόσο υψηλότερος είναι ο στόχος που μπορεί να πετύχει.

*Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η έρευνα απέκτησε κεντρική στέγη

Η αντιπρύτανης Τατιάνα-Ελένη Συνοδινού μιλάει για τα οφέλη της βάσης δεδομένων «Κυπριακό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών»

Του ΕΚΤΟΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

«Η λειτουργία του ΚΑΔΔ θα καλύψει το κενό και θα ενισχύσει ουσιαστικά την προοβασιμότητα και αξιοποίηση της παραγόμενης έρευνας στην Κύπρο, ενώ η διεθνής προβολή της διδακτορικής έρευνας στα κυπριακά πανεπιστήμια αναμένεται να ενισχυθεί ουσιαστικά».

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ

(1998-2025)

Πανεπιστήμιο Κύπρου

1.025

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο

224

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

106

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο

79

Ανοικτό Πανεπιστήμιο

71

Πανεπιστήμιο Νεάπολης

25

The Cyprus Institute

5

Σύνολο

1.535

Ως μια «τράπεζα» έρευνας και γνώσης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η δημιουργία του Κυπριακού Αρχείου Διδακτορικών Διατριβών (ΚΑΔΔ), καθώς για πρώτη φορά συγκεντρώνονται όλες οι διδακτορικές διατριβές των κυπριακών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων κάτω από μια ενιαία ομπρέλα. Η μέχρι σήμερα απουσία ενός κεντρικού φορέα είχε ως αποτέλεσμα τη μειωμένη προβολή και διάχυση της έρευνας που παράγεται στα πανεπιστήμια της χώρας, αλλά και αυξημένη δυσκολία στον εντοπισμό ερευνητικών αντικειμένων, θεματικών πεδίων και επιστημονικών τάσεων.

Πρόκειται για μια σημαντική τομή για την έρευνα και την ανώτατη εκπαίδευση στη χώρα μας, καθώς έρχεται να «καλύψει ένα διαπιστωμένο κενό, που είναι η απουσία ενός ενιαίου, κεντρικού σημείου πληροφόρησης και πρόσβασης στις διδακτορικές διατριβές που εκπονούνται στην Κύπρο», αναφέρει στην «Κ» η συντονίστρια της ομάδας υλοποίησης του ΚΑΔΔ και αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Κύπρου, Τατιάνα-Ελένη Συνοδινού. Η δημιουργία του Αρχείου προέκυψε έπειτα από απόφαση της Συνόδου των Πρυτάνεων των Πανεπιστημίων της Κύπρου και υλοποιήθηκε σε συνεργασία με την Κοινοπραξία Κυπριακών Βιβλιοθηκών, ενώ, μπορούν να συμμετέχουν όλα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας που προσφέρουν σπουδές διδακτορικού επιπέδου. Με εϋρος 27 ετών, το Κυπριακό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών περιλαμβάνει μέχρι στιγμής περισσότερες από 1.500 διδακτορικές διατριβές, καλύπτοντας την περίοδο 1998-2025, από όλα τα αναγνωρισμένα ακαδημαϊκά ιδρύματα της Κύπρου.

Οι θεματικές του Αρχείου καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών πεδίων, όπως οι ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, οι φυσικές επιστήμες, η μηχανική και η τεχνολογία, η εκπαίδευση και το περιβάλλον. Παράλληλα, σύμφωνα με την αντιπρύτανη, το ΚΑΔΔ θα είναι διαθέσιμο και στην αγγλική γλώσσα, γεγονός που αναμένεται να ενισχύσει ουσιαστικά τη διεθνή προβολή της διδακτορικής έρευνας που παράγεται στην Κύπρο.

Ειδικότερα, θα παρέχεται η δυνατότητα σε ενδιαφερόμενους φορείς του εξωτερικού, όπως ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα, ερευνητές και βιομηχανίες, να εντοπίζουν ερευνητικά απο-

τελέσματα με προοπτικές αξιοποίησης και εφαρμογής, αλλά και πιθανούς συνεργάτες για την ανάπτυξη νέων ερευνητικών συμπράξεων, όπως επισημαίνει η κ. Συνοδινού. Συνεπώς, εκτιμάται ότι «θα ενισχυθεί η διεθνής δικτύωση των ερευνητών στην Κύπρο και θα δημιουργηθούν ευκαιρίες για νέες διεθνείς και διεπιστημονικές συνεργασίες». Σε ερώτησή μας προς την κ. Συνοδινού αναφορικά με την προσβασιμότητα στο Αρχείο των διατριβών, η αντιπρύτανης εξηγεί ότι «το ΚΑΔΔ λειτουργεί ως αποθετήριο και συσσωρευτής εγγραφών από όλα τα υφιστάμενα Ιδρυματικά Αποθετήρια των μελών της Συνόδου των Πρυτάνεων των Πανεπιστημίων της Κύπρου και είναι ελεύθερα προσβάσιμο στο ευρύ κοινό». Όπως σημειώνει, κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί, μέσω της σχετικής ιστοσελίδας theses-clc.org.cy, να αναζητήσει και να εξερευνήσει τις διδακτορικές διατριβές, αποκτώντας άμεση εικόνα της ερευνητικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται στα κυπριακά πανεπιστήμια. Επιπλέον, η κ. Συνοδινού καθιστά σαφές ότι η ένταξη και διάθεση των διατριβών μέσω του ΚΑΔΔ έχει γίνει με πλήρη σεβασμό στα πνευματικά δικαιώματα των συγγραφέων. Όπως τονίζει, «παρέχεται ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο της διατριβής σύμφωνα με τις εσωτερικές πολιτικές κάθε συνεργαζόμενου ιδρύματος και βάσει της βούλησης του συγγραφέα».

Μοχλός οικονομικής ανάπτυξης

Η συντονίστρια της ομάδας υλοποίησης του ΚΑΔΔ, κ. Συνοδινού, αναδεικνύει και τη σαφή αναπτυξιακή πολιτική του έργου, τονίζοντας ότι «η συστηματική

Η δημιουργία του Κυπριακού Αρχείου Διδακτορικών Διατριβών προέκυψε έπειτα από απόφαση της Συνόδου των Πρυτάνεων των Πανεπιστημίων της Κύπρου και υλοποιήθηκε σε συνεργασία με την Κοινοπραξία Κυπριακών Βιβλιοθηκών.

χαρτογράφηση της διδακτορικής έρευνας αναμένεται να επιφέρει καιρία οφέλη για την οικονομία και την αγορά εργασίας και, κατ' επέκταση, για την κοινωνία». Όπως επισημαίνει, με τη συγκέντρωση των διδακτορικών διατριβών διαμορφώνεται μια ολοκληρωμένη βάση γνώσης, η οποία ενισχύει την προβολή και τη διάχυση της παραγόμενης έρευνας, καθιστώντας ταυτόχρονα πιο εύκολη την αναζήτηση και τον εντοπισμό της.

Γεγονός που αναμένεται να ενισχύσει ουσιαστικά τη διασύνδεση της έρευνας με την οικονομία, καθώς θα παρέχεται η δυνατότητα σε ερευνητές, επιχειρήσεις και στη βιομηχανία τόσο στην Κύπρο όσο και διεθνώς, να εντοπίζουν ευκολότερα ερευνητικά αποτελέσματα με προοπτικές αξιοποίησης και εφαρμογής, αλλά και πιθανούς συνεργάτες για την ανάπτυξη νέων συνεργασι-

ών. Όπως μας αναφέρει, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα «να διευκολύνεται η μεταφορά γνώσης, να ενισχύεται η συμπράξη μεταξύ ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και επιχειρηματικού κόσμου και, ταυτόχρονα, να δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων και νέων ευκαιριών απασχόλησης για ερευνητές, σπηρίζοντας τη συνέχεια και την εξέλιξη του ερευνητικού τους έργου».

Εξέλιξη και οι ευρωπαϊκές προοπτικές

Πέραν του συνεχούς εμπλουτισμού του ΚΑΔΔ, καθώς με την ολοκλήρωσή τους θα εντάσσονται σε αυτό όλες οι διδακτορικές διατριβές των συνεργαζόμενων ιδρυμάτων, η αντιπρύτανης σημειώνει ότι «προβλέπεται επιπλέον η σταδιακή ενσωμάτωση μεταδεδομένων για τις υπό εκ-

πόνηση διδακτορικές διατριβές, με στόχο τη διάχυση πληροφόρησης αναφορικά με την επικείμενη ερευνητική θεματολογία σε ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα στην Κύπρο».

«Πρόκειται για πρακτική που μέχρι σήμερα δεν εφαρμοζόταν και η οποία συνιστά σημαντική καινοτομία, καθώς θα επιτρέπει στο ΚΑΔΔ να παρέχει μια πιο δυναμική και ολοκληρωμένη αποτύπωση της ερευνητικής δραστηριότητας». Με τον τρόπο αυτό, το Κυπριακό Αρχείο φιλοδοξεί να αναπτυχθεί ως ένα ενιαίο, ανοιχτό και προσβάσιμο δίκτυο γνώσης για την ερευνητική κοινότητα, κατά το πρότυπο αντίστοιχων κόμβων πληροφόρησης που υφίστανται ήδη σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με την κ. Συνοδινού, η προοπτική αυτή συνδέεται με τη δυνατότητα μελλοντικών συνεργασιών και διασυνδέσεων, ιδίως με την Ελλάδα, με στόχο την ανταλλαγή μεταδεδομένων και τη χαρτογράφηση ερευνητικών πεδίων. Όπως τονίζει, «η φιλοδοξία αυτή ευθυγραμμίζεται με την ευρύτερη πολιτική της Ανοικτής Επιστήμης (Open Science) που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, που έχει ως στόχο την ανοικτή πρόσβαση, τη διαλειτουργικότητα των ερευνητικών υποδομών και την ελεύθερη κυκλοφορία της επιστημονικής γνώσης».

Το ΚΑΔΔ σε λειτουργία

Το Κυπριακό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (ΚΑΔΔ), τέθηκε σε λειτουργία στις 16 Φεβρουαρίου, και πρόκειται για μια ενιαία διαδικτυακή πύλη theses-clc.org.cy καταγραφής και πρόσβασης στη διδακτορική έρευνα που εκπονείται στην Κύπρο, όπου ο κάθε πολίτης θα έχει απρόσκοπτη πρόσβαση. Κατά τη διάρκεια της τελετής παρουσίασης του έργου στις 16/2, ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Κύπρου Τάσος Χριστοφίδης ανέδειξε τη φιλοσοφία και τον πυρήνα του ΚΑΔΔ, τονίζοντας πως «πρόκειται για ένα αποθετήριο που τιμά τον κόπο κάθε διδάκτορα και αναδεικνύει τη συμβολή του στην επιστημονική γνώση». Από πλευράς υφυπουργείου Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής, ο Γεώργιος Κωμοδρόμος ανέδειξε ανάμεσα σε άλλα, πως το ΚΑΔΔ θα συμβάλει στην υλοποίηση του στόχου της «Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας» για τη δημιουργία ενός «Εθνικού Αποθετηρίου επιστημονικών δημοσιεύσεων και ερευνητικών δεδομένων».

ΑΡΘΡΟ

Η Λεμεσός προχωρεί μπροστά χωρίς να λυπάται

Τον δρος **ΑΝΔΡΕΑ ΠΙΤΤΑ**

Η διεκδίκηση του τίτλου της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης για το 2030 ολοκληρώθηκε με ένα αποτέλεσμα που, οφείλω να ομολογήσω, δεν μας αφήνει ικανοποιημένους. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η πορεία που προηγήθηκε ήταν μάταιη. Για τρία χρόνια η Λεμεσός εργάστηκε με σοβαρότητα. Συγκέντρωσε ιδέες, συνδέσχε δημιουργούς, θεσμούς, οργανισμούς και νέους ανθρώπους γύρω από έναν κοινό σκοπό. Διαμόρφωσε πρόγραμμα. Οργάνωσε σκέψη. Η προσπάθεια αυτή δεν ήταν επιφανειακή, ούτε περιστασιακή. Δεν στηρίχθηκε σε εντυπωσιασμούς, αλλά σε πραγματικά δεδομένα της πόλης. Θα ήθελα να υπογραμμίσω κάτι που θεωρώ ουσιώδες. Η λεμεσιανή εντοπιότητα δεν είναι μακράν της «ευρωπαϊκότητας». Η Λεμεσός υπήρξε πολύ κοντά στην Ευρώπη ήδη από τον Μεσαίωνα

και δεν περίμενε τον τίτλο για να είναι στην Ευρώπη. Η ιστορική της πορεία, η οικονομική της δραστηριότητα, η ναυτιλία και το εμπόριο, οι άνθρωποι της, διαμόρφωσαν μια πόλη εξωστρεφή, ανοικτή και προσαρμοστική. Αυτή είναι η ευρωπαϊκότητά της.

Είναι αλήθεια πως η φιλοσοφία μας, το πρόγραμμα και η δική μας ιστορία, το «The Understory», ήταν ίσως πιο δύσκολα κατανοητά σε σύγκριση με άλλες «ιστορίες». Το «The Understory» ήταν η επιλογή να μιλήσουμε για τη Λεμεσό πέραν της επιφανείας της. Όχι μόνο για τη σύγχρονη ανάπτυξη και τις νέες υποδομές, αλλά για το υπόστρωμα που τη στηρίζει. Για τους ανθρώπους που με τον μόχθο και το έργο τους διαμόρφωσαν την ταυτότητά της. Για τις κοινότητες που τη στηρίζαν και για τις διαδρομές που την κράτησαν όρθια μέσα στις μεταβολές. Για τις πολιτιστικές πρωτοβουλίες που προϋπήρξαν

Η Λεμεσός υπήρξε πολύ κοντά στην Ευρώπη ήδη από τον Μεσαίωνα και δεν περίμενε τον τίτλο για να είναι στην Ευρώπη.

των μεγάλων επενδύσεων. Για την πολυπολιτισμικότητα και την πολυγλωσσία της.

Δεν επιδιώξαμε να αφηγηθούμε μια εύκολη ιστορία. Επιχειρήσαμε να είμαστε ακριβείς. Είναι

πιθανόν αυτή η προσέγγιση να μην έγινε πλήρως αντιληπτή. Αυτό όμως δεν αναιρεί το γεγονός ότι αποτυπώνει την πραγματική διαδρομή της Λεμεσού.

Προσωπικά πιστεύω ότι ορι-

σμένα σημεία που αναφέρονται στην έκθεση της επιτροπής των επιτερογνώνων δεν συνάδουν τόσο με το πνεύμα μιας πολιτιστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο του θεσμού, αλλά περισσότερο με μια ευρύτερη αναπτυξιακή λογική. Δεν αμφισβητώ τον θεσμικό ρόλο της επιτροπής. Ωστόσο, θεωρώ ότι σε αντίστοιχες διαδικασίες θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει δυνατότητα ουσιαστικού διαλόγου με τις πόλεις που προκρίθηκαν στην τελική φάση, ώστε να αποσαφηνίζονται τα κριτήρια και οι διαφορετικές αναγνώσεις, χωρίς φυσικά να επηρεάζεται το αποτέλεσμα.

Στη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Λεμεσός 2030, στις 14 Ιανουαρίου 2026, συζητήσαμε διεξοδικά την πορεία και τις προοπτικές της προσπάθειας. Παρά το γεγονός ότι το αποτέλεσμα δεν μας ικανοποιεί, κρίνουμε ότι η διαδρομή υπήρξε ουσιαστική για την πολι-

τιστική ανάπτυξη της πόλης μας. Ο τελικός Φάκελος Διεκδίκησης αποτελεί παρακαταθήκη. Περιλαμβάνει έργα και δράσεις που μπορούν να υλοποιηθούν ανεξαρτήτως τίτλου και να ενισχύσουν τον πολιτιστικό ιστό της Λεμεσού και της Κύπρου ευρύτερα. Η αξιοποίησή του δεν είναι ευκαιριακή επιλογή. Είναι ευθύνη.

Η πραγματική ήττα δεν θα ήταν η μη απονομή ενός τίτλου. Η πραγματική ήττα θα ήταν να χαθούν τα κεκτημένα αυτής της τριετούς προσπάθειας.

Οι πόλεις που έχουν αυτογνωσία δεν λυπούνται. Συνεχίζουν. Η Λεμεσός γνωρίζει ποια είναι. Γνωρίζει τη θέση της στον ευρωπαϊκό χάρτη. Και γι' αυτό δεν αισθάνεται την ανάγκη να θρηνήσει ένα αποτέλεσμα. Η Λεμεσός προχωρεί μπροστά χωρίς να λυπάται.

Ο δρ Ανδρέας Πίττας είναι πρόεδρος Δ.Σ. Οργανισμού Λεμεσός 2030.

Εμβληματικά έργα του Μ. Καραγάτση σε νέες, συλλεκτικές εκδόσεις

Ένας τιμημένος με Νόμπελ λογοτέχνης, ένας δικηγόρος
κι επίδοξος συγγραφέας, ένας γιατρός-λογοτέχνης και
ο ίδιος ο Καραγάτσης ως ήρωας σε ένα έργο που αποκαλύπτει
το ταλέντο του ως αστυνομικού μυθιστοριογράφου.

➡ **Ο κίτρινος φάκελος**
Την Κυριακή 1 Μαρτίου
με την Καθημερινή
ο Β' τόμος

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1943

Ο λοχίας-φωτογράφος

Ο Χέρμαν Χόιερ φθάνει με το 1012 Τάγμα Πεζικού Οχυρών στην Ελλάδα. Θα τραβήξει πάνω από 150 φωτογραφίες στο πέρασμά του από τη χώρα μας - σε μία εικονίζεται ο ίδιος, με τη μηχανή περασμένη στον λαιμό του, στη διώρυγα της Κορίνθου. Η ταυτότητά του τεκμηριώνεται από το στρατιωτικό διαβατήριό του.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1943

Βουτιές στον Σαρωνικό

Μέλη της μονάδας του Χόιερ φωτογραφίζονται σε μια βουτιά στον Σαρωνικό. Το Γ΄ Ράιχ ενθάρρυνε τους Γερμανούς στρατιώτες να τραβούν εικόνες από την παραμονή τους στις κατεχόμενες χώρες για να αφηγούνται πίσω στην πατρίδα τον «δικό τους πόλεμο».

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1944

Ο έλεγχος

Η μονάδα τοποθετείται αρχικά στη Μαλακάσα. Σε αυτή τη φωτογραφία εκτιμάται ότι ελέγχουν ένα όχημα με Έλληνες πολίτες κοντά στο στρατόπεδό τους.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1943

Με φόντο την Ακρόπολη

Με τον φακό του ο Χέρμαν Χόιερ απαθανατίζει στρατιώτες της μονάδας του στο Θησείο. Σύμφωνα με το διαθέσιμο υλικό από το άλμπουμ του λοχία, αργότερα επισκέφθηκαν τον Παρθενώνα.

Τα ίχνη του λοχία Χόιερ στο φιλμ και στα αρχεία

Ο ιστορικός Βαλεντίν Σνάνιντερ, που μελετά εδώ και μία δεκαετία τις κινήσεις των κατοχικών δυνάμεων, ανέλυσε για την «Κ» τα τεκμήρια από το άλμπουμ του Γερμανού στρατιώτη στο οποίο περιλαμβάνονταν και οι εικόνες της Καισαριανής. Πώς πιστοποιείται η γνησιότητα των εικόνων

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Τέλη του 1943, ο 40χρονος Χέρμαν Χόιερ, λοχίας στο 1012 Τάγμα Πεζικού Οχυρών, φθάνει με τα γερμανικά στρατεύματα μέσω Γιουγκοσλαβίας στην Ελλάδα. Ταξιδεύουν σε τρένο με ανοικτά βαγόνια, εξοπλισμένα με αντιαεροπορικά πολυβόλα. Καθώς διασχίζουν την κατεχόμενη χώρα, κάποιοι στρατιώτες κοιτούν στο βάθος του ορίζοντα τον Ολυμπο. Με την άφιξή τους στην Αθήνα θα παρελάσουν στο Καλλιμάρμαρο και θα βουτήξουν στη θάλασσα του Σαρωνικού, προτού στρατοπεδεύσουν αρχικά στη Μαλακάσα και έπειτα στα Ισθμια. Τα στιγμιότυπα αποτυπώνονται σε φωτογραφίες που τραβήξε ο λοχίας. Σε μία εξ αυτών φαίνεται πανοραμικά το στρατιωτικό της διμοιρίας του με θέα προς το ανατολικό άκρο της διώρυγας της Κορίνθου, σε άλλη εικονίζονται στρατιώτες πλάι σε ένα μικρό χριστουγεννιάτικο δέντρο που τοποθέτησαν στους κοιτώνες τους. Στα πρόσωπα ορισμένων σχηματίζεται ένα μειδίαμα.

Στον ίδιο φωτογράφο, όμως, αποδίδονται και σπάνια τεκμήρια, οι ασπρόμαυρες εικόνες μελλοθάνατων Ελλήνων αντιστασιακών. Είναι τυπωμένες σε χαρτί της βελγικής εταιρείας Ridax, διαστάσεων περίπου 6x5 εκατοστών. Στην πίσω όψη τους έχουν απομεινεί μαύρα κατάλοιπα, σημάδι ότι κάποιος τις αποκόλλησε από τις καρτονένιες σελίδες ενός άλμπουμ. Σε πέντε εξ αυτών, πλάι στην ημερομηνία 1/5/1944, είναι γραμμένο με μολύβι ή γραφίτ: «Εκτέλεση ομήρων». Σε δέκα φωτογραφίες αποτυπώνονται η μεταφορά των αιχμαλώτων από το Χαϊδάρι, η άφιξή τους στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής και η παράταξή τους στο απόσπασμα. Ανθρώπινοι στόχοι, στοιχισμένοι μπροστά από τις κάννες. Σε μια εικόνα διακρίνεται στο βάθος ένας όμηρος με στυτή κορμιοστασιά και γροθιά υψωμένη, λίγο πριν από το τέλος του.

Εκείνη την ημέρα, Πρωτομαγιά του 1944, περίπου 200 αντιστασιακοί, κομμουνιστές, εκτελέστηκαν ως αντίποινα για τον θάνατο του Φραντς Κρεχ, διοικητή της 41ης Γερμανικής Μεραρχίας Οχυρών. Η πρόσφατη απόπειρα δημοπρατήσής τους στο eBay κινητοποίησε στην Ελλάδα ιστορικούς, ερευνητές, πολιτικά κόμματα, καθώς και το υπουργείο Πολιτισμού που διεκδικεί την απόκτησή τους.

Τα ερωτήματα και η έρευνα

Με τη βοήθεια ενός Γαλλογερμανού ιστορικού η «Κ» παραθέτει τα στοιχεία που συνηγορούν στην αυθεντικότητα των εικόνων και φωτίζει άγνωστες πτυχές της υπόθεσης. Ποιος ήταν ο φωτογράφος και πώς το άλμπουμ του κατέληξε στα χέρια ενός Βέλγου εμπόρου, ο οποίος φέρεται να έχει πουλήσει περισσότερα από 135.000 στρατιωτικά κειμήλια; Εδώ και μία δεκαετία ο ιστορικός Βαλεντίν Σνάνιντερ, επιστημονικός συνεργάτης του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, προσπαθεί να εντοπίσει και να καταγράψει σε μια βάση δεδομένων με εξονυχιστική λεπτομέρεια όλες τις γερμανικές στρατιωτικές και παραστρατιωτικές μονάδες που στάθμευσαν περιστασιακά ή μακροχρόνια στην Ελλάδα. «Είναι αυθεντικές», λέει ο ίδιος στην «Κ» για τις φωτογραφίες της Καισαριανής. «Δεν υπάρχουν ενδείξεις που να επιτρέπουν την αμφισβόλια ως προς τη γνησιότητά τους». Ο κ. Σνάνιντερ ανέλυσε το σύνολο των τεκμηρίων που έθεσε προς δημοπρατήση ο Βέλγος έμπορος. Σε αυτά περιλαμβάνονται 163 αντικείμενα που αφορούν την Ελλάδα. Κυρίως φωτογραφίες που αποδίδονται από τον πωλητή στον Γερμανό λοχία Χέρμαν Χόιερ, καθώς και ορισμένες έγγραφα. Χρονολογικά οι φωτογραφίες καλύπτουν μια περίοδο από τον Νοέμβριο του 1943, όταν έφθασε ο Χόιερ στην Ελλάδα, μέ-

Ο ιστορικός Βαλεντίν Σνάνιντερ, πρόεδρος του Ελληνογερμανικού Συλλόγου Φιλολογίας, εκτός από τη μελέτη των εικόνων της Καισαριανής, διασαύρωσε από πηγές την ταυτότητα του φωτογράφου Χέρμαν Χόιερ.

Ο ιστορικός Ιάσωνας Χανδρινός τονίζει ότι μέσω της αγοραπωλησίας μεμονωμένων ιστορικών φωτογραφιών στο eBay διασπάται η ενότητα του αρχείου συνόλου και δημιουργείται μια αποσπασματική εικόνα.

χρη τον Σεπτέμβριο του 1944, όταν αποχώρησε. Ο ιστορικός αξιολόγησε τα ψηφιακά αποτυπώματα όλου του υλικού. Παρατηρώντας στα μεταδεδομένα την αρίθμηση που δόθηκε από τον έμπορο στα σκαναρισμένα αρχεία, διαπίστωσε ότι υπάρχει κενό τριών τεκμηρίων μετά τις εικόνες της 1ης Μαΐου 1944. Εκτίμησε ότι λείπουν τρεις φωτογραφίες, τις οποίες ενδεχομένως ο Βέλγος πωλητής δεν επιθυμούσε ή δεν μπόρεσε να διαθέσει προς δημοπρατήση γιατί μπορεί να απεικονίζαν σκηνές bias ή νεκρούς και να μη συμμορφώνονταν με τους κανόνες του eBay. Η πλατφόρμα απαγορεύει μεταξύ άλλων την ανάρτηση υλικού που μπορεί να προωθεί ή να εξυμνεί πράξεις bias ή να σχετίζεται με τόπους όπου τελέστηκαν εγκλήματα τα τελευταία 100 χρόνια.

Την περασμένη Τετάρτη το υπουργείο Πολιτισμού κήρυξε ως μνημείο το σύνολο της συλλογής των φωτογραφιών του Χόιερ. Την Παρασκευή κλιμάκιο εμπειρογνομώνων μετέβη στο Βέλγιο και υπεγράφη προσύμφωνη μεταξύ του υπουργείου Πολιτισμού και του εμπόρου για την απόκτηση 262 φωτογραφιών από τη θητεία του Χόιερ στην Ελλάδα. Τελικά σε αυτές περιλαμβάνονται και οι τρεις εικόνες που δεν είχαν βγει σε δημοπρατήση και δείχνουν τη στιγμή της εκτέλεσης στο Σκοπευτήριο, επιβεβαιώνοντας τη θεωρία για τα τεκμήρια που έλειπαν. Η υπουργός Λίνα Μενδώνη τόνισε ότι οι εικόνες των ομήρων είναι «ανεκτιμώμετες» και αποτελούν σημαντικά τεκμήρια της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Επισημάνε όμως και την αξία των υπόλοιπων φωτογραφιών, «καθώς επιτρέπουν να πλαισιώσουμε το δράμα της κατεχόμενης Ελλάδας και με το βλέμμα του κατακτητή».

Ερευνώντας πηγές από το ομοσπονδιακό αρχείο της Γερμανίας, ο κ. Σνάνιντερ διασαύρωσε την ταυτότητα του φωτογράφου. Ο Χέρμαν Χόιερ γεννήθηκε στις 4

Μαρτίου 1903 στο Βερολίνο. Κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν παντρεμένος με την Γκέρντα και είχαν διεύθυνση κατοικίας στο Γκαρντελέγκεν, πόλη που ανήκει σήμερα στο ομόσπονδο κρατίδιο της Σαξονίας-Ανχαλτ. Προς το τέλος της θητείας του, αφού είχε φύγει από την Ελλάδα, προήχθη στον βαθμό του υπολοχαγού.

Ο Βέλγος πωλητής έχει δημοσιεύσει ένα πορτρέτο του Χόιερ, το οποίο ταυτίζεται με τη φωτογραφία του από το στρατιωτικό βιβλιόριό του. Σε αυτό μεταξύ άλλων αναγράφονται οι εμβολιασμοί του στρατιώτη, το μέγεθος των ρούχων του και άλλα προσωπικά στοιχεία. Η παρουσία του Γερμανού λοχία στην Ελλάδα τεκμηριώνεται και από μία καταχώριση στο βιβλιόριό του, όπου φαίνεται ότι τον Ιανουάριο του 1944 επισκέφθηκε το στρατιωτικό νοσοκομείο στο Αρσάκειο Ψυχικό. Το βιβλιόριο έχει ήδη πουληθεί πρόσφατα σε διαφορετική δημοπρασία. Παραμένουν, όμως, ακόμη διαθέσιμες κάποιες εικόνες του στο Διαδίκτυο.

Τις πρώτες ημέρες μετά τη δημοσίευσή των φωτογραφιών της Καισαριανής προκλήθηκε σύγχυση γύρω από την ταυτότητα του φωτογράφου. Κάποια δημοσιεύματα τον μπερδέψαν με έναν Γερμανό ζωγράφο, ο οποίος γεννήθηκε το 1893 και τραυματίστηκε σοβαρά στο δεξί χέρι του κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι δύο άνδρες είναι συνονόματοι, αλλά τα επώνυμά τους διαφέρουν στην ορθογραφία. Το επώνυμο του ζωγράφου γράφεται Hoyer και του φωτογράφου Heuer.

Στην Κόρινθο

Στο άλμπουμ περιλαμβάνονται και κάποιες εικόνες που δείχνουν τον ίδιο τον Χόιερ πάνω σε βάρκα στη διώρυγα της Κορίνθου. Σε μία εξ αυτών έχει κρεμασμένη στον λαιμό του μια φωτογραφική μηχανή. Πώς όμως ο Γερμανός στρατιω-

τικός βρέθηκε στην Αθήνα και απαθανάτισε την προετοιμασία της εκτέλεσης των ομήρων στην Καισαριανή;

Ο κ. Σνάνιντερ εντόπισε στο άλμπουμ φωτογραφίες από την επίσκεψη του Φραντς Κρεχ τον Απρίλιο του 1944 στη μονάδα του Χόιερ στα Ισθμια. Σε μία εξ αυτών φαίνεται το υδροπλάνο που μετέφερε τον Γερμανό αξιωματικό στην περιοχή. Λίγες ημέρες αργότερα, στις 27 Απριλίου 1944, ο Κρεχ σκοτώθηκε στους Μολάους κατά τη διάρκεια επίθεσης ανταρτών του ΕΛΑΣ στη φάλαγγα μεταφοράς του. Ο Χόιερ τραβήξε έπειτα μία και μοναδική φωτογραφία από την κηδεία του αξιωματικού που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα.

Ο κ. Σνάνιντερ επισημαίνει ότι ο ρόλος του Χόιερ στην τελετή παραμένει ασαφής. «Η μονάδα του υπαγόταν στη μεραρχία του Κρεχ και εκτιμάται ότι κάποια μέλη της κλήθηκαν να συμμετάσχουν στην κηδεία στο πλαίσιο απόδοσης τιμών», λέει στην «Κ». Ο φωτογράφος, όμως, παρέμεινε στην Αθήνα και παρέστη στα αντίποινα και στις εκτελέσεις των Ελλήνων ομήρων. Δεν έχει αποσαφηνιστεί πλήρως ποιος μπορεί να ήταν ο ρόλος του εκείνη την ημέρα στο Σκοπευτήριο, πέρα από τη λήψη αυτών των εικόνων, και εάν με κάποιον τρόπο συνέδραμε στην εκτέλεση των κρατουμένων.

Η διασαύρωση

Λίγο καιρό αργότερα, τον Ιούλιο του 1944, ο Χόιερ φωτογραφίζει την κηδεία του στρατιώτη Κουρτ Σράινερ, με τον οποίο υπηρετούσαν στην ίδια μονάδα. Ο κ. Σνάνιντερ τεκμηρίωσε από άλλες πηγές ότι όντως αυτός ο στρατιώτης τάφηκε εκείνη την ημέρα. Επασχε από δυσεντερία και προβλήματα στο ήπαρ. Αυτή είναι ακόμη μία ένδειξη που πιστοποιεί κατά τον κ. Σνάνιντερ την αυθεντικότητα του υλικού.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1944

Η άφιξη του Κρεχ

Ο Φραντς Κρεχ (στο κέντρο), διοικητής της 41ης Γερμανικής Μεραρχίας Οχυρών, χαιρετά στα Ισθμια τον διοικητή του 1012 Τάγματος Πεζικού Οχυρών. Λίγες ημέρες αργότερα, στους Μολάους, ο Κρεχ σκοτώνεται σε ενέδρα του ΕΛΑΣ.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1944

Η ταφή

Η κηδεία του Κρεχ και της συνοδείας του στην Αθήνα. Η μονάδα του Χόιερ υπαγόταν στη μεραρχία του νεκρού αξιωματικού και εκτιμάται ότι κάποια μέλη της κλήθηκαν να συμμετάσχουν στην κηδεία στο πλαίσιο απόδοσης τιμών.

ΜΑΪΟΣ 1944

Τα αντίποινα

Ελληνες κομμουνιστές στήνονται μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα, στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής, την Πρωτομαγιά του 1944, ως αντίποινα για τον θάνατο του Κρεχ. Στο άλμπουμ του Χόιερ περιλαμβάνονται και άλλες εικόνες από την προετοιμασία της εκτέλεσης.

Ο ιστορικός Ιάσοντας Χανδρινός παρατηρεί ότι πέρα από τον ισχυρό συμβολισμό ενός εμβληματικού γεγονότος της Κατοχής για το οποίο δεν υπήρχαν μέχρι πρότινος απεικονίσεις, οι φωτογραφίες της Καισαριανής αποκαλύπτουν και ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες γύρω από την εκτέλεση των 200 κομμουνιστών. Δείχνουν ότι η μεταγωγή τους έγινε με κλειστά φορτηγά σε φάλαγγα ασφαλείας, πως μεταφέρθηκαν στο απόσπασμα ανά εικοσάδες και ότι τους εκτέλεσαν μάλλον διά τουφεκισμού και όχι με πολυβόλα. Παράλληλα τεκμηριώνεται και η παρουσία Ελλήνων αστυνομικού στην είσοδο του Σκοπευτηρίου.

Γιατί φωτογράφιζαν

Ήταν σύνθηες στα χρόνια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου απλοί Γερμανοί στρατιώτες να φέρουν φωτογραφικές μηχανές για να αποτυπώσουν τον «δικό τους πόλεμο». Ο κ. Σνάιντερ εξηγεί ότι με αυτόν τον τρόπο το Γ΄ Ράιχ επιδίωκε τη διατήρηση της σύνδεσps του μετώπου με την πατρίδα, ώστε να διευκολύνεται η ερμηνεία της απουσίας του πατέρα, του γιου ή του συζύγου. Σε κάποιες περιπτώσεις, όπως παρατηρεί, διοικητές μικρότερων μονάδων μπορεί να ανέθεται σε πιο δραστήριους φωτογράφους να απαθανατίζουν στιγμές από τη στρατιωτική ζωή. Οι εικόνες που έβγαιναν καθαρά για προπαγανδιστικούς σκοπούς προέρχονταν κυρίως από επαγγελματίες φωτογράφους, με καλύτερο εξοπλισμό. Οι στρατιώτες μπορεί να έστελναν τα αρνητικά των φιλμ στην πατρίδα τους ώστε οι σύζυγοί τους να εκτυπώνουν τις φωτογραφίες ή τις εκτύπωναν οι ίδιοι στις κατεχόμενες χώρες. Τα φωτογραφεία της Γερμανίας προσέφεραν τότε τυποποιημένα άλμπουμ με τυπωμένες ενδείξεις, όπως «Meine Jahre im Krieg», που σημαίνει «Τα χρόνια μου στον πόλεμο». Υπάρχουν και περιπτώσεις κατά τις οποίες ορι-

σμένα άλμπουμ ανασυντέθηκαν μετά τη λήξη του πολέμου. Εκτιμάται ότι τραβήχτηκαν εκείνη την περίοδο εκατομμύρια φωτογραφίες από Γερμανούς στρατιώτες. Μετά τον θάνατο των κατόχων τους, τα άλμπουμ πέρασαν στα χέρια των κληρονόμων τους. Σε αρκετές περιπτώσεις οι οικογένειες τα πούλησαν σε εμπόρους και συλλέκτες μεταβιβάζοντας και τα δικαιώματα. Για ορισμένους μπορεί να ήταν και μια ευκαιρία να απαλλαγούν από επώδυνα ενθύμια του ναζιστικού παρελθόντος. Ο κ. Χανδρινός επισημαίνει ότι έχει ενδιαφέρον η χρονική συγκυρία κατά την οποία τα συγκεκρι-

Στο προσύμφωνο για την απόκτηση 262 φωτογραφιών του Χόιερ περιλαμβάνονται και οι τρεις εικόνες που δεν είχαν βγει σε δημοπράτηση και δείχνουν τη στιγμή της εκτέλεσης στο Σκοπευτήριο.

κριμένα αρχεία έρχονται στο φως. «Πιστεύω ότι τώρα βγαίνουν από τα “σεντούκια” γιατί υπάρχει χρονική απόσταση από το γεγονός και οι επόμενες γενιές πιθανόν να θέλουν να ξεφορτωθούν αυτό το υλικό και τα όποια επιβαρυντικά στοιχεία φέρει μαζί του», λέει στην «Κ». Σε περίπτωση που οι συγκεκριμένες φωτογραφίες δημοσιοποιούνταν δεκαετίες νωρίτερα, ενδεχομένως όσο ακόμη ο Χόιερ βρισκόταν εν ζωή, είναι πιθανόν οι γερμανικές εισαγγελικές αρχές να ξεκινούσαν κάποια έρευνα για να εξετάσουν τον βαθμό εμπλοκής του φωτογράφου σε εγκλήματα πολέμου. Οι φωτογραφίες του Χόιερ διατέθηκαν προς πώληση στο eBay

από τον Τιμ ντε Κράνε, ιδιοκτήτη της εταιρείας «Crain’s Militaria». Ο Βέλγος παλαιοπώλης δραστηριοποιείται από το 2015 στην αγορά στρατιωτικών κειμηλίων, κυρίως φωτογραφιών και εγγράφων. Εκτιμάται ότι έχει αναπτύξει ένα ευρύ δίκτυο στην Ευρώπη με εδραιωμένη πελατεία, διαθέτοντας το εμπόρευσμά του μέσα από την ιστοσελίδα του αλλά και το eBay. «Περίπου 30 φορές την τελευταία δεκαετία έχω αγοράσει από αυτόν φωτογραφίες που σχετίζονται με την Ελλάδα», λέει στην «Κ» ο Δημήτρης Γκαλών, προσθέτοντας ότι ο Βέλγος έμπορος είναι «φερέγγυος» στις συναλλαγές του. Ο κ. Γκαλών σπούδασε Ιστορική Μουσικολογία και Πληροφορική, έζησε για χρόνια στη Γερμανία και όπως αναφέρει πραγματοποίησε αρχικά μια έρευνα για τις ορχήστρες Εβραίων αιχμαλώτων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, προτού στραφεί στη μελέτη της ναυτικής ιστορίας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αγόρασε φωτογραφίες από τον Ντε Κράνε για να τεκμηριώσει με ντοκουμέντα τις έρευνές του, όπως μια μονογραφία του για το υποβρύχιο «Κατσώνης». Εξηγεί ότι συνήθως η τιμή μιας φωτογραφίας εκείνης της περιόδου μπορεί να ξεκινάει σε μια δημοπρασία από τα 7 ευρώ. Εάν για κάποιο λόγο κυκλοφορήσει μεταξύ των συλλεκτών ή των ιστορικών ερευνητών ότι έχει κάποιο ξεχωριστό ενδιαφέρον, μπορεί να πουληθεί προς 100 ή 250 ευρώ. Στην περίπτωση των εκτελεσθέντων της Καισαριανής, μετά τη δημοσιότητα που έλαβε η υπόθεση, η τιμή πώλησης κάποιων εικόνων ξεπέρασε τις 2.000 ευρώ προτού τις αποσύρει ο Βέλγος έμπορος. Ο Ντε Κράνε δεν ανταποκρίθηκε σε αιτήματα της «Κ» για συνέντευξη. Στις 16 Φεβρουαρίου μοίρασε στα ΜΜΕ μια ανακοίνωση, στην οποία ανέφερε ότι παραμένει «ανοιχτός σε εποικοδομητικό διάλογο με τις αρμόδιες ελληνικές

αρχές». «Τον γνωρίζω προσωπικά. Είναι ειλικρινής. Του πρότεινα να δωρίσει τις φωτογραφίες στην Ελλάδα. Θα τον συνέφερε αυτή η κίνηση, θα ήταν καλό για την επικύρωσή του γιατί θα του προσέφερε καλή δημοσιότητα», λέει στην «Κ» ο Μπίλ Παναγόπουλος, ελληνικής καταγωγής δημοπράτης στις ΗΠΑ, ο οποίος μεταξύ άλλων πουλάει τεκμήρια και αναμνηστικά και του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Όπως αναφέρει, στο παρελθόν έχει συνεργαστεί με τον Ντε Κράνε προμηθευόντάς τον με διάφορα έγγραφα, όπως πιστοποιητικά θανάτου Γερμανών στρατιωτών.

Η αγορά των θραυσμάτων

Η αγορά αναμνηστικών από την περίοδο του Γ΄ Ράιχ δεν απευθύνεται πάντως μόνο σε επίμονους συλλέκτες, επαγγελματίες ή ερασιτέχνες ερευνητές και φιλόστορες. Υπάρχει και η πίσω όψη, σε ορισμένες περιπτώσεις αδιαφανής και ανεπίσημη, στο πελατολόγιο της οποίας μπορεί να συγκαταλέγονται και νοσταλγοί της ναζιστικής Γερμανίας. Συνήθως τηρούνται στεγανά μεταξύ αυτών των δύο αγορών. Κάποιες φορές, όμως, μπορεί και να διαπλέκονται. Όπως αναφέρει στην «Κ» αγοραστής αντίστοιχων κειμηλίων, μια παραγγελία που παρέλαβε πρόσφατα από το eBay συνοδευόταν από επιστολή του πωλητή. Εγραφε ότι μπορούσε να του διαθέσει και «άλλα αντικείμενα, εκτός πλατόφρμας». Σε κάθε περίπτωση, η πώληση μεμονωμένων φωτογραφικών ντοκουμέντων μιας συλλογής μέσω δημοπρασιών σε διαφορετικούς αγοραστές κρίνεται προβληματική από τους ιστορικούς. «Διασπάται η ενότητα του αρχαιακού συνόλου. Κατακερματίζεται το υλικό», παρατηρεί ο κ. Χανδρινός. «Κυκλοφορούν ψήγματα», τονίζει ο κ. Σνάιντερ, «δημιουργώντας μια αποσπασματική εικόνα της ιστορίας».

ΑΠΩΣΗ

Το βλέμμα εκείνων που αντιστάθηκαν

Του ΑΝΤΩΝΗ ΛΙΑΚΟΥ

Όταν έστειλα τις φωτογραφίες των μελλοθανάτων αντιφασιστών της Καισαριανής σε έναν συνάδελφο και φίλο στην Αμερική, μου απάντησε: «Είναι συγκλονιστικές αλλά και εμψυχωτικές ταυτόχρονα, γιατί δείχνουν ότι ο φασισμός αντιμετωπίστηκε με θάρρος το 1944 και μπορεί πάλι έτσι να αντιμετωπιστεί». Μια απάντηση που μπορεί να φανεί απλοϊκή, αλλά είναι τυπικά αμερικανική. Ο τραμπισμός ζωντανεύει τους πιο απωθημένους φόβους ότι ο φασισμός μπορεί να έχει κιάλα επιστρέψει. Και δεν είναι μόνο ο τραμπισμός, γιατί η επιστροφή του φασισμού δεν αφορά μόνο την Αμερική, αλλά και την Ευρώπη. Και δεν είναι με μία μόνο μορφή που επιστρέφει, αυτήν που ξέρουμε από την Ιστορία. Φωτογραφίες σαν κι αυτές επομένως δικαιούμαστε να τις διαβάσουμε με παρόμοιο τρόπο, εμψυχωτικό. Και έτσι τις διάβασε και ο περισσότερος κόσμος στην Ελλάδα, γι’ αυτό και η τεράστια συγκίνηση που προκάλεσαν.

Διαβάζω μια φωτογραφία σπμαίνει ότι δεν τη βλέπω μόνο, αλλά τη βλέπω μέσω της ερμηνείας της. Οι φωτογραφίες ή ανάλογα τεκμήρια που μπορεί να περιλαμβάνουν κινήματα φωτογραφημένες σκηνές, μια διαταγή εκτέλεσης, το τελευταίο σημείωμα, ακόμη και τον σκελετό των εκτελεσμένων—όπως πρόσφατα στο Επταπύργιο— δεν μας συνδέουν αδιαμεσολάβητα με το παρελθόν. Ούτε τα τεκμήρια ούτε τα γεγονότα υπάρχουν γυμνά και αυθεντικά, χωρίς τις ερμηνείες τους. Και οι ερμηνείες τους δεν είναι ενιαίες. Αρκεί να παρακολουθήσουμε τη διαδρομή των τεκμηρίων.

Οι εκτελέσεις του γερμανικού στρατού στις κατεχόμενες χώρες βιώθηκαν ως τραύμα και ως θυσία από τους κατεχόμενους. Βιώθηκαν όμως ως απόλαυση από τους κατακτητές. Και συνεχίζουν να βιώνονται ως νοσταλγία της ισχύος, ως θαυμασμός της καταστροφής, ως ευχαρίστηση από τον πόνο και την καταστροφή των αδυνάμων. Και αυτή η νοσταλγία των ισχυρών, μέσα στην οποία φωλιάζουν ο φασισμός και οι ιδεολογίες του θανάτου, εκφράζεται μέσω του «σκοτεινού τουρισμού» ή «θανατοτουρισμού» που οργανώνει επισκέψεις σε μέρη καταστροφής ή απόλαυσης του τωρινού πόνου, αλλά και μέσω της συλλογής αντικειμένων που έχουν σχέση με την απόλαυση του βασανισμού και της θανάτωσης.

Μπειτε στον κόμβο που πουλούσε τις φωτογραφίες της Καισαριανής. Σας υποδέχεται με τη φράση «Καλωσήρθατε στο Crain’s Militaria. Απολαύστε τη συλλογή μας αυθεντικών φωτογραφιών και άλλων αντικειμένων του Γ΄ Ράιχ». Τι θα απολαύσετε εκεί; Τι εκτίθεται προς πώληση; Εκτελέσεις, εκτέλεση Πολωνών αντάρτων, πτώματα εκτελεσμένων Πολωνών με το τραύμα της χαρακτηριστικής βολής στο κεφάλι, κουφάρι καμένου Ρώσου στρατιώτη στο ανατολικό μέτωπο, σκοτωμένοι πολίτες, σκοτωμένοι Ρώσοι στρατιώτες, πτώματα στρατιωτών των Συμμάχων, κρεμασμένες Ρωσίδες με δεμένα χέρια και πόδια, φωτογραφίες με τον Χίτλερ, τον Γκέρινγκ και άλλους υψηλόβαθμους ναζί, στρατι-

ωτικές ταυτότητες, ντοκουμέντα από το Αουσβιτς, μετάλλια ανδρείας κ.λπ.

Η νοσταλγία του ναζισμού, η απόλαυση του θανάτου και του βασανισμού διέτρεξαν ως μια σκοτεινή ιδεολογία τις δεκαετίες που μας χωρίζουν από τη συντριβή του ναζισμού. Όλες αυτές οι φωτογραφίες φυλάχτηκαν επί δεκαετίες στα σκοτεινά ερμάρια για να βγουν στο φως της δημοσιότητας σε μια εποχή που ο ίδιος ο φασισμός, η ορολογία του, η νοοτροπία και η πολιτική του έχουν βγει στο φως και διαδίδονται μέσα από τις νέες τεχνολογίες σαν επιδημία και αλληλομόλυψη, μέσα από την απόλαυση του σκοτεινού και ερεβώδους της ανθρώπινης ψυχής.

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος είναι περισσότερο γνωστός από τις εικόνες του παρά από τις περιγραφές του, όπως προηγούμενοι πόλεμοι. Το πρόσωπο του πολέμου ή μάλλον τα πολλά πρόσωπά του τα γνωρίζουμε από τη φωτοϊστορία και τις εικόνες - ντοκουμέντα. Γι’ αυτό και κάθε σειρά φωτογραφιών που έβγαине στη δημόσια σφαίρα προκαλούσε πολύ μεγάλη συγκίνηση αλλά και αναταραχή. Στην πλειονότητά τους όμως τις φωτογραφίες αυτές τις τράβηξαν οι κατακτητές, και όχι τα θύματά τους. Είναι το βλέμμα και η νοοτροπία τους που καθρεφτίζονται. Αν κάτι τις κάνει σπάνιες, και ίσως μοναδικές, τις φωτογραφίες της Καισαριανής είναι ότι το βλέμμα των θυμάτων, η γλώσσα του σώματος, οι κινήσεις τους είναι τόσο ισχυ-

Οι φωτογραφίες φυλάχτηκαν στα σκοτεινά ερμάρια για να βγουν στο φως της δημοσιότητας σε μια εποχή που ο ίδιος ο φασισμός, η ορολογία του, η νοοτροπία και η πολιτική του διαδίδονται μέσα από τις νέες τεχνολογίες σαν επιδημία.

ρές, ώστε αντιστέκονται και διαπερνούν το σαδιστικό βλέμμα του φωτογράφου.

Αυτό είναι το στοιχείο που φορτίζει τις φωτογραφίες αυτές, το στοιχείο της Αντίστασης. Μίας Αντίστασης που επί δεκαετίες είχε αποσιωπηθεί στην Ελλάδα και κάθε αναφορά σε αυτήν είχε ποινικοποιηθεί. Αυτή η λέξη επικαιροποιείται και ξαναβρίσκει το νόημά της στους καιρούς που ζούμε. Και καθώς δεν έχουμε από πού να πιαστούμε στον καταιγισμό των σκοτεινών ειδήσεων που μας μυδραλιοβολούν καταιγιστικά, οι φωτογραφίες αυτές αποτελούν μια μορφή συναισθηματικής αγκύρωσης, σε ένα παρελθόν που σταθερές ταυτότητες και επιδιώξεις. Για να λειτουργήσουν όμως ως Αντίσταση, χρειάζεται στα πρόσωπα των μελλοθανάτων του 1944 να μπορεί κανείς να αναγνωρίσει τα πρόσωπα των θυμάτων σήμερα και να μετατρέψει τη μνήμη από κυριολεκτική σε παραδειγματική.

Ο κ. Αντώνης Λιάκος είναι ομότιμος καθηγητής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι ουκρανικές σημαίες δίπλα στις φωτογραφίες των νεκρών κυριαρχούν στην πλατεία Μαϊντάν, στο Κίεβο. Υπάρχουν όμως και άλλες σημαίες, από τη Βραζιλία, τη Νότια Κορέα, τις ΗΠΑ, αφού εθελο-
ντές από κάθε γωνιά του πλανήτη έχασαν τη ζωή τους στον πόλεμο των τελευταίων τεσσάρων ετών.

ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Αποστολή στην ΟΥΚΡΑΝΙΑ,
ΞΕΝΙΑ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ

Στα αυτοσχέδια πάρκα μνήμης στην πλατεία Μαϊντάν στο Κίεβο και στη μεγάλη διασταύρωση της Οδησσού, λίγα μέτρα από τις σκάλες Ποτέμκιν, το πένθος αψηφά τις εποχές. Δίπλα στις φωτογραφίες των νεκρών στρατιωτών με τις σπαρακτικές ημερομηνίες γέννησης (18.3.1996) που σε υποχρεώνουν σε μακάβριες αφαιρέσεις (2025 μείον 1996, ίσον 29) είναι τοποθετημένα τεκμήρια ζωής: μια χιονισμένη μπάλα Χριστουγέννων, μια πλαστική καρδιά του Αγίου Βαλεντίνου, λουλουδία. Συγγενείς κι εραστές, φίλοι και συμμαθητές υπόσχονται «δεν σε ξεχνώ». Οι φωτογραφίες και οι ουκρανικές σημαίες πληθαίνουν, τείνουν να καταλάβουν την καρδιά των δύο πόλεων. «Ελα να σου δείξω τη γωνιά μου, με τους δικούς μου νεκρούς», μου λέει η Μαρία Πολισούκ που με βοηθάει στις μεταφράσεις από τα ουκρανικά στα αγγλικά. «Εχεις κι εσύ, ε;», ρωτάω αφελώς. «Όλοι έχουμε». Η φωτογραφία της νεκρής φίλης της έχει θαφτεί μέσα στο χιόνι. Προσπαθεί να φτυαρίσει με τα χέρια της το χιόνι για να μου τη δείξει. Σκοτώθηκε τέσσερις μήνες αφότου κατατάχθηκε. Είκοσι εννέα ετών ήταν κι ένα χρόνο αργότερα ο σύζυγός της –είχαν γνωριστεί κι ερωτευτεί στο μέτωπο– έχασε το χέρι του. Υπηρετεί ακόμη. Με ένα χέρι. «Σε πειράζει που οδηγεί με ένα χέρι; Αν φοβάσαι, πες μου», μου λέει η Μαρία λίγο πριν έρθει να μας πάρει. Ως αξιωματικός και διοικητής στον στρατό έχει σκοτώσει τουλάχιστον 8.000. Είναι 38 και πολέμαρι ήδη από το 2014. Όταν σκοτώθηκε η γυναίκα του ένιωσε την ανάγκη για εκδίκηση; «Ναι». Πιστεύει ότι θα ξαναερυτευτεί; Κουνάει το κεφάλι του

με βεβαιότητα και μου δείχνει τη βέρα του.

Ο χειμώνας σαν όπλο

Τέσσερα χρόνια συμπληρώνονται την Τρίτη και οι Ουκρανοί είναι κουρασμένοι κι απαισιόδοξοι. Στην Οδησό τις τελευταίες ημέρες οι ειδοποιήσεις για drones έρχονται κάθε μισή ώρα, καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας. Από μακριά ακούγονται εκρήξεις, τις περισσότερες φορές είναι η ουκρανική αεράμυνα που τα αναχαιτίζει. Κάποια όμως πετούν χαμηλά και βρίσκουν τον στόχο, τις ενεργειακές υποδομές της πόλης – ενίοτε με παράπλευρες απώλειες, νεκρούς και τραυματίες. Πριν από τα Χριστούγεννα οι διακοπές ρεύματος κρατούσαν πολλές ημέρες, τώρα συνήθως μερικές ώρες. Το σχέδιο της Ρωσίας ήταν να χρησιμοποιήσει τον χειμώνα σαν όπλο. Στα σπίτια η θερμοκρασία πέφτει μέχρι και στους 8 βαθμούς. Οι άνθρωποι ζουν σε εσωτερικούς χώρους με ισοθερμικά και παλτά, διπλές - τριπλές κάλτσες. Κάποιες επιχειρήσεις έκλεισαν, άλλες ανοίγουν μόνο το Σαββατοκύριακο. Δεν είναι βιώσιμο οικονομικά να λειτουργούν με γεννήτριες. Στην έκρηξη κατά σειράν ειδοποι-

Ελα να σου δείξω τους νεκρούς μου

Τέσσερα χρόνια μετά την έναρξη του πολέμου, όλοι οι Ουκρανοί έχουν χάσει τουλάχιστον ένα δικό τους πρόσωπο. Η «Κ» ταξίδεψε στην Οδησό και στο Κίεβο και άκουσε τις ιστορίες των ανθρώπων που έχουν μάθει να ζουν με τις σειρήνες, τα μπλακ άουτ, χωρίς θέρμανση. Που θα ήθελαν να ξεχάσουν όσα έχουν ζήσει

Ο Μιχαήλο καπνίζει αρειμανίως έξω από το κέντρο αποκατάστασης για τυφλούς βετεράνους, την πρώτη του ημέρα εκεί. Έχασε το χέρι του και την όρασή του πριν από δύο χρόνια, όταν χτυπήθηκε από drone που έφερε χειροβομβίδα.

ποση που παίρνω στο κινητό μου, ρωτάω τη γλυκιά ρεσεψιονίστ αν πρέπει να κατεβαίνω στο καταφύγιο κάθε φορά. «Είναι δική σας απόφαση», μου απαντάει. «Πάντως αυτή τη στιγμή η απειλή δεν είναι σοβαρή», συνεχίζει αφότου κοιτάζει το είδος των drones και τον στόχο τους στο κανάλι που παρακολουθεί στο Telegram. «Πρέπει να πηγαίνεις, εμείς το κάνουμε, ακόμη κι όταν δεν έχει ρεύμα και πρέπει να κατέβουμε και να ανέβουμε εκατοντάδες σκαλιά», επιμένουν οι εργαζόμενοι στο ελληνικό προξενείο της Οδησσού.

Στο μετρό της πρωτεύουσας όταν χτυπάει συναγερμός όλα παραλύουν. Οι συρμοί ακινητοποιούνται κι οι επιβάτες βγάζουν στωικά κινητά και βιβλία από την τσάντα, γιατί ξέρουν ότι αυτό το ταξίδι θα διαρκέσει πολύ. Από δέκα λεπτά μέχρι και ώρες ολόκληρες. Καμιά φορά η επιφυλακή μπλοκάρει τα GPS και μπερδεύει τις εφαρμογές ταξί, άρα είναι δύσκολο να μετακινηθεί κανείς ακόμη κι αν κρίνει ότι η απειλή είναι αμελητέα. Στο «Very well cafe» η πρώτη κουταλιά της σούπας μπουρ μάς βρίσκεται στο σκοτάδι. Ουδείς αντιδρά. Οι θαμώνες συνεχίζουν κανονικά τις συζητήσεις, ο σερβιτόρος ζητάει από το διπλανό τραπέζι να περιμένει

δύο λεπτά μέχρι να μπει μπρος η γεννήτρια για να παραγγείλουν.

Στο καφέ με μπουφάν

Οι κάτοικοι του Κιέβου βρίζουν νυχθημερόν τον δήμαρχο, Βιτάλι Κλίτσκο: για τις διακοπές, για το χιόνι που δεν καθαρίζεται από τα πεζοδρόμια ή πέφτει στα κεφάλια των περαστικών από τα μπαλκόνια όταν λιώνει και τον φονικό πάγο – «οι ορθοπεδικοί κάνουν χρυσές δουλειές». Ο Κλίτσκο έχει να δώσει συνέντευξη Τύπου χρόνια, προτιμάει τα διεθνή ΜΜΕ. «Όταν έχει πολύ χιόνι όλοι καταγγέλλουν τον δήμαρχο, αλλά όταν ο καιρός είναι καλός ουδείς τον μνημονεύει», είχε παραπονεί ο ίδιος πρόσφατα μεταθέτοντας τις ευθύνες στα καιρικά φαινόμενα. Η Αλεξάνδρα Πίλνιουκ είναι μανάτζερ του καφέ «16» και μου εξηγεί ότι το βρισίδι στον δήμαρχο είναι ολόκληρη τελετουργία. Πέφτει το ρεύμα, βρίζει τον δήμαρχο. Πέφτεις εσύ, βρίζει τον δήμαρχο. «Είναι κάπως σαν συνωμοτικό ανέκδοτο που καταλαβαίνουμε μόνον όσοι ζούμε στο Κίεβο». Αν και το καφέ της δουλεύει με πέντε μπαταρίες («οι γεννήτριες είναι θορυβώδεις, ενοχλούν τους γείτονες, δουλεύουν με ντιζέλ, δεν είναι συμφέρουσες»), μέσα στο κατάστημα έχει αναπόφορο κρύο. «Είχαμε ξεχάσει κι εμείς ότι υπάρχουν τέτοιοι χειμώνες», αναφέρει η Σάσα, όπως της φωνάζουν καϊδευτικά. Οι θαμώνες είναι ντυμένοι με μπουφάν και σκούφους. Πάνω τη θέρμανση κι είναι χλιαρή. ενώ έξω έχει -14 βαθμούς Κελσίου. «Όταν είχε -20, το τζάμι είχε παγώσει τελείως. Ο ήλιος αντανάκλυνε πάνω στη βιτρίνα και δημιουργούσε όλα αυτά τα μαγικά σχήματα», λέει με έναν ακατανόητο ρομαντισμό.

Ο πρώην ΥΠΕΣ Ντιμίτρι Κουλέμπα είναι από τους τακτικούς θαμώνες, αφού το καφέ «16» βρίσκεται πολύ κοντά στο προεδρικό μέγαρο, στη Βουλή και στα κυβερνητικά κτίρια. Δεν της κάνει καρδιά να του εκφράσει την αποψη της για την πολιτική κατάσταση.

«Μία φορά, δεν ήθελα να κρυφά-κούσω, αλλά κάθονταν μαζί με την κόρη του πολύ κοντά μου κι έλεγαν τι θα μαγειρέψουν το μεσημέρι. Ήταν τόσο τρυφερή σκηνή. Γιατί να τον ενοχλήσω;».

«Ας επιζηήσουμε πρώτα»

Στο κέντρο αποκατάστασps για τυφλούς ο Μιχαήλο καπνίζει αρειμα-νίως μέσα στο χιόνι. Είναι η πρώ-τη του ημέρα εκεί. Πριν από τον πόλεμο εργαζόταν στο εργοστάσιο που φτιάχνει το παραδοσιακό γλυ-κό Κιέβου. Η ζωή του άλλαξε πριν από δύο χρόνια όταν χτυπήθηκε από drone που έφερε χειροβομβί-δα. Έχασε το χέρι του και την όρα-σή του. «Είναι καλός μαθητής;», ρωτάω τον εκπαιδευτή του. «Εί-ναι ωρίς ακόμη, αλλά όλοι είναι πολύ εντάξει τύποι». Οι συνεδρί-ες διαρκούν έως και δύο μήνες και περιλαμβάνουν ιππασία με άλογα θεραπείας, ζωγραφική, χορό και γυμναστική. Στο γυμναστήριο ο Αντρέι που βλέπει μόνο το περι-γραμμά μου κάνει TRX – γυμα-στική με μιάντες. Φοράει μαύρα γυαλιά. Τον ρωτάω αν μπορεί να εργαστεί. «Ναι, αμέ, θες να σε χει-ρουργήσω;» με κοροϊδεύει. Ήταν χειρουργός προτού ρωσικό τανκ επιτεθεί στο αυτοκίνητό του στο Μπαχμούτ το 2022. Δύο 20χρονες φοιτήτριες Ψυχολογίας, η Μαρία και η Βίτα, κάνουν την πρακτική τους στο κέντρο. Από 16 χρόνων ζουν τον πόλεμο. «Σε αυτή την πλι-κία θα έπρεπε να διασκεδάζουμε μόνο», λέει η Μαρία. Δεν έχουν πάει ποτέ στη ζωή τους σε κλαμπ λόγω της απαγόρευσης κυκλοφο-ρίας. Τις ρωτάω ποιο είναι το πιο άγριο όνειρό τους. «Κάτσε να επι-βιώσουμε πρώτα», λέει η Βίτα, που το όνομά της σημαίνει Ζωή.

Ο φόβος της σιωπής

Η Μαρία Πολισούκ λέει ότι στα dating apps οι γυναίκες βρίσκουν δύο κατηγορίες ανδρών: εκείνους που υπηρετούν και λένε «αύριο θα πεθάνω, γδύσου τώρα» και τους άλλους που κρύβονται στα σπίτια τους για να μην πάνε στο μέτω-

Η Μαρία και η Χάνα αστειεύονται ότι ενίο-τε παρακαλούν να τις χτυπήσει ρωσικό drone. Οπως λένε, ξεκίνησε σαν μαύρο χιούμορ, «αλλά καμιά φορά το εννοούμε σοβαρά. Ας τελειώνουμε επιτέλους».

πο. «Παραγγέλλουν φαγητό απέ-ξω, δουλεύουν από απόσταση και ζητούν να τους επισκεφθείς στο σπίτι. Ούτε μια βόλτα στο κέντρο της πόλης δεν μπορούν να πάνε». Πιστεύει ότι η ίδια πάσχει από σύν-δρομο μετατραυματικού στρες, εί-χε πάει εθελόντρια στη μάχη του Μπαχμούτ, εκεί όπου παρέλαβε το πτώμα της φίλης της μέσα σε ένα σάκο. Για την ακρίβεια θεωρεί ότι όλος ο ουκρανικός λαός πάσχει από κάποιο μετατραυματικό στρες με διαφορετικά συμπτώματα: αϋπνία, εφιάλτες, φοβία στο σκοτάδι. Εκεί-νη δεν αντέχει τις σιωπές, τις ερμυ-νεύει ως προοίμιο απειλής. Με τη φίλη της, Χάνα, αστειεύονται ότι ενίοτε παρακαλούν να τις χτυπήσει ένα ιρανικής κατασκευής ρωσικό drone Σαχέντ. «Μαύρο χιούμορ;» τις ρωτάω. «Ξεκίνησε έτσι, αλλά καμιά φορά το εννοούμε σοβαρά. Ας τελειώνουμε επιτέλους».

Μονογονεϊκές εν μια νυκτί

Η Χάνα είναι αναλύτρια στον στρα-τό. Της πήρε δύο χρόνια να απο-φασίσει να καταταγεί εθελοντικά, αλλά τώρα είναι απολύτως αφοσι-μένη στην αποστολή της. «Γαλου-χείσαι από μικρή να φροντίζεις, να αναλαμβάνεις την οικογένειά σου κ.λπ. Ετσι η πρώτη μου σκέψη ήταν να διαφύγω στην Πολωνία. Τελικά έμεινα κι άρχισα να κάνω ακτιβι-στικές και φιλανθρωπικές δράσεις. Δεν μου ήταν όμως αρκετό». Ο άν-δρας της ήταν επιφυλακτικός στην αρχή. «Έπρεπε να του εξηγήσω ότι

το εννοώ πως θα καταταγώ, δεν κάνω πλάκα». Τώρα εκείνος θέλει να κάνουν παιδί. Είναι 37 ετών και φοβάται ότι όταν τελειώσει ο πό-λεμος («σε πόσα χρόνια; Τρία; Πέ-ντε;») θα είναι αργά.

Την ημέρα που συναντηθήκαμε, ξεκίνησε την πρώτη ορμονοθερα-πεία. Θα καταψύξει τα ωάρια της μετά από ωοληψία. Το κράτος κα-λύπτει τη διαδικασία για γυναίκες που υπηρετούν. Είναι σαφές ότι ο σύντροφός της θέλει περισσότερο να γίνει μπαμπάς από ό,τι εκείνη. Της το λέω και γελάει. «Ναι, εκεί-νος θα ήθελε και τώρα να κάνουμε παιδί. Ενώ όμως είναι φεμινιστής και υποστηρικτικός, θεωρεί ότι ειδι-κά τα πρώτα χρόνια η μαμά πρέπει να είναι ταγμένη στην ανατροφή του παιδιού. Εγώ δεν θέλω να πα-ρατήσω τα καθήκοντά μου στον στρατό για να αφιερωθώ αποκλει-στικά στη μητρότητα. Είναι σαν να έχουν αντιστραφεί οι ρόλοι. Ο πόλεμος μου έβγαλε όλο τον αν-δρισμό μου». Μου λέει ότι πολλές φίλες της που είχαν επαγγελματική σταδιοδρομία βρέθηκαν ξαφνικά λόγω του πολέμου να μεγαλώνουν τελείως μόνες τα παιδιά τους, θυ-σιάζοντας την καριέρα τους, χωρίς να το έχουν επιλέξει. Εγιναν μονο-γονεϊκές οικογένειες εν μια νυκτί. Το δημογραφικό πρόβλημα παίρ-νει εκρηκτικές διαστάσεις αφού λόγω των χιλιάδων θανάτων, της μεταναστευσης εκατομμυρίων και της υπογεννητικότητας η αναλο-γία γεννήσεων - θανάτων είναι 1:3.

Ούτε ο Τιμ, 30 ετών, ο οποίος δεν θέλει να αποκαλύψει τα πλι-ρη στοιχεία του επειδή υπηρετεί και μάλιστα σε μάχιμη μονάδα κο-ντά στην πρώτη γραμμή, έχει παι-διά. Επισκέπτεται τη γυναίκα του αραιά και πού, όταν παίρνει άδεια. Μου στέλνει μια φωτογραφία, στην οποία φαίνονται μόνο τα μάτια του. Με τα δάκτυλά του σχηματίζει μια καρδιά. «Υπάρχουν πολλά που θα σκεφθώ μετά τον πόλεμο. Τώρα δεν έχω την πολυτέλεια να αντιμετω-πίσω τα συναισθήματά μου. Αυτή τη στιγμή δεν έχω επαρκή χρόνο ή έστω προσωπική ηθική για να τα διαχειριστώ», απαντάει όταν τον ρωτάω αν θα μετανιώσει για πράγματα που έχει κάνει στη διάρ-κεια του πολέμου. Μεταξύ άλλων καθήκον του είναι να ενημερώνει τους συγγενείς όταν σκοτώνονται ή τραυματίζονται στρατιώτες. Ξέ-ρεi ότι τον μισούν γι’ αυτό. Άλλες φορές εκείνοι που περμένουν νέα για κάποιον αγνοούμενο, τον παίρ-νουν μέσα στη νύκτα μεθυσμένοι και τον ξυπνούν. Μία από τις χειρό-τερες ιστορίες που διηγείται είναι για έναν αγνοούμενο, τον οποίον οι συγγενείς του αρνούνταν επί μήνες να πάνε να αναγνωρίσουν στο νεκροτομείο όταν εντοπίστηκε η σορός του. Από άρνηση, επειδή δεν ήθελαν να αποδεχθούν ότι σκο-τώθηκε; Όχι, κατά τη γνώμη του, επειδή ήθελαν να συνεχίσουν να παίρνουν το σχετικό κρατικό επί-δομα για μεγαλύτερο διάστημα.

Μπροστά από το τεράστιο πανό που ζητάει την απελευθέρωση των τελευταίων υπερασπιστών της Μα-ριούπολης από τους Ρώσους στην κεντρική λεωφόρο Κρεσάτικ περ-νάει κάθε τόσο ένα αυτοκίνητο με μεγάφωνα, οτολισμένο με ουκρα-νικές σημαίες. Ζητάει από περαστι-κούς και οδηγούς να σταματήσουν ό,τι κάνουν και να αποτίσουν φό-ρο τιμής στον νεκρό συγγενή. Για μερικά δευτερόλεπτα όλα νεκρώ-νουν. Μια τεράστια ουρά από αυ-τοκίνητα σχηματίζεται κι οι οδη-γοί σβήνουν τις μηχανές. Οι πεζοί μένουν ακίνητοι. Μετά η πένθημη πομπή συνεχίζει τη διαδρομή της.

«Ευχαριστούμε που γράφεις για τον πόλεμο. Ειδικά τώρα», μου λέει ο Βλαντισλάβ Τσουματσένκο, ιδρυ-τής μιας ομάδας εθελοντών που εκπαιδεύει τον στρατό στην πα-ροχή πρώτων βοηθειών και πραγ-ματοποιεί επιχειρήσεις διάσωσης κι εκκένωσης. Συνολικά έχουν εκ-παιδεύσει πάνω από 30.000 στρα-τιώτες κι έχουν «σώσει» πάνω από 1.200. Βάζει εισαγωγικά στο «σώ-σει» γιατί δεν κινδύνευαν όλων οι ζωές. Η επέμβασή τους όμως ήταν καθοριστική για την εξέλι-ξη της υγείας τους. Πάνω σε έναν ψεύτικο σκελετό μου δείχνει πως διδάσκει τους στρατιώτες να τρυ-πούν τα πλευρά των τραυματιών χωρίς να πειράξουν ζωτικά όργα-να. Ακόμη και μέσα στο σκοτάδι αν χρειαστεί. Πριν από λίγες ημέρες βρέθηκε στη Μάλτα και κάποιος τον ρώτησε: «Έχετε ακόμη πόλε-μο στην Ουκρανία;».

Η δική τους καθημερινότητα

1. Τυφλός βετεράνος κάνει βόλτα με την Μπάρμπαρα, ένα άλογο थे-ραπείας, στο κέντρο αποκατάστασης για τυφλούς, όπου στις συνεδρίες περιλαμβάνεται η ιππασία. **2.** Στο καφέ «16» στο Κίεβο η θερμοκρασία είναι χαμηλή, καθώς οι πέντε μπαταρίες που διαθέτει -αντί γεννήτρι-ας- δεν επαρκούν για να ζεστάνουν τα σώματα. Εξω έχει -14 βαθμούς Κελσίου. **3.** Στα γραφεία του Kyiv Independent επικρατεί εργασια-κός οργασμός. Ο λογαριασμός του μέσου στο X έχει τεράστια απήκη-ση διεθνώς, γιατί ήταν από τα πρώτα αγγλόφωνα ΜΜΕ στην Ουκρανία. **4.** Ο χώρος όπου η εθελοντική ομάδα του Βλαντισλάβ Τσουματσέν-κο εκπαιδεύει στρατιώτες να παρέχουν πρώτες βοήθειες στο μέτωπο. **5.** Ο Εβγκένι Σιμπανόφ έμεινε επτά μήνες αιχμάλωτος στα χέρια των Ρώσων. Υπέστη βασανιστήρια κι απελευθερώθηκε στο πλαίσιο ανταλ-λαγής κρατουμένων την Πρωτοχρονιά του 2023. Οπως λέει, του πήρε μήνες να επανενταχθεί στην καθημερινή ζωή, έπαιρνε χάπια για να κοιμηθεί και χρειάστηκε ψυχολογική υποστήριξη για να διαχειριστεί την επιθετικότητά του.

Η οργή για τους ανυπότακτους και το «παιδομάζωμα» των Ρώσων

Βίντεο στο X δείχνουν άνδρες της στρατολογίας να συλλαμβάνουν όσους απέφυγαν τη στράτευση

Ο Εβγκένι Σιμπανόφ, 44 ετών, έμεινε επτά μήνες αιχμάλω-τος των Ρώσων. Πριν από τον πόλεμο εργαζόταν στα μίντια, του άρεσε κυρίως να γράφει, αν κι έχει κάνει και τηλεόραση και ραδιόφωνο. Οι Ρώσοι περικύκλωσαν τη μονάδα του στο Μπαχμούτ και έμεινε κρατούμενος μαζί με ποινικούς στο Λουγκάνσκ, «άρα πρακτικά δεν έφυγα πο-τέ από την Ουκρανία», λέ-ει γελώντας. Βασανιστήρια πρωτόγονα, όπως τα αποκα-λεί (στέρηση ύπνου και φα-γητού, ηλεκτροσόκ, ξύλο αλ-λά κι εναλλαγές φρουρών σε ρόλο καλού και κακού μπά-τσου), του κληροδότησαν σο-βαρά ψυχολογικά προβλήμα-τα. Στόχος των Ρώσων ήταν να τον υποχρεώσουν να ομο-λογήσει εγκλήματα πολέμου. Να βάλει την υπογραφή του σε ένα έτοιμο κατηγορητή-ριο για να τον καταδικάσουν σε 15 χρόνια φυλάκιση. Την Πρωτοχρονιά του 2023 αφέ-θηκε ελεύθερος στο πλαίσιο ανταλλαγής κρατουμένων. Του πήρε μήνες να επανεντα-χθεί στην καθημερινή ζωή, έπαιρνε χάπια για να κοιμη-θεί, είχε ψυχολογικά υποστή-ριξη για να διαχειριστεί την επιθετικότητά του. «Όταν είσαι αιχμάλωτος δεν έχεις κανέναν στο πλευρό σου. Οι φρουροί σίγουρα δεν είναι

λογίας να συλλαμβάνουν ανυ-πότακτους στον δρόμο και να τους βάζουν διά της βίας σε οχήματα για να τους στεί-λουν να πολεμήσουν. Σε ένα από αυτά εμφανίζεται ομά-δα πολιτών να απελευθερώ-νει τον απαχθέντα. Υπάρχει μάλιστα εφαρμογή που απο-καλύπτει πού γίνονται πε-ριπολίες για τον εντοπισμό ανυπότακτων. Μήπως όμως τελικά είναι και ιδεολογικοί οι λόγοι της άρνησής τους να υπηρετήσουν; Η Μαρία Πολισούκ καγχάζει. «Κανείς δεν θέλει να πεθάνει. Αυτό είναι ανθρώπινο. Αλλά ο κα-θένας εφευρίσκει προσχήμα-τα για να ενδύσει αυτόν τον φόβο. Ακόμη και ιδεολογικές, αντιπολεμικές ενστάσεις». Ο 12χρονος ανιψιός της παίζει online βιντεοπαιχνίδια με Ρώ-σους συνομηλίκους του. Πριν από λίγες ημέρες η μαμά του το απαγόρευσε οριστικά. «Μα γιατί;» διαμαρτυρήθηκε ο μικρός, «είναι παιδιά, δεν φταίνε αυτά σε κάτι». Η μαμά του επιμένει στην απόφασή της, αλλά δυσκολεύεται να του εξηγήσει γιατί.

Ένα από τα μεγάλα ρεπορ-τάζ του Kyiv Independent, μιας αγγλόφωνης online εφη-μερίδας που δημιουργήθηκε λίγους μήνες πριν από τη ρω-σική εισβολή, στα τέλη του 2021, είναι η στρατιωτικο-ποίηση των παιδιών από τις κατεχόμενες περιοχές. Στο σχετικό ντοκιμαντέρ το κε-ντρικό πρόσωπο είναι η Οκ-σάνα, στην οποία οι Αρχές υποσχέθηκαν διακοπές στην Κριμαία. Αντ’ αυτού βρέθηκε σε ένα κέντρο στρατιωτικής εκπαίδευσης στη Ρωσία. Εκεί έμαθε να χειρίζεται drones, να σκάβει χαντάκια και να εκτελεί κι άλλα στρατιωτικά καθήκοντα υπό την επίβλεψη Ρώσων αξιωματούχων, που σε κάποιες περιπτώσεις συμμε-τείχαν στον πόλεμο κατά της Ουκρανίας.

Οκλαδόν με το λάπτοπ

Η Γεβγένια Μοτορέσκα υπο-γραμμίζει ότι πολλά από τα στοιχεία τα οποία συγκεντρών-ει πολιτικοί αναλυτές, Μάε παιδιά – κατά μέσον όρο οι εργαζό-μενοι είναι 27 ετών– πηγαί-ουν έρχονται, συσκέπτονται σε γυάλινα κουβούκλια και γράφουν οκλαδόν στο πά-τωμα με το λάπτοπ στα γό-νατα. Για όσους δεν μιλούν ουκρανικά, ο λογαριασμός του Kyiv Independent είναι η κύρια πηγή ενημέρωσης για τον πόλεμο και τις δια-φορετικές εκφάνσεις του. Οι ακόλουθοι του αγγίζουν τα 2 εκατομμύρια. Η Μοτορέσκα μου λέει ότι στα μεγάλα κρύα ανακαλύψαν ένα κημικό που το σπας και σε κρατάει ζεστό οκτώ ώρες. Ετσι δούλευαν, ήταν η καλύτερη φετινή ανα-κάλυψή τους.

Την ώρα που φεύγω η είσο-δος του κτιρίου (δεν θέλουν να γράψω τη διεύθυνση, ούτε να βγάλω φωτογραφία τη θέα από το παράθυρο για λόγους ασφαλείας) είναι βυθιομένη στο σκοτάδι – πάλι.

Ο Εβγκένι, που αι-χμαλωτίστηκε από τους Ρώσους, προβλέπει ότι σύντομα θα υπάρξουν κοινωνικές εντάσεις και θεωρεί ότι πρέπει να δοθούν διακρίσεις στους βετεράνους που θυσίασαν χρόνια από τη ζωή τους.

φίλοι σου. Οι ανακριτές το ίδιο. Κι όχι μόνο αυτό. Σου θυμίζουν συνέχεια ότι η χώ-ρα σου σε έγκασε, κανείς δεν νοιάζεται και σταδιακά όσο κι αν προσπαθείς να μην το πι-στέψεις, αρχίζεις κι έχεις αμ-φιβολίες. Έχεις την αίσθηση ότι όλος ο κόσμος είναι ενα-ντίον σου».

Τώρα εργάζεται ως ταξι-τής. «Είναι γνωστό πως οι ταξιτζήδες είναι οι καλύτε-ροι πολιτικοί αναλυτές», μου λέει ξεκαρδισμένος. Κάθε τόσο ξεσπάει κατά εκείνων που δεν πήγαν στο μέτωπο κι έκαναν «τα master τους στο Χάρβαρντ και καριέρες» όσο εκείνος πολεμούσε «στα χαρακώματα». Μου διηγεί-ται τον θάνατο ενός 19χρο-νου εθελοντή που σκοτώθηκε δίπλα του. «Η ζωή του ήταν δηλαδή η εξής: ορφανοτρο-φείο - Ντονμπάς και μετά θά-νατος. Ετσι έζησε 19 χρόνια. Είναι απίστευτη αδικία». Θε-ωρεί ότι η κυβέρνηση πρέ-πει να παράσχει διακρίσεις στους βετεράνους που θυσι-ασαν χρόνια από τη ζωή τους για να υπηρετήσουν. Προβλέ-πει ότι σύντομα θα υπάρξουν μεγάλες κοινωνικές εντάσεις μεταξύ ανθρώπων σαν τον ίδιο και όσων απέφυγαν τη στράτευση.

Τις τελευταίες ημέρες κυ-κλοφορούν στο X βίντεο που δείχνουν άνδρες της στρατο-

Η ναυαρχίδα των ΗΠΑ, το «USS Gerald R. Ford». Το αεροπλανοφόρο, το οποίο απέπλευσε από την Καραϊβική, αναμένεται να καταπλεύσει σήμερα, Κυριακή, στη Σούδα για ανεφοδιασμό.

Τελεσίγραφα χωρίς σχέδιο

Ο Τραμπ σφίγγει τον κλοιό στο Ιράν. Οι στόχοι μιας ριψοκίνδυνης επέμβασης παραμένουν ασαφείς

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Ο Ντόναλντ Τραμπ, που έγινε η κυρίαρχη πολιτική φυσιογνωμία των Ηνωμένων Πολιτειών κατακεραυνώνοντας τους εμπνευστές της εισβολής στο Ιράκ και την πολιτική των «ατέρμονων πολέμων» μακριά από τα αμερικανικά σύνορα, βρίσκεται μια ανάσα από το να διατάξει έναν πόλεμο μεγάλης κλίμακας κατά του Ιράν. Σύμφωνα με διαρροές στον Τύπο, οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις ήταν έτοιμες να χτυπήσουν ακόμη και μέσα στο Σαββατοκύριακο – αν και ο Αμερικανός πρόεδρος δεν είχε λάβει την τελική απόφαση.

Το CNN μετέδωσε την Τετάρτη ότι, μέσα στον τελευταίο μήνα, 250 στρατιωτικά μεταγωγικά αεροσκάφη των ΗΠΑ έχουν μεταφέρει στρατιωτικό υλικό σε βάσεις στο Κουβέιτ, στο Μπαχρέιν, στην Σαουδική Αραβία, στην Ιορδανία, στην Αρμενία και στο Αζερμπαϊτζάν, αλλά και στην Ευρώπη. Μεγάλο μέρος της δραστηριότητας αυτής συνδέεται με την προετοιμασία για την επίθεση στο Ιράν.

Αλλαγή καθεστώτος;

Σύμφωνα με τη Wall Street Journal, η συγκέντρωση αμερικανικής αεροπορικής ισχύος στην περιοχή είναι η μεγαλύτερη από την εποχή της εισβολής στο Ιράκ, με δύο αεροπλανοφόρα, μεταξύ των οποίων το μεγαλύτερο και το πιο προηγμένο του αμερικανικού στόλου. Το Αχίος αναφέρεται σε σχεδιασμό για πόλεμο «εβδομάδων», που θα απειλήσει ευθέως την επιβίωση του καθεστώτος. Η τιμή του πετρελαίου (Brent) ξεπέρασε τα 70 δολάρια το βαρέλι την Πέμπτη υπό τον φόβο ανάφλεξης στη Μέση Ανατολή. Το Ηνωμένο Βασίλειο, εν τω μεταξύ, ανακοίνωσε ότι δεν έχει δώσει το πράσινο φως για τη χρήση αμερικανικών βάσεων

στο έδαφός του για ενδεχόμενη επιχείρηση κατά του Ιράν, «εξαιτίας της ανησυχίας ότι θα αποτελούσε παραβίαση του διεθνούς δικαίου».

Με ποια κριτήρια, όμως, θα πάρει την απόφασή του ο Τραμπ; «Δυστυχώς φοβάμαι ότι η κρίσιμη εισήγηση θα είναι η τελευταία που θα ακούσει πριν πάρει την απόφασή του», λέει στην «Κ» η Μάρα Ράντμαν, που υπηρέτησε στον Λευκό Οίκο του Κλίντον και του Ομπάμα στο πεδίο της εθνικής ασφάλειας, με ειδικευση στη Μέση Ανατολή. «Δεν είναι αυτός ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να λαμβάνονται τόσο βαρυσήμαντες αποφάσεις, αλλά ως αποτέλεσμα της διάλυσης των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε θέματα εθνικής ασφάλειας (από την κυβέρνηση Τραμπ), αυτή είναι η αμερικανική πραγματικότητα σήμερα».

Οι ΗΠΑ, σημειώνει η Ράντμαν, χρειάζονται ένα ισχυρό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας και ασφάλειας στη Μέση Ανατολή, ώστε να μειωθεί η ανάγκη της παρουσίας τους εκεί. «Είναι δύσκολο να κατανοήσουμε πώς τα αμερικανικά συμφέροντα εξυπηρετούνται από μια μεγάλης κλίμακας επίθεση στο Ιράν, ειδικά χωρίς ένα σαφές τέλος παιχνιδιού που να οδηγεί σε μεγαλύτερη σταθερότητα».

«Μέχρι στιγμής ο πρόεδρος δεν έχει προσδιορίσει έναν σαφή στόχο, δεν έχει συμβουλευτεί το Κογκρέσο, ούτε έχει εξηγήσει τι ελπίζει να επιτύχει στην αμερικανική κοινή γνώμη», σημειώνει από την πλευρά του ο Ερικ Εντελμαν, πρώην υφυπουργός Αμυνας επί Τζορτζ Μπους του νεότερου και πρώην πρέσβης των ΗΠΑ στην Τουρκία. «Δεδομένου ότι οποιαδήποτε στρατιωτική επιχείρηση στο Ιράν είναι πιθανό να είναι ένα γεγονός μεγαλύτερης διάρκειας από την απαγωγή του Μα-

δούρο, το χτύπημα στον Σολέϊμανί το 2020 ή την επιχείρηση “Σφυρί του Μεσονυχτίου” (σ.σ.: τον βομβαρδισμό των πυρηνικών εγκαταστάσεων του Ιράν), υπάρχει πολύ μεγαλύτερη πιθανότητα για απώλειες των ΗΠΑ και ακούσιες συνέπειες ή ακούσια κλιμάκωση».

Ο Τραμπ στις 12 Φεβρουαρίου είπε ότι η αλλαγή καθεστώτος θα ήταν «το καλύτερο πράγμα» για το Ιράν. Σε ενημέρωση των ανταποκριτών την Τετάρτη, η εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου Καρολίν Λέβιτ είπε ότι «θα ήταν πολύ σοφό» εκ μέρους της Τεχεράνης να καταλήξει σε συμφωνία στις διαπραγματεύσεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες για το πυρηνικό πρόγραμμά της, παραπέμποντας στο αμερικανικό χτύπημα του περασμένου Ιουνίου κατά των ιρανικών πυρηνικών εγκαταστάσεων. Την Πέμπτη ο Τραμπ επανήλθε, σε ομιλία του στο Συμβούλιο Ειρήνης, λέγοντας ότι οι Ιρανοί «πρέπει να κάνουν συμφωνία» εντός των επόμενων δέκα ημερών. «Αν δεν το κάνουν, θα συμβούν άσχημα πράγματα», προειδοποίησε.

Οι διαπραγματεύσεις αυτές –έμμεσες, με τη διαμεσολάβηση του Ομάν– συνεχίστηκαν την περασμένη εβδομάδα, με τη συμμετοχή του υπουργού Εξωτερικών του Ιράν Αμπάς Αραγκτσόι, του Στιβ Γουίτκοφ και του Τζάρεντ Κούσνερ. Ο Αραγκτσόι μίλησε για «καλή πρόοδο», αλλά δεν παρέσχε λεπτομέρειες, και έως την Παρασκευή δεν είχε οριστεί ημερομηνία για τον επόμενο γύρο συνομιλιών. Το Reuters επικαλέστηκε Αμερικανό αξιωματούχο σύμφωνα με τον οποίο η Τεχεράνη αναμένεται να καταθέσει προσεκώς γραπτή πρόταση για τη διευθέτηση του ζητήματος του πυρηνικού προγράμματός της.

Η Ουάσινγκτον απαιτεί η Τεχεράνη να δεσμευθεί για την αναστολή της διαδικασίας

εμπλουτισμού ουρανίου, που είναι απαραίτητη για την κατασκευή πυρηνικής βόμβας. Το Τελ Αβίβ, που αναμένεται να συμμετάσχει σε ενδεχόμενη στρατιωτική επίθεση κατά του Ιράν, επιθυμεί την καταστροφή του αποθέματος βαλλιστικών πυραύλων της ισλαμικής χώρας και των μέσων εκτόξευσής τους. Η κυβέρνηση Νετανιάχου βλέπει τη συγκυρία ως ιδανική για την ανατροπή του εχθρικού καθεστώτος των μουλάδων, που βρίσκεται ίσως στη στιγμή της μεγαλύτερης αδυναμίας του στα 47 χρόνια από την ίδρυσή του.

Παράλληλα με τις διαπραγματεύσεις, το θεοκρατικό καθεστώς ήταν δραστήριο επί του πεδίου την περασμένη εβδομάδα: τη Δευτέρα το Ναυτικό των Φρουρών της Επανάστασης έκανε γυμνάσια στα Στενά του Ορμούζ, από όπου διέρχεται καθημερινά περίπου το 20% του πετρελαίου που καταναλώνεται παγκοσμίως. Την Τρίτη έλαβαν χώρα κοινά γυμνάσια με πολεμικά πλοία από την Κίνα και τη Ρωσία, με την Τεχεράνη να προχωρεί στην εξαιρετικά συνυψιστή κίνηση προσωρινού κλεισίματος των Στενών. Νέα ρωσο-ιρανικά ναυτικά γυμνάσια διεξήχθησαν την Πέμπτη.

Σε συνέντευξή του στο σαουδαρβικό Al-Arabiya, που μεταδόθηκε την Τετάρτη, ο Ρώσος ΥΠΕΞ Σεργκέι Λαβρόφ προειδοποίησε τις ΗΠΑ κατά της ανάληψης στρατιωτικής δράσης, τονίζοντας τον κίνδυνο πυρηνικού ατυχήματος αλλά και τις αρνητικές συνέπειες που θα είχε ένας πόλεμος για την περιφερειακή ασφάλεια.

Οι δημοσκοπήσεις

Με τις Ηνωμένες Πολιτείες να εισέρχονται σταδιακά σε προσεκλογική περίοδο ενόψει των κρίσιμων ενδιάμεσων εκλογών του Νοεμβρίου, και με τη δημοτικότητα του Τραμπ σε ιστορικά

χαμηλά επίπεδα, η αρνητική στάση της αμερικανικής κοινής γνώμης απέναντι στο ενδεχόμενο ενός νέου πολέμου διαρκείας στη Μέση Ανατολή δεν μπορεί να αγνοηθεί από τον Λευκό Οίκο.

Σύμφωνα με δημοσκοπήσεις του Quinnipiac (δημοσιεύθηκε στις 14 Ιανουαρίου), το 70% των ψηφοφόρων τάσσεται κατά της στρατιωτικής εμπλοκής των ΗΠΑ, έναντι 18% που είναι υπέρ. Ακόμη και μεταξύ Ρεπουμπλικανών ψηφοφόρων, η μη εμπλοκή είναι η επιλογή της πλειοψηφίας (53%-35%).

Ελαφρώς διαφοροποιημένη είναι η εικόνα που προκύπτει από δημοσκόπηση της YouGov που δημοσιεύθηκε στις 21 Ιανουαρίου. Κι εδώ η πλειοψηφία (57%) είναι κατά ή έντονα κατά μιας εισβολής στο Ιράν, έναντι 21% που υποστηρίζουν την ιδέα· αλλά μεταξύ των Ρεπουμπλικανών ψηφοφόρων περισσότεροι τάσσονται υπέρ της εισβολής παρά κατά (45%-36%). Πάντως, 65% των ερωτηθέντων (και 41% των Ρεπουμπλικανών) θεωρούν ότι ο Τραμπ πρέπει να πάρει την έγκριση του Κογκρέσου πριν από την έναρξη επιχειρήσεων κατά του Ιράν, έναντι 16% (και 33% των Ρεπουμπλικανών) που απάντησαν ότι κάτι τέτοιο δεν είναι απαραίτητο.

Σχολιάζοντας στο X, ο Ιαν Μπρέμερ, πρόεδρος της εταιρείας πολιτικής συμβουλευτικής Eurasia Group, επισήμανε ότι «οι Αμερικανοί ψηφοφόροι δεν ψήφισαν υπέρ μιας μεγάλης κλίμακας στρατιωτικής εκστρατείας κατά του Ιράν». Η επίθεση στη Βενεζουέλα, ανέφερε ο καλά δικτυωμένος Μπρέμερ, «ήταν δημοφιλής γιατί δεν υπήρχαν αμερικανικές απώλειες και γιατί η επιχείρηση ολοκληρώθηκε σχεδόν πριν αρχίσει». Ο Τραμπ, κατέληξε, «θα πρέπει να το σκεφτεί καλά πριν δώσει τη διαταγή για το Ιράν».

Η κρίσιμη εισήγηση
«Φοβάμαι ότι η κρίσιμη εισήγηση θα είναι η τελευταία που θα ακούσει ο Τραμπ πριν πάρει την απόφασή του», λέει η Μάρα Ράντμαν, που έχει υπηρετήσει στον Λευκό Οίκο στο πεδίο της εθνικής ασφάλειας.

Ρίσκο κλιμάκωσης
«Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα για απώλειες των ΗΠΑ και ακούσιες συνέπειες ή ακούσια κλιμάκωση», προειδοποιεί ο Ερικ Εντελμαν, πρώην υφυπουργός Αμυνας επί Τζορτζ Μπους του νεότερου.

Το στίγμα του Στέμματος

Η σύλληψη του έκπτωτου πρίγκιπα έρχεται σε μια στιγμή τοξικής δυσπιστίας για τους θεσμούς στη Βρετανία

Τον ανταποκριτή μας στο ΛΟΝΔΙΝΟ
ΘΥΜΙΟΥ ΤΖΑΛΛΑ

Οι Βρετανοί θα θυμούνται για πολλά χρόνια το πρωινό της περασμένης Πέμπτης. Ο Κιρ Στάρμερ, βαλλόμενος έτσι κι αλλιώς πανταχόθεν, εξηγούσε στο τηλεοπτικό πρωινό μαγκαζίνο του BBC ότι κανείς, περιλαμβανομένου του πρώην πρίγκιπα Αντρίου, δεν μπορεί να είναι υπεράνω του νόμου. Λίγες στιγμές αργότερα, ενώ η Βρετανία έμπαινε στα λεωφορεία και στο μετρό, αστυνομικοί σε οχήματα χωρίς διακριτικά έφταναν στο Σάντρινγκχαμ, στο σπίτι όπου ο Αντρίου μένει αφότου εγκατέλειψε τη βασιλική κατοικία του στο Ουίνδσορ. Αμέσως μετά, στα κινητά των Βρετανών ο εθνικός ραδιοτηλεοπτικός φορέας πρόλαβε τα νέα πρώτος: Ο Αντρίου Μάουντμπατεν Ουίνδσορ συνελήφθη ως ύποπτος για παράβαση καθήκοντος. Η καταγγελία είναι ότι προώθησε εμπιστευτικά κυβερνητικά έγγραφα στον Τζέφρι Επσταϊν.

Παραμένει στη σειρά

Για να καταλάβει κανείς τον συμβολισμό της στιγμής, οι αστυνομικοί δεν συνέλαβαν απλώς έναν έκπτωτο πρώην πρίγκιπα, τον οποίο έτσι κι αλλιώς η κοινή γνώμη δεν έχει σε καμία υπόληψη, αλλά έναν άνθρωπο που παραμένει εν δυνάμει διάδοχος του βρετανικού θρόνου. Παρά την εκδίωξή του από τη βασιλική κατοικία του και τις πομπώδεις αφαιρέσεις τίτλων (πρίγκιπας, δούκας του Γιορκ, κόμης του Ινβερνές, βαρώνος του Κίλεϊλι και πάει λέγοντας), ο Αντρίου παραμένει ο όγδοος στη σειρά διάδοχος του θρόνου.

Οι άνθρωποι ρωτούσαν ο ένας τον άλλον «αν έμαθες τα νέα για τον Αντρίου», με το κλασικό σε αυτές τις περιπτώσεις ειρωνικό χαμόγελο αμνηχανίας. Είναι ένα οξύμωρο συναίσθημα: τίποτε δεν μπορεί να είναι σημαντικότερο από κάτι που συμβαίνει μια φορά κάθε πεντακόσια χρόνια στην ιστορία, αλλά και τίποτε λιγότερο ανάξιο λόγου από το να ασχολείται κάποιος στα σοβαρά με τη βασιλική οικογένεια. Είναι αυτή η παράδοξη συνθήκη που εξασφάλισε στον Αντρίου την ιδιότητα ασυλία που κατέχει όλα αυτά τα χρόνια. Ενα πρόσωπο στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας, αλλά χωρίς πραγματικό ρόλο στις ζωές των ανθρώπων.

Αυτή ακριβώς τη γραμμή κατήργησε, πιθανώς για πάντα, ο Πίτερ Μάντελσον, πρώην κορυφαίος υπουργός των Εργατικών, με τη δική του εμπλοκή στο σκάνδαλο του Επσταϊν. Και οι δύο σε στενή, διαρκή –σε βαθμό εμμονής– επαφή με τον Αμερικανό μεγιστάνα.

Αμφότεροι εμφανίζονται διά αλληλογραφίας να δίνουν απόρρητα εθνικά στοιχεία, ώστε να τον βοηθήσουν να πλουτίσει. Δεν μπορεί λοιπόν να ισχύουν δύο μέτρα και δύο σταθμά. Πράγματι, κανείς δεν

είναι υπεράνω του νόμου, όπως είπε ο Στάρμερ.

Αξίωση λογοδοσίας

Το ρολόι για τον Αντρίου είχε αρχίσει ήδη να χτυπάει αντίστροφα τις τελευταίες ημέρες. Μία ακριβώς εβδομάδα πριν από τη σύλληψή του, η Σάρα Οουεν, πρόεδρος της κοινοβουλευτικής επιτροπής ισότητας, είχε αναρωτηθεί στη Βουλή αν έχει έρθει η ώρα «πέρα από τον Πίτερ Μάντελσον, να κληθεί και ο Αντρίου να λογοδοτήσει τόσο ενώπιον της αστυνομίας όσο και ενώπιον του Κοινοβουλίου». Δεν είναι τυχαίο ότι το μεγαλύτερο πολιτικό θύμα αυτής της υπόθεσης, ο Γκόρντον Μπράουν (πρωθυπουργός όταν ο Μάντελσον διοχέτευε τις πληροφορίες στον Επσταϊν) έχει πάρει πατριωτικά την υπόθεση και ουσιαστικά ενεργεί ως ερευνητικός δημοσιογράφος. Ο πρώην πρωθυπουργός έχει αποστείλει ένα πεντασέλιδο

έγγραφο σε αρκετές αστυνομικές δυνάμεις ανά τη βρετανική επικράτεια σχετικά με τα αρχεία πτήσεων στο Στάνστοντ και σε άλλα αεροδρόμια. Το έγγραφο αναφέρει ότι το ιδιωτικό αεροσκάφος του Επσταϊν πραγματοποίησε 90 πτήσεις προς ή από βρετανικά αεροδρόμια, διακινώντας γυναίκες από τη Ρωσία, τη Λιθουανία και τη Λετονία.

Ίσως πιο ιστορική από τη σύλληψη ενός μέλους της βασιλικής οικογένειας είναι η πρωτοφανής απαίτηση του πολιτικού κόσμου προς το παλάτι να ανοίξει τα πρόσφατα αρχεία του. Γιατί η αστυνομία δεν θα ερευνήσει απλώς τον «ιδιώτη» Αντρίου, αλλά τα έργα και τις ημέρες του ως εξεχόντος μέλους της βασιλικής οικογένειας. Γι' αυτό και στη δήλωσή του ο βασιλιάς Κάρολος υποσχέθηκε στις Αρχές ότι «θα έχουν την πλήρη και αμέριστη συνεργασία μας» στις έρευνές τους.

Κάπου εδώ, λοιπόν, μπαί-

νει και επισήμως μία τελεία στον χαλαρό τρόπο, σε βαθμό ασυναρτησίας πολλές φορές, με τον οποίο αντιμετώπισε η υπόλοιπη βασιλική οικογένεια τον Αντρίου: ως έναν άνθρωπο από τον οποίο θα μπορούσαν να απαλλαγούν διά του εξοστρακισμού, μια μαύρη σελίδα που θα γύριζαν για να πάνε παρακάτω. Αντιθέτως, φαίνεται σαν μια καινούργια, πρωτόγνωρη κρίση να έχει μόλις ξεκινήσει.

Στη συνειδηση της κοινής γνώμης το παλάτι εκ των πραγμάτων εμπλέκεται στην ιστορία. Δεν είναι μόνον ότι οι Βρετανοί βλέπουν πια τους αστυνομικούς να μπαίνουν στο Royal Lodge, μια βασιλική κατοικία, εκεί όπου ο Αντρίου έμενε μέχρι πριν από δύο εβδομάδες, για να μαζέψουν ενοχοποιητικά στοιχεία. Ούτε βέβαια ο πρώην πρίγκιπας υπήρξε ποτέ μόνος. Πήγαινε κουστώδια παντού, με υψηλόβαθμα στελέχη του παλατιού να τον συνοδεύ-

ουν στα ατελείωτα ταξίδια του, με αξιωματικούς προστασίας σε πτήσεις μπίζνες κλάς και διαμονή σε πολυτελή ξενοδοχεία. Ο σεξισμός δεν υπήρξε απλώς το κομμάτι ενός άτακτου μέλους της βασιλικής οικογένειας. Τον περιστοίχιζαν άνθρωποι με υψηλούς ρόλους, όπως ο βοηθός του Ντέιβιντ Στερν, που είχε επίσης αλληλογραφία με τον Επσταϊν και ο οποίος αναφερόταν στις γυναίκες-θύματα με βάρβαρους όρους.

Κλωνισμός

Κάθε μεγάλη κρίση στην οποία εμπλέκεται το παλάτι πάντα πυροδοτεί το ίδιο, μονότονο ερώτημα: Μήπως ήρθε το τέλος της μοναρχίας; Κανένα ερώτημα, όμως, δεν υπήρξε τόσο σοβαρό, όσο αυτό που θέτει ο Αντρίου προς την οικογένειά του. Είναι πολύ μεγαλύτερο το διακύβευμα από το πώς και αν θα θρηνήσει το παλάτι την Νταϊάνα. Πηγαίνει πολύ πιο πέρα από τον χειρισμό του Καρόλου για ένα οικογενειακό ζήτημα, όπως η αποξένωση με τον γιο του Χάρι και τη σύζυγό του Μέγκαν. Εδώ δεν κρίνεται απλώς ο τρόπος με τον οποίο ο Κάρολος θα χειριστεί μια κρίση. Εδώ, οκτώ διαφορετικές αστυνομικές αρχές στη Βρετανία διερευνούν καταγγελίες ότι ο αδελφός του χρησιμοποιούσε τα αεροδρόμια της χώρας για τράφικινγκ και διοχέτευε συστηματικά εθνικά μυστικά προς ιδίον όφελος. Οι δύο κατηγορίες για το σεξουαλικό και οικονομικό σκάνδαλο δεν είναι διακριτές, είναι δύσκολο να καταλάβεις για ποια υπόθεση ακριβώς εγκαλείται ο Αντρίου κάθε φορά.

Όπως επίσης είναι δύσκολο να ξεχωρίσεις τα όρια ανάμεσα στον πολιτικό κόσμο που εμπλέκεται στο σκάνδαλο και στο παλάτι. Είναι και αυτή μία ακόμη πρωτόγνωρη πολιτική συνθήκη. Για πρώτη φορά, ένα μέλος της βασιλικής οικογένειας μπαίνει στο ίδιο κάδρο με το πολιτικό κατεστημένο. Η ιερή γραμμή ανάμεσα στην τρέχουσα πολιτική ζωή και στο παλάτι έχει γίνει πια δυσδιάκριτη. Μέχρι τώρα τα βασιλικά σκάνδαλα ήταν αποκλειστικά βασιλικά. Είχαν μια σχεδόν παραμυθένια και αυτομάτως αθωωτική διάσταση: σαν οι βασιλείς να δρούσαν σε έναν ξεχωριστό σύμπαν, μακριά από τα εγκόσμια.

Ξαφνικά, ο Αντρίου μέσα από τη βασιλική κατοικία του Ουίνδσορ εμφανίζεται να κάνει μπιζνες μαζί με τους πολιτικούς και από κοινού να εξαπατούν τον κόσμο για τον προσωπικό πλουτισμό τους. Μάντελσον και Αντρίου είναι στα μάτια της κοινής γνώμης οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Μέχρι σήμερα, ο μονάρχης έπρεπε να υπερασπιστεί αποκλειστικά τη μοναρχία, τώρα ο Κάρολος θα πρέπει να αγωνιστεί για να διαχωρίσει τη θέση του όχι από τον αδελφό του, αλλά από την κρίση εμπιστοσύνης του κόσμου προς το πολιτικό κατεστημένο του Γουέστμινστερ. Είναι ένα σημείο στο οποίο δεν έχει βρεθεί ποτέ ξανά Βρετανός μονάρχης.

Οι δημοσκοπήσεις για το παλάτι

Αναλυτές εκτιμούν ότι η στήριξη της βρετανικής κοινής γνώμης προς τη μοναρχία δεν θα επηρεαστεί σημαντικά. Παλαιότερες δημοσκοπήσεις έχουν δείξει ότι το κοινό διαχωρίζει τη γνώμη του για ένα πρόσωπο από τον θεσμό. Ωστόσο, νέες σφυγμομετρήσεις καταγράφουν ήδη πιθανή επίδραση του σκανδάλου Επσταϊν: το ποσοστό όσων θεωρούν ότι η κατάρρευση της μοναρχίας θα ήταν χειρότερη για τη χώρα έπεσε από 47% σε 37%. Η αποδοχή του βασιλιά Καρόλου μειώθηκε από 54% σε 46%.

Ο Αντρίου Μάουντμπατεν Ουίνδσορ αναχωρεί από το αστυνομικό τμήμα του Αϊλσαμ στη Βρετανία, την Πέμπτη. Νωρίτερα είχε συλληφθεί ως ύποπτος για κατάχρηση δημόσιου αξιώματος –την περίοδο που κατείχε τον τίτλο του πρίγκιπα–, ύστερα από καταγγελία ότι προωθούσε εμπιστευτικά κυβερνητικά έγγραφα στον καταδικασμένο για σεξουαλικά εγκλήματα Τζέφρι Επσταϊν.

Αστυνομικός φρουρεί την είσοδο του Wood Farm, στο βασιλικό κτήμα Σάντρινγκχαμ, μετά τη σύλληψη του Αντρίου.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-0,90%

Χ.Α.
0,08%

Dow Jones
-0,09%

Nasdaq
1,21%

Nikkei
-0,20%

Dax
0,77%

FTSE 100
2,16%

Πετρέλαιο
6,62%

€/ \$
-0,95%

ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

Γιώργος Παντελίδης

Ο πρόεδρος της ΟΕΒ, μιλά στην «Κ» για το συνέδριο που διοργανώνει η ομοσπονδία για την υγεία. **Σελ. 4**

Γιώργος Δριτσάνος

Ο Vice President Secure Power & Data Centers για την Κεντροανατολική Ευρώπη της Schneider Electric, μιλά για τη νέα εποχή των data centers. **Σελ. 5**

Μάστιγα το παράνομο κύκλωμα προσλήψεων στην Κύπρο

Διπλάσιοι οι παράνομοι ατζέντηδες – Το δίκτυο που θρέφει μια βιομηχανία εκμετάλλευσης

Ένα καλά οργανωμένο αλλά αθέατο δίκτυο παράνομων ατζέντηδων έχει εδραιωθεί στην Κύπρο, τροφοδοτώντας εργοδότες με φθηνό αλλοδαπό προσωπικό και παρακάμπτοντας πλήρως τις νόμιμες διαδικασίες πρόσληψης.

Οι παράνομοι ατζέντηδες, που υπολογίζονται ως διπλάσιοι από τους αδειούχους, δημιουργούν συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού και αφήνουν χιλιάδες εργαζόμενους εκτεθειμένους σε εκμετάλλευση και κακομετα-

χείριση. Η απουσία ουσιαστικού κρατικού ελέγχου επιτρέπει στο φαινόμενο να διευρύνεται, επηρεάζοντας αρνητικά κρίσιμους τομείς όπως ο τουρισμός και οδηγώντας σε υποβάθμιση της ποιότητας υπηρεσιών και

αύξηση εργατικών ατυχημάτων. Στο επίκεντρο του προβλήματος βρίσκεται η ξενοδοχειακή βιομηχανία, όπου εντοπίζονται οι περισσότερες παρατυπίες. Το υπουργείο Εργασίας και το υπουργείο Μετανάστευσης άνοι-

ξαν την πόρτα σε όλους αυτούς τους παράνομους ατζέντηδες, αναφέρουν εμπλεκόμενοι του κλάδου. Το κράτος γνωρίζει αλλά δεν παρεμβαίνει, προσθέτουν οι ίδιοι κύκλοι, εκφράζοντας έντονο προβληματισμό. **Σελ. 3**

Κολοσσός ηλεκτρονικού εμπορίου η Amazon

Εκθρόνισε και επίσημα τη Walmart, η Amazon για να γίνει η μεγαλύτερη σε τζίρο εταιρεία στον κόσμο. Πρόκειται για ένα σημαντικό ορόσημο στην ιστορία της εταιρείας ηλεκτρονικού εμπορίου και cloud. Η Amazon είναι η μεγαλύτερη εταιρεία ηλεκτρονικού εμπορίου στον κόσμο, με την ιστοσελίδα και την εφαρμογή της για κινητά να καταγράφουν 2,7 δισ. επισκέψεις κάθε μήνα. **Σελ. 11**

MINI MARKET

Συνοικιακά καταστήματα σε υπαρξιακή κρίση

Εξαφανίζονται σταδιακά τα μίνι μάρκετ καθώς οι μεγάλες αλυσίδες υπεραγορών κερδίζουν την απόλυτη κυριαρχία. Η «μάχη» μεταξύ των αλυσίδων λιανικής και των μίνι μάρκετ δεν είναι ισοτιμη, τονίζουν πηγές του κλάδου. Οξυγόνο περιορισμένης διάρκειας θεωρείται η ένταξη κάτω από την ομπρέλα των υπεραγορών MAS. **Σελ. 3**

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Το Πεκίνο επιδιώκει την κυριαρχία

Την ώρα που η Ουάσινγκτον οχυρώνεται πίσω από νέα τείχη δασμών, η Κίνα επιχειρεί μια καλά σχεδιασμένη οικονομική αντεπίθεση που στοχεύει πολύ μακρύτερα από τη θητεία του Τραμπ. **Σελ. 10**

REAL ESTATE

Ιδίας αξίας ακίνητα ψάχνουν Έλληνες και ξένοι

Μικραίνει η ψαλίδα ανάμεσα σε ξένους και Έλληνες όσον αφορά την αξία των ακινήτων που ενδιαφέρονται να αγοράσουν, αλλά και το ύψος των ενοικίων που προτίθενται να καταβάλουν. Στην Αττική το 2025 ο μέσος προϋπολογισμός των ξένων, με βάση τις αναζητήσεις, ήταν 244.000 ευρώ και των Ελλήνων 226.000 ευρώ. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,11%	-0,33%
Γερμανία	2,74%	-0,04%
Γαλλία	3,30%	-0,04%
Ιταλία	3,35%	-0,03%
Ισπανία	3,16%	0,01%
Ιρλανδία	3,00%	0,14%
Ελλάδα	3,34%	-0,04%
Ην. Βασίλειο	4,54%	0,00%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Σταθερή
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΝΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Το ιταλικό πείραμα για φθινό ρεύμα

Στις αρχές της περασμένης εβδομάδας, ο Γερμανός καγκελάριος Μερτς άνοιξε τη μεγάλη συζήτηση στην Ευρώπη για τον περιορισμό, την αλλαγή ή την κατάργηση του συστήματος των δικαιωμάτων ρύπων, που επιβαρύνει υπέρμετρα την ευρωπαϊκή βιομηχανία.

Είναι μία από τις πολιτικές που είχαν αποφασιστεί στις «ρομαντικές» εποχές πριν από την ενεργειακή κρίση. Ένας μηχανισμός που τιμωρεί τις ρυπογόνες τεχνολογίες, υποχρεώνοντας τις βιομηχανίες να πληρώνουν πρόστιμα, τα οποία με τη σειρά τους τα μετακυλίζουν στην τελική τιμή των προϊόντων ενισχύοντας τον πληθωρισμό. Τα συγκεκριμένα έσοδα, από τους ρύπους, κατα-

λήγουν όπως και στην Ελλάδα σε κάποια «πράσινα ταμεία» που έχουν δημιουργηθεί χρηματοδοτώντας διάφορα προγράμματα, αφού ωστόσο έχουν επιβαρύνει την οικονομία. Αυτό το γαϊτανάκι στην Ευρώπη πλέον το ξανασκέφτονται.

Η κυβέρνηση της Τζόρτζια Μελόνι, στην Ιταλία, πάνοντας το κλίμα, έσπευσε πρώτη να το δοκιμάσει στη βιομηχανία ηλεκτροπαραγωγής. Την Τετάρτη, ανακοίνωσε μια σαρωτική αναμόρφωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Εκτοτε όλη η Ευρώπη παρακολουθεί το «ιταλικό πείραμα», γιατί αν τα καταφέρει χωρίς μεγάλες επιπτώσεις στις εταιρείες ενέργειας, τότε το κόστος του ηλεκτρικού

θα υποχωρήσει σημαντικά για επιχειρήσεις και καταναλωτές. Η κεντρική ιδέα είναι να μην περνάει το κόστος των δικαιω-

Η κεντρική ιδέα είναι να μην περνάει το κόστος των δικαιωμάτων διοξειδίου του άνθρακα στους λογαριασμούς.

μάτων διοξειδίου του άνθρακα στους λογαριασμούς του ρεύματος. Σήμερα παντού στην Ευρώπη οι τιμές του ρεύματος προκύπτουν από την ακριβό-

τερη τεχνολογία, η οποία συνήθως είναι η παραγωγή ρεύματος από φυσικό αέριο. Το πρόβλημα είναι ότι οι μονάδες φυσικού αερίου πληρώνουν δικαιώματα εκπομπών ρύπων. Αυτό το κόστος περνάει στην τιμή. Και επειδή στην Ιταλία, όπως και στην Ελλάδα, οι μονάδες φυσικού αερίου καθορίζουν την τιμή που πληρώνουν όλοι οι καταναλωτές, ακόμη και αν η ηλεκτροπαραγωγή προέρχεται από ΑΠΕ, οι τιμές είναι υψηλές.

Το ιταλικό κράτος λέει τώρα «θα αποζημιώω εγώ τις μονάδες φυσικού αερίου για το κόστος των δικαιωμάτων άνθρακα, από τα έσοδα που έχω από τον μηχανισμό που ήδη εφαρμόζεται για το σύνολο της βιομηχανίας». Καλού-κακού, ώστε

να έχει πόρους, αύξησε κατά δύο μονάδες και τη φορολογική επιβάρυνση των ενεργειακών εταιρειών. Με αυτό τον τρόπο, υπολογίζεται ότι θα πέσουν οι τιμές στη χονδρική και, αντίστοιχα, οι λογαριασμοί του ρεύματος θα μειωθούν.

Πολλοί αναρωτιούνται αν το συγκεκριμένο μέτρο είναι αρκετό για να ξεφύγει η Ευρώπη από την τρέλα των υψηλών τιμών ενέργειας. Ή άλλες αιτίες, όπως το διασυνοριακό εμπόριο, αν θα συνεχίσουν να αυξάνουν τις τιμές. Στο κλίμα των ημερών, ελάχιστοι σκέφτηκαν μήπως πρόκειται για κίνητρο που αποδυναμώνει την απανθρακοποίηση, αλλά αυτό, εδώ και καιρό, δείχνει να φεύγει από τη συζήτηση.

pwc

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Περισσότερο εύθραυστη από ποτέ

Υπάρχουν ανοικτά εργασιακά ζητήματα που απασχολούν τους συνδικαλιστές και βραίνουν την κυβέρνηση. Η κατάσταση είναι τόσο πιεστική που αν και ο Πρόεδρος αναγκάστηκε να αντικαταστήσει τον στενό του συνεργάτη και πρώην υπουργό Εργασίας, είναι στη θέση που χρειάζεται η δική του εμπλοκή για να διασχεδαστούν οι εντυπώσεις. Σύμφωνα με την ενημέρωση, οι συνδικαλιστές θέτουν στο τραπέζι τη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση, την επέκταση των συλλογικών συμβάσεων και τον έλεγχο των ξένων εργατών σε συγκεκριμένους κλάδους. Ζητήματα, στα οποία όμως χωρίζει μεγάλη απόσταση τους εργοδότες από τους συνδικαλιστές. Και στο βάθος η εργατική ειρήνη, που φαντάζει περισσότερο εύθραυστη από ποτέ.

Τα blackouts βρίσκονται προ των πυλών

Με αφορμή την πιθανή είσοδο της ΑΤΗΚ στην αγορά ενέργειας, η ηγεσία της ΑΗΚ έχοντας στις αποσκευές της μια σειρά από προβλήματα που ταλανίζουν τον οργανισμό προσήλθε στο υπουργείο Οικονομικών. Σύμφωνα με τους επικεφαλής, τα προβλήματα στοιβάσσονται για δεκαετίες χωρίς καμιά ουσιαστική παρέμβαση από το κράτος-ιδιοκτήτη. Και kāπως έτσι μπαίνει ξανά στο κάδρο ο Πρόεδρος, που όπως αντιλαμβάνεστε ζούμε σε μια χώρα όπου οι πραγματικές εξουσίες βρίσκονται στα χέρια του Προέδρου. Οι συντεχνίες της ΑΗΚ που παραδοσιακά φημίζονται για τον ακτιβισμό τους, ερμηνεύουν το νομοσχέδιο εμπλοκής της ΑΤΗΚ στην ενέργεια ως τη σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι. Για τις συντεχνίες, μια τέτοια εξέλιξη θα οδηγήσει σε αύξηση των τιμών που ασφα- λώς δεν είναι το ζητούμενο. Συνεπώς, προτείνουν να αποσυρθεί το νομοσχέ- διο και να ενισχυθεί η ΑΗΚ για μεγαλύ- τερη εμπλοκή στις ΑΠΕ για αποφυγή των blackouts, που όπως ενημέρωσαν βρίσκο- νται προ των πυλών.

Η ΑΗΚ ζήτησε προϋπολογισμό για πετρελακιοκίνητες μηχανές στη Δεκέλεια και οι βουλευτές διερωτήθηκαν για τη χρησιμότητα, αφού βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία έλευσης Φ.Α. Και kāπως έτσι ξετυλίχτηκε το κουβάρι του ενεργειακού μας αναλφαβητισμού.

Ευρωπαϊκή πρωτιά εν μέσω πιστωτικής επέκτασης

Το κυπριακό τραπεζικό σύστημα στις 31 Δεκεμβρίου 2025 είχε, σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα, δείκτη μη εξυπηρετού- μενων χορηγήσεων ύψους 1,6%. Αυτός ο δείκτης, όπως σωστά ειπώθηκε, κινείται χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο που ήταν 1,8% τον Σεπτέμβριο του 2025. Στην Κύπρο, τα χρόνια πριν το 2013 οι μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις υπήρξαν ο κανόνας του τραπεζικού συστήματος με αποτέλεσμα πολλές τράπεζες να οδηγη- θούν σε εκκαθάριση και το υγιές κομμά- τι να απορροφάται από άλλα σκήματα. Το εντυπωσιακό είναι που η ευρωπαϊκή πρω- τιά έρχεται σε περίοδο ραγδαίας πιστω- τικής επέκτασης και όμως οι μη εξυπνη- ρετούμενες χορηγήσεις παραμένουν στα

χαμηλά. Προφανώς οι τράπεζες, έχοντας καεί στον χυλό, φυσάνε και το γισούρτι, αξιοποιώντας κατάλληλα το πλαίσιο αναδι- αρθρωσεων για όποιο δάνειο πρόκειται να παρουσιάσει προβλήματα. Υπολογίζεται ότι οι αναδιαρθρώσεις στην Κύπρο προσεγγί- ζουν το €1 δισ. ετησίως.

Ιστορική διανομή

Για νέα εποχή στο τραπεζικό σύστημα μπορούμε να κάνουμε λόγο μετά το ιστο- ρικό μέρισμα που ανακοίνωσε η Τράπεζα Κύπρου ύψους €305 εκατ. από τα κέρδη του 2025 (ποσοστό 70%). Να υπενθυ- μίσουμε ότι η μερισματική πολιτική της Τράπεζας Κύπρου είχε ανασταλεί την πε- ρίοδο μεταξύ 2011 και 2022. Η πληρωμή τελικού μερίσματος ύψους €0,50 ανά με-

τοχή είναι η ψηλότερη που έχει διενεργη- θεί, με προηγούμενη καλύτερη επίδοση τα €0,48 ανά μετοχή που πληρώθηκαν τον Ιούνιο του 2025 και αφορούσαν στα κέρδη του 2024. Ιστορικά, η Τράπεζα Κύ- πρου διατηρούσε σταθερή μερισματική πολιτική που όμως δεν αφορούσε σε με- γάλες πληρωμές, με εξαίρεση το 2009 όταν διανεμήθηκαν €0,27 ανά μετοχή από τα κέρδη του 2008.

Ισόβια λειψό

Την πρώτη Ιουνίου του 2019 λειτούργησε η πρώτη φάση του ΓΕΣΥ και συμπληρώθη- κε ένα χρόνο μετά με τη δεύτερη και τε- λευταία φάση. Έκτοτε απαιτήθηκαν 5 χρό- νια για να διαπιστωθεί ότι μια σημαντική υποδομή που αφορά στα Τμήματα Επειγό-

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Διαρθρωτική Ανεργία
Η διαρθρωτική ανεργία αναφέρεται στο είδος ανεργίας το οποίο οφεί- λεται στην αναντιστοι- χία μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασι- ας που προκύπτει από τεχνολογικές μεταβολές, καθώς και άλλους παράγοντες του εξωτερικού περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα να αυ- ξάνεται η ζήτηση εργασίας για συγκεκρι- κριμένους τομείς και ειδικότητες και να μειώνεται η ζήτηση εργασίας σε άλλους τομείς και ειδικότητες. Η αδυ- ναμία απορρόφησης του εργατικού δυναμικού λόγω της πιο πάνω δυσανα- λογίας μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας οδηγεί στη δημιουργία διαρ- θρωτικής ανεργίας.
Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

ντων Περιστατικών υπολειπουργεί. Η Ελε- γκτική Υπηρεσία, πραγματοποιώντας αιγι- διαστικό έλεγχο, κατέγραψε αυτό που γνώριζαν όλοι: ο μέσος χρόνος αναμονής ξεπερνά τις 5 ώρες, ενώ σε ορισμένες πε- ριπτώσεις αγγίζει τις 11 ώρες. Με αυτά τα δεδομένα, πάντως, Τμήμα Επειγόντων Πε- ριστατικών δεν το λες. Περαιτέρω, εντοπί- στηκε πως όλες σχεδόν οι εισαγωγές δεν έγιναν με υπογραφή ειδικού γιατρού, αλλά ειδικευόμενου. Αυτά όμως είναι σοβαρά ζητήματα, επηρεάζουν τη ζωή των ασθε- νών και δεν μπορεί να θεωρούνται ασήμα- ντα. Ο ΟΚΥνηΥ αρκέστηκε στο ότι αναγνω- ρίζει τα προβλήματα και πως θα βελτιώσει τις διαδικασίες αμέσως μετά τον έλεγχο. Και τίθεται το ερώτημα: είχε ο ΟΚΥνηΥ ανά- γκη τον έλεγχο για να εντοπίσει τα προ- βλήματα; Και αν μπορεί να τα επιλύσει, γιατί δεν το έκανε τόσο καιρό; Προφανώς και η απάντηση είναι ότι δεν μπορεί, όπως δεν μπορεί να αυτονομήσει τα δημόσια νοσηλευτήρια όσα χρόνια και αν περάσουν, καταδικάζοντας το ΓΕΣΥ να λειτουργεί ισό- βια λειψό.

«Κλειδί» για την υγεία του παιδιού ο πατέρας

Της **ΕΛΕΝ ΜΠΑΡΙ**

Για μεγάλο μέρος του 20ού αιώνα και μεταγενέστερα, οι κοινωνικοί επιστήμονες απέδιδαν μια σειρά χρόνιων προβλημάτων ψυχικής υγείας στη δυσλειτουργική σχέ- ση μεταξύ βρεφών και μητέρων, οι οποίες συχνά χαρακτηρίζο- νταν αυταρκικές, απορριπτικές, δεσποτικές ή αμφιθυμικές.

Μια ομάδα ερευνητών ωστόσο από το Πανεπιστήμιο της Πεν- σιλβάνια διαπίστωσε ότι, σε ορι- σμένες περιπτώσεις, η συμπε- ριφορά του πατέρα στα πρώτα στάδια της ζωής των παιδιών εν- δέχεται να έχει μεγαλύτερο αντί- κτυπο στην υγεία τους.

Σε μελέτη που δημοσιεύθηκε πρόσφατα στο περιοδικό Health Psychology, οι επιστήμονες πα- ρατήρησαν τις τριμερείς αλλη- λεπιδράσεις μεταξύ βρεφών 10 μηνών και των γονέων τους και στη συνέχεια επανεξέτασαν τις ίδιες οικογένειες όταν τα παιδιά ήταν 2 και 7 ετών.

Διαπίστωσαν ότι οι πατέρες που δεν έδειχναν αρκετή προ- σοχή στα μωρά τους όταν αυτά ήταν 10 μηνών, μάλλον δυσκο- λεύονταν στη συν-γονεϊκότητα, και είτε αποσύρονταν είτε προ- σπαθούσαν να κερδίσουν την προσοχή του παιδιού ανταγωνι- στικά. Στην ηλικία των 7 ετών, τα παιδιά αυτών των πατέρων ήταν πιο πιθανό να εμφανίσουν δείκτες επιβαρυνμένης καρδιαγ- γειακής ή μεταβολικής υγείας, όπως φλεγμονή και υψηλά επίπε- δα σακχάρου στο αίμα. Η συμπε- ριφορά των μητέρων δεν φάνη- κε να έχει αντίστοιχη επίδραση, λέει ο Αλπ Αϊτουγλού, μεταδιδα- κτορικός ερευνητής στο Κολέγιο Υγείας και Ανθρώπινες Ανάπτυ- ξης του Πανεπιστημίου της πολι- τείας της Πενσιλβάνια, και εκ των συγγραφέων της μελέτης.

Οικογένεια και ανάπτυξη

«Φυσικά, περιμέναμε ότι η οι- κογενειακή δυναμική, όλη η οι- κογένεια, πατέρες και μητέρες,

θα επηρέαζαν την ανάπτυξη του παιδιού. Αλλά σε αυτή την περι- πτωση, η επίδραση προερχόταν μόνο από τους πατέρες», λέει ο Αϊτουγλού. Όταν η συμπεριφορά του πατέρα στις τριμερείς αλλη- λεπιδράσεις είναι αρνητική, λέ- ει, «τότε αρχίζουμε να βλέπου- με πώς αυτή η αρνητικότητα διαχέεται στην οικογένεια και τελικά επηρεάζει την υγεία του παιδιού».

Υπάρχουν πολλές έρευνες που δείχνουν ότι τα παιδιά που μεγα- λώνουν σε οικογένειες με υψηλά επίπεδα στρες διατρέχουν αυξη-

Ερευνα δείχνει πώς η σχέση που διαμορ- φώνει με το νήπιο επη- ρεάζει τη μετέπειτα φυσική και ψυχική του κατάσταση.

μένο κίνδυνο εμφάνισης προ- βλημάτων υγείας, όπως παχυ- σαρκία, διαβήτη και ακόμη και πρόωρη θνησιμότητα, αργότε- ρα στη ζωή τους. Οι ερευνητές μπορούν να εκτιμήσουν τα επί- πεδα στρες μετρώντας δείκτες φλεγμονής, οι οποίοι ενεργοποι- ούν το ανοσοποιητικό σύστημα όταν το άτομο βιώνει αντιξοό- τητες ή κατάθλιψη, καθώς και τα επίπεδα γλυκόζης στο αίμα, δεδομένου ότι ο ανθρώπινος ορ- γανισμός έχει εξελιχθεί ώστε να κινητοποιεί ενέργεια σε συνθή- κες κινδύνου. Οι προηγούμενες έρευνες ωστόσο είχαν την τάση να εστιάζουν στον τρόπο ανα- τροφής ενός μόνο γονέα, συνή- θως της μητέρας. Για να κατα- νοήσουν καλύτερα τη δυναμική ολόκληρης της οικογένειας, οι ερευνητές του Πανεπιστημίου της πολιτείας της Πενσιλβάνια ανέλυσαν 18λεπτες βιντεοσκο- πημένες αλληλεπιδράσεις μητέ- ρων, πατέρων και παιδιών κατά

Η θετική συμμετοχή των μπαμπάδων κατά τη βρεφική και νηπιακή ηλικία συμβάλλει στη βελτίωση της υγείας ολόκληρης της οικογένειας. Τα παι- διά που μεγαλώνουν σε οικογένειες με υψηλά επίπεδα στρες διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης προβλημάτων υγείας, όπως παχυσαρκία, διαβήτης, ακόμη και πρόωρη θνησιμότητα, αργότερα στη ζωή τους.

τη διάρκεια παιχνιδιού, σε δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές, αποδίδοντας βαθμολογίες στην ευαισθησία και τη θετική συναι- σθηματική ανταπόκριση των γο- νέων, καθώς και σε στοιχεία της συν-γονεϊκότητας, όπως η από- σπωση και η ανταγωνιστικότητα.

Αυτές οι συμπεριφορές εμφα- νίζονταν ορισμένες φορές όταν ο πατέρας προσπαθούσε να στρέ- ψει την προσοχή του παιδιού μακριά από τη μητέρα, εξηγεί ο

Αϊτουγλού. «Μπορεί να μην κερ- δίσει την προσοχή του παιδιού, και αυτό να τον οδηγήσει σε από- σπωση», λέει. «Συχνά οι άνδρες, σε σύγκριση με τις γυναίκες, απο- σπώνται πιο εύκολα όταν αισθα- νονται ότι δεν τα καταφέρνουν». Όταν τα παιδιά έφτασαν στην ηλικία των 7 ετών, οι ερευνητές έλαβαν δείγματα αίματος από το δάχτυλό τους για να μετρήσουν τέσσερις δείκτες φλεγμονής και μεταβολικής λειτουργίας. Τα δε-

δομένα ανέδειξαν δύο μικρές έως μέτριες συσχετίσεις: οι πατέρες που αλληλεπιδρούσαν με μεγα- λύτερη ευαισθησία με τα μωρά τους ήταν καλύτεροι στη συν-γο- νεϊκότητα, και τα παιδιά γονέων που συνεργάζονταν πιο αρμονι- κά εμφάνιζαν χαμηλότερα επί- πεδα C-αντιδρώσας πρωτεΐνης (CRP) και γλυκοζυλιωμένων αι- μοσφαιρίνης (HbA1c).

Οι συγκεκριμένοι δείκτες συν- δέονται με τη μακροπρόθεσμη υγεία, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα παιδιά ενδέχεται να δια- τρέχουν αυξημένο κίνδυνο εμφά- νισης χρόνιων νοσημάτων στη μέση ηλικία ή αργότερα.

«Αυτό δεν σημαίνει ότι μόνο οι πατέρες έχουν σημασία και όχι οι μητέρες», λέει η Χάνα Μ. Σ. Σράιερ, αναπληρώτρια καθηγή- τρια βιοσυμπεριφορικής υγείας στο Πανεπιστήμιο της πολιτείας της Πενσιλβάνια και συν-συγ- γραφέας της μελέτης. Αντίθε- τα, όπως αναφέρει, τα ευρήμα- τα υποδηλώνουν ότι η θετική συμμετοχή του πατέρα κατά τη βρεφική και νηπιακή ηλικία συμ- βάλλει στη βελτίωση της υγείας ολόκληρης της οικογένειας.

Για να ερμηνεύσουν τα απο- τελέσματα, οι συγγραφείς διατύ- πωσαν την «υπόθεση της πατρι- κής ευαλωτότητας», σύμφωνα με την οποία οι πατέρες αντιδρούν ιδιαίτερα συναισθηματικά στις εντάσεις μεταξύ των γονέων, και ενδέχεται να συμπεριφερθούν με τρόπους που επηρεάζουν αρνη- τικά ολόκληρη την οικογένεια. Ο ρόλος του πατέρα, έγραψαν, «ενδέχεται έτσι να τον τοποθε- τεί σε μια μοναδική θέση ως δι- αυλο σχεσιακού στρες, διαμορ- φώνοντας τελικά την υγεία του παιδιού».

Μια άλλη πιθανή εξήγηση εί- ναι ότι τα παιδιά περνούσαν πε- ρισσότερο χρόνο μόνο με τις μη- τέρες τους και, επομένως, ήταν πιο ευαίσθητα στη συμπεριφορά των πατέρων τους όταν βρίσκο- νταν όλοι μαζί. «Είναι μια χαμέ- νη ευκαιρία για τον γονέα που

αναγκάζεται να βγει να δουλέ- ψει», αναφέρει.

Επίκεντρο η μητέρα

Ο Γκρεγκ Μίλερ, καθηγητής Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο Νορθουέστερν, ο οποίος μελε- τά πώς το στρες επηρεάζει την υγεία, σημειώνει ότι οι προηγού- μενες έρευνες «σπάνια εξέταζαν τους πατέρες», επειδή ζητούν μό- νο από ένα γονέα, συνήθως τη μητέρα, να συνοδεύει το παιδί στις αξιολογήσεις. Αυτό, επιση- μαίνει ο Μίλερ, ο οποίος δεν συμ- μετείχε στη μελέτη, αντανακλά μια μακροχρόνια παραδοχή στη βιοεριοαμερικανική ψυχολογία ότι «οι μητέρες είναι σημαντι- κότερες για τη διαμόρφωση της ευημερίας των παιδιών».

Η συμπεριφορά των γονέων, συνεχίζει, αποτελεί μόνο έναν από τους πολλούς παράγοντες που διαμορφώνουν την υγεία ενός ατόμου στην ενήλικη ζωή, μαζί με τη διατροφή, τη σωματι- κή δραστηριότητα, και άλλα. Οι γονείς μπορούν να «διαμορφώ- σουν τον τρόπο με τον οποίο αλ- ληλεπιδρούν με τον κόσμο και αντιμετωπίζουμε τις προκλήσεις και το άγχος».

Οι ερευνητές θα πρέπει να δι- απιστώσουν αν τα αποτελέσματα μπορούν να αναπαραχθούν σε μελλοντικές μελέτες, προσθέτει. «Πρόκειται για μία μόνο μελέτη, οπότε είναι φυσικό να εγείρονται ερωτήματα, αλλά αποτελεί σίγου- ρα μια ενδιαφέρουσα ένδειξη», σημειώνει.

Η Σάρα Σόπε-Σάλιβαν, καθη- γήτρια Ψυχολογίας στο Πανεπι- στήμιο του Οχάιο, η οποία δεν συμμετείχε στη μελέτη, προειδο- ποιεί ότι πρόκειται για συσχετι- στική μελέτη και, επομένως, δεν αποδεικνύει ότι η γονεϊκή συμπε- ριφορά προκάλεσε τις επιπτώσεις στην υγεία των παιδιών. «Οι άν- θρωποι συχνά βγάζουν βιαστικά συμπεράσματα για το τι προκα- λεί τι», υπογραμμίζει. «Υπάρχει κίνδυνος υπερερμηνείας».

THE NEW YORK TIMES

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Ένα εκτεταμένο, αθέατο σύστημα προσλήψεων αλλοδαπών εργαζομένων φαίνεται πως λειτουργεί εδώ και χρόνια πίσω από τις επίσημες δομές της κυπριακής αγοράς. Το τοπίο συνθέτουν οι παράνομοι ατζέντες, ο ανύπαρκτος έλεγχος των αρμοδίων αρχών και η βιομηχανία της εκμετάλλευσης ανθρώπων οι οποίοι έφτασαν στην Κύπρο για να εργαστούν.

Εργολπιτικές εταιρείες, ξενοδοχειακές μονάδες και επιχειρήσεις υψηλής ζήτησης εργατικού δυναμικού καταφεύγουν ολόένα και περισσότερο σε μη αδειοδοτημένους ατζέντηδες, παρακάμπτοντας τα νομικά ιδιωτικά γραφεία εξεύρεσης εργασίας.

Οι συγκεκριμένες πρακτικές δεν είναι καινούργιες στην κυπριακή αγορά, αλλά διαχρονικές σε βάρος των εργαζομένων, οι οποίοι ζουν και εργάζονται σε καθεστώς εκμετάλλευσης. Ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Γραφείων εξεύρεσης εργασίας, Ιάκωβος Πεμπετζιάν, τόνισε στην «Κ» ότι σήμερα οι παράνομοι ατζέντηδες στην Κύπρο είναι διπλάσιοι από τους νόμιμους και προωθούν τις διαβρωμένες διαδικασίες πρόσληψης σε ένα σύστημα που καλά κρατεί γιατί, απλούστατα, συμφέρει οικονομικά όσους το χρησιμοποιούν.

Την ίδια ώρα, οι αρνητικές προεκτάσεις του αθέατου αυτού δικτύου προσλήψεων έχουν στο επίκεντρο την ποιοτική υποβάθμιση γεωγραφικών τομέων της οικονομίας όπως είναι ο τουρισμός, τη διάβρωση της αγοράς εργασίας από άτυπες και παράνομες διαδικασίες και την αύξηση των εργατικών ατυχημάτων.

Οι παράνομοι

Οι παράνομοι ατζέντηδες κατακρεουργούν την αγορά. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο κ. Πεμπετζιάν, σήμερα οι αδειούχοι ατζέντηδες ανέρχονται σε περίπου 250, ενώ οι παράνομοι εκτιμάται ότι αγγίζουν τους διπλάσιους, δημιουργώντας συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού και στρέβλωσης του κλάδου. Ως αποτέλεσμα, οι νόμιμοι και αδειούχοι ατζέντηδες ασφυκτιούν καθώς χάνουν πελάτες γιατί τηρούν τη νενομισμένη διαδικασία και δεν μπορούν να ανταγωνιστούν το κόστος των παράνομων δικτύων που υπάρχει.

Όπως μας εξηγούν εμπλεκόμενοι στην αγορά, το σύστημα των παράνομων ατζέντηδων επιβιώνει διότι οι εργοδότες βρίσκουν άμεσα φθηνό και πρό-

Το αόρατο δίκτυο προσλήψεων στην Κύπρο

Παράνομοι ατζέντες, ανύπαρκτος έλεγχος και η βιομηχανία της εκμετάλλευσης

θυμο εργατικό δυναμικό και με αυτόν τον τρόπο αποκοιμίζουν τεράστια ποσά. Πολλές φορές οι εργαζόμενοι αναγκάζονται να δεχτούν να ζουν και να εργάζονται υπό αυτές τις συνθήκες και δεν προχωρούν σε καταγγελίες από φόβο να μην χάσουν τη δουλειά τους.

Η Ομοσπονδία Ιδιωτικών Γραφείων Εξεύρεσης Εργασίας έχει θέσει σε λειτουργία ειδική πλατφόρμα υποβολής καταγγελιών, με στόχο τη συστηματική καταγραφή και αξιολόγηση στοιχείων για την πραγματική έκταση του φαινομένου. Τα πρώτα δεδομένα που έχουν συγκεντρωθεί, κατα-

Μαρτυρίες εργαζομένων που φτάνουν σε ιδιωτικά γραφεία αλλά και στην Ομοσπονδία του κλάδου, αποκαλύπτουν ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο.

δεικνύουν ότι το πρόβλημα είναι σημαντικό μεγαλύτερο από ό,τι αρχικά εκτιμάτο, ενισχύοντας τις ανησυχίες του κλάδου. Δεν φέρνουμε κατσίκες ή αντικείμενα, σημειώνει ο κ. Πεμπετζιάν, φέρνουμε ανθρώπους και ο τρόπος που τους διαχειριζόμαστε δείχνει το επίπεδο της κοινωνίας μας.

Τα συμβόλαια

Μαρτυρίες εργαζομένων που φτάνουν σε ιδιωτικά γραφεία αλλά και στην Ομοσπονδία του κλάδου αποκαλύπτουν ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο.

Τα ποσά που αναγράφονται στα συμβόλαια δεν έχουν καμία σχέση με τα καθαρά που καταλήγουν στην τσέπη των εργαζομένων. Για παράδειγμα, μπορεί σε ένα συμβόλαιο να αναγράφεται μηνιαίως μισθός €1.400 και ο εργαζόμενος να λαμβάνει €500 καθαρά, με τον ατζέντη να

Μαζική εκμετάλλευση εργαζομένων, διαβρωμένες διαδικασίες πρόσληψης και ένα σύστημα που «δουλεύει», γιατί απλώς συμφέρει οικονομικά όσους το χρησιμοποιούν.

επικαλείται εξωφρενικές αποκοπές όπως μεταφορές, στολές, πλυντήριο, κόστος διαμονής και λειτουργικά έξοδα.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί, την ίδια ώρα, το γεγονός ότι μεγάλες εταιρείες από διάφορους τομείς της οικονομίας δεν απευθύνονται στα αδειοδοτημένα γραφεία εξεύρεσης εργασίας για την κάλυψη των

αναγκών τους σε προσωπικό, όπως επισμαίνει εκπρόσωπος του κλάδου.

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, όταν ένας παράνομος ατζέντης φέρνει απευθείας στον εργοδότη 15 εργαζομένους από τρίτες χώρες, ελάχιστες εταιρείες μπαινουν στη διαδικασία να ελέγξουν αν έχουν τηρηθεί οι προβλεπόμενες διαδικασίες ερ-

γοδότησης και αν έχουν εφαρμοστεί όλες οι νόμιμες πρόνοιες. Με άλλα λόγια, διασφαλίζεται η «ευκολία» για τον εργοδότη, ενώ παράλληλα οι παράνομοι ατζέντηδες αποφεύγουν το υψηλό κόστος –που ξεπερνά τις 200 χιλιάδες ευρώ– των αποστολών σε χώρες προέλευσης όπως το Μπανγκλαντές και το Βιετνάμ.

Τα αδειοδοτημένα γραφεία, προσθέτει αρμόδιος του κλάδου, τηρούν τις διαδικασίες, πραγματοποιούν συνεντεύξεις, επιβεβαιώνουν τις δεξιότητες των εργαζομένων με βίντεο και γενικά καταγράφουν τα πάντα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι

Διπλάσιοι οι παράνομοι ατζέντηδες από τους νόμιμους – Στην ξενοδοχειακή βιομηχανία καταγράφονται οι περισσότερες παρατυπίες.

εργαζόμενοι που θα έρθουν στην Κύπρο για να εργαστούν θα είναι οι σωστοί υποψήφιοι για τη σωστή θέση.

Τα ξενοδοχεία

Στην ξενοδοχειακή βιομηχανία φαίνεται να εντοπίζονται τα σοβαρότερα προβλήματα σε ό,τι αφορά την εργοδότηση αλλοδαπού προσωπικού. Σύμφωνα με πληροφορίες, διαχρονικά καταγράφονται πρακτικές όπως παράνομες χρηματικές συναλλαγές μεταξύ ξενοδόχων και ατζέντηδων, αλλά και τοποθέτηση ανεκπαίδευτου προσωπικού σε καίριες θέσεις που επηρεάζουν άμεσα την εμπειρία του επισκέπτη.

Παράλληλα, γίνεται λόγος για περιπτώσεις εργαζομένων εντός ξενοδοχείων που λειτουργούν ως «εσωτερικοί ατζέντηδες», καθώς και για προσλήψεις μέσω οικογενειακών ή προσωπικών δικτύων,

παρακάμπτοντας θεσμοθετημένες διαδικασίες.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό κρίνεται το γεγονός ότι στον τουριστικό τομέα, ο οποίος συνεισφέρει πέραν του 14% στο ΑΕΠ της χώρας, τέτοιες πρακτικές υποβαθμίζουν το τουριστικό προϊόν και διαβρώνουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, πλήττοντας τη συνολική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Ο έλεγχος

Το υπουργείο Εργασίας και το Υπουργείο Μετανάστευσης άνοιξαν την πόρτα σε όλους αυτούς τους παράνομους ατζέντηδες, αναφέρουν εμπλεκόμενοι του κλάδου. Το κράτος γνωρίζει, αλλά δεν παρεμβαίνει, προσθέτουν οι ίδιοι κύκλοι, εκφράζοντας έντονο προβληματισμό. Όπως αναφέρουν, το Τμήμα Εργασίας προβαίνει σε σποραδικούς ελέγχους, οι οποίοι ωστόσο δεν επαρκούν για να αντιμετωπίσουν την έκταση του φαινομένου. Παράλληλα, γίνεται λόγος για διαδικασίες που «κολλούν» στη γραφειοκρατία, με αποτέλεσμα οι καταγγελίες και οι έλεγχοι να μην οδηγούν έγκαιρα σε ουσιαστικές παρεμβάσεις. Την ίδια ώρα, όπως σημειώνουν οι εμπλεκόμενοι, τα κενά της Στρατηγικής Απασχόλησης επιτρέπουν την παρανομία καθώς η ποσώσωση των αλλοδαπών (30%, 50% ή και 70% σε ειδικές περιπτώσεις) εφαρμόζεται μηχανικά, χωρίς εξέταση ειδικοτήτων και πραγματικών αναγκών. Επιπλέον, οι αλλαγές που προνοούνται στη διαμονή όπως η αύξηση του ποσοστού αποκοπής στο 25%, δημιούργησαν νέο κύμα καταχρήσεων καθώς οι εργοδότες απλώς άρχισαν να αφαιρούν το μέγιστο ποσό, για να γλιτώσουν χρήματα ακόμη κι αν το κατάλυμα δεν το δικαιολογεί.

Το μέλλον

Κρίσιμο προδιαγράφεται το μέλλον του κλάδου, εάν δεν ληφθούν ουσιαστικά μέτρα, τονίζουν οι αρμόδιοι. Ειδικότερα, εάν συνεχιστεί η ανεξέλεγκτη δράση παράνομων ατζέντηδων και η ανοχή σε στρεβλές πρακτικές εργοδότησης, αναμένεται να ενταθεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός εις βάρος των αδειοδοτημένων γραφείων και να παιγωθούν φαινόμενα εκμετάλλευσης εργαζομένων τρίτων χωρών, σημειώνουν.

Επιπλέον, θα υποβαθμιστεί περαιτέρω η ποιότητα υπηρεσιών, ιδιαίτερα σε κρίσιμους τομείς όπως ο τουρισμός, με συνέπεια να πληγεί η διεθνής εικόνα της χώρας ως ασφαλούς και αξιόπιστου εργοδότη και προορισμού.

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Αφρανίζονται σταδιακά οι μικρές συνοικιακές υπεραγορές καθώς οι μεγάλες αλυσίδες υπεραγορών κερδίζουν σταδιακά την απόλυτη κυριαρχία. Η εικόνα της κυπριακής αγοράς λιανικής αλλάζει ραγδαία. Τα συνοικιακά παντοπωλεία, όπως τα γνωρίζαμε, βαδίζουν προς εξαφάνιση, ενώ οι μεγάλες αλυσίδες υπεραγορών ενισχύουν διαρκώς τα μερίδιά τους, καθορίζοντας όχι μόνο τις καταναλωτικές συνήθειες αλλά και τις τιμές. Πιο συγκεκριμένα, όπως είχε γράψει η «Κ» σε προηγούμενο ρεπορτάζ, στα €2,4 δισ. ανήλθε ο τζίρος των υπεραγορών στην Κύπρο το 2025 σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 5% σε σχέση με το 2024. Καταγράφτηκε αύξηση σε όλες τις περιοχές της Κύπρου συγκριτικά με πέρσι, με τις επαρχίες Λεμεσού και Λευκωσίας να συγκεντρώνουν μερίδια της τάξης του 40% και 30%, αντίστοιχα. Οι μίνες Μάιος και Δεκέμβριος κατέγραψαν τις καλύτερες επιδόσεις.

Η μάχη

Τα παντοπωλεία όπως τα ξέραμε δεν θα τα ξαναδούμε, επισημαίνει στην «Κ» ο πρόεδρος του Κυπριακού Συνδέσμου Καταναλωτών, Μάριος Δρουσιώτης. Ίσως καταφέρουν να επιβιώσουν μόνο μερικά πολύ μικρά, οικογενειακά, γιατί απλώς δεν έχουν άλλη επιλογή.

Η «μάχη» μεταξύ των αλυσίδων λιανικής και των συνοικια-

Τελειώνει η εποχή των παντοπωλείων

Η μάχη για τον χώρο των συνοικιακών μίνι μάρκετ ανάμεσα στις μεγάλες αλυσίδες

Τα συνοικιακά παντοπωλεία, όπως τα γνωρίζαμε, βαδίζουν προς εξαφάνιση, ενώ οι μεγάλες αλυσίδες υπεραγορών ενισχύουν διαρκώς τα μερίδιά τους, καθορίζοντας όχι μόνο τις καταναλωτικές συνήθειες αλλά και τις τιμές.

κών μίνι μάρκετ δεν είναι ισότιμη, τονίζουν πηγές του κλάδου. Ειδικότερα, όπως αναφέρουν, η ασυμμετρία αφορά τις τιμές, τις προμήθειες, τις εκπτώσεις, τις οικονομίες κλίμακας, τις δυνατότητες επένδυσης και την πρόσβαση σε εργατικό δυναμικό.

Οι μεγάλες αλυσίδες αγοράζουν τεράστιες ποσότητες προϊόντων και ως εκ τούτου λαμβάνουν μεγάλες εκπτώσεις από τους προμηθευτές. Στον αντίποδα, οι μικρές συνοικιακές υπεραγορές αγοράζουν σε υψηλότερες

Πολλές μικρές υπεραγορές συγχωνεύτηκαν κάτω από το σήμα των υπεραγορών MAS για να μπορούν να εξασφαλίζουν καλύτερες τιμές από τους προμηθευτές.

τιμές λιανικής, με αποτέλεσμα να μένουν εκτός παιχνιδιού.

Τα όπλα

Οξυγόνο περιορισμένης διάρκειας θεωρείται για πολλά μικρά συνοικιακά παντοπωλεία η ένταξη κάτω από την ομπρέλα των υπεραγορών MAS. Σύμφωνα με αρμόδιους φορείς του κλάδου, ορισμένα μικρά καταστήματα κατάφεραν να επιβιώσουν χάρη στη συμφωνία συνεργασίας κάτω από το σήμα των υπεραγορών MAS, συμμετέχοντας σε ένα σύ-

στημα κοινής αποθήκης που τους επιτρέπει να αγοράζουν προϊόντα σε χαμηλότερες τιμές. Με άλλα λόγια, το σήμα των υπεραγορών MAS χρησιμοποιείται ως σωσίβιο για τις μικρές υπεραγορές, αλλά δεν αποτελεί οριζόντια λύση για όλους, τονίζουν οι εμπλεκόμενοι του κλάδου. Ήδη, προσθέτουν, πολλά μικρά μίνι μάρκετ έχουν κλείσει και αναμένεται να ακολουθήσουν και άλλα λουκέτα, ειδικά σε όσα δεν διαθέτουν δικό τους χώρο και επιβαρύνονται από τα ψηλά ενοίκια σε συνδυασμό με

το υψηλό κόστος της ενέργειας.

Την ώρα που η κυβέρνηση διακηρύσσει ότι στόχος της είναι η προστασία των καταναλωτών από αθέμιτες πρακτικές, την ίδια στιγμή όπως επισμαίνεται, δεν φαίνεται να προβληματίζεται από το γεγονός ότι τέσσερις μεγάλες αλυσίδες λιανικής στην Κύπρο έχουν ουσιαστικά μετατραπεί σε μονοπώλιο, με αποτέλεσμα να εκτοπίζουν τους μικρότερους παίκτες της αγοράς. Ωστόσο, αρμόδιοι φορείς υπογραμμίζουν ότι ορισμένα από τα συνοικιακά μίνι μάρκετ εξακολουθούν να διατηρούν το πελατολόγιο τους, χωρίς ωστόσο να καταγράφουν αύξηση στους τζίρους τους καθώς τα ανελαστικά κόστη τους έχουν γονατίσει.

Όπως τονίζουν, οι πιστοί τους πελάτες εξακολουθούν να αναζητούν στα συνοικιακά μίνι μάρκετ την εγγύτητα, την προσωπική σχέση, την οικειότητα αλλά και την ποιότητα των προϊόντων.

Από την άλλη, ο κ. Δρουσιώτης επισημαίνει ότι οι μεγάλες αλυσίδες προσφέρουν συνεχή διαθεσιμότητα προϊόντων και ποικιλία, που ένα μικρό κατάστημα αδυνατεί να ανταγωνιστεί. Επιπλέον, οι μεγάλες αλυσίδες υπεραγορών διαθέτουν τιμές που τα μικρά μίνι μάρκετ δεν μπορούν να ανταγωνιστούν, σημειώνει. Τα μικρά παντοπωλεία δεν έχουν τα όπλα να τα πολεμήσουν αυτά, ο κόσμος όμως αναγκαστικά προσαρμόζεται, αλλά με παράπονο, ενώ οι αυξήσεις λόγω του πληθωρισμού μόλις άρχισαν, υποστηρίζει ο πρόεδρος του Συνδέσμου Καταναλωτών.

Λύσεις στις νέες ενεργειακές απαιτήσεις

Schneider Electric: Παγδαία παγκόσμια ανάπτυξη φυσικών υποδομών data centers λόγω AI

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Με αφορμή τη διοργάνωση του «AI Era & Future Data Center Development» στη Λευκωσία, ο αντιπρόεδρος Secure Power & Data Centers Business Κεντροανατολικής Ευρώπης της Schneider Electric, Γιώργος Δριτσάνος, μιλά στην «Κ» για τη νέα εποχή των data centers και τον ρόλο της Κύπρου στον γεωστратηγικό χάρτη της περιοχής.

- Γιατί επιλέξατε αυτή τη συγκεκριμένη στιγμή για να συγκεντρώσετε την οικονομική και τραπεζική ελίτ της Κύπρου και ποιο είναι το κεντρικό μήνυμα της εκδήλωσης που πραγματοποιήσατε;

- Σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρείται τεράστια κινητικότητα στον τομέα των φυσικών υποδομών data centers, ιδιαίτερα λόγω της εκρηκτικής ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης (AI). Πέρα από το παραδοσιακό cloud, επενδύονται σημαντικοί πόροι σε υποδομές υψηλής ισχύος για AI. Το γεγονός αυτό μας οδήγησε στο να διοργανώσουμε μια εκδήλωση στην Κύπρο, ώστε να παρουσιάσουμε τις νέες τεχνολογίες, τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που προκύπτουν. Εξάλλου, είμαστε συνολικά 21 χρόνια στην κυπριακή αγορά μέσω της Blue Sun Automation, η οποία είναι ο «Elite Partner» μας στην Κύπρο.

- Τι σηματοδοτεί η «εποχή του AI» για τον σχεδιασμό data centers στην Κύπρο, λαμβάνοντας υπόψη τη γεωγραφική τοποθέτησή της, τις ενεργειακές υποδομές και τις περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στο νησί, ειδικά τους θερινούς μήνες;

- Ουσιαστικά μιλάμε για έναν

αγώνα ταχύτητας μεγάλης διάρκειας. Οι χώρες καλούνται να αναπτύξουν τις φυσικές και ενεργειακές τους υποδομές με πολύ γρήγορους ρυθμούς, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε ιδιαίτερα υψηλά φορτία. Φεύγουμε πλέον από το κλασικό φορτίο του 1 MW και περνάμε σε απαιτήσεις της τάξης των 100, 200 ή και 300 MW. Χρειάζεται επαρκής ηλεκτρική ισχύς, κατάλληλος χώρος και φυσικά αυξημένη υπολογιστική δυνατότητα. Για να γίνει κατανοητό, η απαιτούμενη υπολογιστική ισχύς πολλαπλασιάζεται και ξεπερνά κατά πολύ τα επίπεδα του παρελθόντος. Πρόκειται για ένα σημαντικό τεχνολογικό challenge. Όλες οι κυβερνήσεις προσπαθούν να δώσουν λύσεις, καθώς μιλάμε για ενεργειακές απαιτήσεις που, ειδικά τους θερινούς μήνες, επιβαρύνονται επιπλέον λόγω κλιματισμού, αυξημένου τουρισμού, μεγαλύτερης κίνησης σε αεροδρόμια και οδικά δίκτυα. Εμείς, ως Schneider Electric, πρωτοπορούμε στον τομέα της τεχνολογίας, διαθέτουμε λύσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο των microgrids. Μέσω αυτών μπορούμε να διαχειριστούμε αποτελεσματικά την ισχύ και την ενέργεια, καθώς και τις αυξημένες ανάγκες ψύξης, που αποτελούν κρίσιμο παράγοντα σε εγκαταστάσεις υψηλής ενεργειακής κατανάλωσης.

- Συμμερίζετε τις ανησυχίες που εκφράζονται αναφορικά με τη συρρίκνωση θέσεων εργασίας λόγω του AI;

- Οι προβλέψεις δείχνουν ότι μέχρι το 2030 το παγκόσμιο οικονομικό αποτύπωμα θα επηρεαστεί σημαντικά, με εκτιμώμενη απώλεια περίπου 8,5 τρισεκατομμυρίων δολαρίων του παγκόσμιου ΑΕΠ λόγω έλλειψης εργατι-

Οι ανθεκτικές και βιώσιμες υποδομές είναι το «κλειδί» για την ψηφιακή αυτονομία της Κύπρου, δηλώνει ο αντιπρόεδρος Secure Power & Data Centers Business Κεντροανατολικής Ευρώπης της Schneider Electric, Γιώργος Δριτσάνος.

«Το 2030 θα αποτελέσει ορόσημο της τεχνολογικής επανάστασης – Οι λύσεις της Schneider Electric, στοχεύουν στην ανθεκτικότητα και τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας».

κού δυναμικού. Μια ανάλυση διεθνούς εταιρείας που ειδικεύεται στο ανθρώπινο δυναμικό αναφέρει ότι μέχρι το 2030 θα υπάρχουν 85 εκατομμύρια κενές θέσεις εργασίας που δεν θα μπορούν να καλυφθούν, γιατί δεν θα υπάρχει το απαραίτητο εξειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό. Όμως, την ίδια στιγμή, η τεχνητή νοημοσύνη δημιουργεί εντελώς νέες ανάγκες και νέους ρόλους. Για εμάς στη Schneider Electric, η πρώτη προτεραιότη-

τα είναι να αποτελούμε τον βασικό τεχνολογικό συνεργάτη σε όλο αυτό το οικοσύστημα των data centers, να παρέχουμε λύσεις φιλικές προς το περιβάλλον, να ενισχύουμε τη βιωσιμότητα (sustainability) και παράλληλα να επενδύουμε στο ανθρώπινο δυναμικό, ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα και η Κύπρος που έχουν επηρεαστεί από μετανάστευση και απώλεια ταλέντων τα προηγούμενα χρόνια.

- Οι λύσεις της Schneider Electric μπορούν να εφαρμοστούν στο μοντέλο της Κύπρου;

- Φυσικά. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το μεγάλο έργο τεχνητής νοημοσύνης που υλοποιούμε στην Αρμενία σε συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς. Ένα αντίστοιχο project μπορεί να γίνει και στην Κύπρο. Η χώρα έχει στρατηγική γεωγραφική θέση στο σταυροδρόμι Ευρώπης, Αφρικής και Ασίας και το timing είναι ιδανικό για προσέλκυση επενδύσεων. Υπάρχουν κανονιστικές και τεχνικές προκλήσεις, όμως αυτές εξελίσσονται

ταχύτατα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. **- Πώς αξιολογείτε τη γεωστратηγική θέση της Κύπρου στον χάρτη των data centers;**

- Η Κύπρος βρίσκεται σε έναν θαλάσσιο διάδρομο που συνδέει τρεις ηπείρους. Είναι το πρώτο σημείο στο οποίο «ακουμπά» η διασύνδεση από τη Μέση Ανατολή, την Ινδία και τον Δρόμο του ΙΜΕC. Αυτό της προσφέρει σημαντικό πλεονέκτημα για προσέλκυση μεγάλων παικτών.

Η Schneider Electric λειτουργεί ως τεχνολογικός συνεργάτης που μπορεί να διασφαλίσει την ομαλή δικτύωση και διασύνδεση με τον παγκόσμιο ψηφιακό χάρτη. Η Κύπρος μπορεί να εξελιχθεί σε κρίσιμο κόμβο μεταξύ Ινδίας και Ευρώπης, με ουσιαστικές αναπτυξιακές προοπτικές.

- Η Blue Sun Automation είναι ο «Elite Partner» σας στην Κύπρο από το 2005. Πόσο σημαντική είναι η τοπική εξειδίκευση και τι ρόλο παίζουν στη διατήρηση των κρίσιμων υποδομών του νησιού;

- Το data center απαιτεί εξειδί-

κευση σε τρεις τομείς, μηχανολογία, ηλεκτρολογία και τεχνικό ηλεκτρονικών υπολογιστών. Οι επαγγελματίες που τα συνδυάζουν αυτά τα πεδία είναι δυσεύρετοι. Η Blue Sun Automation διαθέτει την τοπική τεχνογνωσία για να στηρίξει κρίσιμες υποδομές του νησιού και αποτελεί για εμάς βασικό συνεργάτη από το 2005. Επίσης, η Κύπρος έχει παράδοση στην εκπαίδευση και διαθέτει στελεχιακό δυναμικό, αλλά είναι απαραίτητη η συνεχής προσέλκυση νέων τεχνολογικών ταλέντων ώστε ο κλάδος να αναπτύσσεται βιώσιμα.

- Η εκδήλωσή σας ανέδειξε μια στρατηγική συνεργασία με τη Supermicro. Πώς μεταφράζεται αυτή η συνεργασία, μαζί με τη δουλειά σας με τη NVIDIA, σε απτά οφέλη για τις κυπριακές τράπεζες και τον δημόσιο τομέα;

- Στο οικοσύστημα της τεχνητής νοημοσύνης συνεργαζόμαστε με κορυφαίους παρόχους server τεχνολογίας. Η Supermicro και η Nvidia είναι δύο από τους σημαντικότερους παγκόσμιους παίκτες. Η συνεργασία αυτή επιτρέπει να προσφέρουμε ολοκληρωμένες, ενεργειακά αποδοτικές και ασφαλείς λύσεις AI στις κυπριακές τράπεζες, στον δημόσιο τομέα και σε οργανισμούς που χρειάζονται υψηλές υπολογιστικές δυνατότητες. Η AI μπορεί να προβλέψει φυσικές καταστροφές, να αναλύσει κυβερνοαπειλές, να αναλύσει μεγάλα datasets και να προσφέρει ουσιαστική υποστήριξη. Σε συνδυασμό με τις υψηλές επιπέδου πιστοποιήσεις κυβερνοασφάλειας της Schneider Electric, οι λύσεις αυτές ενισχύουν την ανθεκτικότητα και τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας.

The INSIDER

Το εβδομαδιαίο podcast ανάλυσης της επικαιρότητας

με τον Ανδρέα Χατζηκυριάκο

Διαθέσιμο στο kathimerini.com.cy

Κατεβάζει ταχύτητα το Airbnb στην Ελλάδα

Σημάδια επιβράδυνσης, με εξαίρεση ανερχόμενες τουριστικά περιοχές

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης, ειδικά από το δεύτερο εξάμηνο του 2025, υψηλή εποχικότητα και κυριαρχία των επισκεπτών από το εξωτερικό αποτελούν τις βασικότερες τάσεις του τομέα των βραχυχρόνιων μισθώσεων στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Σύμφωνα με την ετήσια έρευνα της εταιρείας AirDNA, που παρουσιάστηκε χθες στο πλαίσιο του συνεδρίου Short Stay Conference, που διοργανώνει ο Σύνδεσμος Εταιρειών Βραχυχρόνιας Μίσθωσης Ακινήτων (STAMA Greece), η Ελλάδα αναμένεται να ανέλθει στην έκτη θέση πανευρωπαϊκά με βάση τον αριθμό των λειτουργούντων καταλυμάτων το 2026, ξεπερνώντας την Κροατία, η οποία βρίσκεται σε έντονα φθίνουσα πορεία. Με βάση τα σχετικά στοιχεία, από το 2019 μέχρι και το 2025 η αύξηση της προσφοράς καταλυμάτων στην Ελλάδα προσεγγίζει το 50%, από περίπου 100.000 σε 150.000.

Όμως, όπως και στην Κροατία, έτσι και στην Ελλάδα φαίνεται πως η τάση έχει ξεκινήσει να είναι πλέον καθοδική, με εξαίρεση την Αθήνα και μερικές ακόμη περιοχές, που θεωρούνται όμως ανερχόμενες τουριστικά (και όχι ώριμες, όπως π.χ. η Κρήτη ή οι Κυκλάδες). Μάλιστα, κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2025 σημειώ-

θηκε ετήσια πτώση κατά 4,3%. Σύμφωνα με την ανάλυση της AirDNA, οι μεγαλύτερες αυξήσεις στην προσφορά καταλυμάτων παρατηρήθηκαν σε περιοχές που θεωρούνται ανερχόμενες, που κρίνονται και ως μη κορεσμένες τουριστικά, καθώς όλο και περισσότεροι επισκέπτες αναζητούν τέτοια σημεία τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Εκτός των περιοχών γύρω από την Ακρόπολη, τα καταλύματα στην Αθήνα έχουν χαμηλά έσοδα - Ετησίως δεν ξεπερνούν τις 8.800 ευρώ κατά μέσον όρο.

Στο πλαίσιο αυτό, το 2025 ξεχώρισαν η Χίος με αύξηση της προσφοράς κατά 35,2%, αλλά και ο Πειραιάς με άνοδο κατά 28,3%. Ειδικά όσον αφορά τον Πειραιά, θα πρέπει να επισημανθεί η αύξηση της προσφοράς μέσω κατασκευών νέων κτιρίων ή ανακατασκευών υφιστάμενων με αλλαγή χρήσης, με τα καταλύματα να εντάσσονται σε οργανωμένα κτίρια φιλοξενίας. Είναι δηλαδή περισσότερο θεσμικού χαρακτήρα η αύξηση αυτή και πολύ λιγότερο επειδή αυξήθηκε ο αριθμός των μεμονωμένων

ιδιοκτητών που αποφάσισαν να εκμεταλλευτούν το σπίτι τους μέσω βραχυχρόνιας μίσθωσης.

Σημαντική άνοδος 25,4% παρατηρήθηκε το 2025 και στα καταλύματα της Καλύμνου, ενώ αύξηση κατά 21,4% σημείωσε και η Λέσβος, όπως και η πόλη της Κατερίνης με 20,4%. Στον αντίποδα, σε περιοχές πιο ανεπτυγμένες τουριστικά, όπως η Κρήτη, η Σαντορίνη, η Μύκονος και η Ρόδος, η εικόνα είναι σχεδόν αμετάβλητη από το 2024. Εξαίρεση αποτελεί μόνο η Αθήνα, όπου σημειώθηκε άνοδος κατά 11,1%, σε 14.326 (από 12.886 το 2024), η οποία οφείλεται στο μέτρο της απαγόρευσης λειτουργίας νέων καταλυμάτων στα τρία πρώτα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου Αθηναίων από την 1η Ιανουαρίου του 2025 και μετά. Η αλλαγή αυτή προκάλεσε τη μαζική αδειοδότηση πολλών καταλυμάτων προς το τέλος του 2024, προκειμένου να κατοχυρωθεί η σχετική δυνατότητα αξιοποίησης μέσω βραχυχρόνιας

μίσθωσης, προκαλώντας εντέλει την αύξηση.

Σύμφωνα με έτερη έρευνα της Prosperity, που επίσης παρουσιάστηκε στο χθεσινό συνέδριο, υπολογίζεται ότι η Αθήνα, με τα 13.274 καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης που διαθέτει, κατατάσσεται στη 10η θέση (με βάση τον αριθμό των καταλυμάτων) μεταξύ των μεγάλων πόλεων της Ευρώπης. Στην κορυφή βρίσκονται το Λονδίνο με 96.182 και το Παρίσι με 95.461 καταλύματα, ακολουθεί η Ρώμη με 34.061 καταλύματα, ενώ πόλεις όπως η Μαδρίτη και η Λισαβώνα διαθέτουν 26.980 και 24.204 καταλύματα αντιστοίχως, η δε Βαρκελώνη 19.482.

Ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία της Prosperity, η αναλογία καταλυμάτων ανά 1.000 κατοίκους φέρνει την Αθήνα πιο ψηλά στη σχετική λίστα, δείγμα της μεγαλύτερης πυκνότητας διαθέσιμων ακινήτων. Ειδικότερα, στην Αθήνα αντιστοιχούν 20 καταλύματα/1.000 κατοίκους, που φέρνουν την ελληνική πρωτεύουσα στην

τέταρτη θέση πανευρωπαϊκά, πίσω από πόλεις όπως η Λισαβώνα των 46,7 καταλυμάτων/1.000 κατοίκους, το Παρίσι και τη Βενετία, ενώ η Βαρκελώνη διαθέτει 12 καταλύματα/1.000 κατοίκους.

Αντιστοίχως, όπως φαίνεται, τα καταλύματα στην Αθήνα δεν συγκαταλέγονται και μεταξύ των αποδοτικότερων, καθώς τα ετήσια έσοδα δεν ξεπερνούν τις 8.800 ευρώ κατά μέσον όρο. Αυτό οφείλεται κυρίως στις χαμηλές τιμές και πληρότητες περιοχών εκτός του κέντρου της πόλης, δηλαδή σε σημεία που δεν έχουν υψηλή τουριστική ζήτηση. Αντιθέτως, σε περιοχές όπως ο Κεραμεικός ή το Ζάππειο τα ετήσια έσοδα ανέρχονται σε 33.800 ευρώ, καθώς η μέση τιμή/διανυκτέρευση αγγίζει τα 195 και 185 ευρώ αντιστοίχως, ενώ ακολουθεί η Ακρόπολη με 176 ευρώ/διανυκτέρευση.

Όσον αφορά το έσοδο ανά κατάλυμα (RevPar), η AirDNA καταγράφει μικρές αυξήσεις σε Κέρκυρα (4%), Κρήτη (3,3%) και Ρόδο

(1,4%), σε μια χρονιά που χαρακτηρίστηκε από σταθεροποιητικές τάσεις. Σημαντική εξέλιξη ήταν και η πτώση κατά 15,6% που σημειώθηκε στη Μύκονο, κυρίως λόγω της μείωσης της μέσης τιμής/διανυκτέρευσης. Πρόκειται για μια διόρθωση στην οποία προχώρησαν οι ιδιοκτήτες/διαχειριστές μετά τις υπερβολές του πρόσφατου παρελθόντος, καθώς ήταν εμφανές ότι χωρίς αυτή την κίνηση η μέση πληρότητα θα σημείωνε σημαντική πτώση. Αντιστοίχως, πτώση κατά 4,1% καταγράφηκε και στην Αθήνα λόγω της σημαντικής ανόδου της προσφοράς.

Αλλο ένα συμπέρασμα της έκθεσης της εταιρείας για το 2025 είναι η σταθερά υψηλή ζήτηση από το εξωτερικό. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 90% των επισκεπτών προέρχεται από το εξωτερικό, και συγκεκριμένα κατά 21% από τις ΗΠΑ, κατά 14% από το Ην. Βασίλειο, κατά 13% από τη Γαλλία, κατά 10% από τη Γερμανία και κατά 6% από τον Καναδά.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

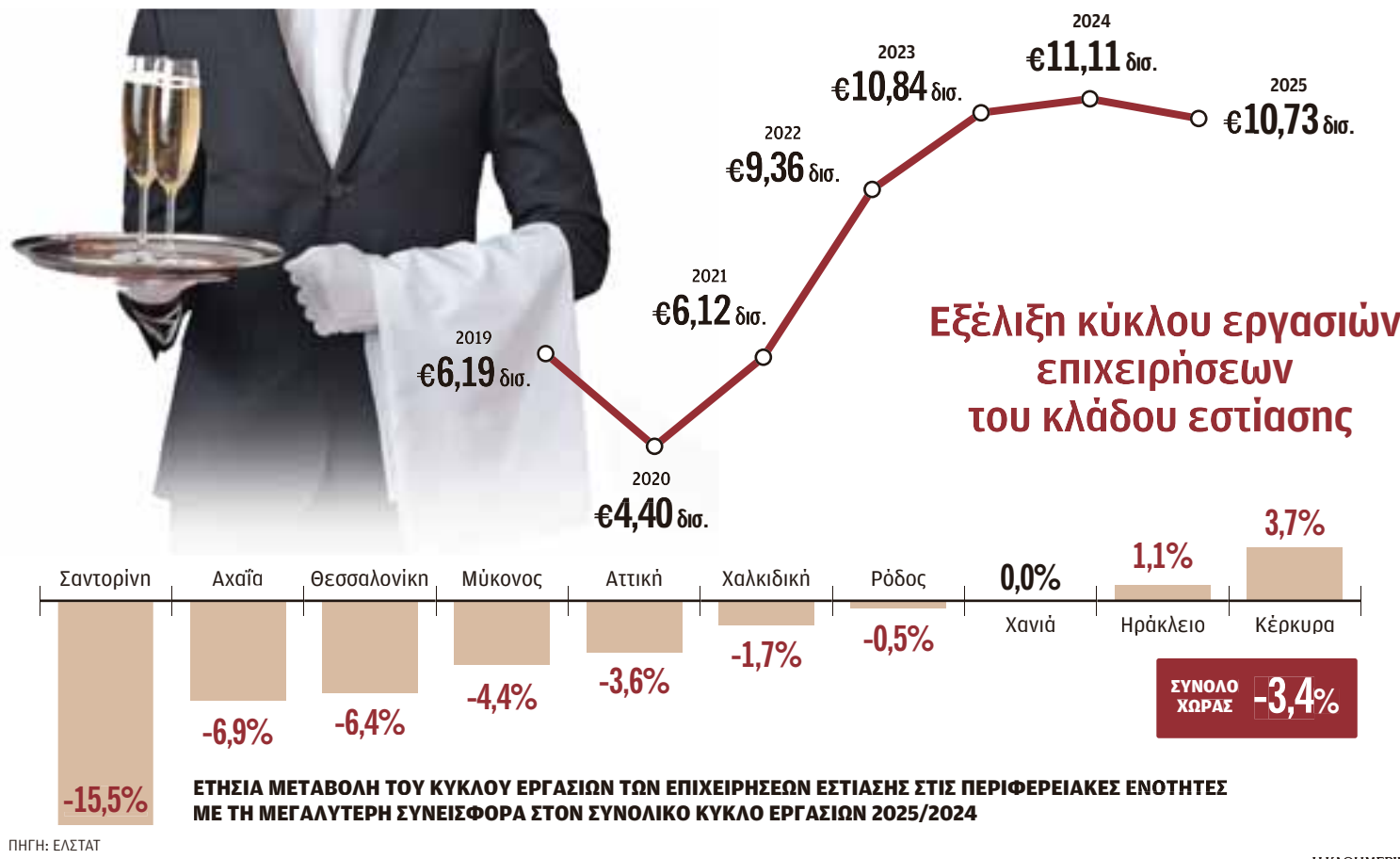
Μειώθηκε για πρώτη φορά από το 2020 ο τζίρος στις επιχειρήσεις εστίασης

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Μείωση για πρώτη φορά από το 2020, όταν ξέσπασε η πανδημία και επιβλήθηκε lockdown, σημείωσε το 2025 ο κύκλος εργασιών στις επιχειρήσεις εστίασης, με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) να επιβεβαιώνουν τις εκτιμήσεις του κλάδου, αλλά και των επιχειρήσεων που σχετίζονται άμεσα με αυτόν, όπως οι ζυθοποιίες και οι εταιρείες αναψυκτικών. Μάλιστα, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων εστίασης έπεσε κάτω και από τα επίπεδα του 2023, ενώ οι απώλειες σε σύγκριση με το 2024 ανέρχονται σε περίπου 383 εκατ. ευρώ, ποσό ιδιαιτέρως υψηλό.

Ο περιορισμός της κατανάλωσης φαγητού από τους Έλληνες, απόρροια της πίεσης που δέχονται τα εισοδήματα τα τελευταία χρόνια, αλλά και η μείωση της ζήτησης και από τους αλλοδαπούς τουρίστες, κυρίως τους Ευρωπαίους, οι οποίοι προτιμούν να καταναλώνουν ολοένα και περισσότερα γεύματα εντός του καταλύματος στο οποίο διαμένουν, αποτελούν τις βασικές αιτίες της υποχώρησης του τζίρου στην εστίαση.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε χθες η ΕΛΣΤΑΤ, ο τζίρος στην εστίαση το 2025 διαμορφώθηκε σε 10,73 δισ. ευρώ, έναντι 11,11 δισ. ευρώ το 2024, καταγράφοντας μείωση στο σύνολο της χώρας κατά 3,4%. Ο τζίρος του 2025 είναι μικρότερος και από αυτόν του 2023 (10,84 δισ. ευρώ). Αξίζει, δε, να σημειωθεί ότι η υποχώρηση των εσόδων δεν εξηγείται ούτε από μείωση τιμών, καθώς στην πραγματικότητα συνέβη ακριβώς το αντίθετο. Ο κλάδος κατέγραψε, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ανατι-

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι Έλληνες περιορίζουν τις εξόδους και οι τουρίστες προτιμούν να καταναλώνουν ολοένα και περισσότερα γεύματα εντός του καταλύματος.

μήσεις της τάξεως του 7% μέσα στο 2025, ανατιμήσεις οι οποίες συνέβαλαν καθοριστικά στην κάμψη της ζήτησης. Σύμφωνα με τη μεγάλη έρευνα καταναλωτικών

τάσεων (Future Consumer Index 2025) που παρουσίασε η ΕΥ στα τέλη του περασμένου Νοεμβρίου, σήμερα σχεδόν ένας στους δύο καταναλωτές εκτιμά ότι στο μέλλον θα περνά σημαντικά περισσότερο χρόνο στο σπίτι (47%), εκτίμηση που αυξάνεται σημαντικά διαχρονικά (41% το 2024 και 29% το 2023). Είναι κρίσιμο ότι η αντίληψη αυτή αφορά όλες τις ηλικίες, ακόμη και τους νεότερους της Gen Z (42%). Το 40% των ερωτώμενων σκοπεύει να διασκεδάσει περισσότερο στο σπίτι, ενώ ένα ακόμη υψηλότερο ποσοστό (49%,

από 50% πέρυσι και 39% το 2023) δηλώνει ότι στο μέλλον θα μαγειρεύει περισσότερο στο σπίτι.

Με την πληθωριστική κρίση να πλήττει την προηγούμενη τριετία και τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον ρυθμό ανάπτυξης σε Ε.Ε. και Ευρωζώνη να εμφανίζει εξαιρετικά ήπιες επιδόσεις (1%-1,5%), ακόμη και οι ξένοι επισκέπτες περιορίζουν την τελευταία διετία τις δαπάνες για φαγητό εκτός ενοικιαζόμενου δωματίου ή εκτός ξενοδοχείου. Επιλέγουν να ετοιμάσουν τα γεύματά τους εντός του καταλύματος

που διαμένουν ή να παραγγείλουν και να τα καταναλώσουν επίσης εντός του καταλύματος ή, φυσικά, να περιορίσουν την κατανάλωση σε όσα τους παρέχει ένα all inclusive ξενοδοχείο.

Δεν είναι τυχαίο ότι ο τζίρος της εστίασης υποχώρησε το 2025 σε σύγκριση με το 2024 σε 47 από τις 67 περιφερειακές ενότητες της χώρας, μεταξύ αυτών και στους πλέον δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Η μεγαλύτερη μείωση τζίρου πανελλαδικά, 15,5%, καταγράφηκε στις επιχειρήσεις εστίασης στη Σαντορίνη, με με-

γάλο μέρος βεβαίως να οφείλεται στις πρόωγες αποχωρήσεις επισκεπτών από το νησί και στις ακυρώσεις κρατήσεων λόγω της έντονης σεισμικής δραστηριότητας στις αρχές του 2025. Και αν στη Σαντορίνη έφταιγαν οι σεισμοί, στα άλλα νησιά των Κυκλάδων –και όχι μόνο– έφταιγαν μάλλον οι υψηλές τιμές, τις οποίες, σημειωτέον, οι επιχειρηματίες του κλάδου αποδίδουν στην αύξηση του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεών τους. Ενδεικτικά, στη Μύκονο ο τζίρος υποχώρησε κατά 4,4%, στην Πάρο κατά 3,3%, στη Νάξο κατά 1,2%, στη Σύρο κατά 7,6%, στην Τήνο κατά 8,3%, στη Ζάκυνθο κατά 1,8%, στην Αχαΐα κατά 6,9%, στη Μεσσηνία κατά 8,1%. Δραστική μείωση του τζίρου καταγράφηκε και σε Αττική και Θεσσαλονίκη (3,6% και 6,2%).

Την ώρα που τα εστιατόρια στους τουριστικούς προορισμούς μετρούν απώλειες, τα σούπερ μάρκετ βρίσκουν νέες πηγές -περιοχές εσόδων. Η συμμετοχή των νησιών και της Κρήτης στον συνολικό τζίρο που κάνει τους καλοκαιρινούς μήνες ο κλάδος άγγιξε το 20% το 2025, από 16,5% το 2021, ενώ ο ρυθμός ανάπτυξης σε νησιά και Κρήτη έφτασε το 2025 σε 9,2% και 7,4% αντιστοίχως, όταν για το σύνολο της χώρας ήταν 5,5%.

Οι τουρίστες, αλλοδαποί και ημεδαποί, ακόμη και όταν δεν ετοιμάζουν όλα τα γεύματα μόνοι τους εντός του καταλύματος, παραγγέλνουν και από έξω, καθώς οι χρεώσεις είναι μικρότερες σε σχέση με την κατανάλωση σερβιριζόμενου φαγητού. Την τάση αυτή ενισχύει και η επέκταση των ηλεκτρονικών πλατφορμών delivery και εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων, καθώς και σε πολλά νησιά.

Ισχυρή ζήτηση για ταξίδια στην Ελλάδα «βλέπει» η TUI

Προσθέτει 380 επιπλέον συνεργαζόμενα ξενοδοχεία και αυξάνει τις κρουαζιέρες

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Σε πλήρη ετοιμότητα για την αυξημένη ζήτηση που διαπιστώνει από τις προκρατήσεις και άλλες ενδείξεις για ταξίδια στην Ελλάδα βρίσκεται ο μεγαλύτερος ευρωπαϊκός τουριστικός οργανισμός. Η TUI όχι μόνο αυξάνει τα πακέτα προς Ελλάδα, αλλά έχει διευρύνει σημαντικά και το χαρτοφυλάκιο των συνεργαζόμενων ξενοδοχείων στη χώρα, ενώ καταγράφει ισχυρή δυναμική και στον τομέα της κρουαζιέρας.

Η στρατηγική του ομίλου για το τρέχον έτος επικεντρώνεται στην εδραίωση του μεριδίου αγοράς στη Μεσόγειο, με την Ελλάδα να αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα της αναπτυξιακής του πολιτικής, δεδομένης της σταθερά υψηλής προτιμώσεως που δείχνουν οι Ευρωπαίοι καταναλωτές για το ελληνικό τουριστικό προϊόν. Αυτά προκύπτουν από τις εκτιμήσεις του ομίλου, που περιλαμβάνονται στη δημοσίευση των οικονομικών αποτελεσμάτων του, τα οποία παρουσίασε αναλυτικά στις 12 Φεβρουαρίου ο διευθύνων σύμβουλος Σεμπάστιαν Εμπελ.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις αυ-

τές, η Ελλάδα συγκαταλέγεται σταθερά στους τρεις κορυφαίους προορισμούς της εταιρείας, μαζί με την Ισπανία και την Τουρκία. Ο όμιλος κατέγραψε ιστορικό ρεκόρ για το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος οικονομικού έτους (το οποίο για την TUI εκκινεί την 1η Οκτωβρίου και ολοκληρώνεται την 30ή Σεπτεμβρίου), εξυπηρετώντας συνολικά 7,1 εκατ. πελάτες διεθνώς. Η επίδοση αυτή αντιστοιχεί σε ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 2,2% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2025, επιβεβαιώνοντας την ανοδική τροχιά των τουριστικών ροών, παρά τις πληθωριστικές πιέσεις που υφίστανται οι ευρωπαϊκές οικονομίες.

Ειδικότερα για την ελληνική αγορά τα στοιχεία των προκρατήσεων για φέτος δείχνουν ότι η ζήτηση παραμένει σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα, με την Κρήτη, τη Ρόδο και την Κω να διατηρούν τα σκήπτρα των προτιμήσεων, ενώ σημαντική κινητικότητα καταγράφεται πλέον και για την Κέρκυρα και τη Σάμο. Για την τόνωση αυτής της ζήτησης ο οργανισμός έχει ενεργοποιήσει πολιτική εκπτώσεων έγκαιρης κράτησης (early booking), που σε

Τα στοιχεία των προκρατήσεων για φέτος δείχνουν ότι η ζήτηση παραμένει σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα, με την Κρήτη, τη Ρόδο (φωτογραφία) και την Κω να διατηρούν τα σκήπτρα των προτιμήσεων, ενώ σημαντική κινητικότητα καταγράφεται πλέον και για την Κέρκυρα και τη Σάμο.

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται σταθερά στους τρεις κορυφαίους προορισμούς της εταιρείας, μαζί με Ισπανία και Τουρκία.

ορισμένες περιπτώσεις αγγίζει το 40%, διασφαλίζοντας έτσι υψηλές πληρότητες από την αρχή της σεζόν. Παράλληλα, ο τομέας των «δυναμικών πακέτων» (dynamic packaging) σημειώνει αύξηση 8%. Ο συγκεκριμένος τομέας επιτρέπει στην TUI να συνδυάζει σε πραγματικό χρόνο διαθέσιμες πτήσεις τρίτων αεροπορικών εταιρειών με ξενοδοχειακές μονάδες, προσφέροντας μεγαλύτερη ευελιξία και ανταγωνιστικές τιμές, πέραν των παραδοσιακών ναυλωμένων πτήσεων (charter).

Στο πλαίσιο του επιχειρησιακού σχεδιασμού για τη θερινή

σεζόν του 2026, η TUI προχώρησε στην ενσωμάτωση 380 νέων ξενοδοχειακών μονάδων στην ελληνική επικράτεια. Η κίνηση αυτή συνιστά τη μαζικότερη προσθήκη καταλυμάτων συγκριτικά με όλους τους υπόλοιπους μεσογειακούς προορισμούς του δικτύου της. Η επέκταση του χαρτοφυλακίου δεν περιορίζεται μόνο σε ποσοτικά μεγέθη, αλλά επικεντρώνεται και στην ποιοτική αναβάθμιση του προσφερόμενου προϊόντος. Στις νέες συνεργασίες περιλαμβάνονται στρατηγικές συμφωνίες με premium brands, όπως η Ikos Resorts και η Sani Resorts, στοχεύοντας σε ταξιδιώτες υψηλότερου εισοδηματικού προφίλ, ενώ παράλληλα ενισχύεται η παρουσία του ομίλου σε λιγότερο κορεσμένες περιοχές για την πληρέστερη γεωγραφική κάλυψη.

Ειδική βαρύτητα δίνεται φέτος και στον τομέα της κρουαζιέρας, ο οποίος ανακάμπτει πλήρως. Για το καλοκαίρι του 2026 ο στόλος της TUI Cruises ενισχύεται με το νε-

ότευκτο κρουαζιερόπλοιο «Mein Schiff Flow». Το νέο πλοίο αναμένεται να ξεκινήσει τα δρομολόγια του τον Ιούλιο, εντάσσοντας ελληνικά λιμάνια στο τακτικό του πρόγραμμα. Παράλληλα, η θυγατρική εταιρεία Marella Cruises, η οποία απευθύνεται κυρίως στη βρετανική αγορά, έχει πυκνώσει τις προσεγγίσεις της σε Κέρκυρα, Ρόδο και Λεμεσό με το πλοίο «Marella Discovery», ανταποκρινόμενη στο αυξημένο ενδιαφέρον για θαλάσσιο τουρισμό στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ως προς τα απόλυτα μεγέθη της συνολικής επιβατικής κίνησης, αξίζει να σημειωθεί ότι το οικονομικό έτος 2025 έκλεισε για την TUI με ιστορικό ρεκόρ εξυπηρέτησης 34,7 εκατ. πελατών σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικότερα για την Ελλάδα, ο αριθμός των ταξιδιωτών που διακίνησε κατά την περυσινή χρονιά υπολογίζεται ότι κινήθηκε πλησίον των 4 εκατ.

Πέρα από την TUI, το ισχυρό ρεύμα για την Ελλάδα «βλέπουν»

και άλλοι μεγάλοι tour operators, όπως η DERTOUR και η γερμανική Ταξιδιωτική Ένωση (DRV). Επίσης, ο ιδιοκτήτης του ομίλου Alltours, Βίλι Βερχάβεν, χαρακτήρισε την Ελλάδα «κεντρικό πυλώνα» της στρατηγικής του για το 2026. Η εταιρεία πρόσθεσε έξι νέα ιδιόκτητα ξενοδοχεία (μάρκας Allsun) στη χώρα. Στο ίδιο μήκος κύματος και η γερμανική Ταξιδιωτική Ένωση (DRV), στις προβλέψεις που εξέδωσε προ μηνός τοποθετεί την Ανατολική Μεσόγειο, ειδικότερα Ελλάδα και Τουρκία, ως την περιοχή με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη, προβλέποντας συνολικά έσοδα 86 δισ. ευρώ από τη γερμανική αγορά, με την Ελλάδα να πρωταγωνιστεί στις αεροπορικές κρατήσεις πακέτων. Η ζήτηση σε όλους τους ταξιδιωτικούς οργανισμούς εμφανίζεται καθολική, με τους πράκτορες να μετατοπίζουν τη στρατηγική τους προς τις προκρατήσεις (early bookings) και την επέκταση σε λιγότερο γνωστούς ελληνικούς προορισμούς για να διαχειριστούν την υψηλή πληρότητα.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

6, 7, 8

ΠΑΡ, ΣΑΒ, ΚΥΡ 19:00
4^ο Showcase Χορογραφίας Κύπρου
(16+)

Το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του Υφυπουργείου Πολιτισμού διοργανώνει, σε συνεργασία με το Θέατρο Ριάλτο, το 4^ο Showcase Χορογραφίας Κύπρου. Ο θεσμός παρουσιάζει επιλεγμένα χορογραφικά έργα των δύο τελευταίων ετών και προσφέρει την ευκαιρία στους χορογράφους που δημιουργούν στην Κύπρο να παρουσιάσουν τα έργα τους στο ευρύ κοινό, σε καλλιτεχνικούς διευθυντές, προγραμματιστές και διοργανωτές φεστιβάλ σύγχρονου χορού του εξωτερικού, οι οποίοι προσκαλούνται για τον σκοπό αυτό. Η Επιτροπή Επιλογής Έργων, έπειτα από μελέτη των αιτήσεων που υποβλήθηκαν, επέλεξε τα έργα των ακόλουθων χορογράφων: Πάνου Μαλακτού, Πέτρου Κονναρή & Ροδίας Βόμβολου, Χάρη Κούσιου, Εύης Δημητρίου, Μιλένας Ούγκρεν Κούλας, Μελίνας Σοφοκλέους και Αντριάς Μιχαηλίδου. Το Showcase Χορογραφίας Κύπρου εμπλουτίζουν παράλληλες εκδηλώσεις υπό τον τίτλο *Meanwhile* που διοργανώνονται από τη Στέγη Χορού Λεμεσού, τη Στέγη Χορού Λευκωσίας και τη Νέα Κίνηση. **€8** (ανά μέρα).

12

ΠΕΜ 20:00 (100')
Ρεμπέτικες και Λαϊκές Ζωγραφιές
Μουσικά Σχολεία - Χρήστος Φιλίππου

Η συναυλία διοργανώνεται από το Γραφείο Επιθεώρησης Μουσικής της Διεύθυνσης Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας σε συνεργασία με τον μουσικό παραγωγό Χρήστο Φιλίππου. Σε αυτήν συμπράττουν επί σκηνής μαθητές και μαθήτριες των Μουσικών Σχολείων Λευκωσίας, Λάρνακας, Αμμοχώστου και Λεμεσού, μαζί με επαγγελματίες μουσικούς, για να παρουσιάσουν μια μουσική ιστορική διαδρομή με emblematic τραγούδια του ρεμπέτικου και λαϊκού ρεπερτορίου. Είσοδος Ελεύθερη.

14

ΣΑΒ 20:30 (90')
Σ'εσάς που με ακούτε (15+)
Λούλα Αναγνωστάκη | Νέα Σκηνή ΘΟΚ

Εννιά πρόσωπα συναντιούνται σε ένα διαμέρισμα στο Βερολίνο. Έξω, η πόλη βρίσκεται σε αναβρασμό με συγκεντρώσεις και επεισόδια. Ο Άγης, συγγραφέας, προετοιμάζεται για ένα φιλερηνικό φόρουμ, η Σοφία κυνηγά μια παράνομη αλλά ελπιδοφόρα συναλλαγή. Ξαφνικά, ο αντίλαλος της πόλης εισβάλλει στο «μέσα» και το ένα πρόσωπο μετά το άλλο μιλάει σε ένα φανταστικό ακροατήριο, ανασύροντας τραύματα, κρυφές επιθυμίες και ανεκπλήρωτες προσδοκίες. Σκηνοθεσία: Θανάσης Γεωργίου. Παίζουν: Θανάσης Γεωργίου, Σταύρος Δημόπουλος, Φάνος Θεοφάνους, Σοφία Καλλή, Μελίνα Κουτσόφτα, Ανδρέας Κούτσουμπας, Μαρία Κωνσταντίνου, Ραφαέλλα Καβάζη, Κρις Σπύρου, Νιόβη Χαράλαμπους. Με αγγλικούς και τουρκικούς υπέρτιτλους. **€15 / 6**

15

ΚΥΡ 20:30 (90')
Τα Φώτα του Σινεμά: Γαλλία και Ευρώπη με Μουσική
Alliance Française de Limassol

Μια μουσική περιπλάνηση στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο με ειδική αναφορά στον γαλλικό και γαλλόφωνο πολιτισμό. Η παράσταση αναδεικνύει τη βαθιά σχέση ανάμεσα στη μουσική και την κινηματογραφική εικόνα, φωτίζοντας emblematic μελωδίες που σημάδεψαν τον 20ό αιώνα. Τρεις διακεκριμένοι ερμηνευτές –ο πιανίστας Σταύρος Δρίτσας, ο βαρύτονος Κύρος Πατσάλιδης και η τραγουδίστρια Βάκια Σταύρου– συμπράττουν με 14μελή ορχήστρα υπό τη διεύθυνση του Σταύρου Δρίτσα και τις πρωτότυπες ενορχηστρώσεις του Φώτη Μουσουλίδη. **€25 / 20**

18

TET 20:00 (90')
Ο Πατέρας
Florian Zeller | Θέατρο Δέντρο & Θεατρική Στέγη Κύπρου

Για πρώτη φορά στην Κύπρο το βραβευμένο έργο, που κατέκτησε το παγκόσμιο κοινό και τους κριτικούς. Τι συμβαίνει όταν η μνήμη γίνεται λαβύρινθος; *Ο Πατέρας* δεν είναι απλώς μια ιστορία για την άνοια. Είναι ένα συγκλονιστικό ταξίδι στο εσωτερικό ενός νου που χάνει σταδιακά τα σημεία αναφοράς του. Είναι μια βαθιά υπαρξιακή εμπειρία που αφορά την ίδια τη ζωή, τη μνήμη ως φορέα της βιογραφίας μας και τον φόβο της απώλειας του εαυτού. Σκηνοθεσία – Μουσική επιμέλεια: Γιάννης Λεοντάρης. Ηθοποιοί: Σταύρος Λούρας, Κατερίνα Λούρα, Αλέξανδρος Παρίσης, Βασιλική Κυπραίου, Ονησίφορος Ονησιφόρου, Κρίστη Χαράλαμπους. **€18 / 15**

19

ΠΕΜ 19:30 (120')
Denis Stelmakh:
An Evening of Soulful Neoclassicism

Ο Denis Stelmakh, νεαρός πιανίστας και συνθέτης από τη Ρωσία, έχει γράψει κινηματογραφικές νεοκλασικές συνθέσεις, που με την ειλικρίνεια και το συναισθηματικό τους βάθος έχουν συγκινήσει το κοινό παγκοσμίως. Αντλώντας έμπνευση από θρυλικούς δημιουργούς της κινηματογραφικής μουσικής, ο Denis γράφει και ερμηνεύει μουσική που λειτουργεί ως ηχητικός συνοδοιπόρος στις πιο ουσιαστικές στιγμές της ζωής. **€40+**

20

ΠΑΡ 20:30 (127')
Σπασμένη Φλέβα (18+)
Γιάννης Οικονομίδης (GR, 2025)

Η νέα ταινία του συμπατριώτη μας Γιάννη Οικονομίδα είναι, όπως ο ίδιος σημειώνει, «Μια συνηθισμένη ιστορία που, στην αναπάντεχη εξέλιξή της, αποκαλύπτει τα πολλαπλά πρόσωπα και προσώπεια του ατόμου». Υπόθεση: Ο Θωμάς Αλεξόπουλος, ένας μεσήλικας επιχειρηματίας, πνίγεται στα λάθη και στις επιπολαιότητές του. Όταν η κόντρα του με τον τοκογλύφο της περιοχής πάρει απρόβλεπτες διαστάσεις, και κινδυνεύει να χάσει το σπίτι του, ωθείται στα άκρα. Σκηνοθεσία: Γιάννης Οικονομίδης. Σενάριο: Γιάννης Οικονομίδης – Βαγγέλης Μουρίκης. Πρωταγωνιστούν: Βασίλης Μπισμπίκης, Μαρία Κεχαγιόγλου, Μπέττυ Αρβανίτη, Στάθης Σταμουλάκας, Σοφία Κουνιά, Γιάννης Νιάρρος, Γιάννης Αναστασάκης, Ιωάννα Κολλιπούλου, Κλέλια Ρένεση, Αναστασία Χατζηαθανασίου, Δημήτρης Καπετανάκος και Μαρία Καλλιμάνη. **€8**

Μάρτιος 2026

28

ΣΑΒ 20:30 (140')
Δωδέκατη Νύχτα (15+)
William Shakespeare | Κεντρική Σκηνή ΘΟΚ

Μία από τις σπουδαιότερες κωμωδίες του Ουίλλιαμ Σαίξπηρ παρουσιάζεται ξανά από τον ΘΟΚ, σε μια ερεθιστική ανάγνωση από τον Βρετανό σαιξπηριστή σκηνοθέτη Owen Horsley. Η Βιόλα, πιστεύοντας ότι ο δίδυμος αδερφός της χάθηκε, μεταμφιέζεται σε άντρα και μπαίνει στην υπηρεσία του δούκα Ορσίνου. Από αυτό το σημείο αρχίζει να ξετυλίγεται το κουβάρι μιας ιστορίας περίπλοκης γεμάτης παρεξηγήσεις και ανατρεπτικές διαθέσεις. Μετάφραση: Ρέα Φραγκοφίλου. Διασκευή-Σκηνοθεσία: Owen Horsley. Παίζουν: Άθως Αντωνίου, Χάρης Αττώνης, Νεκτάριος Θεοδώρου, Χάρης Κκολός, Μάριαν Κυπριανού, Παντελίτσα Λοΐζου, Μαριλύ Μήλια, Χρήστος Παπαγεωργίου, Παναγιώτα Παπακυριακού, Ελένη Σιδερά, George Siena, Κωνσταντίνος Τσίτσιος, Στέλα Φυρογένη. Μουσικοί επί σκηνής: Θωμάς Δασκαλάκης, Ανδρέας Παντελή. Με αγγλικούς και τουρκικούς υπέρτιτλους. **€15 / 6**

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

Αυστηρό πλαίσιο για ηλεκτρονικά τιμολόγια

Κανόνες και πρόστιμα έως 2.500 ευρώ για όσους δεν συμμορφώνονται

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Η **μετάβαση** στην ηλεκτρονική τιμολόγηση μπαίνει πλέον σε αυστηρότερο πλαίσιο, με σαφείς κανόνες, κυρώσεις και πρόστιμα που φθάνουν έως και 2.500 ευρώ για όσους δεν συμμορφώνονται. Η φορολογική διοίκηση ξεκαθαρίζει τι ισχύει, ποιοι υποχρεούνται να εφαρμόσουν το μέτρο και ποιες είναι οι συνέπειες σε περίπτωση παράβασης.

Συγκεκριμένα, παραλείψεις ή παραβάσεις στη διαδικασία έκδοσης και διαβίβασης ηλεκτρονικών τιμολογίων επιφέρουν πρόστιμα από 250 έως 2.500 ευρώ, τα οποία αυξάνονται σε περίπτωση υποτροπής.

Με βάση τη νέα εγκύκλιο του διοικητή της ΑΑΔΕ Γ. Πιτσιλή, οι επιχειρήσεις με ετήσιο τζίρο άνω του 1.000.000 ευρώ υποχρεούνται να εφαρμόσουν την ηλεκτρονική τιμολόγηση από τις 2 Μαρτίου 2026, ενώ προβλέπεται περίοδος προσαρμογής έως τις 3 Μαΐου 2026.

Στη συνέχεια, το μέτρο θα επεκταθεί στο σύνολο της οικονομι-

κής δραστηριότητας έως το τέλος του 2026. Στόχος είναι να περιοριστούν τα πλαστά και εικονικά τιμολόγια, που αποτελούν βασικό μηχανισμό φοροδιαφυγής.

Σύμφωνα με την εγκύκλιο, οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να εκδίδουν ηλεκτρονικά κάθε τιμολόγιο για πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών. Η έκδοση πρέπει να γίνεται αποκλειστικά:

- Είτε μέσω παρόχου ηλεκτρονικής έκδοσης στοιχείων.

- Είτε μέσω της ειδικής εφαρμογής της ΑΑΔΕ (timologio).

Η έκδοση με χειρόγραφο τρόπο ή με άλλο τεχνικό μέσο (όπως εμπορικό ή λογιστικό πρόγραμμα ERP), εκτός από περιπτώσεις ανωτέρας βίας –π.χ. διακοπή ρεύματος ή απώλεια σύνδεσης στο Διαδίκτυο– θεωρείται ως μη έκδοση τιμολογίου. Σε αυτές τις περιπτώσεις επιβάλλονται τα αντίστοιχα πρόστιμα. Οι κυρώσεις ισχύουν για όλους όσους εντάσσονται στην υποχρεωτική ηλεκτρονική τιμολόγηση από τη στιγμή που τίθενται σε εφαρμογή οι σχετικές διατάξεις και δεν τηρούν τις προβλεπόμενες διαδικασίες.

Παραλείψεις ή παραβάσεις στη διαδικασία έκδοσης και διαβίβασης ηλεκτρονικών τιμολογίων επιφέρουν πρόστιμα από 250 έως 2.500 ευρώ, τα οποία αυξάνονται σε περίπτωση υποτροπής. Η έκδοση τιμολογίων θα γίνεται αποκλειστικά μέσω παρόχου ή της εφαρμογής «timologio» της ΑΑΔΕ.

Υποχρεωτικό το μέτρο από τις 2 Μαρτίου για επιχειρήσεις με τζίρο άνω του 1 εκατ., ενώ έως τον Μάιο προβλέπεται μεταβατική περίοδος.

Το ύψος των προστίμων διαφοροποιείται για υπόχρεους που τηρούν απλογραφικά ή διπλογραφικά βιβλία και αν υπάγονται ή όχι στον ΦΠΑ, αλλά σε κάθε περίπτωση είναι απαγορευτικό για λάθη, καθώς έχουν υψηλό κόστος και συγκεκριμένα:

- Σε πρόστιμο που ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και δεν εκδίδει λογιστικά αρχεία ή

εκδίδει ή λαμβάνει ανακριβή λογιστικά αρχεία (παραστατικά), για πράξεις που δεν επιβαρύνονται με φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), επιβάλλεται πρόστιμο 500 ευρώ ανά φορολογικό έλεγχο, αν είναι υπόχρεο τήρησης απλογραφικού λογιστικού συστήματος.

- Αν ο φορολογούμενος είναι υπόχρεος τήρησης διπλογραφικού λογιστικού συστήματος το πρόστιμο ανέρχεται σε 1.000 ευρώ ανά φορολογικό έλεγχο.

- Ειδικά σε πρόσωπο που δεν υποβάλλει ή υποβάλλει ανακριβή στοιχεία αναφορικά με τις υποχρεώσεις του, επιβάλλεται πρόστιμο 2.500 ευρώ.

- Σε πρόσωπο που ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και δεν εκδίδει παραστατικά πώλησης (φορολογικά στοιχεία) ή εκδίδει ή λαμβάνει ανακριβή

στοιχεία για πράξεις που επιβαρύνονται με ΦΠΑ, επιβάλλεται πρόστιμο ίσο με το 50% επί του φόρου που θα προέκυπτε από το μη εκδοθέν στοιχείο ή επί της διαφοράς, αντίστοιχα. Το πρόστιμο αυτό δεν μπορεί να είναι κατώτερο, αθροιστικά ανά φορολογικό έλεγχο, των 250 ευρώ, σε περίπτωση που ο φορολογούμενος είναι υπόχρεος τήρησης απλογραφικού λογιστικού συστήματος, και των 500 ευρώ, σε περίπτωση που ο φορολογούμενος είναι υπόχρεος τήρησης διπλογραφικού λογιστικού συστήματος.

- Σε περίπτωση υποτροπής, επιβάλλεται πρόστιμο σε ποσοστό 100% επί του φόρου που θα προέκυπτε από το μη εκδοθέν στοιχείο ή επί της διαφοράς, αντίστοιχα, το οποίο δεν μπορεί να είναι κατώτερο, αθροιστικά ανά φο-

ρολογικό έλεγχο, των 500 ευρώ, αν ο φορολογούμενος είναι υπόχρεος τήρησης απλογραφικού λογιστικού συστήματος και των 1.000 ευρώ, σε περίπτωση που ο φορολογούμενος είναι υπόχρεος τήρησης διπλογραφικού λογιστικού συστήματος.

- Σε περίπτωση κάθε νέας υποτροπής, επιβάλλεται πρόστιμο σε ποσοστό 200% επί του φόρου που θα προέκυπτε από το μη εκδοθέν στοιχείο ή επί της διαφοράς, αντίστοιχα, το οποίο δεν μπορεί να είναι κατώτερο, αθροιστικά ανά φορολογικό έλεγχο, των 1.000 ευρώ, σε περίπτωση που ο φορολογούμενος είναι υπόχρεος τήρησης απλογραφικού λογιστικού συστήματος από των 2.000 ευρώ, σε περίπτωση που ο φορολογούμενος είναι υπόχρεος τήρησης διπλογραφικού λογιστικού συστήματος.

Μπαράζ ελέγχων για αδήλωτη εργασία σε εστίαση, λιανεμπόριο, κατασκευές

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Σαρωτικούς και αιφνιδιαστικούς ελέγχους με επίκεντρο κλάδους υψηλής παραβατικότητας ενεργοποιεί η Επιθεώρηση Εργασίας, επιχειρώντας να περιορίσει ένα φαινόμενο που κοστίζει εκατομμύρια ευρώ στα ασφαλιστικά ταμεία, στρεβλώνει τον ανταγωνισμό και συμπέζει τους μισθούς. Το νέο επιχειρησιακό σχέδιο προβλέπει στοχευμένες παρεμβάσεις σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας όπου εντοπίζεται συστηματική παραβατικότητα.

Στο επίκεντρο βρίσκονται ο επισιτισμός, οι επιχειρήσεις φιλοξενίας, το λιανικό εμπόριο, οι κατασκευές και οι υπηρεσίες καθαριότητας, κλάδοι με έντονη εποχικότητα και υψηλή κινητικότητα προσωπικού. Παράλληλα, αυξημένοι έλεγχοι θα πραγματοποιηθούν σε βιοτεχνικά πάρκα, βιομηχανικές ζώνες, πρατήρια καυσίμων, συνεργεία αυτοκινήτων, κομμωτήρια, εταιρείες security, μεταφορικές επιχειρήσεις και μονάδες παραγωγής φασόν.

Πρόκειται κυρίως για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όπου το κόστος εργασίας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα βιωσιμότητας και η

παραβατικότητα εμφανίζεται ως μέσο αθέμιτης μείωσης των δαπανών. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία αποτυπώνουν το μέγεθος του προβλήματος, καθώς μόνο το 2025 καταγράφηκαν 1.359 παραβάσεις αδήλωτης εργασίας, με τα πρόστιμα να φτάνουν τα 15,6 εκατ. ευρώ, ποσό που αποτελεί το υψηλότερο μεταξύ όλων

Για κάθε αδήλωτο εργαζόμενο προβλέπεται πρόστιμο 10.500 ευρώ, το οποίο φτάνει έως και 31.500 ευρώ σε περίπτωση υποτροπής.

των παραβάσεων της εργατικής νομοθεσίας, σε σύνολο 53,5 εκατ. ευρώ. Συνολικά το 2025 διενεργήθηκαν 82.412 έλεγχοι, επιβλήθηκαν 17.556 διοικητικές κυρώσεις και το χρηματικό ύψος των προστίμων ανήλθε σε 53,5 εκατ. ευρώ, ανεβάζοντας ακόμη ψηλότερα τον πήχυ για το 2026. Αλλωστε η ανάγκη αυστηρότερης εποπτείας αναδείχθηκε και μετά το δυστύχημα στο εργοστάσιο της «Βιολάντα», το οποίο επανέφερε στο

Η οικονομική διάσταση των ελέγχων είναι κρίσιμη, καθώς η αδήλωτη εργασία στερεί σημαντικούς πόρους από τον ε-ΕΦΚΑ, μειώνει τα δημόσια έσοδα και δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού.

προσκήνιο ζητήματα ασφάλειας και νομιμότητας στην εργασία.

Αν και η αυστηρότητα του πλαισίου που αποτυπώνεται στα πρόστιμα δεν είναι πάντοτε ενδεικτική της αποτελεσματικότητας, το ισχύον πλαίσιο προβλέπει για κάθε αδήλωτο εργαζόμενο διοικητικό πρόστιμο 10.500 ευρώ, το οποίο μπορεί να φτάσει στις 31.500 ευρώ σε περίπτωση υποτροπής. Επιπλέον, όταν διαπιστώνεται ότι ο εργαζόμενος λαμβάνει

επίδομα ανεργίας από τη ΔΥΠΙΑ ενώ εργάζεται παράνομα, επιβάλλεται πρόσθετο πρόστιμο 3.000 ευρώ στον εργοδότη, πέραν του βασικού προστίμου. Στις περιπτώσεις απασχόλησης αλλοδαπών χωρίς νόμιμη άδεια εργασίας, οι κυρώσεις φτάνουν έως και τις 5.000 ευρώ ανά εργαζόμενο, ενώ επιπλέον προβλέπονται ποινικές συνέπειες όταν συντρέχουν παραβάσεις κοινωνικής ασφάλισης.

Η οικονομική διάσταση των

ελέγχων είναι κρίσιμη, καθώς η αδήλωτη εργασία στερεί σημαντικούς πόρους από τον ε-ΕΦΚΑ, μειώνει τα δημόσια έσοδα και δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού. Επιχειρήσεις που παραβιάζουν τη νομοθεσία αποκτούν τεχνητό πλεονέκτημα έναντι των συνεπών, πιέζοντας προς τα κάτω το συνολικό επίπεδο αμοιβών και υπονομεύοντας τη βιωσιμότητα της νόμιμης επιχειρηματικότητας.

Όπως επισημαίνει η Ανεξάρτητη Αρχή Επιθεώρησης Εργασίας, σε μια προσπάθεια να γίνει γνωστό στους εργαζομένους το έργο της, οι επιθεωρητές έχουν πλήρη πρόσβαση σε συμβάσεις, μισθολογικά στοιχεία, παρουσιολόγια και δεδομένα ψηφιακής κάρτας εργασίας, ενώ οι έλεγχοι πραγματοποιούνται χωρίς προειδοποίηση. Η παρεμπόδιση ελέγχου επισύρει επίσης κυρώσεις, ενισχύοντας το μήνυμα μηδενικής ανοχής.

Αναλυτικά, η Επιθεώρηση Εργασίας ελέγχει, μεταξύ άλλων, εάν:

- Οι εργοδότες έχουν δηλώσει σωστά τους εργαζομένους τους στο Π.Σ. «Εργάνη» και στους φορείς κοινωνικής ασφάλισης.
- Χορηγούνται κοινωνικές παρο-

χές καταχρηστικά, όπως τα επιδόματα ανεργίας, ειδοποιώντας τις συναρμόδιες αρχές.

- Αλλοδαποί εργαζόμενοι ασκούν μισθωτή δραστηριότητα χωρίς να έχουν την απαιτούμενη άδεια διαμονής ή εργασίας και αν απασχολούνται με λιγότερο ευνοϊκές συνθήκες εργασίας από ό,τι οι ημεδαποί εργαζόμενοι.

- Τηρούνται οι όροι αμοιβής και απασχόλησης, π.χ. τα χρονικά όρια εργασίας, η καταβολή του νόμιμου μισθού και των αμοιβών για πρόσθετη ή υπερωριακή απασχόληση.

- Τηρείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης για το δανειζόμενο προσωπικό σύμφωνα με τον νόμο για τις εταιρείες προσωρινής απασχόλησης.

Συνεργασία με ΑΑΔΕ

Παράλληλα, η Επιθεώρηση Εργασίας ενισχύει τη συνεργασία της με την ΑΑΔΕ και το ΣΔΟΕ, δημιουργώντας ένα πλέγμα διασταυρώσεων που εντοπίζει φορολογικές και ασφαλιστικές παραβάσεις σε πραγματικό χρόνο. Η διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων επιτρέπει πλέον πιο αποτελεσματική картоγράφηση της παραβατικότητας και στοχευμένες παρεμβάσεις.

Τη μικρότερη αύξηση της τελευταίας 5ετίας κατέγραψε πέρυσι το λιανεμπόριο

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Περιορισμένη ήταν η αύξηση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο το 2025 σε σύγκριση με το 2024, με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) να επιβεβαιώνουν τις απαισιόδοξες εκτιμήσεις του εμπορικού κόσμου.

Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ έρχονται επίσης να επιβεβαιώσουν τρεις ακόμη τάσεις που παρατηρούνται στο λιανικό εμπόριο:

- Ολοένα και περισσότεροι καταναλωτές στρέφονται προς τις μεγάλες λιανεμπορικές αλυσίδες, καθώς τα στοιχεία δείχνουν υπο-

Κατά μόλις 2% ενισχύθηκε ο κύκλος εργασιών - Κερδισμένοι οι μεγάλες αλυσίδες και τα «θριφτάδικα».

χώρηση του κύκλου εργασιών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων τον κλάδο.

- Η καταναλωτική δαπάνη για τρόφιμα μετατοπίζεται ολοένα και περισσότερο από τα παραδοσιακά εξειδικευμένα καταστήματα τροφίμων (βιοτεχνικά αρτοποιεία, συνοικιακά οπωροπωλεία,

ιχθυοπωλεία κ.ο.κ.) στις αλυσίδες σούπερ μάρκετ.

- Η τάση για αγορά μεταχειρισμένων ειδών –από μόδα ή από ανάγκη– ενισχύεται ολοένα και περισσότερο, με τα καταστήματα του κλάδου, χωρίς μάλιστα να συμπεριλαμβάνονται τα e-shops, να σημειώνουν τη μεγαλύτερη αύξηση τζίρου, 31,7% το 2025 σε σύγκριση με το 2024, μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών λιανεμπορίου.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ο τζίρος των επιχειρήσεων του λιανεμπορίου διαμορφώθηκε το 2025 σε 74,85 δισ. ευρώ, αυξημένος κατά 2% σε σύγκριση με

το 2024. Πρόκειται για τη μικρότερη αύξηση που καταγράφεται την τελευταία πενταετία. Εάν δεν συμπεριληφθούν οι κλάδοι τροφίμων, οχημάτων και καυσίμων, τότε ο κύκλος εργασιών των λοιπών λιανεμπορικών επιχειρήσεων ανήλθε σε 27,33 δισ. ευρώ, ενισχυμένος επίσης κατά 2% σε σύγκριση με το 2024. Ο κύκλος εργασιών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων υποχώρησε το δ' τρίμηνο του 2025 κατά 0,6% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2025, με τις μεγαλύτερες απώλειες (2,1%) να καταγράφουν οι μικρές επιχειρήσεις, ενώ αντίθετως οι μεσαίες ενισχύσαν τα έσοδά τους κατά 5,6%. Στο σύνολο

του έτους οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχασαν 0,7% του τζίρου τους σε σύγκριση με το 2024 ή περίπου 320 εκατ. ευρώ.

Τα σούπερ μάρκετ, τα οποία εδώ και χρόνια επιχειρούν να αποσπάσουν ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο από τα μεμονωμένα καταστήματα τροφίμων, φαίνεται πως πετυχαίνουν τον στόχο τους. Έτσι, πλέον ο τζίρος του κλάδου «Λιανικό εμπόριο σε μη ειδικευμένα καταστήματα που πωλούν κυρίως τρόφιμα, ποτά ή καπνό», που αφορά κυρίως τις αλυσίδες σούπερ μάρκετ, ανήλθε το 2025 σε 20,41 δισ. ευρώ, αυξημένος κατά 4,4% σε σύγκριση με το 2024, αποτελώντας πλέον το 27,3% του

συνολικού τζίρου του λιανεμπορίου, από 26,7% το 2024. Πρόκειται για τον κλάδο με το μεγαλύτερο μερίδιο στον τζίρο του λιανεμπορίου. Την ίδια ώρα καταγράφηκε υποχώρηση του κύκλου εργασιών κατά 5,3% στα οπωροπωλεία, κατά 1,3% στα αρτοποιεία, κατά 4,4% στις κάβες.

Η μεγάλη έκπληξη έρχεται από τα καταστήματα πώλησης μεταχειρισμένων ειδών, ή «θριφτάδικα» όπως έχει επικρατήσει να λέγονται κυρίως μεταξύ των νέων, με τον κύκλο εργασιών τους να φτάνει το 2025 σε 57,14 εκατ. ευρώ, από 43,37 εκατ. ευρώ το 2024, και να είναι σχεδόν τετραπλάσιος από το 2021 (15,10 εκατ. ευρώ).

Η JPMorgan άνοιξε παμπ στο «στρατηγείο» της Νέας Υόρκης

Στοιχium του Τζέιμ Ντάιμον, η αναβίωση της αίγλης στη Γουόλ Στρίτ

Στον 13ο όροφο του νέου, επιβλητικού ουρανοξύστη της JPMorgan Chase στη λεωφόρο Park Avenue της Νέας Υόρκης, η ατμόσφαιρα θυμίζει περισσότερο Σόχο του Λονδίνου, παρά το σημείο όπου χτυπάει η... καρδιά της αμερικανικής οικονομίας. Το Morgan’s παραπέμπει σε αυθεντική βρετανική παμπ και αποτελεί προσωπικό στοιχium του Τζέιμ Ντάιμον για την αναβίωση της αίγλης στη Γουόλ Στρίτ, σε μια εποχή που η τεχνολογία και άλλες βιομηχανίες προσφέρουν μεγάλα κίνητρα. Η λειτουργία ενός μπαρ, ωστόσο, μέσα σε έναν ναό του χρήματος αποδεικνύεται δύσκολο εγχείρημα που απαιτεί κάτι παραπάνω από οικονομική στρατηγική.

Πριν από λίγο καιρό το διοικητικό συμβούλιο της τράπεζας βρέθηκε μπροστά σε μια αναπάντεχη έκπληξη. Στον αφρό της μπίρας Guinness που τους σερβιρίστηκε, «αιωρούνταν» η μορφή του ίδιου του Ντάιμον, χάρη σε έναν εκτυπωτή υψηλής τεχνολογίας τον οποίο επιστράτευσε το προσωπικό με στόχο να διασκεδάσει τον διευθύνοντα σύμβουλο της τράπεζας. Αν και ο Ντάιμον βρήκε το αστείο επιτυχημένο, η αντίδρασή του

ήταν άμεση και θεσμική: απαγόρευσε την εμφάνιση του προσώπου του στις μπίρες, φοβούμενος ότι κάτι τέτοιο θα μετέτρεπε το μπαρ σε σύμβολο... προσωπικής ματαιοδοξίας. Πλέον, οι μπάρμαν περιορίζονται σε ουδέτερα σύμβολα, όπως η μορφή του κτιρίου ή εποχιακά σχέδια.

Η παμπ, που σχεδιάστηκε από τον διάσημο αρχιτέκτονα Νόρμαν Φόστερ, προσφέρει μια γεύση Αγγλίας με μενού που περιλαμβάνει fish and chips και shepherd’s pie, ενώ οι επενδυτικοί τραπεζίτες τη χρησιμοποιούν ως το απόλυτο εργαλείο γοητείας για τους πελάτες τους, με φόντο το Empire State Building. Παρά τη λάμψη, όμως, η καθημερινότητα στο Morgan’s είναι δύσκολη και συνοδεύεται από προκλήσεις. Με μόλις 55 θέσεις για 10.000 παταλήλους, η πρόσβαση έχει γίνει σχεδόν αδύνατη για το μέσο στέλεχος. Οι νεαροί τραπεζίτες αναγκάζονται να κάνουν κρατήσεις εβδομάδες νωρίτερα, ενώ συχνά αντικρίζουν άδεια τράπεζα «δεσμευμένα» από ανώτερα στελέχη, που συχνά δεν εμφανίζονται ποτέ. Αυτή η στενότητα χώρου στην παμπ που κολοσσού αντανάκλα μια ευρύτερη αλλαγή στην κουλ-

Το Morgan’s παραπέμπει σε αυθεντική βρετανική παμπ και λειτουργεί στον 13ο όροφο του νέου, επιβλητικού ουρανοξύστη της JPMorgan Chase στη λεωφόρο Park Avenue της Νέας Υόρκης.

τούρα της JPMorgan. Για κάποιους, η εμπειρία του Morgan’s και η δυσκολία να περάσει κανείς το κατώφλι της παμπ είναι εμβληματική των αλλαγών στη Γουόλ Στρίτ, όπου τα θυρικά κάποτε προνόμια φαίνεται να ξεθωιάζουν. Στον νέο πύργο, ακόμη και υψηλόβαθμοι διευθυντές μοιράζονται πλέον μικρότερα, ανοικτά γραφεία, καθώς ο ίδιος ο Ντάιμον επιμένει στη στενή επαφή της ηγεσίας με το προσωπικό. Την ίδια στιγμή, η τράπεζα σφίγγει τα λουριά και αλλάζει παλιές καλές συνήθειες. Τα δωρεάν δείπνα μέσω της πλατφόρμας DoorDash στο σπίτι και οι άσκοπες μετακινήσεις με μαύρες πολυτελείς λιμουζίνες ανήκουν στο παρελθόν. Πλέον, για να απολαύσει κανείς τα προνόμια της τράπεζας πρέπει να έχει φυσική παρουσία στο γραφείο.

Παρά τους θορύβους από τον άνεμο που μερικές φορές «χτυπούν» το χάλκινο περίβλημα του

κτιρίου ή τους αυστηρούς κανόνες για την κατανάλωση αλκοόλ κατά τη διάρκεια της ημέρας, ο ουρανοξύστης παραμένει πόλος έλξης. Από το γυμναστήριο με θέα το Central Park μέχρι το Morgan’s, η JPMorgan ποντάρει στην «υπερβατική εμπειρία» του χώρου εργασίας για να κρατήσει τα ταλέντα της μακριά από τον ανταγωνισμό της τεχνολογίας, υπενθυμίζοντας ότι στη Γουόλ Στρίτ η εικόνα και η φυσική παρουσία παραμένουν το ισχυρότερο νόμισμα.

Το να βρίσκεσαι στον πύργο της JPMorgan έχει τα πλεονεκτήματά του: όπως είναι τα... μαγευτικά ηλιοβασιλέματα. Πολλά μέρη του πύργου, όπως το γυμναστήριο, προσφέρουν θέα στα Hudson Highlands. «Όλοι θέλουν να έρθουν σε αυτό το κτίριο και όλοι όσοι το κάνουν βιώνουν μια υπερβατική εμπειρία», λέει ο Ντέιβιντ Αρένα, επικεφαλής ακινήτων της τράπεζας.

Η «βουτιά» στην αγορά λογισμικού λόγω ΑΙ είναι μόνον η αρχή

Μια δική του οπτική στην αρνητική πλευρά της τεχνητής νοημοσύνης, όσον αφορά τις επιχειρήσεις και την αγορά, έδωσε ο ιδρυτής της ION Group, Αντρέα Πινιατάρο, με ανάρτηση στην ιστοσελίδα της εταιρείας του.

«Η αγορά πανικοβάλλεται για λάθος λόγους», σημειώνει, επισημαίνοντας ότι οι επενδυτές τιμωρούν τις λάθος εταιρείες, αφού τις τελευταίες εβδομάδες η αξία των εταιρειών λογισμικού μειώθηκε κατά περισσότερο από 2 τρις. δολάρια. «Ο σωστός λόγος πανικού δεν είναι αν η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να αντικαταστήσει μεμονωμένα εργαλεία λογισμικού. Είναι το τι θα συμβεί όταν οι οργανισμοί που προσκαλούν την τεχνητή νοημοσύνη στα γλωσσικά τους παιχνίδια ανακαλύψουν ότι την έχουν διδάξει να παίζει χωρίς αυτούς», υπογραμμίζει.

Η ανησυχία για τις προοπτικές των παρόχων λογισμικού προκάλεσε αναταραχή στις αγορές, μετά την κυκλοφορία σειράς νέων εργαλείων από τη νεοφυή επιχείρηση τεχνητής νοημοσύνης Anthropic, τα οποία απειλούν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς, από τη χρηματοοικονομική έρευνα έως τις υπηρεσίες ακινήτων περιουσίας. Οι ιδιωτικές εταιρείες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας του Πινιατάρο –συμπεριλαμβανομένης της ION Platform– έχουν επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό, με τις τιμές των ομολόγων και των δανείων να πέφτουν σε επίπεδα που πλησιάζουν εκείνα των προβληματικών εταιρειών.

Ο Πινιατάρο, πρώην trader της Salomon Brothers, ίδρυσε την επιχείρηση δεδομένων και λο-

γισμικού στα τέλη της δεκαετίας του 1990 στο Λονδίνο. Οι εξαγορές εταιρειών, όπως η πλατφόρμα συναλλαγών μετοχών Fidessa και η εταιρεία χρηματοοικονομικής ανάλυσης Dealogic, συνέβαλαν στη μετατροπή της ION σε βασικό παίκτη στις παγκόσμιες αγορές. Όταν επιχειρήσεις όπως οι εταιρείες συμβούλων αρχίζουν να χρησιμοποιούν εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης για να παραμείνουν ανταγωνιστικές, «τροφοδοτούν το ίδιο το σύστημα που μαθαίνει να τις καθιστά περιττές», έγραψε ο Πινιατάρο στο σχόλιό του με τίτλο «The Wrong Apocalypse» (Η λάθος αποκάλυψη). Αν και «λογικό μεμονωμένα», το συλλογικό αποτέλεσμα θα είναι «καταστροφικό», προσθέτει.

Οι απώλειες εσόδων στον τομέα των επαγγελματικών υπηρεσιών θα μπορούσαν να επεκταθούν και σε άλλους κλάδους, από τα εμπορικά ακίνητα έως τα επαγγελματικά ταξίδια και το οικοσύστημα που περιβάλλει το venture capital, αναφέρει. Αυτό τελικά θα έπληττε τα φορολογικά έσοδα και τον κοινωνικό ιστό.

«Τα 2 τρις. δολάρια που καταστράφηκαν στην αξία της αγοράς λογισμικού δεν είναι το μέγεθος της ζημίας. Είναι η προκαταβολή», τονίζει ο Πινιατάρο.

Ο κανονιστικός κατακερματισμός στην Ευρώπη, πάντως, μπορεί να αποδειχθεί εμπόδιο για την αναστάτωση από την τεχνητή νοημοσύνη, σύμφωνα με τον Πινιατάρο, επειδή τα διάφορα καθεστώτα, οι εργασιακές προσαρμογές και τα γλωσσικά εμπόδια θα επιβραδύνουν την ταχύτητα με την οποία οι αλλαγές θα μεταδοθούν σε άλλους κλάδους.

European Conference
on Sustainable Tourism -
Celebrating 20 Years of CSTI
Leadership in Sustainability

MEET THE SPEAKERS

Friday 27th February at Filoxenia Conference Center, Nicosia

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΖΙΑΤΖΙΣ
European Commissioner
for Sustainable Transport
and Tourism

COSTAS KADOS
European Commissioner for
Fisheries and Oceans

ΔΙΜΗΤΡΙΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
Professor of Climatology
Aristotle University of
Thessaloniki

HELEN CARON
Member of the
Board of Trustees,
TUI Care Foundation

JEREMY SAMPSON
CEO, The Travel
Foundation;
Co author Glasgow
Declaration on Climate
Action in Tourism;
Founding Member
Forum of Tourism
Coalition

ENRICO TOLA
President of
Eco-Sustainable
Development
Association of
Europeans, Greece

Organiser:

Under the Auspices:

Register here:

Gold Sponsor:

Silver Sponsors:

Supporters:

Academic partner:

Communication Sponsors:

Registration until 23 February

Conference & Exhibition

BATTLEFIELD REDEFINED
2026

EUROPEAN
UNION

Modern Technologies
with dual-use potential
for Security, Defence
& Space Resilience.

Advancing Europe's strategic autonomy through
dual-use innovation.

REGISTER NOW

Contact us:

info@cd-multimedia.com

+357 25 256 959

Under the Auspices

In Cooperation with

Organised by

Media Sponsors

Σχέδιο Κίνας για κυριαρχία στο παγκόσμιο εμπόριο

Επιταχύνει συμφωνίες με βασικές αγορές, προωθεί μηδενικούς δασμούς σε 53 χώρες

Την ώρα που η Ουάσινγκτον οχυρώνεται πίσω από νέα τείχη δασμών, η Κίνα επιχειρεί μια καλά σχεδιασμένη οικονομική αντεπίθεση που στοχεύει πολύ μακρύτερα από τη θητεία του Ντόναλντ Τραμπ. Το Πεκίνο δεν επιδιώκει απλώς να επιβιώσει από τον εμπορικό πόλεμο, αλλά να αναδιαμορφώσει την αρχιτεκτονική της παγκόσμιας αγοράς και να μετατρέψει τους δασμούς του προέδρου Τραμπ προς όφελός του, θωρακίζοντας μία γιγαντιαία οικονομία, αξίας 19 τρις. δολαρίων, από την πίεση των ΗΠΑ στο μακρινό μέλλον.

Με φόντο την αβεβαιότητα που δημιούργησε η Ουάσινγκτον, η Κίνα επιχειρεί να ενσωματώσει την τεράστια βιομηχανική βάση της στα μεγαλύτερα οικονομικά μπλοκ του κόσμου, από την Ε.Ε. μέχρι τις χώρες του Κόλπου και του Ειρηνικού, σύμφωνα με έρευνα του Reuters. Στο πλαίσιο αυτό επιταχύνει τις προσπάθειες για την επικοινωνιοποίηση περίπου 20 εμπορικών συμφωνιών συνολικά, οι οποίες βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση εδώ και χρόνια, παρά τις εκτεταμένες ανησυχίες

για την υπερπαραγωγή της Κίνας, την άνιση πρόσβαση στην αγορά και την ασθενή εγχώρια ζήτηση.

Σύμφωνα με έρευνα του Reuters που βασίστηκε σε περισσότερα από 2.000 έγγραφα στρατηγικής και εκατοντάδες μελέτες κρατικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, η κινεζική ηγεσία εφαρμόζει ένα συστηματικό σχέδιο για να αναδιαμορφώσει την εμπορική πολιτική των ΗΠΑ και να εξουδετερώσει τη στρατηγική περιορισμού της Ουάσινγκτον.

Η Κίνα θέτει τώρα σε εφαρμογή αυτό το σχέδιο. Η συμφωνία που επιτεύχθηκε με τον Καναδά κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του πρωθυπουργού Μαρκ Κάρνεϊ στο Πεκίνο τον Ιανουάριο —η οποία μειώνει τους δασμούς στα κινεζικά ηλεκτρικά οχήματα— ήταν η πρώτη από πολλές που στόχευαν στην άρση της αμερικανικής μόχλευσης. «Μη διακόπτετε τον αντιπαλό σας όταν κάνετε λάθος», είπε χαρακτηριστικά ένας Κινέζος αξιωματούχος, αναφερόμενος στην ανατρεπτική εμπορική ατζέντα του Τραμπ.

Η ρητορική του Πεκίνου επίσης έχει αλλάξει άρδην. Από τις

Η συμφωνία που επιτεύχθηκε μεταξύ Κίνας και Καναδά κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του πρωθυπουργού Μαρκ Κάρνεϊ στο Πεκίνο τον Ιανουάριο για μείωση δασμών στα κινεζικά ηλεκτρικά οχήματα ήταν η πρώτη από πολλές που στοχεύουν στην αναδιαμόρφωση της αρχιτεκτονικής του διεθνούς εμπορίου.

Το Πεκίνο επιδιώκει να αναδιαμορφώσει την αρχιτεκτονική της παγκόσμιας αγοράς και να μετατρέψει τους δασμούς του προέδρου Τραμπ προς όφελός του.

εμπρηστικές ιαχές και τον απομονωτισμό του παρελθόντος, οι Κινέζοι διπλωμάτες έχουν περάσει σε μια γοητευτική επίθεση, παρουσιάζοντας τη χώρα τους ως τον τελευταίο υπέρμαχο της πολυμερούς προσέγγισης και του ανοικτού εμπορίου.

Η Κίνα δεν περιορίζεται μόνο στις μεγάλες δυνάμεις. Από την εφαρμογή μηδενικών δασμών σε

53 αφρικανικές χώρες μέχρι την παροχή τεχνολογίας τεχνητής νοημοσύνης για τον εκσυγχρονισμό των τελωνείων σε γειτονικές χώρες, ο στόχος παραμένει ο ίδιος: η δημιουργία μιας νέας εμπορικής τάξης πραγμάτων με κινεζικά χαρακτηριστικά.

Με άλλα λόγια, η Κίνα φιλοδοξεί να ενσωματωθεί τόσο βαθιά στο παγκόσμιο εμπόριο, ώστε οι εταίροι να μην έχουν την πολυτέλεια να αποσυνδεθούν υπό την πίεση των ΗΠΑ. Οπως χαρακτηριστικά επισημαίνουν αναλυτές του Ινστιτούτου Αμερικανικών Σπουδών της CASS, η «αντι-αποσύνδεση» αποτελεί πλέον την εθνική προτεραιότητα. Το τεράστιο εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας ωστόσο, που αγγίζει το 1,2 τρις. δολάρια, περιπλέκει τις φιλοδοξίες της και προκαλεί νευρικότητα ακόμη και στους πιο πρόθυμους εταίρους.

Η Ε.Ε. ιδίως παραμένει επιφυ-

λακτική, με κορυφαίους διπλωμάτες να χαρακτηρίζουν τις προτάσεις του Πεκίνου ως «καθαρή προπαγάνδα», φοβούμενοι ότι οι κινεζικές εταιρείες θα κατακλύσουν την ευρωπαϊκή αγορά με προϊόντα χαμηλού κόστους για να καλύψουν την ασθενή εσωτερική ζήτηση.

Η πρόσφατη αξιολόγηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου υπογραμμίζει αυτό ακριβώς το δομικό πρόβλημα. Παρά την ανθεκτικότητα της κινεζικής οικονομίας, η οποία αναπτύχθηκε με 5% το 2025, η ιδιωτική καταναλωση παραμένει αναιμική. Το ΔΝΤ προειδοποιεί ότι ο ασιατικός γίγαντας πρέπει να μεταβεί επείγοντως σε ένα μοντέλο ανάπτυξης με γνώμονα την εσωτερική κατανάλωση, αν θέλει να εκτονώσει τις διεθνείς εντάσεις και να διατηρήσει τη μακροπρόθεσμη δυναμική του. Το Πεκίνο δαπανά περίπου το 4% του ΑΕΠ

του σε επιδοτήσεις εταιρειών σε κρίσιμους τομείς και το ΔΝΤ προτείνει τη μείωση αυτού του ποσοστού κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Καθώς η Κίνα προετοιμάζεται για το επόμενο πενταετές σχέδιο που θα παρουσιαστεί τον Μάρτιο, το διακύβευμα είναι ξεκάθαρο. Το Πεκίνο ποντάρει στην τεχνητή νοημοσύνη, στο ψηφιακό εμπόριο και στις στρατηγικές συνεργασίες για να θωρακίσει την οικονομία του. Η προσέγγιση του Βρετανού πρωθυπουργού Κιρ Στάρμερ με την Κίνα και η επικείμενη επίσκεψη του Γερμανού καγκελάρου Φρίντριχ Μέρτς στη Σαγκάη δείχνουν ότι η κινεζική στρατηγική βρίσκει ευήκοα ότα σε μια Ευρώπη που αναζητά ισορροπίες.

Το ερώτημα είναι αν η Κίνα θα καταφέρει να πείσει τον κόσμο ότι η άνοδός της δεν απειλεί τις τοπικές βιομηχανίες.

Εκρηξη στις τιμές τροφίμων στην Τουρκία, έκτακτα μέτρα λαμβάνει η Αγκυρα

Με τον πληθωρισμό να καλπάζει στο 30,7% τον Ιανουάριο του 2026, η Τουρκία εισέρχεται στον ιερό για τους μουσουλμάνους μήνα του Ραμαζανιού αντιμέτωπη με μια σοβαρή κρίση κόστους διαβίωσης. Αναγνωρίζοντας την ασφυκτική πίεση στους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών, η κυβέρνηση προχώρησε σε μια σειρά έκτακτων παρεμβάσεων για τον έλεγχο των τιμών στα είδη πρώτης ανάγκης. Το υπουργείο Εμπορίου κατέληξε σε συμφωνία με χονδρεμπόρους, αλυσίδες σούπερ μάρκετ και εκπροσώπους του κλάδου για την αύξηση των εκπτώσεων και τη διασφάλιση της προσφοράς τροφίμων ενόψει του Ραμαζανιού, με στόχο να ανακουφιστούν οι οικογένειες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος που πλήττονται περισσότερο.

Η στρατηγική αυτή επικεντρώνεται στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ προμηθευτών και λιανοπωλητών, ώστε να αποτραπουν απότομες αυξήσεις

σε περιόδους παραδοσιακά υψηλής κατανάλωσης. Οι εκπρόσωποι της αγοράς συμφώνησαν να εντείνουν τις εκπαιδευτικές εκστρατείες και τις προωθητικές ενέργειες, ενώ το κράτος εγγυάται την αδιάλειπτη λειτουργία των εφοδιαστικών αλυσίδων. Η κίνηση αυτή αποτελεί άμεση απάντηση στη διάβρωση της αγοραστικής δύναμης που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, καθώς βασικά αγαθά όπως το αλεύρι, το λάδι, το κρέας και τα γαλακτοκομικά απορροφούν πλέον το μεγαλύτερο μέρος του οικογενειακού εισοδήματος.

Συμφωνία με χονδρεμπόρους, αλυσίδες σούπερ μάρκετ για την αύξηση των εκπτώσεων ενόψει του Ραμαζανιού.

Παράλληλα με τις εθελοντικές

Οι τιμές των τροφίμων στην Τουρκία αυξήθηκαν κατά 6,6% μόνο τον Ιανουάριο, αποτελώντας την κατηγορία με τη μεγαλύτερη άνοδο.

συμφωνίες, η Αγκυρα σκληραίνει τη στάση της απέναντι στην κερδοσκοπία. Το υπουργείο Εμπορίου, σε συντονισμό με το υπουργείο Γεωργίας και Δασοκομίας, ανακοίνωσε την εντατικοποίηση των επιθεωρήσεων σε ολόκληρη τη χώρα. Οι Αρχές προειδοποιούν με αυστηρές διοικητικές κυρώσεις όσες επιχειρήσεις εμπλέκο-

νται σε αδικαιολόγητες αυξήσεις τιμών ή πρακτικές συσώρευσης αποθεμάτων. Για την αποτελεσματικότερη εποπτεία της αγοράς, οι πολίτες ενθαρρύνονται να αναφέρουν τυχόν παραβάσεις.

Την αναγκαιότητα των μέτρων υπογραμμίζει η πρόσφατη έκρηξη στις τιμές των τροφίμων, οι οποίες αυξήθηκαν κατά

6,6% μόνο τον Ιανουάριο, αποτελώντας την κατηγορία με τη μεγαλύτερη άνοδο. Οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες και οι διαταραχές στον εφοδιασμό εκτόξευσαν τις τιμές των λαχανικών κατά 23,68% και των φρούτων κατά 3,83%, μια τάση που αναμένεται να συνεχίσει να επηρεάζει αρνητικά τα στοιχεία για τον πληθωρισμό του Φεβρουαρίου. Ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας Φατίχ Καραχάν σημείωσε ότι οι πιέσεις στην αγορά τροφίμων θα παραμείνουν, καθιστώντας την κρατική παρέμβαση απαραίτητη για τη σταθεροποίηση της αγοράς.

Οι αναλυτές προειδοποιούν μάλιστα ότι η αύξηση στις τιμές των τροφίμων κατά τη διάρκεια του Ραμαζανιού ενέχει τον κίνδυνο να γίνει μόνιμη. Τα ευρήματά τους έδειξαν ότι αντί να υποχωρήσουν μετά τις γιορτές, οι περισσότερες αυξήσεις τιμών παρέμειναν σε ισχύ. Μελέτη η οποία δημοσιεύθηκε στο Merkezlin Güncesi της CBRT με

τίτλο «Ραμαζάνι και πληθωρισμός τροφίμων», διαπίστωσε ότι το Ραμαζάνι είχε άμεσο αντίκτυπο περίπου 0,5 ποσοστιαίων μονάδων στον συνολικό πληθωρισμό.

Οι παρατεταμένες αυξήσεις των τιμών έχουν επηρεάσει δυσανάλογα τα νοικοκυριά που ζουν κοντά ή κάτω από το όριο της φτώχειας. Γι' αυτές τις οικογένειες, ακόμη και μικρές αλλαγές στις τιμές των βασικών τροφίμων μπορούν να διαταράξουν σημαντικά τους μηνιαίους προϋπολογισμούς.

Οι οικονομολόγοι συχνά σημειώνουν ότι ο πληθωρισμός των τροφίμων έχει υπερβολικές κοινωνικές συνέπειες, επειδή επηρεάζει άμεσα την καθημερινή κατανάλωση. Στις αναδυόμενες αγορές, οι δαπάνες για τρόφιμα αντιπροσωπεύουν μεγάλο μερίδιο των δαπανών των νοικοκυριών. Όταν οι τιμές αυξάνονται ταχύτερα από τους μισθούς, τα πραγματικά εισοδήματα μειώνονται, επιβαρύνοντας την οικονομική ευημερία.

Αλμα στις αφίξεις Κινέζων ταξιδιωτών στην Ευρώπη

Οι τουρίστες από Κίνα και Ινδία αναμένεται να αντισταθίσουν την προβλεπόμενη εισβράδυνση των ταξιδιωτικών εισροών από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη φέτος. Συνολικά, οι διεθνείς αφίξεις στην ήπειρο αναμένεται να αυξηθούν κατά 6,2% το 2026.

Αυτά προκύπτουν από σχετική μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ταξιδιών (ETC), η οποία αναμένει ότι το 2026 θα σημειωθεί η πρώτη επιβράδυνση των ταξιδιών από Αμερικανούς στην Ευρώπη μετά την πανδημία. Οι λόγοι πίσω από αυτή τη στροφή είναι αφενός το ισχυρό δολάριο αφετέρου οι μεταβαλλόμενες οικονομικές προοπτικές στις ΗΠΑ.

Προηγούμενη έρευνα της ETC διαπίστωσε ότι οι Αμερικανοί είναι λιγότερο διατεθειμένοι να ταξιδέψουν στην Ευρώπη φέτος σε σύγκριση με το 2025 εν μέρει λόγω

της επιδείνωσης των οικονομικών προοπτικών, αλλά και εξαιτίας της γεωπολιτικής αστάθειας.

Παράλληλα, οι αφίξεις Κινέζων ταξιδιωτών στην Ευρώπη αναμένεται να αυξηθούν κατά 28% σε σύγκριση με το 2025, ενώ άνο-

Αναμένεται επιβράδυνση στις αφίξεις τουριστών από τις ΗΠΑ και αύξηση των ροών από την Ινδία το 2026.

δος 9% προβλέπεται και στις αφίξεις από την Ινδία. Απεναντίας, οι τάσεις δείχνουν αύξηση μόλις 4,2% στις ταξιδιωτικές εισροές από τις ΗΠΑ, σαφώς χαμηλότερη από προηγούμενα χρόνια.

Σύμφωνα με στοιχεία από την πλατφόρμα πληροφοριών αεροπλοΐας Cirium, οι κρατήσεις τουριστών από την Ευρώπη προς τις ΗΠΑ μεταξύ 7 Οκτωβρίου και τέλους Ιανουαρίου ήταν 14,2% λιγότερες σε σύγκριση με την ίδια περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα. Το ίδιο διάστημα, οι κρατήσεις από τις ΗΠΑ προς την Ευρώπη μειώθηκαν κατά 7,3%.

Παρά τη μείωση του ενδιαφέροντος των Αμερικανών για διακοπές στην Ευρώπη, όπου αποτελούν κρίσιμο κομμάτι της τουριστικής βιομηχανίας, η Γηραιά Ηπειρος συνεχίζει να βλέπει σταθερή αύξηση και στους ταξιδιώτες από μακρινές αγορές και στις ταξιδιωτικές δαπάνες. Αυτό σημαίνει ότι όσοι πράγματι επισκέπτονται την Ευρώπη επενδύονται σε εμπειρίες υψηλής αξίας, οι οποίες και συντηρούν

την ευρωπαϊκή αγορά ταξιδιών.

«Η Ευρώπη συνεχίζει να ξεχωρίζει ως αξιόπιστος προορισμός και είναι καλά τοποθετημένη, ώστε να απαντήσει στην εξέλιξη της ζήτησης για πιο ευέλικτα ταξίδια που στοχεύουν σε εμπειρίες», σχολίασε ο Μιγκέλ Σανθ, επικεφαλής της ETC.

Σύμφωνα με τη σχετική μελέτη, εκτιμάται ότι οι ταξιδιωτικές εισπράξεις στην Ευρώπη αυξήθηκαν κατά 9,7% το 2025. Η αύξηση αυτή επιβεβαιώνει και τις αναφορές από τους μεγάλους αερομεταφορείς της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων της Lufthansa και της Air France, που κάνουν λόγο για σταθερή αύξηση στις κρατήσεις των premium υπηρεσιών τους, σε αντίθεση με τις κρατήσεις στην οικονομική θέση, οι οποίες έχουν μειωθεί στα υπερταλινικά ταξίδια.

Οι αφίξεις Κινέζων ταξιδιωτών στην Ευρώπη φέτος αναμένεται να αυξηθούν κατά 28% σε σύγκριση με το 2025.

Η Amazon έγινε η μεγαλύτερη εταιρεία στον κόσμο στις πωλήσεις

Με τζίρο 717 δισ. δολαρίων για το σύνολο του 2025, εκθρόνισε τη Walmart

Η Amazon εκθρόνισε και επίσημα τη Walmart, για να γίνει η μεγαλύτερη σε τζίρο εταιρεία στον κόσμο. Πρόκειται για ένα σημαντικό ορόσημο στην ιστορία της εταιρείας ηλεκτρονικού εμπορίου και cloud που ιδρύθηκε το 1994 από τον Τζεφ Μπέζος σαν online βιβλιοπωλείο, σε ένα γκαράζ του Σιάτλ.

Η Walmart κατείχε τον τίτλο της μεγαλύτερης σε τζίρο εταιρείας εδώ και πάνω από μία δεκαετία. Όμως, οι πωλήσεις των 713,2 δισ. δολαρίων που ανακοίνωσε την Πέμπτη για το 12μηνιο που έληξε στις 31 Ιανουαρίου ήταν χαμηλότερες από τις πωλήσεις των 717 δισ. δολαρίων που ανακοίνωσε η Amazon αυτόν τον μήνα, για το σύνολο του 2025.

Ο ίδιος ο Μπέζος, πάντως, είχε μελετήσει προσεκτικά τον ιδρυτή της Walmart, Σαμ Γουόλτον, υιοθετώντας πολλές από τις επιχειρηματικές στρατηγικές του, καθώς «έχτιζε» την Amazon. Την τελευταία δεκαετία, ο τζίρος της εταιρείας του έχει αυξηθεί με ρυθμό σχεδόν δεκαπλάσιο σε σχέση με εκείνον της Walmart, καθώς η κατανάλωση στρέφεται από τα φυσικά καταστήματα στο Διαδίκτυο, ενώ η μονάδα cloud του ομίλου, Amazon Web Services, γνωρίζει υψηλή ανάπτυξη. Amazon και Walmart ανταγωνίζονται η μία την άλλη στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν τους καταναλωτές. Η Amazon είναι η μεγαλύτερη εταιρεία ηλεκτρονικού εμπορίου στον κόσμο, με την ιστοσε-

Η Amazon είναι η μεγαλύτερη εταιρεία ηλεκτρονικού εμπορίου στον κόσμο, με την ιστοσελίδα και την εφαρμογή της για κινητά να καταγράφουν 2,7 δισ. επισκέψεις κάθε μήνα.

Η αναρρίχηση στην κορυφή είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της μεγάλης άνθησης που γνωρίζουν τα data centers.

λίδα και την εφαρμογή της για κινητά να καταγράφουν 2,7 δισ. επισκέψεις κάθε μήνα.

Η Walmart, από την άλλη, είναι ο μεγαλύτερος λιανέμπορος στον κόσμο, με περισσότερα από 10.000 καταστήματα. Και οι δύο εταιρείες παράγουν το μεγαλύτερο μέρος του τζίρου τους στις ΗΠΑ. Ωστόσο η Walmart συναντά μεγαλύτερη επιτυχία στη στροφή της στο ηλεκτρονικό εμπόριο, από ό,τι

η Amazon στην προσπάθειά της να καθιερωθεί στα φυσικά καταστήματα, παρότι το 2017 εξαγόρασε την αλυσίδα Whole Foods Market.

Σε κάθε περίπτωση, ο τζίρος της Amazon «φουσκώνει» από την κυριαρχία της στο cloud, έναν τομέα στον οποίο η Walmart δεν έχει παρουσία. Χωρίς την AWS, τα έσοδα της Amazon για το 2025 θα ανέρχονταν στα 588 δισ. δολάρια. Επομένως, η αναρρίχηση στην κορυφή του κόσμου είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της μεγάλης άνθησης που γνωρίζουν τα data centers, στο πλαίσιο της ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης.

«Αυτή είναι μια κούφια νίκη», λέει στο Bloomberg ο Κίρθι Καλιανάμ, εκτελεστικός διευθυντής του Retail Management Institute του Santa Clara University. «Η Amazon δεν νίκησε τη Walmart στο παιχνίδι του

λιανικού εμπορίου. Απλώς τη νίκησε σε έσοδα λανσάροντας μια νέα επιχείρηση στην οποία η Walmart δεν δραστηριοποιείται». Πριν από την Amazon και τη Walmart, τον τίτλο της μεγαλύτερης σε τζίρο εταιρείας του κόσμου κατείχαν η ExxonMobil και η General Motors. Πάντως, η πρωτιά σε τζίρο δεν κερδίζει κατ' ανάγκην τα εύσημα από τους επενδυτές. Η μεγαλύτερη σε κεφαλαιοποίηση εταιρεία του κόσμου είναι η Nvidia, η οποία αποτιμάται στα 4,5 τρισ. δολάρια, επίπεδα υπερδιπλάσια σε σχέση με την Amazon και τουλάχιστον τετραπλάσια έναντι της Walmart. Ο Τζεφ Μπέζος, που είχε ξεπεράσει τον ιδρυτή της Microsoft, Μπιλ Γκέιτς, για να γίνει ο πλουσιότερος άνθρωπος στον κόσμο το 2017, βρίσκεται σήμερα στην τέταρτη θέση, με περιουσία 228 δισ. δολαρίων.

Η Nestle πουλάει τις δραστηριότητες παγωτού

Σε «προχωρημένες» διαπραγματεύσεις για την πώληση της δραστηριότητας παγωτού βρίσκεται η Nestle, καθώς η μεγαλύτερη εταιρεία παραγωγής τροφίμων και ποτών –υπό την ηγεσία του νέου διευθύνοντος συμβούλου Φίλιπ Νάβρατιλ– επιχειρεί να ενισχύσει τις πωλήσεις της και να απλοποιήσει τις λειτουργίες της.

Ο ελβετικός γίγαντας εξετάζει να πουλήσει τις δραστηριότητες παγωτού που του έχουν απομείνει (σε Ασία, Καναδά, Λατινική Αμερική και αλλού) στη Froneri, την κοινοπραξία της με την PAI Partners που διαχειρίζεται μάρκες όπως η Häagen-Dazs και η Mövenpick, μεταξύ άλλων. Παράλληλα, στο τραπέζι βρίσκεται και η πιθανή είσοδος νέου επενδυτή στο σχήμα.

Ανακοινώνοντας αποτελέσματα τριμήνου, η Nestle είπε ότι θα επικεντρωθεί στους τομείς του καφέ, της φροντίδας κατοικίδιων, των θρεπτικών αξιών, καθώς και της διατροφής και των σνακ. «Επικεντρώνουμε το χαρτοφυλάκιό μας σε τέσσερις δραστηριότητες, που καθοδηγούνται από τις ισχυρότερες μάρκες μας, δίνοντας προτεραιότητα στους πόρους και σε μία απλοποιημένη οργάνωση», τόνισε ο Νάβρατιλ, ο οποίος ανέλαβε τα νήια του ομίλου τον περασμένο Σεπτέμβριο, μετά την αιφνιδιαστική αποπομπή του Λοράν Φρεζ, ο οποίος δεν κοινοποίησε τη σχέση του με άμεσα υφιστάμενή του. Η εταιρεία προχωράει ήδη σε περικοπές περίπου 16.000 θέσεων διεθνώς, ενώ αξιοποιεί εργαλεία αυτοματοποίησης και τεχνητής νοημοσύνης, σε μία προσπάθεια μείωσης του κόστους. Εμπόδιο στις προσπάθειες τόνωσης της δραστηριότητας στάθηκε η πρόσφατη ανάκληση παρτίδων βρε-

φικού γάλακτος λόγω ανησυχιών για μόλυνση. Ειδικότερα, τον Δεκέμβριο, η εταιρεία ανακάλεσε ορισμένες παρτίδες από τουλάχιστον 60 χώρες, συμπεριλαμβανομένων της Γαλλίας και της Βρετανίας, καθώς εντοπίστηκαν ίχνη σερεουλιδής σε δείγματα. «Δεν χάσαμε καθόλου χρόνο και αποφασίσαμε να ανακαλέσουμε άμεσα. Εκπληγάκαμε που άλλοι καθυστέρησαν να δράσουν... Μία ανάκληση δεν είναι ποτέ κάτι που θές να κάνει, αλλά αν είναι αναγκαίο πρέπει να το κάνει γρήγορα», είπε χαρακτηριστικά ο Νάβρατιλ σε εκπροσώπους του τύπου. Η Nestle υποστήριξε ότι οι ελλείψεις στα αποθέματα και οι επιστροφές ορισμένων προϊόντων θα επηρεάσουν οριακά τον όγκο των πωλήσεων φέτος.

Η Nestle πάντως δεν είναι η πρώτη μεγάλη εταιρεία που προχωράει στην απόσχιση του τμήματος παγωτού. Τον Δεκέμβριο, η Unilever αποσπένδυσε από την αντίστοιχη μονάδα, δημιουργώντας τη μεγαλύτερη αυτόνομη εταιρεία παγωτού στον κόσμο, τη Magnum.

Σημειώνεται ότι ο Νάβρατιλ και ο πρόεδρος της εταιρείας Πάμπλο Ισλα, ο οποίος επίσης βρίσκεται στη θέση του λιγότερο από έξι μήνες, δέχονται έντονη πίεση από τους επενδυτές να κάνουν αλλαγές. Ο Νάβρατιλ είναι ο τρίτος διευθύνων σύμβουλος σε δύο χρόνια, μια πρωτοφανής συνθήκη για τις υψηλόβαθμες θέσεις στη Nestle. Από τότε που ανέλαβε τα καθήκοντά του έχει αναβαθμίσει τις πρωτοβουλίες της διοίκησης, τους στόχους και τις μισθολογικές δομές, προκειμένου να «δημιουργήσει μία κουλτούρα αποδόσεων», όπως δήλωσε ο ίδιος αυτή την εβδομάδα.

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Η CAMPOS CULTURE AND ARTS ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

Τούηλα

Θεατρική παράσταση
Κείμενο: Διομήδης Κουφτερός
Έλενα Αγαθοκλέους

Photo credit: Choreography for Three Dresses - Τούλα Λισαή ©

Τετάρτη 25/2/2026
Πέμπτη 26/2/2026
Παρασκευή 27/2/2026
Σάββατο 28/2/2026
20:30

ARTos House
Λεωφ. Αγίων Ομολογητών 64, Λευκωσία

Κρατήσεις: more.com

Ιδέα - Σκηνοθεσία: Διομήδης Κουφτερός
Κείμενο: Διομήδης Κουφτερός και Έλενα Αγαθοκλέους
Ερμηνεία: Έλενα Αγαθοκλέους
Σκηνογραφία – Ερευνητική συνεργάτης: Ελένη Ιωάννου
Κινηματογράφηση: Volume Films
Χειρισμός: Βαγγέλης Κονιώτης
Γραφιστικά: Poise Design Studio

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ:
MITOS

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ: **CAMPOS** CULTURE & ARTS

Το... ίδιο σπίτι ψάχνουν Έλληνες και ξένοι

Μειώνεται η ψαλίδα μεταξύ τους όσον αφορά την αξία των ακινήτων που ενδιαφέρονται να αγοράσουν ή να νοικιάσουν

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Μικραίνει η ψαλίδα ανάμεσα σε ξένους και Έλληνες όσον αφορά την αξία των ακινήτων που ενδιαφέρονται να αγοράσουν, αλλά και το ύψος των ενοικίων που προτίθενται να καταβάλουν.

Όπως δείχνουν τα στοιχεία από τις αναζητήσεις κατοικιών για αγορά και ενοικίαση που πραγματοποιήθηκαν το 2025 μέσω της πλατφόρμας ηλεκτρονικών αγγελιών Spitogatos.gr, φαίνεται πως πέρυσι οι ξένοι δεν ήταν το ίδιο διατεθειμένοι να καταβάλουν μεγάλες υπεραξίες έναντι των Ελλήνων, ενώ συνολικά οι αναζητήσεις τους αφορούσαν ακίνητα όχι πολύ μεγαλύτερης αξίας, ειδικά σε σχέση με το 2024. Αυτό είναι ένα από τα βασικότερα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη σχετική ανάλυση η οποία παρουσιάστηκε πρόσφατα, στην ειδική εκδήλωση «Ελλάδα 2026. Επιχειρείν, Ακίνητα, Επενδύσεις», του επενδυτή και αναλυτή Ηλία Παπαγεωργιάδη.

Μάλιστα, σε σχέση με το 2024 σημειώνονται σημαντικές αλλαγές και μεταξύ των Ελλήνων, καθώς παρατηρείται ότι σε κάποιες περιοχές είναι αυτοί που ξεχωρίζουν έναντι των ξένων. Για παράδειγμα, στο κέντρο της Αθήνας και στα δυτικά προάστια οι Έλληνες αναζητήσαν πέρυσι ακίνητα που ήταν 8% και 17% ακριβότερα έναντι των αντίστοιχων αναζητήσεων των ξένων.

Οι τελευταίοι προτίμησαν ακίνητα 16% ακριβότερα στο υπόλοιπο Αττικής (περιλαμβάνει κυρίως περιοχές στο παραλιακό μέτωπο της Αττικής, όπως Σούνιο, Μαραθώνας κτλ.), όπως

επίσης και κατοικίες που ήταν 8% ακριβότερες στα νότια και 6% στα βόρεια προάστια, έναντι των Ελλήνων.

Ωστόσο, η διαφοροποίηση έναντι του 2024 είναι πολύ εμφανής. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2024 οι ξένοι κινήθηκαν στην αγορά για κατοικίες που ήταν 38% ακριβότερες στα νότια προάστια, 22% ακριβότερες στον Πειραιά και 16% ακριβότερες στα δυτικά προάστια, συγκριτικά με τους Έλληνες (και μόλις 4% ακριβότερες στο υπόλοιπο Αττικής).

Αντιθέτως, οι Έλληνες το 2024 προτίμησαν 19% ακριβότερα ακίνητα στο κέντρο της Αθήνας.

Σύμφωνα με τους ειδικούς της

Στην Αττική το 2025 ο μέσος προϋπολογισμός των ξένων, με βάση τις αναζητήσεις, ήταν 244.000 ευρώ και των Ελλήνων 226.000 ευρώ.

αγοράς, τα στοιχεία αυτά δείχνουν πλέον μια σταδιακή μείωση των διαφορών στις αναζητήσεις και στους προϋπολογισμούς, καθώς οι Έλληνες κινήθηκαν το 2025 με αυξημένο προϋπολογισμό λόγω του προγράμματος «Σπίτι μου II», κάτι που εξηγεί και τη στροφή προς τις κατοικίες που βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας και στα δυτικά, μια και εκεί υπάρχει μεγάλο απόθεμα επιλέξιμων κατοικιών, με βάση τα κριτήρια του προγράμματος.

Πόσα ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν όταν έψαχναν στο Spitogatos το 2025

Αντιστοίχως, οι ξένοι εμφανίζονται πιο επιφυλακτικοί και σίγουρα με καλύτερη γνώση της ελληνικής αγοράς, αποφεύγοντας να πληρώσουν υπεραξίες που δεν υφίστανται, όπως π.χ. υπερκοστολογημένα ακίνητα από τους πωλητές, ειδικά σε περιπτώσεις παλαιών και μη ανακαινισμένων διαμερισμάτων, απλώς και μόνο επειδή βρίσκονται κοντά στο Ελληνικό ή γενικότερα στην Αθηναϊκή Ριβιέρα.

Συνολικά το 2025 ο μέσος προ-

ϋπολογισμός των ξένων, με βάση τις αναζητήσεις που πραγματοποιήσαν, διαμορφώθηκε σε 244.000 ευρώ στην Αττική, έναντι 231.000 ευρώ το 2024. Αντιστοίχως οι Έλληνες αναζητήσαν κατοικίες μέσης τιμής 226.000 ευρώ, έναντι 216.688 το 2024.

Εκεί που εντοπίζεται μεγαλύτερη διαφοροποίηση είναι στη Θεσσαλονίκη, όπου το αγοραστικό κοινό από το εξωτερικό εμφανίζει διαφορετικά χαρακτη-

ριστικά, καθώς οι αναζητήσεις αφορούν ακίνητα αισθητά χαμηλότερης αξίας έναντι της Αττικής. Συγκεκριμένα, το 2025 οι ξένοι αναζητήσαν κατοικίες μέσης τιμής πώλησης μόλις 130.000 ευρώ (από 106.000 ευρώ το 2024), ενώ οι Έλληνες αναζητήσαν κατοικίες 152.000 ευρώ, από 129.000 ευρώ. Είναι εμφανές λοιπόν ότι οι ξένοι που ενδιαφέρονται για κατοικίες στη Θεσσαλονίκη έχουν πολύ χαμηλότερο προϋπολογισμό (σχεδόν στο 50%) έναντι εκείνων που κινούνται στην Αττική.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Ανταλλαγή και αντιπαροχή: «Εσονται αι δύο εις σάρκα μίαν»

Ένας προβληματισμός που ανέκαθεν υπήρχε ανάμεσα στον κόσμο και κατ' επέκταση στην αγορά, ήταν στο ποια είναι η πιο προτιμυτέα συμφωνία: αυτή της ανταλλαγής ή αυτή της αντιπαροχής.

Για να θέσουμε ένα γενικότερο πλαίσιο, ο προβληματισμός προκύπτει στις περιπτώσεις που άτομα έχουν την ιδιοκτησία γης και είτε λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων ή/και διάθεσης ή/και τεχνολογίας, αδυνατούν να αξιοποιήσουν τη γη τους και σκέφτονται ως διέξοδο την επιλογή μιας από τις δύο λύσεις με σκοπό την απόκτηση ιδιοκτησίας μονάδων (π.χ. οικιστικών, εμπορικών κ.λπ.) σε κτήρια που είναι προϊόν μιας ανάπτυξης. Σημειώνουμε πως με αυτό το πλαίσιο δεν καλύπτουμε το 100% των περιπτώσεων, αλλά τη συντριπτική τους πλειονότητα.

Με πολύ απλά λόγια, τι είναι η αντιπαροχή και τι η ανταλλαγή;

Το κυριότερο είδος αντιπαροχής αφορά σε συμφωνία ανάπτυξης κτήριου που θα ανεγερθεί πάνω στο τεμάχιο γης του ιδιοκτήτη και εκτελεστής είναι ο επιχειρηματίας ανάπτυξης γης. Η συμφωνία γενικά διαλαμβάνει ότι ο ιδιοκτήτης της γης παραχωρεί στον επιχειρηματία ανάπτυξης γης τη γη του, ο οποίος θα χρηματοδοτήσει πλήρως και θα εκτελέσει την ανάπτυξη. Το αντίτιμο είναι ότι ο ιδιοκτήτης της γης θα περάσει ένα μέρος της ολοκληρωμένων ανάπτυξης στην ιδιοκτησία του. Η αντιπαροχή μπορεί να καθοριστεί σαν ποσοστό επί του συνόλου της ανάπτυξης και με καθορισμό του τμήματος αυτού επί του κτιρίου ή με αριθμό συγκεκριμένων μονάδων με βάση την προσδοκώμενη αξία. Παλαιότερα ίσχυε περισσότερο το ποσοστό, ενώ

τα τελευταία χρόνια βλέπουμε να εφαρμόζεται περισσότερο η προσέγγιση της αξίας.

Πριν περάσουμε στην ανταλλαγή, να αναφέρουμε πως υπάρχει και η περίπτωση της αντιπαροχής στη φάση της διαιρέσης χωραφιών σε οικοπέδα. Στις περιπτώσεις αυτές, ο ιδιοκτήτης του χωραφίου αναθέτει σε μια εργοληπτική εταιρεία που ειδικεύεται στους διαχωρισμούς οικοπέδων, τον διαχωρισμό του οποίου το κόστος καλύπτεται εν μέρει ή ολοκληρωτικά με διαχωρισμένα οικοπέδα-προϊόντα του διαχωρισμού.

Η ανταλλαγή είναι διαφορετική με την έννοια του ότι ο ιδιοκτήτης της γης θα λάβει ό, τι είναι να λάβει βάσει της συμφωνίας, όχι επί της γης του, αλλά σε μian άλλη –εναλλακτική– ανάπτυξη που του προσφέρει ο επιχειρηματίας ανάπτυξης γης με τον οποίο συμβάλλεται. Εξαιρουμένων των όποιων φορολογικών θεμάτων, μια ανταλλαγή μπορεί να είναι προτιμυτέα από την αντιπαροχή, είτε επειδή η τοποθεσία της προτεινόμενης για ανταλλαγή ανάπτυξης βολέυει καλύτερα τον ιδιοκτήτη της γης, ή/και επειδή χρονολογικά είναι κάτι πιο άμεσο προς απόκτηση. As μην ξεχνάμε πως αν η αντιπαροχή συμφωνηθεί σήμερα, θα ακολουθήσει μια πορεία σχεδιασμού, αδειοδότησης και κατασκευής με αποτέλεσμα η απόκτηση μονάδων από τον ιδιοκτήτη να είναι σε βάθος χρόνου. Σε αντίθεση, το προϊόν της ανταλλαγής είναι σε προχωρημένο στάδιο του κατασκευαστικού κύκλου – ίως και στο τέλος του, με αποτέλεσμα να μπορεί να υπάρξει μια πιο άμεση κάλυψη του οποιουδήποτε οφέλους (π.χ. ιδιοκατοίκηση, ενοικίαση, πώληση κ.λπ.).

Εξαιρουμένων των όποιων φορολογικών θεμάτων, μια ανταλλαγή μπορεί να είναι προτιμυτέα από την αντιπαροχή, είτε επειδή η τοποθεσία της προτεινόμενης για ανταλλαγή ανάπτυξης βολέυει καλύτερα τον ιδιοκτήτη της γης, ή/και επειδή χρονολογικά είναι κάτι πιο άμεσο προς απόκτηση.

Μέχρι πριν την πρόσφατη φορολογική μεταρρύθμιση υπήρχε μια ουσιαστική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο επιλογών. Και αυτή αφορούσε στην πρακτική φορολογική αντιμετώπισή τους.

Η διαφορά δεν αφορά στον ΦΠΑ. Και οι δύο επιλογές (αντιπαροχής και ανταλλαγής) υπόκεινται στην επιβολή ΦΠΑ με το ποσοστό που αιτιολογείται να καταβάλει ο ιδιοκτήτης της γης: είτε 19% ή 5% ή συνδυασμός των δύο, αναλόγως των κριτηρίων που ισχύουν στην περίπτω-

σή του. Το ποσοστό του ΦΠΑ εφαρμόζεται επί της αξίας των μονάδων που λαμβάνει.

Η διαφορά αφορούσε στον πρακτικό τρόπο εφαρμογής του Φόρου Κεφαλαιουχικών Κερδών. Και στις δύο επιλογές, το καθαρό κεφαλαιουχικό κέρδος φορολογείται με 20%.

Στην περίπτωση της αντιπαροχής η συναλλαγή θεωρείται διάθεση περιουσίας και ως τέτοια θεωρείται σαν δεδομένο ότι υπάρχει κέρδος που θα καρπωθεί ο ιδιοκτήτης της γης. Η λογική

είναι πως κανένας νοήμων άνθρωπος δεν θα προβεί σε συμφωνία αντιπαροχής στη ζημιά του ή στην αξία του οικοπέδου του. Δηλαδή, δεν θα πάρει μονάδες που θα κατασκευάσει σε βάθος χρόνου ο επιχειρηματίας ανάπτυξης γης πάνω στη δική του γη και οι μονάδες αυτές να έχουν μικρότερη ή ίση αξία με την αξία του οικοπέδου του την ημέρα που συμφωνεί να κάνει τη συναλλαγή. Αλλιώς απλώς πουλά το οικοπέδό του σήμερα και κεφαλαιοποιεί το κέρδος του άμεσα. Συνεπώς στην περίπτωση της αντιπαροχής, υπάρχει κέρδος και το κέρδος θα φορολογηθεί με συντελεστή 20%.

Στην περίπτωση της ανταλλαγής δεν συμβαίνει αναγκαστικά το ίδιο πράγμα, χωρίς όμως να αποκλείεται και να συμβαίνει. Αν συμβαίνει, και πάλι θα καταβληθεί φόρος κεφαλαιουχικού κέρδους προς 20%. Όμως, η επιλογή της ανταλλαγής έχει και μια άλλη οπτική γωνία. Αυτή που θέλει τον ιδιοκτήτη της γης να σπάξει την αξία της γης του σε μικρότερα ποσά μεν, που συνολικά συμποούνται στην αξία της γης του, δε. Δηλαδή, είναι σαν να καλώς ένα χαρτονόμισμα –ας πούμε– των €50 σε δύο των €20 και ένα των €10. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν υπάρχει κεφαλαιουχικό κέρδος και συνεπώς το 20% επί του μηδέν είναι μηδέν.

Είναι λογική μια ανταλλαγή ίσως αξίας; Απόλυτα. Είπαμε προηγουμένως ότι η ανταλλαγή εμπεριέχει το στοιχείο της αμεσότητας: δίνω και παίρνω κάτι που βλέπω να υπάρχει, χωρίς να επενδύω καθαρά σε ελπίδα στο μέλλον με ένα σωρό από αστάθμητους παράγοντες που μπορεί να σπρώξουν τα πράγματα πιο κάτω. Άρα μια χαρά

Μείωση της ψαλίδας παρατηρείται όμως και στην περίπτωση των ενοικίων. Το 2024 οι ξένοι αναζητήσαν κατοικίες μέσου ενοικίου 780 ευρώ στην Αττική, αλλά πέρυσι το ποσό αυτό υποχώρησε σε 740 ευρώ, παρότι οι τιμές των ενοικίων συνέχισαν να αυξάνονται. Αντιθέτως, οι Έλληνες αναζητήσαν κατοικίες μέσης τιμής ενοικίασης 690 ευρώ το 2025, από 668 ευρώ το 2024.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Spitogatos, οι δημοφιλέστερες περιοχές με βάση τις αναζητήσεις που έγιναν από Έλληνες το 2025 ήταν ο Δήμος Αθηναίων, ενώ ακολούθησαν ο Πειραιάς (από την 5η θέση που ήταν το 2024) και η Γλυφάδα. Στα βόρεια προάστια, το Χαλάνδρι εξακολουθεί να πρωταγωνιστεί και βρέθηκε στην τέταρτη θέση το 2025, από την τρίτη που ήταν την περίοδο 2022-2024. Το 2025 την πρώτη δεκάδα συμπλήρωσαν περιοχές όπως η Κηφισιά, το Μαρούσι, το Παλαιό Φάληρο, η Νέα Σμύρνη και η Καλλιθέα.

Αντιστοίχως το Περιστέρι βρέθηκε για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια εντός της πρώτης δεκάδας και συγκεκριμένα στην έκτη θέση. Σύμφωνα με τον κ. Παπαγεωργιάδη, «η μεγάλη άνοδος του Περιστερίου, όπως και στην περίπτωση του Πειραιά, δείχνει ότι το μετρό και η βελτίωση μιας περιοχής μπορούν να αλλάξουν τα δεδομένα. Με την άνοδο των τιμών σε πολλά άλλα σημεία της Αττικής, το Περιστέρι συγκεντρώνει το ενδιαφέρον πολλών, κάτι που φαίνεται και από τις γρήγορες πωλήσεις των περισσότερων νεόδμητων ακινήτων στην περιοχή».

δέχομαι ανταλλάγμα ίσως αξίας σήμερα.

Αν είναι να υποδείξουμε ένα μειονέκτημα της ανταλλαγής έναντι της αντιπαροχής, αυτό αφορά τον λίπτη (δηλαδή τον ιδιοκτήτη της γης) ο οποίος θα λάβει μονάδες που βρίσκονται στο ψηλότερο σημείο τιμών του κατασκευαστικού κύκλου – αν δεχτούμε το εμπειρικό εύρημα πως σε μια ανάπτυξη οι τιμές των μονάδων έχουν αυξητική πορεία με την πρόοδο στην κατασκευή αρχίζοντας από το χαμηλότερο τους σημείο όταν η ανάπτυξη βρίσκεται στα χαρτιά (off plan).

Η πρόσφατη φορολογική μεταρρύθμιση ήρθε να εξισώσει την ανταλλαγή με την αντιπαροχή, εντάσσοντας την τελευταία κάτω από την ομπρέλα της πρώτης. Πιο συγκεκριμένα, η αντιπαροχή δεν θεωρείται διάθεση αν η συμφωνία ολοκληρωθεί κατασκευαστικά εντός περιόδου 5 ετών από την ημερομηνία σύναψής της (σε ό, τι αφορά οικοδομές) ή αν εντός 5ετίας εκδοθούν ξεχωριστοί τίτλοι ιδιοκτησίας (σε ό, τι αφορά διαχωρισμούς οικοπέδων). Μπ διάθεση σημαίνει μηδέν φόρος κεφαλαιουχικών κερδών. Αν όμως παρέλθουν τα 5 χρόνια για ολοκλήρωση, τότε υπάρχει φόρος που θα καταβάλλεται με τη λήξη των 5 ετών. Αυτή η μεταρρύθμιση, κατά την άποψή μας, αποτελεί θετική εξέλιξη που θα βοηθήσει στο ξεκλείδωμα της προσφοράς γης για αξιοποίηση και εξελικτικά στην αύξηση οικιστικών και εμπορικών μονάδων που θα βοηθήσουν στη σταθεροποίηση των τιμών πώλησης και των ενοικίων.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η **Οζγκού Ναμάλ** και ο Τανσού Μπισέρ πρωταγωνιστούν στο φιλμ του Ιλκέρ Τσατάκ «Yellow Letters», όπου ένα ζευγάρι καλλιτεχνών χάνει τη δουλειά του εξαιτίας των πολιτικών του τοποθετήσεων.

Σινεμά για την ψυχή της Τουρκίας

Οι Τούρκοι δημιουργοί δύο πολιτικών φιλμ, που προβλήθηκαν στην Μπερλινάλε, μιλούν στην «Κ»

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Λέγεται συχνά ότι το καλό σινεμά –και η τέχνη γενικότερα– γεννιέται πιο εύκολα μέσα από τις δυσκολίες: πόλεμοι, κρίσεις, ανέχεια, απολυταρχία εκτρέφουν με τον τρόπο τους νέα ρεύματα και δημιουργούς, που χρησιμοποιούν την κάμερα για να εκφράσουν, όχι μόνο τις προσωπικές τους αγωνίες αλλά και εκείνες ολόκληρων λαών.

Είναι γνωστό ότι εδώ και αρκετά χρόνια οι φωνές που ασκούν κυβερνητική κριτική στην Τουρκία αντιμετωπίζονται εχθρικά. Στο «Yellow Letters», την καινούργια ταινία του οσκαρικού Ιλκέρ Τσατάκ («Στο γραφείο των εξαιτίας των πολιτικών του τοποθετήσεων. Όχι τυχαία, ο γεννημένος στο Βερολίνο Τουρκο-γερμανός κινηματογραφιστής ένιωθε την ανάγκη να μιλήσει για όσα συμβαίνουν στη χώρα καταγωγής του, προεκτείνοντας ωστόσο τον σχολιασμό του και στον υπόλοιπο κόσμο.

Τα «ντουμπλάζ»

Η ταινία ξεκινάει την αφήγησή της στην Αγκυρα, την οποία ωστόσο, όπως μας πληροφορεί ένα ξεκάθαρο πλάνο της Πύλης του Βραδεμβούργου, εδώ πρόκειται να «ντουμπλάρει» το Βερολίνο. Αντίστοιχα το Αμβούργο αντικαθιστά στην πορεία του φιλμ την Κωνσταντινούπολη. «Νομίζω ότι θα μπορούσαμε να γυρίσουμε την ταινία στην Τουρκία, αν και η χρηματοδότηση εκεί θα ήταν σαφώς πιο δύσκολη. Αυτό όμως ένιωσα ότι θα την περιόριζε. Ξέρετε, στη Δύση και ειδικά στη

Γερμανία δεν έχουμε πρόβλημα να δείχνουμε με το δάχτυλο άλλους λαούς και να λέμε “εσείς δεν κατανοείτε τη δημοκρατία”. Αυτό το πράγμα το απεχθάνομαι. Η ταινία είναι επίσης για τη Γερμανία και για οπουδήποτε αλλού μπορεί να εμφανιστούν ή να επανέλθουν απολυταρχικά καθεστώτα», μας είπε μεταξύ άλλων ο Ιλκέρ Τσατάκ.

Πράγματι μοιάζει παράξενο, αλλά και αρκετά άβολο, να βλέπει κανείς διαδλώσεις –και την καταστολή τους– με αίτημα την ελευθερία έκφρασης και φόντο το διαβόητο φιλελεύθερο Βερολίνο. Από την άλλη, δεν μπορούν παρά να έλθουν στον νου οι αντίστοιχες μεγάλες κινητοποιήσεις που έλαβαν χώρα πέρυσι στην Τουρκία, την επαύριο της σύλληψης του δημάρχου Κωνσταντινούπολης, Εκρέμ Ιμάμογλου.

Δηλώσεις και αποχωρήσεις

Ηταν κάπως ειρωνικό το γεγονός ότι το «Yellow Letters», ίσως η πιο πολιτικοποιημένη ταινία του φετινού διαγωνιστικού τμήματος της Μπερλινάλε, έκανε πρεμιέρα μια μόλις ημέρα έπειτα από τις δηλώσεις του προέδρου της κριτικής επιτροπής, Βιμ Βέντερς, περί χρησιμότητας ή μη του πολιτικού σινεμά. Εκτοτε ακολούθησαν πολλά, από τη δήλωση διαμαρτυρίας - αποχώρησης της διακεκριμένης συγγραφέως Αρουντάτι Ρόι από το φεστιβάλ, μέχρι την ανοικτή επιστολή 81 προσωπικοτήτων του σινεμά (Τίλντα Σουίντον, Χαβιέ Μπαρδέμ, Αγγελική Παπούλια, Ανταμ Μακέι, μεταξύ άλλων) ενάντια στη «σιωπή» της επισημής διοργάνωσης σχετικά με τη γενοκτονία στη Γάζα.

Προς τιμήν του, στη συνέντευξή μας ο Τσατάκ υπερα-

σπίστηκε με σεβασμό τον Βιμ Βέντερς, εκφράζοντας ωστόσο παράλληλα και τη δική του άποψη: «Προσωπικά βλέπω γύρω μου έναν κόσμο ο οποίος χρειάζεται πολιτική συνείδηση και πολιτικά φιλμ. Το μυαλό μας έχει “χακαριστεί”, ώστε να μη σκέφτεται πολιτικά. Για να ξεφύγεις από αυτή την παγίδα πρέπει αρχικά να σταματήσεις να χαζεύεις όλη τη μέρα πλθία ΑΙ βίντεο ή να σκρολάρεις ατελείωτα στο κινητό σου».

Ενα πολύ βασικό κομμάτι του φιλμ του έχει να κάνει με το ηθικό δίλημμα που αντιμετωπίζουν οι δύο πρωταγωνιστές. Οντας προοδευτικοί καλλιτέχνες και ακαδημαϊκοί, θα χάσουν τις δουλειές τους εν μια νυκτί και θα αναγκαστούν να μετακομίσουν σε άλλη πόλη. Εκείνος θα εργαστεί τελικά οδηγός ταξί για να βγάλει τα προς το ζην, ενώ μαζί με φίλους ξεκινούν ένα καινούργιο θεατρικό πρότζεκτ, σύμφωνα με την κοσμοθεωρία τους. Καθώς όμως ο κλοιός του αυταρχισμού σφίγγει, οι ιδέες μπαίνουν στη ζυγαριά με την ασφάλεια και το μέλλον της έφηβης κόρης τους, ενώ ο μεταξύ τους δεσμός αρχίζει να διαβρώνεται επικίνδυνα. Αναμφίβολα το πολιτικό - κοινωνικό που μετασχηματίζεται σε προσωπικό, αποτελεί ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία της ταινίας του Ιλκέρ Τσατάκ.

Αληθινός πρωταγωνιστής της τελευταίας, πάντως, θα μπορούσε κάλλιστα να είναι ο Τούρκος κινηματογραφιστής Εμίν Αλπέρ, στον οποίο μάλιστα, όπως μας αποκάλυψε, ο Τσατάκ έστειλε το σενάριο του «Yellow Letters» αρκετό καιρό πριν ξεκινήσει γυρίσματα. Ο (κάτοικος Τουρκίας) Αλπέρ έφερε στην Μπερλινάλε το δικό του «Salvation», ένα φιλμ

λιγότερο άμεσος πολιτικής κριτικής, παρ’ όλα αυτά ιδιοφυούς αλληγορίας πάνω σε διαχρονικά ζητήματα που εμφανίζονται με επείγοντα τρόπο και στον σημερινό κόσμο.

Ο ίδιος, πάντως, στον λόγο του είναι πολύ πιο ξεκάθαρος: «Η ζωή στην Τουρκία, ειδικά για τους καλλιτέχνες και τους διανοούμενους, έχει γίνει αρκετά πιο δύσκολη τα τελευταία χρόνια» όπως είναι λογικό οι περιορισμοί στην ελευθερία έκφρασης σε επηρεάζουν περισσότερο. Έχουμε βέβαια ακόμη έναν μικρό κύκλο μέσα στον οποίο μπορούμε να δουλέψουμε, ωστόσο είναι αλήθεια ότι δεν μπορώ να γυρίσω ό,τι ταινία θέλω, πάντα υπάρχει κάποιος είδους αυτολογοκρισία», μας λέει ο Αλπέρ, ο οποίος έχει βραβευτεί σε Βενετία, Βερολίνο και Θεσσαλονίκη για τις προηγούμενες δουλειές του.

Στα βάθη της Ανατολίας

Το «Salvation» μας ταξιδεύει στα βάθη της Ανατολίας, εκεί όπου δυο χωριά Κούρδων σούφι έρχονται σε άγρια κόντρα μεταξύ τους, με αφορμή κάποιες διεκδικήσεις καλλιεργήσιμης γης. Καθώς η ένταση κλιμακώνεται, η άνοδος στην εξουσία ενός νέου, πιο ριζοσπαστικού θρησκευτικού ηγέτη, θα οδηγήσει σε έναν αδιανόητο όλεθρο. Οι εύγλωττοι παραλληλισμοί με τη σημερινή κατάσταση σε διάφορα μέρη του κόσμου ενδύνονται βιβλικό μανδύα και άχρονο χαρακτήρα, ωστόσο η Τουρκία του Ερντογάν είναι επίσης αρκετά ευδιάκριτη μπροστά στην κάμερα του Αλπέρ. Ο τρόπος π.χ. που ο μορφωμένος, μετριοπαθής ηγέτης εκδιώκεται βίαια από τους αφιονισμένους συγχωριανούς του δεν είναι ξένος με το πογκρόμ κατά

χιλιάδων διανοουμένων, ακαδημαϊκών και διαφωνούντων που εξαπολύθηκε πρόσφατα στη γειτονική χώρα.

Τι κάνει όμως ο Εμίν Αλπέρ με τα δικά του ηθικά διλήμματα; «Η αλήθεια είναι ότι δεν είχα πολλά τέτοια, γιατί ποτέ δεν έβγαζα χρήματα από τις ταινίες μου», απαντάει γελώντας και συνεχίζει: «Ευτυχώς υπάρχουν οι διαδικτυακές πλατφόρμες και μπορώ να γυρίζω εκεί τηλεοπτικές σειρές, διότι δεν θα το έκανα στα ελεγχόμενα από την κυβέρνηση κανάλια. Δεν θα γινόμουν ποτέ συνεργός στην προπαγάνδα τους. Φυσικά έχω και εγώ μια κόρη και σκέφτομαι το μέλλον της. Αν χρειαστεί μπορεί να πάμε να ζήσουμε σε άλλη χώρα, στην Ελλάδα για παράδειγμα, μια και η σύζυγός μου είναι Ελληνίδα», καταλήγει ο Αλπέρ, πριν μας αποχαιρετήσει εγκάρδια στη γλώσσα μας.

Όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές, η φετινή Μπερλινάλε είχε ακόμη 2-3 μέρες προβολών μέχρι να απονεμίσει τα βραβεία της. Σίγουρα πάντως ανάμεσα στις κορυφαίες ταινίες που εμείς παρακολουθήσαμε αυτό το διάστημα στο Βερολίνο ήταν αυτές των δύο Τούρκων κινηματογραφιστών, οι οποίοι κατάφεραν όχι μόνο να σχολιάσουν εύστοχα όσα συμβαίνουν στην πατρίδα τους, αλλά και να τα αναγάγουν αποτελεσματικά στην παγκόσμια σφαίρα.

Εμείς δεν έχουμε παρά να τους βγάλουμε το καπέλο και να σημειώσουμε ότι ο τρόπος τους θα μπορούσε να αποτελέσει υπόδειγμα και για τους δικούς μας δημιουργούς, οι οποίοι συχνά «χάνονται» σε μια στεία αυτοαναφορικότητα και στην επανάληψη δοκιμασμένων μοτίβων.

Η παγίδα του σκρολ

«Το μυαλό μας έχει “χακαριστεί”, ώστε να μη σκέφτεται πολιτικά. Για να ξεφύγεις από αυτή την παγίδα πρέπει αρχικά να σταματήσεις να χαζεύεις όλη τη μέρα πλθία ΑΙ βίντεο ή να σκρολάρεις ατελείωτα στο κινητό σου», υποστηρίζει ο Ιλκέρ Τσατάκ.

Πιο δύσκολο

«Η ζωή στην Τουρκία, ειδικά για τους καλλιτέχνες και τους διανοούμενους, έχει γίνει αρκετά πιο δύσκολη τα τελευταία χρόνια. Δεν μπορώ να γυρίσω ό,τι ταινία θέλω, πάντα υπάρχει κάποιος είδους αυτολογοκρισία», αναφέρει ο Εμίν Αλπέρ.

Orthodoxou
Employment

Ideal staff from third countries for your needs!

+357 24 841 111

orthodoxouemployment.com

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

22.2-28.2.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Keep the music
for yourself»

H eins gallery παρουσιάζει την ατομική έκθεση της Μαριέττας Μαυροκορδάτου με τίτλο «Keep the music for yourself», σε επιμέλεια της Θάλειας Σπυρίδου. Η Μαριέττα Μαυροκορδάτου ζει και εργάζεται στη Λευκωσία, Κύπρος. Στην παρούσα έκθεση, η καλλιτέχνης συνεχίζει την έρευνά της γύρω από την εικόνα, τη μνήμη και τη σιωπηλή ένταση της εμπειρίας, προτείνοντας ένα πεδίο όπου το οπτικό λειτουργεί σαν ινός, σαν υπόμνηση μιας προσωπικής, εσωτερικής ακρόασης. Το Keep the music for yourself συγκροτεί έναν χώρο εγγύτητας και αποστασιοποίησης ταυτόχρονα, όπου η εικόνα δεν αποκαλύπτει πλήρως, αλλά υπαινίσσεται. Eins gallery, Θεμίδος 28, Λεμεσός. Διάρκεια έκθεσης έως 14 Μαρτίου. **Πληροφορίες** www.einsgallery.com

ΘΕΑΤΡΟ

«Πριν την Αποχώρηση» του Thomas Bernhard

Το **Σατιρικό** Θέατρο παρουσιάζει το έργο «Πριν την Αποχώρηση» του Thomas Bernhard σε μετάφραση και σκηνοθεσία Αιμίλιου Χαραλαμπίδη. Γραμμένο το 1979, συναντά σήμερα μια τρομακτικά επίκαιρη πραγματικότητα, μέσα σε μια Ευρώπη που βλέπει την άνοδο ακροδεξιών κυβερνήσεων και την αναβίωση ρητορικών μίσους. Δεν αποτελεί αναδρομή σε ένα απομακρυσμένο ιστορικό γεγονός, αλλά, λειτουργεί ως καίριο σχόλιο για το παρόν, τονίζοντας πως οι απειλές που πιστεύαμε ότι απομακρύνθηκαν, επιστρέφουν ορμητικά. Το έργο τοποθετεί στο επίκεντρο της ιστορίας τον Ρούντολφ Χοέλλερ, έναν ανώτατο δικαστικό λειτουργό, παλαιό αξιωμα-

τικό των SS, αφού υπήρξε αναπληρωτής διοικητής στρατοπέδου συγκέντρωσης. Κάθε χρόνο, μαζί με τις δύο αδελφές του, Βέρα και Κλάρα, γιορτάζει τα γενέθλια του Χίμλερ, διατηρώντας άθικτη μια τελετουργία φρίκης, σαν να μην έχει περάσει ούτε μια μέρα από το τέλος του πολέμου. Παίζουν: Πόπη Αβραάμ, Ερμανουήλ Μιχαηλίδης, Παναγιώτα Παπαγεωργίου. Πρεμιέρα: Πάνω Σκηνή Σατιρικού Θεάτρου, Τετάρτη 25 Φεβρουαρίου, ώρα 8:30 μ.μ. Παραστάσεις: Κάθε Παρασκευή και Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 6:30 μ.μ. **Πληροφορίες, εισιτήρια: ΣΑΤΙΡΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 22312940 – 22421609. Για ηλικίες 15 ετών και άνω.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά»

Τις **τελευταίες** της παραστάσεις δίνει η παραγωγή της Σκηνής 018 του ΘΟΚ «Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά», μια διασκευή του έργου του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν από τους Παρασκευά Καρασούλο και Νίκανδρο Σαββίδη, σε σκηνοθεσία Μαρίνας Βρόντη. Ο Παρασκευάς Καρασούλος και ο Νίκανδρος Σαββίδης ξανασυστήνουν τη διαχρονική ιστορία του Δανού συγγραφέα, υφαίνοντας μια σύγχρονη μουσική δραματολογία, πλούσια σε διαλόγους, δράση και χαρακτήρες. Η πλοκή, σαρκαστική απέναντι στη ματαιοδοξία και την αυταπάτη της εξου-

σίας, φωτίζει έννοιες που βρίσκονται στο επίκεντρο όλων όσων πράττουμε: την επιμονή και το θάρρος, την ειλικρίνεια και την αλήθεια, την κριτική σκέψη και την αυτογνωσία. Τελευταίες παραστάσεις 22 Φεβρουαρίου και 1, 8 Μαρτίου, ώρα 10:30 π.μ. Παίζουν: Δημήτρης Αντωνίου, Γρηγόρης Γεωργίου, Θανάσης Ιωάννου, Μυρτώ Κουγιόλη, Άρης Κυπριανού, Χαρά Λαμπή, Κύνθια Παυλίδου, Πολυξένη Σάββα, Βασίλης Χαραλάμπους. Θέατρο ΘΟΚ, Κεντρική Σκηνή «Εύης Γαβριηλίδης», Λευκωσία. **Πληροφορίες, εισιτήρια** www.thoc.org.cy

ΕΚΘΕΣΗ

Α-Ω: Στέλιος Βότσης

Η **isnotgallery** contemporary παρουσιάζει την έκθεση «Α-Ω: Στέλιος Βότσης», μια επιμελημένη επιλογή έργων από διαφορετικές περιόδους της δημιουργικής διαδρομής του Στέλιου Βότση (1929-2012) από τη συλλογή της οικογένειας του καλλιτέχνη. Η έκθεση Α-Ω: Στέλιος Βότσης προτείνει μια ανάγνωση του έργου του Στέλιου Βότση μέσα από το πρίσμα της κοσμολογίας και της συγκρότησης της μοντέρνας ταυτότητας στην Κύπρο. Ο τίτλος δεν υποδηλώνει απλώς χρονική αρχή και τέλος, λειτουργεί ως φιλοσοφική συνθήκη. Στο έργο του Βότση, η αρχή και το τέλος συνυπάρχουν ως συνεχής ροή. Ο Βότσης υπήρξε από τους πρώτους Κύπριους καλλιτέχνες που ενστερνίστηκαν οργανικά την αφάιρεση όχι ως μίμηση ενός διεθνούς ρεύματος, αλλά ως υπαρκτή και κοσμολογική αναγκαιότητα. Στην αφηρημένη γλώσσα διείδε τη δυνατότητα να αποδώσει

εκείνο που υπερβαίνει την ορατή πραγματικότητα: την αόρατη δομή που συνέχει το σύμπαν. Στην Α-Ω: Στέλιος Βότσης, το έργο του Στέλιου Βότση αναδεικνύεται ως ένα διαρκές σύστημα ενέργειας: ένα εικαστικό σύμπαν όπου η αρχή και το τέλος συνυπάρχουν σε μια αέναη, παλλόμενη ενότητα. Εγκαίνια: Τετάρτη, 25 Φεβρουαρίου, ώρα 7:30 μ.μ. isnotgallery.org Οδουσεύς 11, Λευκωσία. **Πληροφορίες** www.isnotgallery.com

ΕΚΘΕΣΗ

«Ούλλα χαλάλι σου» του Γιώργου Μαύρου

Μια **πρόταση** που μινεί την παραδοσιακή ζωή της Κύπρου είναι η έκθεση ζωγραφικής του Γιώργου Μαύρου με τίτλο «Ούλλα χαλάλι σου», που φιλοξενεί από τις 25 Φεβρουαρίου η γκαλερί Αποκάλυψη. Με 35 περίπου νέα έργα, διαφόρων διαστάσεων λάδια σε καμβά, η έκθεση αυτή, μέσα από παιδική και ειλικρινή ματιά, περιδιαβάει σε όλους τους τομείς των χωριών μα και των πόλεων μια αλλιώτικη εποχή. Η ζωγραφική αυτή χαρακτηρίζεται από απλότητα, αυθορμητισμό και αθωότητα. Είναι η ναΐφ ζωγραφική που κατατάσσεται σ' ένα καλλιτεχνικό ρεύμα που οι καλλι-

τέχνες της ζωγραφίζουν έντονα χρώματα, καθαρές φόρμες και χωρίς αυστηρούς κανόνες ανατομίας και προοπτικής. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί ο Γιώργος Μαύρος με την ζωγραφική του να ακολουθεί καθαρά το ρεύμα αυτό. Μέσα από τα έργα του, αναβιώνει η βουκολική ζωή σ' όλο της το μεγαλείο αλλά και μας παρουσιάζει ένα ντοκουμέντο με τις ενασχολήσεις και την ζωή των χωρικών από πάσης άποψης κοινωνικής, ενδυματολογικής, συναισθηματικής. Γκαλερί Αποκάλυψη, Χύτρων 30, Λευκωσία. **Πληροφορίες** www.apokalypsi.org **τηλέφωνο 22300150.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Η λιγοψυχιά * των καλλιτεχνών... και του υφυπουργείου οι χρόνοι

Εδώ και μέρες προσπαθώ να καταλάβω τι ακριβώς συμβαίνει με τη δυστοκία του υφυπουργείου Πολιτισμού στο να παράγει συνολικά πολιτιστικά πολιτικά, ακόμα και με τα πιο απλά, που είναι η τήρηση προθεσμιών που το ίδιο θέτει, και ομολογώ ότι δεν μπορώ να αντιληφθώ τον λόγο και για να μην παρεξηγηθώ, αδυνατώ να καταλάβω την ουσία του γιατί όλα έχουν εγκλωβιστεί σε ένα γραφείο του 4ου ορόφου της οδού Ιφιγενείας και απ' ό,τι φαίνεται αυτό είναι το γραφείο του νέου γενικού διευθυντή, κ. Γιώργου Παπαγεωργίου.

Γιατί δηλαδή πρέπει όλα να αλλάξουν στο εδώ και το τώρα. Γιατί δεν μπορούν να τηρηθούν τα απλά, όπως είναι οι ημερομηνίες για το Πρόγραμμα Πολιτισμού ΙΙΙ και ακόμα δεν ξέρουμε ούτε τι θα γίνει με τα Κύπρια, τα οποία από την εποχή του πρώτου υφυπουργού Πολιτισμού, του Γιάννη Τουμαζή, δοκιμάζονται; Από την άλλη όμως έχουμε ανακοινώσεις για τη Λέμπα, για νέα μεγαλόπνοα Μουσεία, για αρχαιολογικούς χώρους, και μοιάζουν αυτές οι ανακοινώσεις να ακουμπούν σε ένα ροζ σύννεφο.

Πάντως, στα δικά μου αφτιά είναι κάπως οξύμωρο ο κ. Παπαγεωργίου να

λέει στη συνάντηση με τους θεατρικούς φορείς την περασμένη Δευτέρα ότι «γίνονται προσπάθειες για επιτάχυνση των διαδικασιών ώστε να γίνετα πιο σωστός προγραμματισμός από τους θεατρικούς φορείς για τις μελλοντικές τους παραγωγές», αναφερόμενος στο Σχέδιο Θυμέλη. Δεν ξέρω, μπορεί εγώ να είμαι λάθος, αλλά όταν ο δημιουργικός κόσμος της Κύπρου περιμένει εναγωνίως να δει αν θα πραγματοποιήσει τα σχέδιά του, αλλά όλα καθυστερούν, ο κ. Παπαγεωργίου να μιλάει για επιτάχυνση. Μακάρι, αύριο Δευτέρα 23 Φεβρουαρίου να ανακοινωθούν οι Επιτροπές, και να είναι καλύτερες από τις προηγούμενες, και να προλάβουν εντός είκοσι ημερών να μελετήσουν και να εγκρίνουν τις αιτήσεις και αυτό το άρθρο να πρέπει να διαγραφεί και να είναι άκυρο.

Βέβαια, το θέμα είναι μόνο οι Επιτροπές που δεν έχουν διοριστεί; Όχι βέβαια, είναι και άλλα, πολλά, που δεν θέλω να τα απαριθμήσω για να μη γίνω κουραστικός.

Έτρεχαν όλοι για την Κυπριακή Προεδρία της Ε.Ε., για την τελετή έναρξης, και για τον καταρτισμό του πολιτιστικού προγράμματος (άλλη καμιά δεν έκανε,

μόνο η Μαριώ τον Γιάννη), εντάξει τα κάναμε αυτά –η στήλη θα ασχοληθεί και με αυτό το κεφάλαιο, γιατί έχει ψωμί– as πάμε παρακάτω, όμως, διότι τα πράγματα δεν είναι ότι δεν πάνε καλά, πράνε στο κουτούρου, και as γίνονται πράγματα σπουδαία σε κάποιους τομείς. Και αυτό το κουτούρου, σε συνδυασμό με το «εν τη παλάμη και ούτω βοησμεν» αλλά και το «τα καλά και συμφέροντα» από πλευράς των δημιουργών και κυρίως από τις συσσωματώσεις τους, σαφώς και δεν βοηθάει κανέναν, ούτε αυτό που λέμε πολιτιστική πολιτική, ούτε τους ίδιους τους καλλιτέχνες μακροπρόθεσμα.

Διότι αυτοί που κρατούν τα γκέμια του πολιτισμού, είτε είναι τεχνοκράτες, είτε όχι, ξέρουν πως υπάρχει ανάγκη από τους καλλιτέχνες, άρα γνωρίζουν εξ αρχής ότι θα φωνάξουν, θα στείλουν και μια δυο επιστολές διαμαρτυρίας και μετά θα ενοικήσει η ασθένεια της προσωρινής αμνησίας, και όλοι θα είναι ευχαριστημένοι, διότι και στα Μουσεία, που καταγγέλλονται θα εκθέτουν, και επιχορηγήσεις θα δίνονται, και για λογοκρισίες και άλλα συναφή, ούτε λόγος, παραδείγματα πολλά στα πολιτι-

στικά πράγματα, και στο απώτερο και στο πρόσφατο παρελθόν.

Αυτή τη λογοκρισία που βγήκε η ψυχή μας να την καταγγέλλουμε, πού είναι; Αυτή την Μπενάλε που δεν πήγαμε ποιος τη θυμάται; Τις υποσχέσεις για το Καθεστώς του Καλλιτέχνη ποιος τις θυμάται; Αμ, με το κτήριο της Φανερωμένης ποιος ασχολείται πλέον; Βέβαια, όταν ο πρόεδρος της Δημοκρατίας στο περίφημο State of the Union αναφέρεται στον πολιτισμό – ή για να είμαι δίκαιος – όταν οι συνεργάτες του κ. Χριστοδουλίδη, γράφουν εκατό οκτώ (108) λέξεις, και από αυτές οι 45 περίπου αφορούν την Κυπριακή Προεδρία, as μην περιμένουμε και πολλά.

Πάντως, χρήματα θα βρεθούν, και ίσως οι ανησυχίες των ανθρώπων του θεάτρου, όπως εκφράστηκαν την περασμένη Δευτέρα, να διασκεδαστούν, άλλωστε και η κα Κασσιανίδου παραδέχτηκε ότι το «Θυμέλη» επιδέχεται σε διάφορα σημεία του περαιτέρω βελτίωση. Αλλά αρκεί αυτό; Και δεν αφορά η εργασία μόνο για το θέατρο, αλλά για όλα...

*Η ανυπομονησία στην κριτική διάλεκτο.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Βυζαντινολόγος
ποπ σταρ

Ηταν ένα φωτεινό μεσημέρι, Νοέμβριος του 2012, όταν συναντηθήκαμε με την Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ για να γευματίσουμε στο εστιατόριο του Μουσείου Ακροπόλεως, που ήταν γεμάτο κόσμο. Με το που εμφανίστηκε, όλα τα κεφάλια στράφηκαν προς το μέρος της. Περιπατούσε αργά και με δυσκολία, συνοδευόμενη από την Εφη Βασιλοπούλου, του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών, την πιο στενή συνεργάτιδά της, έναν «δικό της» άνθρωπο. Η άφιξη της, θυμάμαι, αποτέλεσε ένα μικρό γεγονός. Στα 86 της χρόνια, τότε, η κορυφαία Ελληνίδα βυζαντινολόγος απολάμβανε τον θαυμασμό και την αποδοχή ενός ποπ σταρ. Και, ομολογουμένως, είχε ταλέντο στις προσωπικές επαφές. Στο διάρκειας δυόμισι ωρών γεύμα μας, τη χαιρέτησαν μεγαλοφώνως από τα διπλανά τραπέζια με σεβασμό, μια κυρία από το Μιλάνο έσπευσε να της μιλήσει σε σπαστά ελληνικά και, στο τέλος της συνάντησής μας, λίγο πριν αποχωρήσει, ο σερβιτόρος που μας εξυπηρέτησε της ζήτησε ένα αυτόγραφο για τη γυναίκα του που «είναι αρχαιολόγος και θα χαρεί πολύ»... Κι εκείνη, όχι μόνον ανταποκρινόταν με προσήνεια, αλλά αφιέρωνε και χρόνο σε όσους της απευθύνονταν. «Απολαμβάνετε τη δημοσιότητα;» τη ρώτησα. «Δεν είναι δημοσιότητα για μένα. Είναι επαφή με τον κόσμο. Με ενδιαφέρει να δω τι κάνουν οι άνθρωποι, πώς σκέφτονται, τι λένε».

Το επιβεβαιώνει, γιατί το παρακολούθησε σε κάθε εκδήλωση όπου παρευρίσκονταν, η Εφη Βασιλοπούλου. «Μια φορά, στη Θεσσαλονίκη έπεσε, σχεδόν, πάνω στο αυτοκίνητό μιας ένας κύριος πολύ συγκινημένος. “Είμαι αγράμματος”, της είπε, “αλλά κάθε φορά που σας ακούω να μιλάτε νιώθω να κερδίζω το έδαφος που έχω χάσει”». Από το 1993 που γνωρίστηκαν, όταν η Αρβελέρ ανέλαβε την προεδρία του ΕΠΚεΔ, δεν έφυγε από το πλευρό της. «Η Αρβελέρ είναι το μεγαλύτερο κεφάλαιο της ζωής μου. Μεγάλωση διπλά της. Ηταν μια σχέση μάνας - κόρης», τονίζει η ίδια, βιώνοντας ένα πένθος καθοριστικό. Πριν από τρία χρόνια κυκλοφόρησε το βιβλίο «Από μένα αυτά...» (εκδ. Πατάκης) συνομιλίες της Αρβελέρ με τον Μάκη Προβατά και την Εφη Βασιλοπούλου. «Ηταν και είναι ένα μεγάλο σχολείο μάθησης, εξελίξης, επαγγελματισμού και δημιουργίας. Μια ξεχωριστή προσωπικότητα, με απέραντη σοφία και γνώση, αυστηρή, αλλά δίκαια και συναισθηματικά γενναϊόδωρη», όπως έχει γράψει στον πρόλογο της έκδοσης.

Η ιδιότητα που αγαπούσε περισσότερο η Αρβελέρ ήταν αυτή της «δασκάλας». Απολάμβανε την παρέα των νέων ανθρώπων, ρωτούσε για τα ενδιαφέροντά τους, τα όνειρα, τις επιθυμίες τους. Όταν, στη συζήτησή μας, επισημάναμε το έλλειμμα παιδείας στην Ελλάδα, η απάντησή της δεν ήταν η αναμενόμενη. Μετατόπισε το κέντρο βάρους και μαζί τον προβολέα: «Ρωτήθηκε κάποτε ένας μεγάλος νομπελίστας πού οφείλει την επιτυχία του. Αφού σκέφτηκε αρκετά, απάντησε: Στον “παιδικό κίπο”. Εκεί μου έμαθαν να πλένω τα χέρια μου πριν φάω, να μην κλέβω τα παιχνίδια του διπλανού, ποιοι είναι οι κανόνες του παιχνιδιού, να δίνω το χέρι στο άλλο παιδί για να περάσουμε το πεζοδρόμιο... Γιατί αναφέρεστε στην παιδεία και όχι στην οικογένεια; Η παιδεία δεν έχει να κάνει σε τίποτα με το σχολείο. Το σχολείο είναι η εκπαίδευση. Η παιδεία έχει να κάνει με την οικογένεια. Το σχολείο δεν είναι επιφορτισμένο να απαντήσει στις ελλείψεις της οικογένειας».

Το πρόγραμμα εκείνης της ημέρας του Νοεμβρίου είχε και πολλά άλλα εκτός από το «Γεύμα» μας. Η καθημερινότητά της, ούτως ή άλλως, ήταν ανέκαθεν βεβαρημένη. Σχολιάζω αυθόρμητα: «Πώς αντέχετε τόσες μετακινήσεις και υποχρεώσεις;». Απαντά, ενώ απομακρύνεται: «Αν τα πάψω, έπαψα».

Από το ειδικό οικείο στη συλλογική μνήμη

Η Ελενα Αγαθοκλέους μιλάει για την παράσταση «Τούλα», σε σκηνοθεσία Διομήδη Κουφτερού, μέσω φωτογραφιών από την Αγία Τριάδα

Η Έλενα Αγαθοκλέους αφηγείται τη διαδρομή μιας ολόκληρης γενιάς, στο πρόσωπο της Τούλας Λιασή. Διηγείται τον τόπο, το σημείο, το τραύμα, τις ωραίες στιγμές, τη ζωή χωρίς φτιασίδια. Την έθεσα προ των εικόνων που αντίκρισα και εγώ για δύο μέρες στην Αγία Τριάδα της Καρπασίας, το καλοκαίρι του 2024. Οι δικές μου εικόνες και οι λέξεις που ξεχώρισα... ενώπιον της Έλενας Αγαθοκλέους, η οποία επιστρέφει στη σκηνή με την παράσταση «Τούλα», σε σκηνοθεσία Διομήδη Κουφτερού, το ARTos House στη Λευκωσία.

1 - Πώς ορίζεις τη μνήμη;

- Πολύπλοκο θέμα η μνήμη. Πέρα από την προσωπική μας ικανότητα να αποθηκεύουμε και να ανακαλούμε πληροφορίες, αφορά ταυτόχρονα συλλογικούς μηχανισμούς και βιώματα που διαμορφώνονται και διατηρούνται μέσα σε κοινότητες, κοινωνίες και κράτη. Στη δική μου πρακτική, η μνήμη αποτελεί κεντρικό ζητούμενο: με ενδιαφέρει να διερευνήσω κατά πόσο, πέρα από τα επίσημα αφηγήματα, μια διαφορετική διαχείρισή της –μέσα από την τέχνη– μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε βαθύτερα τους ανθρώπους, τις πράξεις τους και τους τόπους. Σε αυτό το πλαίσιο, η διαδικασία για την παράσταση «Τούλα», σε σκηνοθεσία Διομήδη Κουφτερού, υπήρξε για μένα ιδιαίτερα ουσιαστική. Οι συνεντεύξεις με την Κύπρια εικαστικό Τούλα Λιασή –στην Αγία Τριάδα της Καρπασίας, στη Λευκωσία και στη Λάρνακα– γύρω απ’ όσα η ίδια επιλέγει να θυμάται και αφηγείται με γενναioδωρία, αποτέλεσαν το αποκλειστικό υλικό του σεναρίου. Δραματουργικά, η παράσταση ακολουθεί την καλλιτεχνική της διαδρομή, η οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη ζωή της, την οικογενειακή της ιστορία και, κατ’ επέκταση, με τη σύγχρονη ιστορία της Κύπρου.

2 - Μας ενδιαφέρει πραγματικά η Ιστορία μας;

- Και σε ποια Ιστορία αναφερόμαστε; Ποιος τη γράφει και ποιος συμπεριλαμβάνει αυτό το «εμείς»; Αν σκεφτούμε μόνο το δημόσιο σχολείο, διαπιστώνουμε πως η κυπριακή ιστορία παρουσιάζεται ως δευτερεύουσα της ελληνικής, με λιγότερες ώρες διδασκαλίας. Την ίδια στιγμή, ενώ οι μαθητές και οι μαθήτριες δεν διδάσκονται βασικά τη σύγχρονη κυπριακή ιστορία, καλούνται να εορτάζουν εθνικές επετείους μέσα σε ένα ελληνοκυπριακό αφήγημα τραύματος, χωρίς ουσιαστικές αναφορές σε άλλες κοινότητες ή στα γεγονότα που προηγήθηκαν του 1974. Η ιστορία της Τούλας αγγίζει ζητήματα αγνοουμένων και εγκλωβισμένων. Η αφήγησή της δεν φανερώνει μόνο τρόπους διαχείρισης της απώλειας και του τραύματος, αλλά διαμορφώνει και ένα βαθιά ανθρώπινο πλαίσιο, μέσα στο οποίο δεν διστάζει να θίξει ακόμη και θέματα που θεωρούνται ταμπού – όπως το ζήτημα των εποίκων. Χαρακτηριστικά αναφέρει: «... οι έποικοι είναι μια έννοια αφηρημένη, μιλούμε για τους έποικους, μα ποιος εν ο έποικος, ο έποικος εν ο γείτονας μου, ο γείτονας σου, είναι οι συγχωριανοί μου, τούτοι εν οι έποικοι εν αθρόοι συγκεκριμένοι. Τζαι με τούτους έχουμε να κάμουμε. Οπότε εν καλός ο γείτονας μου, εν καλός άνθρωπος; εν τζαι σημαίνει εν καλός έποικος; εν άνθρωπος! βοηθά με; φέρνει μου φασολάκια; έτσι τους βλέπω. Εν παρεξηγημένες έννοιες, όταν δεν έχεις ανθρώπινη σχέση. Ακόμα τζαι οι γονείς μου που είχαν τζαι χαμένο γιο τζαι είχαν ανθρώπινες σχέσεις με τους εισαγωγικά εχθρούς. Γιατί καταλάβαιναν ότι ένεν τούτοι που φταίνουν, ένεν οι γειτόνοι μας που φταίνουν ή άλλοι Τούρκοι που σχετιζόμαστε...»

3 - Ξεχάσαμε να ακούμε τη φύση;

- Οι συνειρμοί παρασύρονται από την αίσθηση εκείνου του μαλακού νερού, εκείνης της παραλίας στη βόρεια Κύπρο – ένα τοπίο που γνώρισα στην ενήλικη ζωή μου και, ωστόσο, ένιωθα σαν να το ήξερα από πάντα. Θέλω, όμως, να σταθώ στην τελευταία διήγηση της παράστασης, που αφορά μια ελιά την οποία η Τούλα προσωποποιεί

εί. Σαν ηρώδα ενός δημοτικού ποιήματος, η ελιά στέκει στην Κλεπίννη, κοντά στο σημείο όπου βρέθηκε ο ομαδικός τάφος του αγνοούμενου αδελφού της, Γιαννάκη Λιασή. Η αφήγηση επικεντρώνεται στην απόπειρά της να μεταφέρει την ελιά στη Λευκωσία, προκειμένου να τη συμπεριλάβει στην έκθεση «Where have you been?». Η απογοήτευσή της που δεν τα κατάφερε ήταν βαθιά. Για εκείνη, η ελιά ήταν μάρτυρας – είχε «δει» τον τρόπο με τον οποίο σκοτώθηκε ο αδελφός της. «Ήταν όλες οι πληροφορίες μες σε τζείντο δέντρο», λέει. Σαν να είχε απορροφήσει το γεγονός, σαν να κρατούσε μέσα της τη μνήμη που δεν ειπώθηκε αλλιώς.

4 - Αγνοούμενοι άντρες, σιωπηρές γυναίκες... χαμένες ολόκληρες γενιές...

- Στα μάτια μου η Τούλα έχει μια πολύ δυνατή φωνή, χωρίς ποτέ να φωνάζει. Το

έργο της απλώνεται σε δύο παράλληλες διαδρομές: από τη μια, τα έργα που εκθέτει επίσημα σε μουσεία, γκαλερί και χώρους τέχνης από την άλλη, μια σειρά άτυπων έργων που έχουν ενσωματωθεί στην ίδια της την καθημερινότητα.

Όσοι και όσες βρίσκονται κοντά της μπορούν να αναγνωρίσουν και να απολαύσουν αυτή τη γήινη, ανακουφιστική δημιουργική της ευφυΐα. Ανάμεσα στα άτυπα έργα της συγκαταλέγονται η φροντίδα και η διαχείριση του σπιτιού στην Αγία Τριάδα, αλλά και ο τάφος του αδελφού της, του Γιαννάκη.

Μετά από σαράντα χρόνια ως αγνοούμενος, ο αδελφός της τάφθηκε τελικά το 2014. Έναν χρόνο αργότερα κτίστηκε ο τάφος του. Η οικογένεια αποφάσισε πως ο Γιαννάκης έπρεπε να έχει τον δικό του, ξεχωριστό χώρο. Η Τούλα τότε πρότεινε να χρησιμοποιηθούν οι πέτρες από τη δόμη –πέτρες που είχε πελεκήσει ο παππούς Γιάννης, που είχε χτίσει το σπίτι– ώστε να φτιαχτεί με αυτές ο τάφος του. Ο Γιαννάκης ήταν το αγαπημένο εγγόνι

του παππού Γιάννη, ο μοναδικός εγγονός από την πλευρά της μητέρας της. Έτσι, η πράξη αυτή απέκτησε έναν βαθύτερο συμβολισμό: οι πέτρες από τη δόμη έγιναν το υλικό για να στηρίξουν τη μνήμη του.

5 - Ως ηθοποιός πώς διαχειρίζεσαι το συναίσθημα;

- Το συναίσθημα μπορεί να λειτουργήσει ως ένα πρώτο φίλτρο απέναντι στο υλικό – να δείξει, για παράδειγμα, με τι συνδέομαι περισσότερο. Ωστόσο, δεν αρκεί ως οδηγός σε βάθος. Για να πορευτεί κανείς δημιουργικά χρειάζονται: εργαλεία, μεθοδολογία, απόσταση, αλλά και μια προσωπική αντίληψη για το πώς αφηγείται μια ιστορία και, τελικά, για το πώς εξελίσσεσαι μέσα στην εργασία σου.

Το 2024, τη χρονιά που προετοιμάζαμε την παράσταση, βρέθηκαν αντιμέτωπη με μια ξαφνική απώλεια που με αφόπλισε. Μέσα σε εκείνη τη συγκυρία, είχε ιδιαίτερη σημασία για μένα να παρατηρώ πώς η Τούλα επέμενε να ανασύρει τόσο δύσκολα θέματα και, παρά τον πόνο, να τα διασχίζει με εξαιρετική διαύγεια.

Όσο βυθιζόταν στη μελέτη και την πρακτική της, το συναίσθημα δεν εξαφανιζόταν – υπήρχε, αλλά δεν την εμπόδιζε πια. Αυτή η στάση λειτουργησε για μένα ως μάθημα. Με έκανε πιο τολμηρή ως δημιουργό, λιγότερο φοβική απέναντι σε όσα μέχρι τότε έβλεπα ως όρια.

6 - Δύναμη, επιμονή και ελπίδα... μπαίνουν στη ζυγαριά;

- Χρειάζομαστε καλά παραδείγματα – ή, για να μη φορτώνω ηρωισμούς σε πρόσωπα και απαιτώ να παραμένουν όπως τα έχω φανταστεί ή όπως τα χρειάζομαι, θα έλεγα πως χρειαζόμαστε καλές προσωπικές εμπειρίες. Το προσωπικό βίωμα μπορεί να γίνει σταθμός, σημείο αναφοράς σε στιγμές όπου αναζητούμε φίλτρα για να αποφασίσουμε, να ξεκαθαρίσουμε, όταν οι λέξεις δεν αρκούν. Για μένα, το σπίτι της Τούλας είναι μια τέτοια εμπειρία.

Μοιάζει με ένα ζωντανό μουσείο: έναν χώρο όπου τα αντικείμενα τακτοποιούνται και κατηγοριοποιούνται, εκτίθενται και ταυτόχρονα χρησιμοποιούνται όπου η μνήμη δεν φυλάσσεται σε προθήκες, αλλά συνεχίζει να κατοικείται. Δεν είναι απλώς ένας αισθητικός χώρος, είναι ένας τρόπος να οργανώνεις τη ζωή.

Κυρίως, όμως, είναι η εμπειρία της φιλοξενίας, οι γονείς της διατηρούσαν πάντοτε ένα ανοικτό σπίτι στην Καρπασία και το ίδιο κάνει σήμερα η Τούλα: ένα σπίτι-καταφύγιο, χώρος υποδοχής και συνάντησης, όπου το προσωπικό και το συλλογικό συνυπάρχουν αβίαστα ως μια καθημερινή πράξη.

7 - Τέχνη και πραγματικότητα... είναι μακριά;

- Στη συζήτηση που κάνουμε, σκέφτομαι πως η τέχνη είναι η ικανότητα να επεξεργαζόμαστε την πραγματικότητα. Το 1974, μετά την τουρκική εισβολή, η Τούλα έμεινε ένα χρόνο εγκλωβισμένη μαζί με τους γονείς της, και τα βράδια στο σπίτι τους έρχονταν Τούρκοι στρατιώτες να δουν τηλεόραση, επειδή δεν είχαν κάτι άλλο να κάνουν. Η ίδια καθόταν πάντα σε σημεία όπου δεν μπορούσαν να δουν ότι κρατούσε τετράδιο και τους σχεδίαζε. Χρόνια αργότερα αναφέρει ότι δεν ήταν μόνο μια δημιουργία, αλλά κυρίως ήταν μια άμυνα, για να αντέχει να τους βλέπει μέσα στο σπίτι της.

Πληροφορίες
«Τούλα», 25, 26, 27 και 28 Φεβρουαρίου, ώρα 8:30 μ.μ. ARTos House, Λεωφόρος Αγίων Ομολογητών 64, Λευκωσία. Επικοινωνία 96738337 (ώρες γραφείου ή SMS).

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Κάτια Δανδουλάκη πρωταγωνιστεί στην παράσταση «Ο αόρατος επισκέπτης» του Οριόλ Πάουλο. Η κα Δανδουλάκη από την πρώτη στιγμή που είδε την ταινία του Ισπανού σκηνοθέτη και σεναριογράφου σκέφτηκε ότι θα είχε ενδιαφέρον μια θεατρική διασκευή της ταινίας, αν και αντιλαμβανόταν τις δυσκολίες που υπήρχαν. Αργότερα, το συζήτησε με τη σκηνοθέτρια Σοφία Σπυράτου, η οποία της είπε ότι κάτι έχει στο μυαλό της... αλλά θα ρισκάρουν.

Η Κάτια Δανδουλάκη πίστευε στο έργο αυτό από την αρχή, και εν τέλει ανέλαβαν το ρίσκο, και το αποτέλεσμα τους δικαιώσε. Η παράσταση ανεβαίνει εδώ και δύο χρόνια στην Αθήνα, με επιτυχία, και έχει προσελκύσει κοινό όλων των ηλικιών. Η κα Δανδουλάκη λέει στην «Κ» πως η επιτυχία οφείλεται εν πολλοίς και στη σύμπνοια όλων των εξαιρετικών συνεργατών της παράστασης, ηθοποιών και τεχνικών. Μιλάμε για τη γρηγοράδα της παράστασης και την τεχνική της απόλυτης αλήθειας που απαιτούν οι ρόλοι σε αστυνομικής και δικαστικής υψής έργα.

—Τι ήταν αυτό που σας ώθησε να θέλετε να δείτε τον «Αόρατο Επισκέπτη» στο σανίδι;

—Εβλεπα την ισπανική ταινία του Οριόλ Πάουλο και εντυπωσιάστηκα [σ.σ. το θεατρικό είναι διασκευή της ομώνυμης κινηματογραφικής ταινίας]. Σκέφτηκα ότι είναι κρίμα που δεν μπορεί να γίνει θέατρο, είχε ενδιαφέρουσες ανατροπές, έναν σύγχρονο τρόπο γραφής. Η σκέψη μου δεν προχώρησε. Αργότερα, όμως, όταν αναζητούσα τι θα κάνω την επόμενη χρονιά, και διάβαζα και ξαναδιάβαζα... θυμήθηκα την ταινία αυτή, υπάρχει άραγε περίπτωση να μπορεί να γίνεται; Το συζητήσα με τη Σοφία Σπυράτου (σ.σ. τη σκηνοθέτρια της παράστασης, η οποία έκανε και τη διασκευή και τη μετάφραση, μαζί με τη Λουίζα Μπτσάκου) και τη ρώτησα, αν γίνεται. Μου τηλεφώνησε μετά από λίγες ημέρες, λέγοντάς μου «δεν είμαι σίγουρη, αλλά έχω κάτι στο μυαλό μου..., αν γίνεται, παίρνουμε το ρίσκο;». Και το πήραμε!

—Ποιο ήταν αυτό το ρίσκο;

—Ο κινηματογράφος έχει την ευχέρεια, με το μοντάζ, να κάνει θαύματα, στο απρόβλεπτο, στο να βλέπεις ξαφνικά πράγματα που δεν μπορείς να τα δεις στην κανονική ροή της θεατρικής πράξης. Είναι λοιπόν πάρα πολύ δύσκολο να υπάρχει διάδραση κινηματογραφική που να έχει λόγο ύπαρξης. «Ο αόρατος επισκέπτης» μοιάζει να είναι ένα κινηματογραφικό και ένα θεατρικό έργο σ' ένα. Οι κινηματογραφικές σκηνές έχουν θεατρική δράση. Έγινε μια πολύ ενδιαφέρουσα δουλειά, με κόπο αλλά και με σύμπνοια όλων των εξαιρετικών συνεργατών της παράστασης, ηθοποιών και τεχνικών [σ.σ. και η κα Δανδουλάκη μου τονίζει πόσο σημαντική στάθηκε η ομαδική συμπόρευση όλων των συντελεστών]. Βγήκε λοιπόν ένα αποτέλεσμα για το οποίο κοπιάσαμε πάρα πολύ για να το φτιάξουμε. Δουλέψαμε με χαρά, πιστεύοντάς το απόλυτα.

— Πιστεύετε πάρα πολύ στην ομαδικότητα, πόσο σημαντική είναι η συμπόρευση και η σύμπνοια όλων των παραγόντων για να βγει μια δουλειά;

—Αυτό το πάσχισα σε όλη μου τη ζωή και το κατάφερα, εκτός από κάποιες εξαιρέσεις, δύσκολων συνεργασιών. Αν υπάρχει όμως η προεργασία και ξέρεις να διαχειρίζεσαι τη φωτιά με ήρεμο τρόπο, τότε ταξιδεύει το καράβι. Εμένα με έχει σώσει αυτή η ψυχραιμία και η προεργασία. Δεν έχω απωθημένο να αποδείξω ότι κάτι κάνω ή κάτι είμαι, γιατί πιστεύω τόσο πολύ στη μοναδικότητα του καθενός μας και τόσο πολύ στο ότι η ελευθερία του καθενός μας είναι το πρώτο και το μεγαλύτερο αγαθό. Δεν μπορώ να περιορίσω την ελευθερία κανενός και

σε κανέναν δεν επιτρέπω να περιορίσει τη δική μου.

—Ποιο είναι το συστατικό της παράστασης που κάνει το έργο αυτό επιτυχία, σε όλες τις ηλικίες, και να ανεβαίνει δύο χρόνια στην Αθήνα;

—Νομίζω πως για τους νέους είναι ότι στην παράσταση υπάρχουν γρήγορες εναλλαγές, έχει μία φρέσκια ματιά—ξέρετε οι νέοι δεν θέλουν άργητες, υπάρχουν και πολλά απρόβλεπτα, και το μυαλό τους κρατιέται σε εγρήγορση. Οι μεγαλύτεροι συγκινούνται βαθιά, και το παρακολου-

θούν χωρίς να χάνονται. Αυτό που μου έκανε εντύπωση είναι ότι μετά από κάποιες παραστάσεις νέα παιδιά κυρίως εξέφρασαν την ικανοποίησή τους με σφυρίγματα. Αυτό δεν το είχα ξανασυναντήσει και ομολογώ πως με συγκίνησε... τώρα αν δεν τα ακούσω αναρωτιέμαι τι δεν πήγε καλά [γέλια].

—Αυτή η γρηγοράδα δεν είναι δίκοπο μαχαίρι...;

—Όλα είναι δίκοπο μαχαίρι και η γρηγοράδα και η άργητα. Ζούμε σε μία εποχή που όλα εναλλάσσονται με πολύ ταχείς ρυθμούς.

Αυτή η γρήγορη εναλλακτική αλλαγή καινούργιων τοπίων έχουν προσαρμόσει τους νέους σε μία διαρκή, αέναη κίνηση, η οποία μεταλλάσσεται. Πριν 50 χρόνια δεν είχαμε αυτούς τους ρυθμούς, ένας νέος δεν έκανε τρεις διαφορετικές δουλειές. Έχουν γίνει όλα αποσπασματικά και γρήγορα. Η ζωή μας έχει γίνει μικρά κομμάτια.

—Αυτή η ταχύτητα δυσκόλεψε την αλήθεια της παράστασης;

—Όχι, όταν λέμε γρήγορο ρυθμό στη δική μας παράσταση εννοούμε πως δεν επαναλαμβανό-

μαστε. Ό,τι γίνεται επί σκηνής αρπάζει τη συγκέντρωσή σου με τέτοιο τρόπο που σε κάνει να μην αφαιρείσαι. Υπάρχει μία ταχύτητα στην εξέλιξη των σκηνών, δεν επαναλαμβάνουμε πράγματα. Αυτό είναι που κάνει ένα θεατρικό αργό είναι η μη εξέλιξη της πλοκής, να λέμε και να αναλύουμε το καθετί σε σε κάθε σκηνή.

—Εσείς γενικά θέλετε χρόνο; —Θέλω χρόνο για όλα. Δεν μπορώ να κάνω τίποτα γρήγορα, οτιδήποτε κάνω βιαστικά μου δημιουργεί άγχος και κακό αποτέλεσμα. Έτσι ήμουν από πάρα πολύ μικρή. Χρειάζομαι χρόνο, ώστε να έχω απόλυτο περιθώριο για να συγκεντρωθώ. Ό,τι κάνω το κάνω συγκεντρωμένη. Δεν κάνω τίποτα εύκολα. Δεν ήμουν το παιδί που τα άρπαζε στον αέρα, όπως λέγανε παλιά, τίποτα δεν άρπαζα στον αέρα, έμπαινα σε όλα μεθοδευμένα. Και αν δεν καταλάβαινα κάτι, διάβαζα περισσότερο και έμπαινα πολύ βαθιά. Αργά, σταθερά και ουσιαστικά. Καμία βιασύνη για τίποτα.

—Ως άνθρωπο του θεάτρου, του πολιτισμού, τι σας απασχολεί έντονα στην εποχή μας;

—Ένα πράγμα με απασχολεί έντονα, η απομόνωση που φέρνει η μηχανή, οι νέες τεχνολογίες. Σαφώς και έχουν φέρει πάρα πολλά καλά, αλλά έχουν φέρει και την απομόνωση.

—Ο ρόλος που υποδύεστε είναι κοντά στον χαρακτήρα σας; Αυτοί οι ρόλοι στα αστυνομικής υψής έργα είναι πιο ιδιαίτεροι από άλλους;

—Έχει πάρα πολλά από τα δικά μου χαρακτηριστικά, αλλά όχι όλα. Οι ρόλοι αυτοί έχουν μία ιδιαίτερη τεχνική, αυτή της απόλυτης αλήθειας. Πρέπει να πιστέψεις πάρα πολύ σε αυτό που κάνεις τη συγκεκριμένη στιγμή, έστω κι αν ξέρεις ότι το ένα ή το άλλο πράγμα θα αναιρεθεί αργότερα από τις ανατροπές, για να μην μπλέκεται ο θεατής... και μπλέκεται, όταν εσύ ως ηθοποιός έχεις ασάφεια και χάος στο μυαλό σου.

—Πόσο κουραστικό μπορεί να είναι αυτό για τον ηθοποιό;

—Υπάρχουν έργα που είναι πολύ κουραστικά και σωματικά, με πολύ τρέξιμο, πολλές αλλαγές, πολλά κοστουμια, να προλάβεις... Ο «Αόρατος επισκέπτης» δεν έχει τέτοια κουρασση, χρειάζεται όμως να έχεις φοβερή συγκέντρωση. Λίγο να ξεφύγει το μυαλό σου και να βγεις από τον ρόλο—για μία μύγα που μπορεί να πετάξει—δεν πάνεται εύκολα το νήμα μετά, και αυτό είναι το πιο κουραστικό. Και γι' αυτό έχω κάνει άσκηση, οτιδήποτε συμβεί στην πλάτεια ή γύρω μου να με αφήνει εντελώς αδιάφορη, να μη με αποσπά τίποτα.

Και είναι ευκαιρία να πω ξανά ότι ο υπερβολικά χαλαρός τρόπος που κάθεται ή η χαλαρή συμπεριφορά κάποιου που παρακολουθεί από την πρώτη σειρά μια θεατρική παράσταση, μπορεί να αποσυντονίσει εντελώς τον ηθοποιό που βγάζει την ψυχή του εκείνη τη στιγμή, κάτι που το παρατηρώ τα τελευταία χρόνια, ιδίως από νεαρότερους θεατές. Ξέρετε, παλαιότερα η παρακολούθηση μιας παράστασης ήταν μία μυσταγωγία.

—Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει μία επιτυχημένη παράσταση;

—Αυτή που κατανοεί ο θεατής, είτε διασκεδάζοντας με πολύ γέλιο ή συγκινούμενος. Η παράσταση που δεν έχει πετύχει είναι αυτή που αφήνει τον θεατή αδιάφορο. Όταν γεμίζει ένα θέατρο κάποιος λόγος υπάρχει. Και έχω μάθει να σέβομαι αυτόν τον λόγο, είτε πρόκειται για καμπαρέ, είτε για μία λαϊκή κωμωδία, είτε αρχαίο δράμα. Για να είναι γεμάτο αξίζει τον κόσμο που το γεμισε. Με νοιάζει να είναι αυθεντικό και αληθινό και να μην είναι «δθθεν», είμαι «δθθεν» μοντέρνος, «δθθεν» σοβαρός. Αυτό πάντα με ενοχλούσε, η προσέγγιση είναι η σοβαρότητα, δεν είναι ένα στόχος η σοβαρότητα, αυτή ή την έχεις ή δεν την έχεις.

Πληροφορίες: «Αόρατος επισκέπτης», του Οριόλ Πάουλο, σκηνοθεσία Σοφίας Σπυράτου. Παίζουν: Κάτια Δανδουλάκη, Χρήστος Παλίνης, Θανάσης Πατριάρχας, Μελίνα Λεφαντζή, Ντίνος Σπυρόπουλος, Χλόη Μάντζαρη.

Παραστάσεις: Πατίτσιο Θέατρο Λεμεσού: Σάββατο 28 Φεβρουαρίου 18:00 (απογευματινή) - 21:00 (βραδινή), Κυριακή 1η Μαρτίου 18:00 (απογευματινή) - 21:00 (βραδινή). Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας: Τρίτη 3 Μαρτίου 21:00, Τετάρτη 4 Μαρτίου 18:00 (απογευματινή) & 21:00 (βραδινή), Πέμπτη 5 Μαρτίου 21:00

Την παράσταση παρουσιάζει η Τράπεζα Κύπρου. Εισιτήρια: Ticketmaster, cy & ACS Courier. Μεγάλος χορηγός: CABLENET. Χορηγοί: ELECTROLINE & EL SABOR, LAVDAS COLOUR, LE BOUQUET LUXURY SUITES. Υποστηρικτές: PHARMALEAD, PAREX. Χορηγός πολιτισμού: CAP ST. GEORGE'S HOTEL & RESORT. Επίσημος χορηγός μετακινήσεων: BYD. Επίσημος Αερομεταφορέας: CYPRUS AIRWAYS

«Έγινε μια πολύ ενδιαφέρουσα δουλειά, με κόπο αλλά και με σύμπνοια όλων των εξαιρετικών συνεργατών της παράστασης, ηθοποιών και τεχνικών» λέει στην «Κ» η Κάτια Δανδουλάκη, η οποία πρωταγωνιστεί στην παράσταση «Ο αθέατος επισκέπτης» που έρχεται στην Κύπρο για σειρά παραστάσεων.

“
«Ζούμε σε μία εποχή που όλα εναλλάσσονται με πολύ ταχείς ρυθμούς. Αυτή η γρήγορη εναλλακτική αλλαγή καινούργιων τοπίων έχουν προσαρμόσει τους νέους σε μία διαρκή, αέναη κίνηση».

👉
«Ο θεατής μπλέκεται, όταν εσύ ως ηθοποιός έχεις ασάφεια και χάος στο μυαλό σου».

👉
Για το ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει μία επιτυχημένη παράσταση η Κάτια Δανδουλάκη λέει: «Αυτή που κατανοεί ο θεατής, είτε διασκεδάζοντας με πολύ γέλιο ή συγκινούμενος. Η παράσταση που δεν έχει πετύχει είναι αυτή που αφήνει τον θεατή αδιάφορο».

Οι εικόνες που στερεοποίησαν το αίμα

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Ποτέ δεν με ενδιέφερε αν μια φωτογραφία είναι αληθινή ή όχι, αφού κάθε φωτογραφία είναι ταυτόχρονα λίγο αληθινή και λίγο ψεύτικη. Λίγο πλάστη και λίγο αυθεντική. Ποτέ δεν πίστευα κάτι επειδή απεικονίζεται. Αντιθέτως, όταν κάτι απεικονίζεται, με κάνει επιφυλακτικό. Δεν ανακάλυψε η τεχνική νομισματοπν την παραχάραξη. Ούτε βέβαια πήρα την ατάκα του Γκοντάρ τοις μετρητοίς: «Η φωτογραφία είναι η αλήθεια. Και το σινεμά είναι η αλήθεια εικαστήσεως φορές το δευτερόλεπτο». Άλλωστε, ο ίδιος είχε πει πως ένα ντοκιμαντέρ οφείλει να είναι μυθοπλασία. Και το αντίστροφο.

Θέλω να πω: δεν έχει τόση σημασία πώς έχει φτιαχτεί μια εικόνα. Μια εικόνα είναι ένας μηχανισμός πυροδότησης κι αυτό ακριβώς έχει συμβεί με τις δώδεκα φωτογραφίες που βρέθηκαν στα χέρια κάποιου συλλέκτη στη Γάνδη και αποτελούν, όπως πιθανολογείται, φωτογραφικό τεκμήριο από το Σκοπευτήριο της Κασαρίας, όταν εκτελέστηκαν διακρίσεις αγωνιστών από τους ναζί, την Πρωτομαγιά του '44.

Δεν έχει σημασία αν οι φωτογραφίες αποδειχθούν ψευδείς. Οι εικόνες από την εκτέλεση είχαν ήδη σχηματιστεί στη συλλογική μας μνήμη εδώ και καιρό. Κείμενα, μαρτυρίες κι εκείνο το ανατριχιαστικό χαρακτηριστικό του Τάσσου ακούσαν για να κάνουν τη δουλειά. Αλλάς, μόλις υλοποιήθηκαν. Λες και όλο το ασάφες μα καθαρό υγρό, σαν αίμα, που κυλούσε εδώ και ογδόντα χρόνια πάνω από την Αττική, επιτέλους στερεοποιήθη-

κε. Τα φαντάσματα εκείνων των ανθρώπων απέκτησαν περίγραμμα. Ακόμη κι αν προκύψει πως οι φωτογραφίες δεν είναι αληθινές, δύσκολα θα ξεφύγουμε από αυτές. Μας έχουν ήδη καρφώσει.

Μερικοί μάλιστα βιάστηκαν να τις αλλοιώσουν, ενώ κάποιος άλλος βρέθηκε να τις επιχρωμάσει κακόγουστα, θέλοντας να τις κάνει να δείχνουν περισσότερο αληθινές, μάλλον αγνοώντας αυτό που ακούγεται στην «Κατάσταση των πραγμάτων» του Βένετος

Εχουμε βρεθεί στην άβολη θέση να «παρατηρούμε τον πόνο των άλλων» και μάλιστα από την οπτική γωνία κάποιου Γερμανού ερασιτέχνη φωτογράφου.

(αν και μετά τις πρόσφατες δηλώσεις του στην Μπερλινάλε, δεν θα έπρεπε να τον αναφέρω): «Η ζωή είναι έγχρωμη αλλά το ασπρόμαυρο είναι πιο ρεαλιστικό».

Από τα αμέτρητα σχόλια που διάβασα αυτές τις μέρες, ένα μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση. Κάποιος παρατήρησε πως οι πολιτικοί κρατούμενοι, κυρίως μέλη του ΚΚΕ και του ΕΑΜ, βαδίζουν προς τον θάνατο φορώντας παρόμοια παπούτσια, λες και εκείνος ο χρήστης του Ινσταγκραμ προσπάθησε να βρει ένα περιφερειακό στοιχείο προκειμένου να αιχμαλωτίσει το βλέμμα του. Προτίμησε να το επικεντρώσει σε κάτι αδιάφορο.

Μία από τις δώδεκα φωτογραφίες που βρέθηκαν στα χέρια του συλλέκτη από τη Γάνδη και αποτυπώνουν τη διαδικασία εκτέλεσης των 200 της Καισαριανής την Πρωτομαγιά του 1944. Διακινείται στο Διαδίκτυο τεχνικά επεξεργασμένη, χωρίς το υδατογράφημα του κατόχου της.

άνευ σημασίας, με σκοπό να αποφύγει τη σκληρή πραγματικότητα των φωτογραφιών.

Τελικά, ο καθένας κουβαλάει μέσα του έναν μικρό Ρολάν Μπαρτ που ψάχνει το punctum, τη λεπτομέρεια, όπως γράφει στον «Φωτεινό θάλαμο». Η λεπτομέρεια είναι ένα κόλπο για να μη δεις την εικόνα, θα τολμούσα να προσθέσω.

Βασικά, η εικόνα είναι ό,τι μας διαφεύγει. Από τη μέρα που αναρτήθηκαν οι φωτογραφίες

Καθώς οι άνδρες πλησιάζουν στο σημείο όπου έχει στηθεί το εκτελεστικό απόσπασμα, οι φωτογραφίες μοιάζουν να αποκτούν το σχήμα που έχουν τα κόκαλα.

στο Διαδίκτυο έχουμε βρεθεί στην άβολη θέση να «παρταρούμε τον πόνο των άλλων» και μάλιστα από την οπτική γωνία κάποιου Γερμανού ερασιτέχνη φωτογράφου που αποτύπωσε, ίσως κάπως βαρεσιτμένα, τις ύστερες κινήσεις των μελλοθανάτων. Είναι γεγονός ότι η παρατήρηση αυτών των τεκμηρίων με προκαταβυστέρηση δεκαετιών κάνει την εμπειρία αλλόκοτη.

Θα έλεγα μάλιστα πως τα πρόσωπά τους (το δικό μου punctum) κάνουν τις φωτογραφίες να δείχνουν ακόμα περισσότερο ανοικτές. Επειδή δεν έχουν κανένα σημάδι φόβου και δεν χαράσσο-

νται από καμία ρωγμή αγωνίας. Κι επειδή αποπνέουν μια γαλήνη, φαίνονται εντέλει ψεύτικες. Ειδικά για τα μέτρα της εποχής μας που χαρακτηρίζεται από μια γενικευμένη δειλία, η οποία έχει για τα καλά εδραιωθεί μέσα μας.

Καθώς οι άνδρες πλησιάζουν στο σημείο όπου έχει στηθεί το εκτελεστικό απόσπασμα, οι φωτογραφίες μοιάζουν να αποκτούν το σχήμα που έχουν τα κόκαλα. Κόκαλα, κλειδωμένα σ' ένα κουτί, που περιμεναν υπομονετικά να ταυτοποιηθούν. Αν το Διαδικτυο είναι ένα νεκροταφείο εικόνων, τότε από την προηγούμενη Κυριακή έχουμε γίνει μάρτυρες μιας σπαρακτικής εκταφής που ορίζει δραματικά το παρελθόν μας. Κι επομένως, το μέλλον μας.

Τα γράφω όλα αυτά στο διαμέρισμά μου, λίγο πιο κάτω από την Καισαριανή, προσπαθώντας να συλλέξω πληροφορίες από δω και από κει, ενώ παράλληλα κοιτάζω στο φωτεινή οθόνη του κινητού μου την πιο στοιχειωμένη από τις δώδεκα φωτογραφίες: είναι η τελευταία φορά που τα ανδρικά σώματα των αγωνιστών στέκονται όρθια, μπροστά από τον ψηλό πέτρινο τοίχο, αναμένοντας να εκτελεστούν. Είναι λες και ο Τάσος είχε δε εκείνη την εκκό- να πριν χαθίσει να τη χαράξει.

Οι νεοί αυτοί ἄνδρες δεν ἔζησαν περισσότερο, δεν κατάφεραν να πηδηξουν στο τοίχο και να περάσουν στην ἄλλη πλευρά. Παρέμειναν στην ἴδια πλευρά, ἀπέναντι ἀπὸ τους ναζι, που ὅταν τους εἶδαν να σωριάζονται στο χῶμα, δεν κατάλαβαν πως οἱ κρατοῦμενοι εἶχαν μόλις δραπετεῦσει στον λευκοῦ αττικό οὐρανό. Καὶ εἶναι αὐτοὶ που τους διέσωσε ἀπὸ τὴν εἰκόνα.

[illegible]

Της ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ

Για να καταφέρει ένα τραγούδι να εκπροσωπήσει την Ελλάδα στη Eurovision, καθοριστικός παράγοντας δεν είναι ούτε η φωνή ούτε οι στίχοι του. Αυτό που φαίνεται πως μετράει είναι το αν μπορεί να γίνει viral πολύ πριν διαγωνιστεί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το «Ζάρι» της Μαρίνας Σάττι το 2024, ένα τραγούδι που, παρότι χυλίοχαρακτηρίστηκε «κιτς» και «αντίγραφο της Ροζαλία» δεν έχει σταματήσει μέχρι σήμερα να ακούγεται παντού. Η επιτυχία του δεν οφείλεται στον διαγωνισμό· αντιθέτως, η φήμη του έχει σχεδόν αποδεσμευτεί από τη Eurovision, γιατί το κομμάτι ήταν ήδη επιτυχημένο πριν καν ανέβει στη σκηνή.

Ακριβώς το ίδιο επαναλαμβάνεται φέτος με το «Φέρ' το» του Ακύλα. Πρόκειται για ένα τραγούδι το οποίο είχε ήδη κερδίσει το κοινό πριν καν ανακοινωθεί επίσημα η επιλογή του. Αυτό επιβεβαιώθηκε το βράδυ της περασμένης Κυριακής, στον τελικό του «Sing for Greece» στην Πειραιώς 260, στον οποίο η «κερκίδα» που ακουγόταν μέσα από τους τηλεοπτικούς δέκτες αποθέωνε τον νεαρό καλλιτέχνη και το «Φέρ' το», ώρα πριν ανακοινωθεί το όνομά του.

Το «Ατελιέ»

Ο ταλαντούχος 27χρονος από τις Σέρρες, που ήδη από το 2023 είχε τραβήξει την προσοχή της Generation Z με το «Ατελιέ», κατέκτησε φέτος την πρώτη θέση τόσο στην ελληνική όσο και στη διεθνή επιτροπή, ενώ –όπως αναμενόταν– βρέθηκε πρώτος και στην προτίμηση του κοινού. Κι εδώ γεννάται το εύλογο ερώτημα: Πώς ένα τραγούδι με στίχους όπως «θέλω ένα στέμμα κι ένα θρόνο να κάτσω» ένα μπλοκ επιταγών και τσεκ σε όλους να γράψω/ real estate φέρ' το/ sashimi tuna φέρ' το» αποκτά τέτοια απήχηση; Τι δείχνει η επιλογή του για τον διαγωνισμό και τη μουσική σήμερα;

«Σε mainstream, μαζικού τύπου πολιτιστικούς θεσμούς σαν τη Eurovision, που λειτουργούν ως ποπ αντιδραστήρες και κωνευτήρια πολλών διαφορετικών αντιλήψεων, η επιτυχία δεν έχει σχέση με την ειδολογική κατηγοριοποίηση ή καθαρότητα. Αυτές, άλλωστε, συρρικνώνουν εκ των πραγμάτων το εύρος αποδοχής ενός τραγουδιού. Αντιθέτως, η επιτυχία σχετίζεται με την ικανότητα του τραγουδιού να υπερβαίνει κατηγορίες και γούστα, εισχωρώντας στο μυαλό κατακτητικά», μας λέει ο αρθρογράφος της «Κ» Αρνης Αλεξανδρής, που παρακολουθεί κάθε χρόνο τον διαγωνι-

σμό. Για εκείνον το «Φέρ' το» επελέγη γιατί ήταν το πιο «catchy» απ' όλα τα υποψήφια τραγούδια, ενώ παράλληλα διακρινόταν από μια διάθεση «ποιοτικού χιτ». «Έχει έξυπνο και χιουμοριστικό στίχο, καλοδουλεμένη παραγωγή, κι ενώ καταφανώς δεν παίρνει τον εαυτό του στα σοβαρά, κάνει κάτι που τα σοβαροφανή τραγούδια συνήθως δεν κάνουν: αυτουπονομεύεται και σχολιάζει ευφύως την “ελαφρότητα” του», εξηγεί. Σημαντικό ρόλο, όπως τονίζει, παίζει και ο ερμηνευτής, καθώς πρόκειται για έναν ταλαντούχο καλλιτέχνη που «ταιριάζει» απόλυτα με το τραγούδι του. «Δημιουργεί ένα αισθητικά συμπαγές act, που υπερέχει του ανταγωνισμού γιατί έχει ταυτότητα», μας λέει ο κ. Αλεξανδρής, υποστηρίζοντας παράλληλα ότι η εγχώρια επιτυχία του τραγουδιού δεν δείχνει κάτι για τη μουσική σκηνή εν γένει. «Το πλαίσιο εδώ είναι συγκεκριμένο: ένας διαγωνισμός όπου τα πάντα κρίνονται στο “εφέ”. Λέει αρκετά όμως η επιτυχία του Ακύλα για την ποπ κουλτούρα σήμερα. Δεν εντυπωσιάζουν πια ιδιαίτερα οι σέξι κοπέλες, τα μπρατσωμένα αγόρια, το

φολκλόρ και η σκηνική υστερία· όσο πιο πολύ μοιάζει με επιτυχημένο meme, τόσο πιο πιθανό είναι να τραβήξεις την προσοχή», καταλήγει.

«Πτωτική πορεία»

Από την άλλη πλευρά, ο μουσικολόγος Γιώργος Μυζάλης βλέπει το φετινό τραγούδι ως μέρος μιας ευρύτερης τάσης, όπου η Eurovision λειτουργεί περισσότερο ως θέαμα παρά ως χώρος μουσικής δημιουργίας. «Κάθε χρόνο αναζητούμε μια “συνταγή επιτυχίας” για την πολυπόθητη (;) νίκη στον διαγωνισμό τραγουδιού (;). Το επίπεδο, όμως, φαίνεται να συνεχίζει την αδιάκοπη καθοδική του πορεία. Έτσι, βρισκόμαστε μπροστά σε τραγούδια που μοιάζουν περισσότερο με “κατασκευές” παρά με παράγωγα έμπνευσης ή έκφρασης. Τραγούδια πολύγλωσσα και φλύαρα, που λαχταρούν περισσότερο να κερδίσουν σχόλια και αναφορές στα σόσιαλ μίντια και λιγότερο να επιδράσουν στις καρδιές και στα αυτιά του ακροατηρίου», σχολιάζει ο κ. Μυζάλης. Σύμφωνα με τον ίδιο, η τεχνολογία σε συνδυασμό

με την τάση μας να «διαβάζουμε» τα πάντα σε επιφανειακό επίπεδο έχει επηρεάσει και τη μουσική. «Έχουμε αντικαταστήσει τις περισσότερες ανθρώπινες αισθήσεις με την όραση και αυτό αντικατοπτρίζεται και στα κομμάτια που επιτυγχάνουν. Με τα μάτια ακούμε πια. Και “στο πόδι”». Όπως υποστηρίζει, αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο εκάστοτε καλλιτέχνης να προσπαθεί μέσα σε λίγα λεπτά να κερδίσει τις εντυπώσεις με στιδήποτε άλλο εκτός από το τραγούδι. «Ντύνεται παράξενα, επιλέγει χορευτικά ακροβατικής φύσης και, παρεμπιπτόντως, τραγουδάει και καττίς. Αυτό το καττίς, μάλιστα, δύσκολα εντάσσεται σε κάποιο μουσικό ρεύμα. Αντιθέτως προσπαθεί, με το ζόρι, να στριμώξει όσο περισσότερα μουσικά είδη σε ένα τρίλεπτο, μπας και “πάσει” παραπάνω “πελατιάκι”. Αυτό δεν είναι κακό, αλλά διασκεδαστικό. Καλοφτιαγμένο για τον σκοπό του και ενδεικτικό για το επίπεδο του διαγωνισμού».

Ξεχωριστό και απρόβλεπτο

Ο ραδιοφωνικός παραγωγός της ΕΡΤ Γιώργος Μουχταρίδης, αν και δεν θεωρεί πως είναι το καλύτερο κομμάτι που κυκλοφορεί, το χαρακτηρίζει ξεχωριστό, αλλά και απρόβλεπτο, καθώς σε κάνει να «αισθάνεσαι άβολα». «Αυτό νιώσαμε από τα πρώτα δευτερόλεπτα, όταν μέσα από τον καταιγιστικό και πυρετώδη ρυθμό του προσπαθούσαμε να καταλάβουμε ποιες λέξεις είναι ελληνικές, ποιες όχι και σε ποια μουσική κατηγορία ανήκει. Το επιβεβαιώσαμε όταν είδαμε τον Ακύλα να χορεύει στο βίντεο και το εμπεδώσαμε όταν χρειάστηκαν αρκετά ακούσματα μέχρι να καταλήξουμε στο τι είναι αυτό που το κάνει να κολλάει στο μυαλό “σαν τσιγκλόφουσκα”», μας λέει. Για εκείνον, ο Ακύλας δεν χρησιμοποιεί απλώς τη «γιουροβιζιονική» συνταγή για να γράψει το «Φέρ' το» – ένα μοντέρνο, χορευτικό ποπ κομμάτι με στοιχεία acid trance. Αντιθέτως, σε κάθε του στροφή κρύβει και από μία έκπληξη. «Για παράδειγμα, το σημείο που απευθύνεται στη μητέρα του είναι κάτι που δεν περιμένεις να ακούσεις. Κι όμως, η συγκεκριμένη μουσική γέφυρα είναι το συναισθηματικό κέντρο του τραγουδιού, η κορύφωσή του αλλά και η λύτρωση του δημιουργού», αναφέρει.

Σύμφωνα με τον κ. Μουχταρίδη, ο Ακύλας κέρδισε το ελληνικό ακροατήριο γιατί είναι αυθεντικός. «Το έκανε μιλώντας τη γλώσσα της γενιάς του και κατάφερε με “μία λέξη” και ένα ρυθμό να εκφράσει την ανάγκη μας για χαρά, αισιοδοξία αλλά και αυτογνωσία».

“

Meme, όχι μπράτσα

Δεν εντυπωσιάζουν πια ιδιαίτερα οι σέξι κοπέλες, τα μπρατσωμένα αγόρια, το φολκλόρ και η σκηνική υστερία· όσο πιο πολύ μοιάζει με επιτυχημένο meme, τόσο πιο πιθανό είναι να τραβήξεις την προσοχή

Αρνης Αλεξανδρής
Συγγραφέας - αρθρογράφος

“

Στόχος, τα σόσιαλ μίντια

Βρισκόμαστε μπροστά σε τραγούδια που μοιάζουν περισσότερο με «κατασκευές», πολύγλωσσα και φλύαρα, που λαχταρούν να κερδίσουν σχόλια στα σόσιαλ μίντια και λιγότερο να επιδράσουν στις καρδιές και στα αυτιά του ακροατηρίου.

Γιώργος Μυζάλης
Μουσικολόγος

Από τις Σέρρες στην Καπνικαρέα και στο TikTok

Ήταν μέσα Σεπτεμβρίου του 2024, όταν με την παρέα μου αποφασίσαμε να πάμε στο Black Duck, στο κέντρο, χωρίς καμία ιδιαίτερη προσδοκία· απλώς για να ακούσουμε τον Ακύλα, που τον είχαμε μάθει από το «Φθηνόκρασο» – το τραγούδι που είχε κάνει τον πρώτο μεγάλο θόρυβο στο TikTok την περίοδο της καραντίνας. Ο οικοδεσπότης της βραδιάς ήταν ο Παράζο, ο οποίος είχε αρχίσει να καλεί νέους καλλιτέχνες στην αυλή του μπαρ, δίνοντάς τους χώρο να ακουστούν. Λίγα τραπέζια, χαμηλός φωτισμός, ποτά που τα πίναμε μηχανικά, μέχρι τη στιγμή που εμφανίστηκε ο Ακύλας. Με την εκρηκτική του ενέργεια, αλλά και με μία ανεπαίσθητη θλίψη στα μάτια, ξεκίνησε να τραγουδάει, μεταξύ άλλων, Φοίβο Δεληβοριά και Γιώργο Μαζωνάκη με τον δικό του, χαρακτηριστικό τρόπο. Κάθε φορά που δεν

σπκωνόμασταν να χορέψουμε, μας έλεγε αστειευόμενος: «Μόνο για να ακούσετε “Φθηνόκρασο” και “Ατελιέ” ήρθατε».

Σε αυτά τα δύο κομμάτια –τα δύο μεγάλα του χιτ πριν από το «Φέρ' το»– γινόταν ο αναμενόμενος χαμός, έστω και από τα λίγα άτομα που σχεδόν γέμιζαν

το μπαρ. Σκέφτηκα ότι κάποια στιγμή θα ήθελα να γράψω για εκείνον. Για τα τραγούδια του που περιγράφουν καταστάσεις με τις οποίες ταυτίζεται η γενιά Z και γίνονται γνωστά χωρίς καμία επίσημη προώθηση, έως τότε.

Ο Ακύλας Μυτιληναίος γεν-

νήθηκε το 1999 στις Σέρρες και από μικρός ένιωσε πως η μουσική ήταν ο χώρος όπου μπορούσε πραγματικά να αναπνεύσει. Μεγαλώνοντας σε μια πόλη που συχνά τον έκανε να νιώθει ξένος, βρήκε καταφύγιο στους ήχους και συγκεκριμένα στην ποπ, με πιο καθοριστική επιρ-

ροή τη Lady Gaga. Πειραματίστηκε με το θέατρο, σπούδασε μαγειρική, όμως η πορεία του άλλαξε όταν άρχισε να γράφει δικά του τραγούδια και να παίζει γιουκαλίδι. Το 2023 ξεκίνησε να δουλεύει το πρώτο του άλμπουμ με τον Ορφέα Νόνη, ενώ παράλληλα τραγουδούσε στους δρόμους της Καπνικαρέας. Μετά τη συμμετοχή του στο The Voice, ήρθε και η πρόταση για τη Eurovision. Κανένα από τα έτοιμα κομμάτια δεν ταίριαζε στον διαγωνισμό, γι' αυτό αποφάσισαν να δημιουργήσουν κάτι εντελώς νέο. Ψάχνοντας μια λέξη-άγκιστρο που θα έμενε στο μυαλό, γεννήθηκε το «Φέρ' το», ένα τραγούδι που ξεκίνησε ως ιστορία ενός αχόρταγο χαρακτήρα και κατέληξε να αποτυπώνει τη δική του διαδρομή, τις στερήσεις, τις φιλοδοξίες και την ανάγκη να διεκδικήσει όσα ονειρεύεται.

Ο Ακύλας με το «Φέρ' το» θα εκπροσωπήσει την Ελλάδα στον 70ό διαγωνισμό τραγουδιού της Eurovision, που θα διεξαχθεί στη Βιέννη, από τις 12 έως και τις 16 Μαΐου. Συμμετέχει στον πρώτο ημιτελικό, την Τρίτη 12 Μαΐου.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΩΓΡΑΦΑΚΗ

Η βαριά σκιά του τραύματος

Ο **Μεγάλος Ρέι**, ο «νοσπρά παχύ-σάρκος» και βαθιά κακοποιητικός πατέρας του αφηγητή, δεν στοιχειώνει απλώς το παρελθόν του· οργανώνει και τη μορφή του ίδιου του βιβλίου. Τα σχεδόν πεντακόσια σύντομα θραύσματα που συνθέτουν το μυθιστόρημα δεν συνιστούν αισθητικό ιδιόρρυθμο ή μοντερνιστική επίδειξη, αλλά αφηγηματική απάντηση για κάποιον που αδυνατεί να σκεφτεί ενιαία τον εαυτό του. Η θραυσματικότητα δεν αντιστοιχεί απλώς στη λειτουργία της μνήμης, αλλά σε μια βαθύτερη αδυναμία σύνθεσης. Ο Κίμπαλ δεν επιχειρεί να ανασυστήσει τον πατέρα του ως συνεκτικό πρόσωπο, ούτε να οργανώσει το παρελθόν σε μια γραμμική πορεία από το τραύμα προς την κατανόηση. Αντίθετα, κάθε παράγραφος λειτουργεί ως αυτόνομη μονάδα έντασης, σαν επαναλαμβανόμενη απόπειρα προσέγγισης που καταρρέει πριν αποκτήσει συνοχή. Το βιβλίο δεν προχωράει· συσσωρεύεται, όπως συσσωρεύεται και η αίσθηση ότι το παρελθόν δεν παύει να επιδρά στο παρόν.

«Μερικές φορές προσπαθώ να υπολογίσω πόσο διαφορετικός θα ήμουν αν ο πατέρας μου μου είχε φερθεί καλύτερα. Θα προσπαθούσα άραγε τόσο σκληρά όσο προσπαθώ; Θα ήμουν άραγε πιο ευτυχισμένος από ό,τι είμαι τώρα; Θα είχα άραγε άλλη γυναίκα; Θα είχα άραγε παιδιά αντί για γάτες; Θα είχα γίνει άραγε δάσκαλος αντί για συγγραφέας; Θα είχα μετακομίσει άραγε μακριά από το πατρικό μου; Θα ήμουν άραγε περισσότερο δυστυχής, αλλά λιγότερο διαλυμένος;».

Πού τελειώνει η πατρική επιρροή και πού αρχίζει η αυτονομία του συγγραφέα; Οι υποθετικές εναλλακτικές ζωές που απαριθμεί –άλλη γυναίκα, παιδιά αντί για γάτες, δάσκαλος αντί για συγγραφέας– δεν λειτουργούν ως εύκαιρο παιχνίδι φαντασίας, αλλά ως ενδείξεις μιας ταυτότητας που αδυνατεί να οριστεί θετικά. Παρατηρήστε ότι ακόμη και αυτή η ιδιότητα του συγγραφέα δεν πα-

ρουσιάζεται ως ελεύθερη επιλογή, αλλά ως πιθανή έμμεση συνέπεια της πατρικής σχέσης. Κάθε στοιχείο της βιογραφίας του φέρει τη σκιά μιας ερώτησης: Αν ο πατέρας μου ήταν διαφορετικός, θα ήμουν κι εγώ;

«Είναι τόσο ισχυρή η προδιάθεση να αγαπήσεις τον πατέρα και τη μητέρα σου, είτε το θέλεις είτε όχι – κι εγώ ήθελα στ’ αλήθεια να αγαπάω τον πατέρα μου. Δεν ήθελα να τον κατηγορώ. Ήθελα να τον συγχωρήσω. Ήθελα να είμαι ένας από εκείνους τους ανθρώπους που όντως αγαπάνε τον πατέρα τους».

Η αφοπλιστική παραδοχή του Κίμπαλ ότι ήθελε να αγαπά τον πατέρα του μετατοπίζει αποφασιστικά το βάρος της αφήγησης. Δεν έχουμε απλώς έναν συγγραφέα που αναμετρείται με το τραύμα, αλλά έναν άνθρωπο

MICHAEL KIMBALL
Ο **Μεγάλος Ρέι**
μτφρ.: Ακής
Παπαντώνης
εκδ. Κίχλη, σελ. 240

Ο **Μάικλ Κίμπαλ** χρησιμοποιεί το χιούμορ στον «Μεγάλο Ρέι» όχι ως εκτόνωση ούτε ως αποστασιοποίηση από το τραύμα, αλλά ως στρατηγική επιβίωσης. Η ειρωνεία, συχνά αυτοϊπονομειτική, του επιτρέπει να μιλήσει για το άλγος της κακοποίησης χωρίς να εγκλωβιστεί σε ένα τέλμα σοβαροφάνειας.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Η αληθινή αγάπη είναι παντοτινό δέσιμο

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες ανθρώπων, αν λάβουμε υπ’ όψιν την –πραγματική– ιστορία του γιαιπωνέζου σκύλου Χάτσκο (1923-1935), που το αγαλιά του κοσμεί εδώ και περισσότερο από έναν αιώνα τον σιδηροδρομικό σταθμό Σιμπούγια (Τόκιο). Στην πρώτη ανήκει ο πρωταγωνιστής, ο καθηγητής Χιντεσαμπούρο Ουένο. Οι άνθρωποι αυτές της κατηγορίας αγαπούν, συνδέονται, πιστεύουν. Στην ιστορία του Χάτσκο υπάρχει μόνον ένας τέτοιος· αυτός αναλαμβάνει πλήρως την ευθύνη του ζώου. Το πανέξυπνο σκυλί δένεται μαζί του για πάντα, εξ ου η απίστευτη ιστορία: μετά από μόλις ενάμιση χρόνο συμβίωσης ο Ουένο πεθαίνει ξαφνικά, πρόωρα. Ο Χάτσκο τον περιμένει στον σταθμό, κάθε μέρα, την ίδια ώρα, επί εννέα χρόνια, μέχρι τον δικό του θάνατο. Ο άνθρωπος που αγαπά και φροντίζει τον σκύλο είναι και ένας ικανός επιστήμονας, με απτή συνεισφορά στη βελτίωση της ζωής των συμπολιτών του: «Εκείνος που ξανάφτιαξε τη γη της πεδιάδας Κάντο μετά τον σεισμό του '23», διαβάζουμε στο βιβλίο του Λούις Πρατς. Η ευφυΐα ανθρώπου και σκύλου μοιάζει προϋπόθεση του σημαντικού δεσμού τους. Όμως κι οι

σαμουράι ρίχνουν τη γενναία και αρχοντική σκιά τους.

Στο βιβλίο του Μάνου Μπονάνου με το ίδιο θέμα πληροφορούμαστε πως τα σκυλιά ακίτα –η ράτσα του Χάτσκο– μόνον οι σαμουράι και οι αυτοκράτορες μπορούσαν να τα έχουν. Να πώς φτιάχνεται το ωραίο χαρμάνι του πρωταγωνιστή: ένας καθηγητής που κοκκινίζει μπροστά στην γκέισα, συμβάλλει στην πρόοδο της χώρας του, αναθρέφει με αγάπη το σκυλί και εγγράφεται, υπόρρητα, στη μυθική παράδοση των ιπποτών!

Δεύτεροι ρόλοι

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι περισσότεροι από τους δευτεραγωνιστές της ιστορίας: η σύζυγος του καθηγητή, η κυρία Γιάεκο, η κόρη του Τσιζουκο, ο κηπουρός Κικουζαμπούρο, ο σταθμαρχός Σάτο, ο υπάλληλος Ιμπούκι, η ιχθυοπώλης Φουτζιουάρα, ο παντοπώλης Ματσουμότο, η γκέισα Σασάκι... Όλοι αυτοί κάτι καλό κάνουν για τον Χάτσκο από την ώρα που εκείνος ορφανεύει, κανένας όμως δεν τον αναλαμβάνει πια ολοκληρωτικά. Είναι «οι πολλοί» της πραγματικής ζωής· επηρεάζονται από το καλό παράδειγμα, πράττουν το αγαθό, δεν παίρνουν, ωστόσο, πάνω τους την

LUÍ S PRATS
Χάτσκο, ο σκύλος που περίμενε
μτφρ.: Κλ. Ελαιοτριβιάρη,
εκδ. Παπαδόπουλος,
σελ.: 160, Ηλικία 10+

ΜΑΝΟΣ ΜΠΟΝΑΝΟΣ
Χάτσκο -Αφροσίωση
Εικονογράφηση: Μαρία Θύμη,
εκδ. Παπαδόπουλος,
σελ. 36 Ηλικία 5+

υπόθεση. Υπάρχει και τρίτη κατηγορία: είναι οι αγρόικοι, μέθυσοι, κακοποιητικοί αγρότες. Ο Χάτσκο το σκάει από τα χέρια τους. Σε αυτούς, τους κακούς, ανήκει και ο μπόγιας, από τον οποίο σώζουν τον Χάτσκο οι άνθρωποι της δεύτερης κατηγορίας.

Το βραβευμένο ισπανικό βιβλίο του Πρατς αφηγείται για μεγάλα παιδιά την ιστορία, που χιλιάδες ενήλικοι ανά τον κόσμο γνωρίζουν ήδη χάρη στον κινηματογράφο. Δεν αρκείται όμως στη συγκινητική ιστορία του σκύλου: μας εισάγει αποτελεσματικά στη γιαιπωνέζικη ατμόσφαιρα, τόσο τη διαχρονική όσο και του μεσοπολεμικού Τόκιο, όπως στη σκηνή με τη σκανταλιά του κουταβιού, που απειλεί να καταστρέψει την αθηοδετική σύνθεση, την «ικεμπίνα», της οικοδέσποινας. Χρησιμοποιούνται τίτλοι τραγουδιών, δημιουργείται μια εξωτική ατμόσφαιρα. Οι Γιαιπωνέζοι δεν φοβούνται την ποιητική έκφραση και ο Ισπανός συγγραφέας εκμεταλλεύεται τη συνθήκη αυτή για να την αναδείξει: «Ο καθηγητής Χιντεσαμπούρο Ουένο ντύθηκε ζστό. Παρόλο που δεν είχε χιονίσει ακόμα καθόλου στο Τόκιο, ο αέρας ήταν τόσο παγωμένος, που τον ένιωθε να του τρυ-

λειτουργεί ως εκτόνωση ούτε ως αποστασιοποίηση από το τραύμα, αλλά ως στρατηγική επιβίωσης. Η ειρωνεία, συχνά αυτοϊπονομειτική, επιτρέπει στον συγγραφέα να μιλήσει για το άλγος της κακοποίησης χωρίς να εγκλωβιστεί σε ένα τέλμα σοβαροφάνειας. Το σκώμμα δεν ακυρώνει ούτε κανονικοποιεί τη βία· τη φωτίζει λοξά, αποκαλύπτοντας την παραδοξότητα της και, ταυτόχρονα, την αδυναμία του αφηγητή να αποδεσμευτεί πλήρως από αυτήν. Το χιούμορ του, οριακά απελπισμένο, δεν μαρτυρεί απόσταση ή κυνισμό, αλλά την αίσθηση μιας ντροπιαστικής εγγύτητας.

Το αδιέξοδο

Η φράση «εξακολουθώ να μη συμπαθώ τον πατέρα μου, αλλά εξακολουθεί να μου λείπει» συμπεκνώνει το αδιέξοδο: τι στιγμή συνειδητοποιήθηκε ότι αγάπη και βία δεν συγκροτούν πάντα διακριτές κατηγορίες. Η νοσταλγία δεν αναιρεί την κακοποίηση, αλλά ούτε και η κακοποίηση εξαλείφει την επιθυμία για πατρική αναγνώριση. Ο «Μεγάλος Ρέι» δεν προσπαθεί να επιλύσει αυτή την πολυεπίπεδη αντίφαση· την εκθέτει. Προτάσσει ένα βαθύτερο ερώτημα: Αν η ταυτότητα έχει διαμορφωθεί μέσα από ένα τραυματικό πλέγμα σχέσεων, πώς ακριβώς πραγματώνεται η ελευθερία;

Αυτό που κερδίζει ο συγγραφέας δεν είναι η λύτρωση, αλλά η διαύγεια. Η γραφή μπορεί να μη θεραπεύει αλλά ικνηλατεί, έτσι όπως φανερώνει τα όρια, ακόμη και των πιο ειδικών καταστάσεων. Το βιβλίο διαβάζεται σχεδόν απνευστί, γιατί αποτυπώνει με αμείλικτη διαύγεια έναν κατεξοχήν μυθοπλαστικό χώρο: το μεσοδιάστημα ανάμεσα στην εξομολόγηση και στο «βλέμμα από την κλειδαρότρυπα». Ταυτόχρονα, η ίδια η πράξη της αφήγησης συνιστά έμπρακτη αναιρέση της αποσιώπησης· όχι με όρους μελοδραματικής αποκάλυψης, αλλά ως αντίσταση στην εσωτερικευση του τραύματος.

πάει τα πλευρά σαν το μαχαίρι του προδότη». Καθεμία από τις «Ιστορίες από έναν καλύτερο κόσμο» αποτελεί διασκευή μιας αληθινής ή επινόημενης ιστορίας, που φωτίζει ένα συναίσθημα ή μια ιδέα». Αυτή είναι, σύμφωνα με την ιστοσελίδα του εκδότη, η λογική στην οποία στηρίζεται η ελληνική διασκευή του Μάνου Μπονάνου, για πολύ μικρά παιδιά, οκτώ χρόνια μετά την κυκλοφορία στα ελληνικά του ισπανικού βιβλίου. Αφηγητής είναι ο ίδιος ο σκύλος. Η επιλογή των επεισοδίων και η δομή είναι σωστή, για να δοθεί με απλό τρόπο η βασική ιδέα.

Δεν είμαι βέβαιη όμως ότι μια ιστορία καθίσταται προσβάσιμη σε πολύ μικρά παιδιά απλώς και μόνον επειδή την αφηγείται κάποιος με λιγότερα λόγια. Η σύνοψη μπορεί να αποβεί ακόμα και δυσκολότερη στην κατανόηση. Δεν θα ήταν προτιμότερο να είχαμε π.χ. απλούς διαλόγους ανάμεσα στον σκύλο και στα διάφορα πρόσωπα της ιστορίας; Ο ενήλικος που θα κληθεί να διαβάσει το –ιδιαίτερα καλαισθητής εικονογράφησης, διά χειρός Μαρίας Θύμη– βιβλίο στο μικρό παιδί, as αναλάβει δημιουργικές και θεατρικές πρωτοβουλίες, όπως κάθε καλός αφηγητής.

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗ

Επιμέλεια:
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Κώστας Κατσώνης
(1949-2026)

Στις 10 Φεβρουαρίου ο Κώστας Κατσώνης, συγγραφέας, φιλόλογος, μελετητής και πνευματικός εργάτης, έφυγε από τη ζωή. Ο Κώστας Κατσώνης τίμησε με την ευγενική παρουσία του τα κυπριακά Γράμματα, και ιδιαίτερα την παιδική και νεανική λογοτεχνία. Πάντοτε ευγενής και διαθέσιμος να βοηθήσει όποιον ζητούσε τη συνδρομή του. Και το έκανε χωρίς ίχνος έπαρσης. Τον γνώρισα το 2016, όταν μαζί με τους Θεοδόση Πυλαρινό και Νίκο Νικολάου Χατζημικαήλ γράφαμε το βιβλίο «Ο κύκλος του Φοίβου Σταυρίδη», που αφορούσε το περιοδικό «Ο Κύκλος», το οποίο εκδιδόταν στη Λάρνακα την περίοδο 1980-1986, από τον σημαντικό επίσης άνθρωπο των Γραμμάτων και του Πολιτισμού Φοίβο Σταυρίδη. Ο Κώστας Κατσώνης υπήρξε μέλος της εκδοτικής ομάδας του περιοδικού και για σκοπούς καταγραφής της ιστορίας του εντύπου επικοινωνήσα μαζί του για να με εισαγάγει στην ατμόσφαιρα του περιοδικού και της Λάρνακας της εποχής εκείνης. Προσπνή και ευγενικός μου μίλησε για την εμπειρία του, για τη δραστηριοποίησή του, και έκτοτε είχαμε μία σχετική επικοινωνία και συνεργασία, με την τελευταία μας να είναι τον Σεπτέμβριο του 2025, όταν του ζήτησα ένα κείμενο για τη Μαρούλα Θεοδοσιάδου, που δημοσιεύθηκε στην «Καθημερινή». Τον Αύγουστο του 2025, του είχα ζητήσει ένα κείμενο για τη φιλανθρωπία, όταν μου το έστειλε, πάντοτε εντός των προθεσμιών, μου έγραψε στο μήνυμα: «Αγαππέ μου Απόστολε, στέλνω ένα κείμενο. Δεν μέτρησα τις λέξεις και απολογούμαι. αν φλυάρησα. Τα λέμε». Φυσικά, καμία φλυαρία δεν υπήρχε. Θα μου μείνει όμως στο μυαλό, όσο και αν φαίνεται μικρό, η παρουσία του σε ομίλια μου στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο του Δήμου Αραδίππου, τον Μάρτιο του 2020, ήλθε για να με τιμήσει, όπως μου είχε, φυσικά η τιμή ήταν δική μου. Άνθρωποι όπως ο Κώστας Κατσώνης ολοένα και εκλείπουν από την Κύπρο, από την Κύπρο του πνεύματος. Ας είναι αυτό το μικρό κείμενο το δικό μου αντίο, στον κ. Κατσώνη και τον ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη με την οποία με περιέβαλε.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΗΣ
[...]για μένα η πολιτική και
η Ιστορία ήταν δύο γυναίκες
κακές, που έπρεπε κάπως
να τις δαμάσω. Και τη μεν
πολιτική την άφησα στους
άλλους, ενώ ο δικός μου
προορισμός στάθηκε η
Ιστορία.

Ο,τι έκανα, το έκανα από περιέργεια για τις ψυχές

*Η πορεία της από το προσφυγικό σπίτι
του Βύρωνα στη Σορβόνη και οι σκέψεις που
μοιραζόταν μέχρι τις τελευταίες ημέρες της*

ΓΙΑ ΤΟ BYZANTIO

*Αν κοιτάξεις το Βυζάντιο,
θα καταλάβεις ότι έχεις
να κάνεις με τον πρώτο
ευρωπαϊκό πολιτισμό,
γιατί είναι Ρώμη, Αθήνα,
ελληνική γλώσσα,
διοίκηση και
Ορθοδοξία.*

Της **ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑ**

«**Εσένα** τι θα σου λείψει πιο πολύ αν ήξερες ότι πεθαίνεις;». Τρώγαμε ένα μεσημέρι πριν από μερικούς μήνες με την Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ και την κοινή μας φίλη Δήμητρα Φιλίππου, όταν γύρισε και μου έκανε την ερώτηση με το πιο φυσιολογικό ύφος. Για λίγο τα έχασα. Κόμπιασα. Κατάλαβα ότι ήθελε να μιλήσει για τον εαυτό της, χωρίς όμως να δώσει τόνο δραματικό. Και έτσι έβαλε εμένα –στα μισά της χρόνια– να φανταστώ πώς θα ήταν να βρισκόμουν στον «προθάλαμο» του επερχόμενου θανάτου. Σ’ εκείνη είχε αρχίσει να της γνέφει ήδη και στο νεύμα του καθόταν ψύχραιμη. «Θα μου λείψουν αυτοί που αγαπώ και ότι δεν θα ξαναδωθώ τη θάλασσα», της απάντησα. «Τώρα μιλάει μέσα σου η Ελληνίδα. Ελληνες και θάλασσα το ένα και το αυτό. Οι αρχαίοι μας έκαναν τον Χάροντα να είναι ο βαρκάρης που θα τους περάσει στον άλλο κόσμο από τον Αχέροντα», μου είπε. Υστερα πήρε μια βαθιά ανάσα και προσέθεσε, χωρίς βέβαια να την έχουσε ρωτήσει: «Εμένα πιο πολύ από όλα θα μου λείψει να γνωρίζω ανθρώπους. Από μικρή ήμουν περίεργη για τις ψυχές. Αυτό με κινητοποίησε σε όλη τη ζωή μου, αυτό με έκανε να σπουδάσω ό,τι σπούδασα, να ερευνήσω ό,τι ερευνήσα, να αφιερωθώ στην Ιστορία. Οι άνθρωποι...».

Τον τελευταίο καιρό δυσκολευόταν ακόμα και να φάει. Της άρεσε να βγαίνουμε έξω, ώρες μεσημεριανές, συνήθως στη «Μεγάλη Βρεταννία» που ήταν δι-

πλα στο Plaza. Εκεί διέμενε μόλιμα για να έχει φροντίδα όλο το 24ωρο.

Ήταν πάντα περιποιημένη, με ένα φουλάρι Hermes στον λαιμό. Κρατούσε αγέρωχο το ηθικό της ακόμα και στο αναπηρικό καροτσάκι. Τα γκαρσόνια στο Winter Garden του GB γνώριζαν ότι δεν βολευόταν στο τραπέζι και της έφερναν ένα μαξιλάρι για να ακουμπά το πιάτο πάνω στα πόδια της. «Βρε παιδί, μη μου γεμίζεις το ποτήρι, πώς θα το σηκώσω», έλεγε στον σερβιτόρο. Σήκωνε με κόπο και το πιρούνι, αλλά το μυαλό της έτρεχε σαν άλογο. Τσιμπολογούσε ελάχιστα το ήδη κοιμμένο σε μπουκιές φαγητό της και ύστερα μας μιλούσε για την αρχαιότητα, το Βυζάντιο, το σήμερα, προσωπικότητες που γνώρισε, κάτι ωραίο που διάβασε, ακόμα και η πολιτική επικαιρότητα την ενδιέφερε. Κυριολεκτικά δεν της ξέφευγε τίποτε.

Το κορμί της δεν την υποστήριζε πλέον, η καρδιά και ο νους όμως ήταν νεανικά και φρέσκα. Η συζήτηση μαζί της ήταν πάντα μια διανοητική φαντασμαγορία, με «βεγγαλικά» που φώτιζαν κάθε τόσο τον ουρανό.

«Μέσα στις αντάρες»

Σκεφτόμουν μέσα μου πως αυτό ακριβώς είναι τα γεράματα: η σπαρακτική δυσαρμονία ανάμεσα στο πνεύμα και το σώμα, ένας σταυρός που θέλει όλο και μεγαλύτερη γενναιότητα να

κουβαλάς, αν αξιωθείς να φτάσεις σε αυτή την ηλικία. Καμιά φορά που με έβλεπε σκοτεινισμένη από όσα συμβαίνουν στον πλανήτη τελευταία, της έβγαине κάτι στοργικό: «Ετσι πορεύτηκε η ανθρωπότητα, πάντα μέσα στις αντάρες. Ποτέ δεν υπήρχε νηνεμία. Θα περάσουν όλα, το ζήτημα είναι τι κάνει ο καθείς από εμάς με τον χρόνο που του χαρίζεται, διότι αυτός δεν είναι δεδομένος. Δεν διαλέγουμε την εποχή που ζούμε αλλά μπορούμε να καλλιεργήσουμε τον εαυτό μας. Τούτη είναι και η μεγαλύτερή μας υποχρέωση, να έχουμε επίγνωση για να καταλαβαίνουμε και τι συμβαίνει γύρω μας. Σωστά, κυρία Πουρνάρα;» μου έλεγε και μου απευθυνόταν κατά τα γαλλικά ήθη και έθιμα στον πληθυντικό, παρά τις δεκαετίες γνωριμίας. Δεν ήταν η προσωπικότητα που θα εξέφραζε εύκολα γλυκύτητα και αν το έκανε, θα διάλεγε έναν τρόπο απρόσωπο. Όμως μέσα από το διδασκαλικό ύφος και τη ρητορική της ρώμη, ήξερε να σε κατευθύνει εκεί που θα έβρισκες παρηγοριά. Στην ανθρώπινη φύση και στα άχραντα μυστήριά της.

Η πρώτη εικόνα

Πιο συγκινημένη την είχα δει όταν περιέγραφε μια εμπειρία καθοριστική για την πορεία της. Ήταν κοριτσάκι με τη μητέρα της επιβάτιδες σε ένα πλοίο που πήγαινε στην Κωνσταντζα της Μαύρης Θάλασσας. Το καράβι

έκανε στάση στην Κωνσταντινούπολη. Και τότε είδε τη μάνα της να δακρύζει. Όταν τη ρώτησε γιατί κλαίει, εκείνη της έδειξε στον ορίζοντα τον τρούλο. Τότε πρέπει να έκανε το πρώτο βήμα στον μακρύ δρόμο για την εξερεύνηση του Βυζαντίου. Και ό,τι δεν μπορούσε να εκφράσει με τα συναισθήματα –την απώλεια για τη Βασιλεύουσα και τη Μικρασία– θα το έκανε γνώση και μάλιστα μεταδοτική.

Το πένθος για τις χαμένες πατρίδες, νωπό στη γενιά της, δεν θα έμενε πια στην καρδιά αλλά γινόταν το επιστημονικό της αντικείμενο. Θα γινόταν τεκμηρίωση για κάτι που εδαφικά χάθηκε, ζει

Το καράβι έκανε στάση στην Κωνσταντινούπολη. Και τότε είδε τη μάνα της να δακρύζει. Όταν τη ρώτησε γιατί κλαίει, εκείνη της έδειξε στον ορίζοντα τον τρούλο. Τότε πρέπει να έκανε το πρώτο βήμα στον μακρύ δρόμο για την εξερεύνηση του Βυζαντίου.

όμως μέσα από την επιστήμη, ζει στην ψυχή των Ελλήνων. Και εκείνη έδωσε έναν τεράστιο αγώνα για να μην παραμείνει αυτό μια κληρονομιά ρωμαίικη αλλά να γίνει οικουμενική.

Αν κάποιος πρέπει να αποτιμήσει τη μεγαλύτερη συνεισφορά της, νομίζω ότι εκεί πρέπει να

εστιάσει την προσοχή του. Αλλωστε, έλεγε συχνά: «Η ιστορία για μένα δεν είναι επάγγελμα. Είναι βίωμα». Και εμένα τι θα μου λείψει από εκείνη; Ίσως ότι πού και πού έπαιρνε τηλεφώνω να σχολιάσει κάτι που διάβασε στην «Κ». «Αρβελέρ εδώ. Χαθήκατε. Πότε θα περάσετε να τα πούμε;».

Οι καταβολές

Λίγους μήνες ήθελε για να κλείσει έναν ολόκληρο αιώνα ζωής, μέσα στον οποίον πέρασε κυριολεκτικά από τα 40 κύματα. Από βρέφος της είχαν κολλήσει τη ρετσίνα του γρουσουζίκου παιδιού. Ήταν η έκρηξη στη σειρά μιας πολύτεκνης οικογένειας, του εμπόρου Νίκου Γλύκατζη από τη Μουδανιά και της Προυσιώτισσας Καλλιρρόης Ψαλτίδη. Ο πατέρας της είχε δυο καΐκια με τα οποία κατάφερε και μετέφερε την οικογένεια στην Ελλάδα με τη Μικρασιατική Καταστροφή. Την ημέρα όμως που γεννήθηκε το στερνούλι του, η Ελένη, στις 26 Αυγούστου του 1926, και τα δυο βουλίαξαν έξω από τις Φλέβες στην Αττική. Τη φώναζαν «μικρό» ή «κακορίζικο», πού να περνούσε από το μυαλό τους ότι μια μέρα αυτό το πεισματάρικο πλάσμα θα έγραφε το όνομά τους με χρυσά γράμματα στην πνευματική ιστορία του 20ού αιώνα. Η δε τύχη της ξεκίνησε πριν καν δει το φως. Η μητέρα όταν έμεινε έγκυος σκεφτόταν το ένα παραπάνω στόμα σε μια εποχή που ούτε τα πέντε δεν μπορούσε καλά καλά να θρέψει. Ήταν έτοιμη να πάρει την τελειωτική απόφαση, όταν η μαμή της είπε: «Βρε Καλλιρρόη, άσ’ το και αυτό να

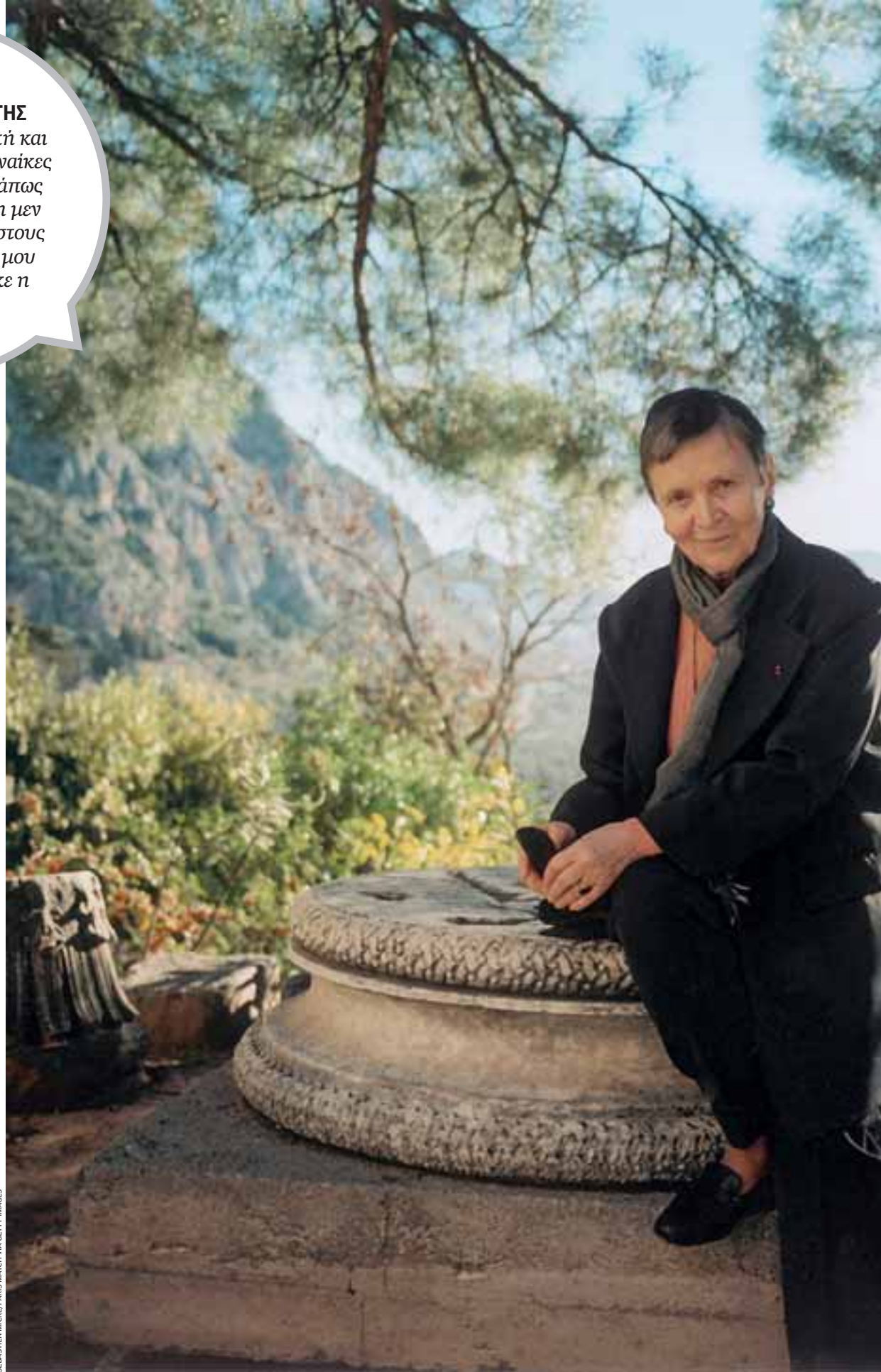
ζήσει, ίσως να βγει το καλύτερο από όλα τα παιδιά σου».

Αν και όλα της τα αδελφία ήταν γεννημένα στην άλλη μεριά του Αιγαίου, εκείνη ήρθε στον κόσμο στον Βύρωνα. Το μικροσκοπικό τους σπίτι ήταν στην οδό Κολοκοτρώνη 21. Η ανέχεια ήταν δεδομένη αλλά και η επιβίωση μαζί. Τα στενά κηπάκια των προσφυγικών άνθιζαν από λουλούδια, οι τενεκέδες φιλοξενούσαν άνθη, οι αλάνες ήταν το ωραιότερο μέρος για παιχνίδι που σπνόνταν μέσα στα κώματα.

Την πάστα της την έδειξε εξ απαλών ονύχων. Ως παιδί έκανε συλλογή από φωτογραφίες του Βενιζέλου. Και όταν πάτησε τα 6, μάζεψε τα πιτσιρικά της γειτονιάς, ανέβηκε δυο σκαλιά παραπάνω από αυτά και κρατώντας μια εφημερίδα τους έβγαλε λόγο για τον πολιτικό που ταυτίστηκε με τη Μικρασία. Εκείνη την ώρα περνούσε ο πατέρας της: «Βρε βλάκα, αν είχε φωτογραφία του Βενιζέλου, θα καταλάβαινες ότι κρατάς την εφημερίδα ανάποδα», της είπε.

Σχολείο και αντίσταση

Η mania με τα γράμματα και την προκοπή –χούι μικρασιάτικο και αυτό– καθόρισε τη στάση της για το σχολείο. Οι γονείς είχαν άσβεστη επιθυμία τα παιδιά τους να μορφωθούν. Αλλωστε ήταν όπως σχεδόν όλοι οι πρόσφυγες αριστοί και άλλος τρόπος κοινωνικής ανόδου δεν υπήρχε. Η Κατοχή και η Αντίσταση έπαιξαν κομβικό ρόλο στη ζωή της. Μπήκε στην ΕΠΟΝ σε ηλικία 14 μόλις ετών με καθοδηγητή τον Χρήστο Πασαλάρη και σταμάτη-

SEBASTIEN MICHELAIS MATCH VIA GETTY IMAGES

ΓΙΑ
ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Οι αποφάσεις οι
μεγάλες παίρνονται όχι
από τα κράτη, αλλά από
αυτούς που παίζουν με
το δολάριο, το φράγκο
και το μάρκο και τις
ισοτιμίες.

1

1. Η Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, το 2004. 2. Στη θάλασσα της Νότιας Γαλλίας με την κόρη της, Μαρί Ελέν. 3. Από τις αγαπημένες συνήθειές της να παίζει τένις τα Σάββατοκύριακα με τον σύζυγό της, Ζακ. 4. Με τη Μαρί Ελέν και τον Ζακ, με τους οποίους επεδίωκε να βρίσκεται κάθε μεσημέρι, ανεξαρτήτως φόρτου εργασίας.

2

3

4

ΓΙΑ
ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Καμιά φορά μου λένε:
“Μα, δεν βλέπετε τις
εσωτερικές πολιτικές διαμάχες
στην Ελλάδα;”. Απαντώ: Ένας
ζωντανός λαός δεν μπορεί
παρά να έχει ζωντανές
διαμάχες.

σε να πηγαίνει σπίτι της για να μην τη συλλάβουν, ενώ και τα αδέρφια της είχαν ήδη οργανωθεί στον αγώνα. Στην ΕΠΙΟΝ ήταν και ο Μάνος Χατζιδάκις, ο οποίος πρόσεξε την ατίθαση νεαρή που φαίνεται ότι τον ενέπνευσε να γράψει το τραγούδι «Για την Ελένη». Τα περί έρωτος του Μάνου της τα αποκάλυψε κάποτε ο ίδιος ο Καραμανλής αλλά και ο Μίκης Θεοδωράκης. Τελειώνοντας το Δ΄ Γυμνάσιο Θηλέων ήθελε να γίνει πολιτικός μηχανικός, αλλά δεν υπήρχαν χρήματα για να μπει στο Πολυτεχνείο και έτσι διάλεξε μια σχολή που δεν ήθελε φροντιστήριο, το Ιστορικό - Αρχαιολογικό.

Στο πανεπιστήμιο έκανε παρέα με όλους τους χαρισματικούς νέους της γενιάς της από άλλες σχολές: με τα αγόρια της Φιλοσοφικής και της Νομικής –τον Λιγνάδη, τον Κοτζιά, τον Σαρβίδη, τον Σκαλιώρα, τον Λαμπρία– και τα δέκα όλα κι όλα κορίτσια του Αρχαιολογικού: τη Λαμπράκη, την Πετσοπούλου, την Τσώση, την Ιωαννίδου, την Τορναρίτη κ.ά. Είχε όμως και μια γνωριμία που δεν θα περίμενε ποτέ να κάνει: «Η βασίλισσα ζητά κάποιον που να ξέρει καλά ελληνικά, ξένες γλώσσες, για μια δουλειά», είπε μια κυρία που επισκέφθηκε τις παραδόσεις. «Κανένας δεν σήκωσε το χέρι, μόνον εγώ», θυμάται η Αρβελέρ και έτσι βρέθηκε εργαζόμενη πλάι στη Φρειδερίκη. Υστερα από λίγο καιρό ένα γράμμα από μια συμφοιτήτριά της ενημέρωνε την υψηλοτάτη ότι η Αρβελέρ είναι η μεγαλύτερη κομμουνίστρια στο πανεπιστήμιο. Η βασίλισσα ουδόλως επιτόηθη. Και η ίδια, πώς

την αντιμετώπιζε ως αριστερή; «Τι μ’ ένοιωζε; Ημουν το φτωχαδάκι του πανεπιστημίου και ήταν η μόνη δυνατότητα να βγάλω κανένα φράγκο. Είχα να βοηθήσω τον γέρο πατέρα μου, τη μάνα μου... Μιλώ για το 1950», είχε πει.

Ο γάμος

Η μεγαλύτερη στροφή στη ζωή της γίνεται το 1953. Αφού εργάστηκε ως ερευνήτρια στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, μετακόμισε στη γαλλική πρωτεύουσα για να συνεχίσει τις σπουδές της. Το Βυζάντιο πια μπαίνει στο πρώτο πλάνο. Γνωρίζει τότε και τον άνδρα της, τον Ζακ Αρβελέρ, από οικογένεια μεγαλοαστική, που ήταν αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού της Γαλλίας. Αρχίζει να συναναστρέφεται με προσωπικότητες της εποχής, τον Πικάσο, τον Σαρτρ, την Μποβουάρ, τον Αραγκόν και πολλούς άλλους. Το 1964 ολοκλήρωσε τη διδακτορική της διατριβή με θέμα «Το Βυζάντιο και η θάλασσα». Εργάστηκε στο Εθνικό Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών της Γαλλίας, στο οποίο έγινε αργότερα διευθύντρια. Η πορεία της ήταν μόνον ανοδική: Εξελέγη καθηγήτρια της Βυζαντινής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, έγινε πρόεδρος του Πανεπιστημίου της Σορβόνης, η πρώτη γυναίκα ύστερα από επτά αιώνες, πρόεδρος της Ακαδημίας και καγκελάριος των Πανεπιστημίων των

Παρισιών, πρόεδρος του Ιδρύματος «Georges Pompidou», του Αμερικανικού Μουσείου Τέχνης, όπως και του Πανεπιστημίου της Ευρώπης. Τα κατάφερε όλα με το σπαθί της: «Στη Γαλλία δεν με θεωρήσανε τη σημαντική Ελληνίδα, απλώς μια ξένη που θα κάνει τη δουλειά καλά», έλεγε για να τονίσει την αξιοκρατία που της έδωσε όλες τις ευκαιρίες της καταξίωσης. Συμπληρώνοντας: «Όσον αφορά τη θέση της γυναίκας σήμερα στην Ελ-

Τα κατάφερε όλα με το σπαθί της: «Στη Γαλλία δεν με θεωρήσανε τη σημαντική Ελληνίδα, απλώς μια ξένη που θα κάνει τη δουλειά καλά», έλεγε για να τονίσει την αξιοκρατία που της έδωσε όλες τις ευκαιρίες της καταξίωσης.

λάδα, αυτό που θα πω είναι ότι δεν είμαι σίγουρη αν οι Έλληνες θα έκαναν αυτό που τόλμψαν να πράξουν μ’ εμένα οι Γάλλοι, δηλαδή να γίνουν υπεύθυνοι όλων της παιδείας και του μεγαλύτερου μουσείου στον κόσμο. Πραγματικά, αμφιβάλλω». Όταν πήρε την κορυφαία θέ-

ση στη Σορβόνη εμφανίστηκε με κίτρινο σμόκιν. Με τους φοιτητές είχε εξαρκής σχέσεις σεβασμού, σε μια περίοδο που οι καθηγητές ήταν απρόσιτοι αυθεντίες. Την ενδιέφερε πάνω από όλα να δώσει στα παιδιά όλα τα εφόδια. Και με το δικό της παιδί; Πώς τα κατάφερνε; Ακόμα και στην εγκυμοσύνη της στη Μαρί-Ελέν χρειαζόταν να διαβάξει και να γράφει. Αλλά πάντα έβρισκε τον χρόνο ώστε να είναι κοντά στον σύζυγο και την κόρη της, η οποία ζει μόνιμα στο Παρίσι.

Σε διαρκή κίνηση

Το συγγραφικό της έργο είναι πλουσιότατο, η συνεπιδράση της στην ανάδειξη του βυζαντινού κόσμου ανεκτίμητη. Ποτέ δεν θέλησε να «κάτσει» σε έναν θρόνο, απόμακρο από τον κόσμο. Ως το τέλος δεν σταμάτησε να δίνει συνεντεύξεις για τη ζωή της. Δεν έλεγε όχι ακόμα και αν ο δημοσιογράφος που την πλησίαζε ήταν παντελώς άγνωστος. Το να τη συναντήσει κανείς ήταν εύκολο. Πολύ συχνά έλεγε ότι πέρα από την επιστήμη κέρδος της ήταν οι συναναστροφές με σπουδαίους ανθρώπους. Εις εξ αυτών ήταν και ο Κωνσταντίνος Καραμανλής με τον οποίον είχε μια καταπληκτική φιλία και ορισμένες ιδέες της βοήθησαν τον εθνάρχη να αντιληφθεί την τεράστια δύναμη της πολιτιστικής διπλωματίας αλλά και των Δελφών. Η ίδια ήταν άλλωστε επικεφαλής για πολλά χρόνια στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών αλλά και στο Δ.Σ. του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης του Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή.

ΑΠΟΨΗ

Μια ιστορικός
στους Δελφούς

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΪΛΟΥ

Το 1962 ένας από τους επιδραστικότερους φιλοσόφους του 20ού αιώνα, ο Μάρτιν Χάιντεγκερ, επισκέφθηκε την Ελλάδα, νοσταλγός και ανιχνευτής σημείων και επιβιωμάτων της αρχέγονης, όπως την θεωρούσε, ολιστικής οντολογικής καταστασιακότητας. Επισκέφθηκε και τους Δελφούς, από τα λίγα μέρη, όπως επισημαίνει, όπου διαισθάνθηκε την εμμενή παρουσία της αρχέγονης ελληνικής αλήθειας που αναζητούσε. Αν και ως προς τις πολιτικές του επιλογές, κυρίως τη δεκαετία του 1930, ο Χάιντεγκερ βρέθηκε στο πλευρό της βαρβαρότητας, κάποιες του σκέψεις και ρήσεις συνεχίζουν να είναι καιρίες, όπως άλλωστε μαρτυρεί το γεγονός ότι κανείς στοχαστής μετά απ’ αυτόν δεν τις αγνοεί. Στην αφήγηση της περιήγησής του στους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας το 1962, επισημαίνει: «Πάνω από την ιστοριογραφία στέκεται η ιστορία. Στην ιστορία κυριαρχεί το πεπρωμένο».

Η Ελένη Αρβελέρ, ως ιστορικός του Βυζαντίου, κατάκτησε κάτι που εξαιρετικά σπάνια επιτυγχάνουν οι μελετητές: πέρα από την «Historie» του Χάιντεγκερ, είναι από τους ελάχιστους ιστορικούς στον συγκεκριμένο χώρο που διέγινωσε και ερμήνευσε το «πεπρωμένο», το Geschick των περιόδων με τις οποίες ασχολήθηκε ως ερευνήτρια. Το καταδεικνύουν αυτό τόσο οι εμπριθείς επιστημονικές της πραγματείες, των δεκαετιών κυρίως 1960 και 1970, όσο και οι λιγότερο εξειδικευμένες αναλύσεις της, πρωτίστως «Η πολιτική ιδεολογία του Βυζαντίου». Ακόμη και σήμερα, τριάντα χρόνια μετά την πρώτη μου ανάγνωση του συγκεκριμένου βιβλίου, όταν το διδάσκω στους δικούς μου πια φοιτητές στο Χάρβαρντ, διαπιστώνω ότι διατηρεί την ερμηνευτική του σφριγηλότητα ακμαιότατη. Γιατί; Διότι αφορά σε θεμελιώδεις πτυχές του «πεπρωμένου» του Βυζαντίου, όπως αυτό μπορεί να ανασυντεθεί, και σε αυτό που ο Βάλτερ Μπένγιαμιν, με όρους πλατωνικούς προσαρμοσμένους στις δικές του αναλυτικές προτεραιότητες, θα όριζε ως την πραγματωθείσα «ιδέα» του Βυζαντίου. Αλλά αυτό που είναι ολωσδιόλου ιδιαίτερο και σπανιότατο στην περιήγηση της Ελένης Αρβελέρ είναι ότι και η ίδια, ούσα όχι μόνο ιστορικός αλλά και μια πολυσχιδής προσωπικότητα των γραμμάτων, συνέβαλε πολύπλευρα στη διαμόρφωση στοιχείων του πεπρωμένου μιας ολόκληρης ιστορίας: της σύγχρονης γαλλικής αλλά και της μεταπολιτευτικής ελληνικής, με τη σκέψη της και με τις θέσεις από τις οποίες υπηρέτησε το κοινό καλό.

Τέτοια ήταν και η επίδραση της προεδρίας της στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών (Ε.Π.Κε.Δ.). Είναι τεράστια τιμή για το Ε.Π.Κε.Δ. που το υπηρέτησε ως πρόεδρος του για 29 χρόνια, μέχρι το 2022, η Αρβελέρ. Ο ρόλος της στη διαμόρφωση, ανάπτυξη και διεθνή προβολή του Ε.Π.Κε.Δ. ήταν καθοριστικός, αφήνοντας βαθιά σφραγίδα στη φυσιογνωμία και τις δράσεις του. Κυρίως η πρώτη της δεκαπενταετία υπήρξε εξαιρετικά γόνιμη. Κατά τη θητεία της και κυρίως άλλων το Έτος Σωκράτη (2001), η διεθνής συνάντηση Απόλλων (2003), το Έτος Περικλέους (2005). Οργανώθηκαν σημαντικά διεθνή

επιστημονικά συμπόσια, συχνά με δική της πρωτοβουλία, όπως «Από τον Διαφωτισμό στις Επαναστάσεις: Ο Ρήγας και ο κόσμος του» (1998), «Μαραθώνας: Η επόμενη ημέρα» (2010), «Το Βυζάντιο στην ιστορική συνέχεια» (2011), «Το Πανεπιστήμιο στην Ευρώπη: Από την Ακαδημία του Πλάτωνα στη Χάρτα της Μπολόνια» (2012). Στον τομέα των εικαστικών προγραμμάτων οργανώθηκαν εμβληματικές ομαδικές εκθέσεις όπως «Η κληρονομιά του Απόλλωνα», «Κίονες και πεσσοί», κ.λπ. Με δική της πρωτοβουλία οργανώθηκε στους Δελφούς η έκθεση «Α. Μαγο: Ένας Έλληνας στο Παρίσι» (Αντώνης Μαλλιαράκης) το 2008 και χώρα σε ενέργειές της το Κέντρο απέκτησε το 2015 την πολύ αξιόλογη συλλογή 21 έργων του Μαγο, δωρεά της Lucilla Mussini-Bombieri στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών. Είχε επίσης φροντίσει για την ένταξη του Κέντρου στο μεσογειακό πολιτιστικό πρόγραμμα Strabon, που είχε καθιερώσει το υπουργείο Πολιτισμού της Γαλλίας.

Χωρίς αμφιβολία, τα επιτεύγματα αυτά της Ελένης Αρβελέρ στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών χρωστούν πολλά στους αφοσιωμένους συνεργάτες της και συνεργάτιδές της σε αυτό, όλα τα χρόνια της θητείας της, πολλοί και πολλές από τους οποίους συνεχίζουν να το υπηρετούν μέχρι σήμερα. Ωστόσο, ως το παραδεχθούμε και ως θυμηθούμε, παραλλάσσοντάς τον, τον Θουκυδίδη, τον πρώτο ιστορικό που κατέγραψε τόσο διεισδυτικά το Geschick της δικής του εποχής: η δημιουργική «αρχή» της Ελένης Αρβελέρ υπήρξε ουσιαστικά μιας γυναίκας αρχή.

Ο ρόλος της στη διαμόρφωση, ανάπτυξη και διεθνή προβολή του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου ήταν καθοριστικός.

Αποτελεί μεγάλη τιμή για εμένα που την διαδέχθηκα στην προεδρία του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών σε μια περίοδο γεμάτη ποικίλες προκλήσεις, αλλά και ελπίδες και προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη των πρωτοβουλιών του διεθνούς εμβέλειας. Αλλά μεγαλύτερη ακόμη τιμή είναι που τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια αναπτύξαμε έναν στενό πνευματικό δεσμό και ουσιαστική φιλία. Από τα πιο συγκινητικά πράγματα που έχω βιώσει στη μέχρι τώρα πορεία μου ήταν όταν για πρώτη φορά με αποκάλεσε «γιο» της.

Η παρακαταθήκη της στην έρευνα και στον ελληνισμό θα συνεχίζουν να εμπνέουν ιστορικούς αλλά (και αυτό είναι το πιο σπουδαίο) τους Έλληνες εν γένει, για πολλές ακόμη γενεές – βεβαίως θα εμπνέουν και εμένα και όλους τους συνεργάτες μας στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, που στο μέτρο του δυνατού προσπαθούμε να τιμούμε και να φανόυμε αντάξιοι της απαράμιλλης κληρονομιάς της: οι Βυζαντινοί χρησιμοποιούσαν μία από τις πιο ευγλωττες και ευφάνταστες, συμπυκνωμένες μεταφορές στην ελληνική γλώσσα για να χαρακτηρίσουν τέτοιες σχέσεις αμφίδρομης έγνοιας: «άντιπελάργωσις».

Καλό σου ταξίδι, αγαπημένη μου Κυρία Αρβελέρ.

Ο κ. Παναγιώτης Ροΐλος είναι καθηγητής Νεοελληνικών Σπουδών, κάτοχος της έδρας «Γιώργος Σεφέρης» και καθηγητής Συγκριτικής Λογοτεχνίας στο Χάρβαρντ, πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών.

ΕΛΕΝΗ ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ
1926 - 2026

ΓΙΑ
ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
Νομίζω ότι το
μεγαλύτερο κρίμα
στην ιστορία και στην
ιστοριογραφία, δεν είναι
μόνο να γράφεις
ψέματα, είναι η
σιωπή.

«Εβγαλε» το Βυζάντιο από τα ακαδημαϊκά αμφιθέατρα

Πώς κατάφερε με τα βιβλία και τις ομιλίες της
να καταστήσει το ευρύ κοινό κοινωνό της Ιστορίας
και του πολιτισμού της περιόδου

ΓΙΑ
ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ
Για τους νέους
είμαι αισιόδοξη
γενικά. Εχουν ένα είδος
λεβεντιάς σε πράγματα
που εμείς ούτε τα
σκεφτήκαμε
ποτέ.

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

Τις τελευταίες δεκαετίες, αρκετοί διακεκριμένοι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και επιστήμονες μας έδωσαν με το έργο τους τη δυνατότητα να κατανοήσουμε πληρέστερα τη βυζαντινή Ιστορία και να τη μελετήσουμε με τη μέγιστη δυνατή αντικειμενικότητα. Εξέχουσα θέση ανάμεσά τους κατέχει η Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ.

Μάλιστα, η Γλύκατζη-Αρβελέρ επιχείρησε μέσα από αρκετά γραπτά, ομιλίες και συνεντεύξεις της, να καταστήσει κοινωνό της Ιστορίας και του πολιτισμού του Βυζαντίου το κοινό, που δεν είχε την ευκαιρία να φοιτήσει στα ακαδημαϊκά αμφιθέατρα προκειμένου να διδαχθεί Ιστορία. Μέλημά της ήταν να εξηγήσει, με τρόπο απλό και κατανοητό, τη σπουδαιότητα και την ακτινοβολία του Βυζαντίου σε ένα ευρύτερο κοινό.

Το βιβλίο της «Γιατί το Βυζάντιο» υπηρετεί αυτή την επιδίωξη και αποτελεί μια από τις πλέον ενδιαφέρουσες προσπάθειες της σύγχρονης ελληνικής βιβλιογραφίας να παρουσιάσει την ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με τρόπο προσιτό στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό. Το έργο επιδιώκει να καλύψει ένα σημαντικό κενό: την έλλειψη μιας συνοπτικής, αλλά ουσιαστικής εικόνας του Βυζαντίου για όσους δεν διαθέτουν εξειδικευμένη ιστορική κατάρτιση.

Άμεσα και αφηγηματικά

Από την πρώτη κιόλας σελίδα ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται ότι δεν πρόκειται για ένα τυπικό επιστημονικό σύγγραμμα, καθώς η συγγραφέας επιλέγει μια πιο άμεση, βιωματική και αφηγηματική προσέγγιση, βασισμένη στην πολυετή διδακτική της εμπειρία στη Σορβόννη. Η ίδια δίνει το στίγμα του έργου στον πρόλογο:

«Ένα κείμενο για το Βυζάντιο χωρίς επιστημονικές απαιτήσεις [...] το πόνημα αυτό απευθύνεται σε όσους από τους Νεοέλληνες ταλανίζονται με το πρόβλημα

της ελληνικής ιστορικής συνέχειας και στους ξένους (κυρίως τους Δυτικοευρωπαίους και τους Αμερικανούς βλαστούς τους) που αρκούνται στην επιλεκτική γνώση του παρελθόντος τους, άσχετα από κάθε ιστορική πραγματικότητα και με μόνο μέλημα τη δικαίωση μιας σύγχρονης πολιτικής προσέγγισης, που υπαγορεύουν συμφέροντα και

Το βιβλίο της «Γιατί το Βυζάντιο» αποτελεί μία από τις πλέον ενδιαφέρουσες προσπάθειες της σύγχρονης ελληνικής βιβλιογραφίας να παρουσιάσει την ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με προσιτό τρόπο.

ενδιαφέροντα, ξένα συχνά από την ιστορία και το αντικείμενό της. [...] Στόχος μου λοιπόν ναβάλω, κατά το δυνατόν, έστω εκ του πλάγιου και λάθρα σχεδόν, το Βυζάντιο στη θέση που τα επιτεύγματα του μας υπαγορεύουν: να πω συνοπτικά, εννοώ, αυτά που το αναδεικνύουν ως την πρώτη ευρωπαϊκή αυτοκρατορία και που εξηγούν, όχι μόνο το πολιτιστικό μεγαλείο του (και αυτό ανεπαρκώς ακόμη γνωστό), αλλά και την ασυνήθη για παγκόσμια δύναμη (όπως ήταν κάποτε το Βυζάντιο) μακροβιότητα του. Φυσικό επακόλουθο η πλούσια ακτινοβολία του Βυζαντίου σε εκτενέστατη γεωγραφική βάση (εκτός από τα Βαλκάνια και τη Ρωσία, καλύπτει και ευρύ χώρο στη Μέση Ανατολή) και με επιβιώσεις που δημιουργούν πολιτιστική αλληλεγγύη ανάμεσα σε λαούς ξένους κατά

τα άλλα, αλλά και συχνά εχθρικά διακείμενους μεταξύ τους.

»Με αυτό το σκεπτικό ως προτεραιότητα, η επιλογή των θεμάτων που ανέπτυξε και ανέλυσε εδώ (πλην του ιστορικού πλαισίου που προτείνω σαν καμβά, θα έλεγα, του κεντήματος) σχετίζεται κυρίως με φαινόμενα μακράς διάρκειας, που μπορούν κάπως να ερμηνεύσουν αντιδράσεις ατομικές ή ομαδικές των Βυζαντινών απέναντι στις προκλήσεις του καιρού τους και ίσως και να εξηγήσουν το «Γιατί» της βυζαντινής πολιτικής εμβέλειας σε δεδομένη στιγμή. Ίδού λοιπόν η έννοια του τίτλου «Γιατί το Βυζάντιο». Το ερωτηματικό εξυπακούεται, γιατί καμιά απάντηση δεν μπορεί βέβαια να είναι οριστική».

Ο τίτλος «Γιατί το Βυζάντιο» μόνο τυχαίος δεν είναι αντακλά το βασικό ερώτημα που θέτει η συγγραφέας τόσο στον εαυτό της όσο και στον αναγνώστη: γιατί αξίζει να μελετήσουμε το Βυζάντιο και ποια είναι η σημασία του για εμάς σήμερα; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό, βέβαια, δεν μπορεί να περιοριστεί στις σελίδες ενός μόνο βιβλίου. Για τον λόγο αυτό, η Αρβελέρ αναπτύσσει μια σειρά από καίρια σημεία, τα οποία αναδεικνύουν την πολιτική, πολιτιστική και ιδεολογική σημασία του Βυζαντίου, με τρόπο κατανοητό για τον αναγνώστη.

«Βυζάντιο» και «Βυζαντινός»

Η Αρβελέρ ξεκινά τη συγγραφή της με μια ιστορική επισκόπηση της υπερχίλιετούς βυζαντινής Ιστορίας, αναφερόμενη αρχικά σε ορισμένους βασικούς όρους που χρησιμοποιούμε: «Οι όροι «Βυζάντιο» και «Βυζαντινός», που περιγράφουν την περίοδο της μεσαιωνικής ιστορίας των χωρών που αποτέλεσαν την αυτοκρατορία, την οποία σήμερα ονομάζουμε καταχρηστικά Βυζαντινή, εφευρέθηκαν από τους

πρώτους μελετητές της εποχής και της περιοχής αυτής. Καθολικοί ιερωμένοι, οι οποίοι αρνήθηκαν, για λόγους ιδεολογικούς, να ονομάσουν την αυτοκρατορία των σχισματικών, πάντα κατ' αυτούς, ορθοδόξων χριστιανών, με το επίσημο όνομά της, που ήταν το Ρώμη και ρωμαϊκή πολιτεία. Το ευγενές αυτό όνομα παρέπεμπε, έλεγαν, στην καθολική Ρώμη και όχι στην Κωνσταντινούπολη. Η ονομασία Αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης, που θα μπορούσε κάλλιστα να χαρακτηρίσει τη Βυζαντινή αυτοκρατορία, αποκλείστηκε και αυτή, γιατί ανήκε, πάντα κατά τους Bollandistes, στην αυτοκρατορία που ίδρυσαν με αυτό το όνομα οι σταυροφόροι όταν κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη το 1204, αυτοκρατορία που διήρκεσε έως το

1261, όταν δηλαδή ο Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος ανακατέλαβε την Κωνσταντινούπολη [...] Ρώμη, λοιπόν, ονομαζόταν η αυτοκρατορία του Βυζαντίου –οι «έξω Ρώμης» είναι οι εκτός αυτοκρατορίας για τους Βυζαντινούς–, Ρωμανία και όχι Ρουμανία τα εδάφη που την απαρτίζουν, και βέβαια Ρωμαϊκή πολιτεία, Ρωμαϊκό κράτος και Ρωμαίοι οι πολίτες του. «Πιστός εν Χριστώ τω Θεώ βασιλεύς και αυτοκράτωρ Ρωμαίων» ο κάθε αυτοκράτορας –αυτός είναι ο επίσημος τίτλος του βυζαντινού αυτοκράτορα ως το τέλος της αυτοκρατορίας, ως το 1453, τίτλος που αντικατέστησε το Imperator μετά την επικράτηση της ελληνικής γλώσσας. Και το μεν βασιλεύς δήλωνε την

οικειοποίηση από τη βυζαντινή καγκελαρία, μετά την κατάλυση από τον αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641) της Περσικής αυτοκρατορίας, του τίτλου Βασιλεύς βασιλέων του Πέρση μονάρχη, ενώ ο χαρακτηρισμός «Ρωμαίων», ονομασία που για τους Βυζαντινούς ήταν αυτονόητη, προστέθηκε στον αυτοκρατορικό τίτλο, μετά τη διαμάχη με την Αγία Ρωμαϊκή αυτοκρατορία των Οθωμανιδών, που ιδρύθηκε μετά τον Καρλομάγνο, δηλαδή τον Κάρολο τον Μέγα των Δυτικών, αυτού που στέφθηκε αυτοκράτωρ από τον πάπα Λέοντα Γ΄ στη Ρώμη το 800. Το όνομα Ρωμαίος στον τίτλο του βυζαντινού αυτοκράτορα υπογράμμισε το ότι μοναδικός

ΓΙΑ
ΤΗ ΣΟΡΒΟΝΝΗ
Το πιο δύσκολο
απ' όλα ήταν να με
εκλέξουν στη Σορβόννη
ως καθηγήτρια, γιατί
ήμουν γυναίκα, ήμουν
ξένη και ήμαστε τρεις
υποψήφιοι.

1

2

3

1. Η Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ παραδίδει μαθήματα ελληνικών στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, το 1984. **2.** Με τη Σίμν Βέλ το 2004 στο συμπόσιο με τίτλο «Να ξανασκεφτούμε τον Πολιτισμό», στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. **3.** Στο γραφείο της στο πανεπιστήμιο. **4.** Ο Γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Μπεράν της απονέμει τον Χρυσό Σταυρό της Λεγεώνας της Τιμής.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΧΑΣΜΟΥΣ

Οι μεγαλύτερες μάχες και οι μεγαλύτεροι αγώνες, είναι μεταξύ ανθρώπων που ήταν σχεδόν αδέρφια.

4

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ
Φτιάσαμε στο σημείο της αρχαιοπληξίας και της αρχαιομανίας και ξεχάσαμε ότι η αρχαία σκέψη είναι και κληρονομιά όλων των Ευρωπαίων.

Η μακροβιότερη αυτοκρατορία της παγκόσμιας ιστορίας

αυτοκρατορία δεν είναι το μόνο ειδοποιό χαρακτηριστικό της νέας Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Η πρεσβυτέρα Ρώμη παρέδωσε τα σκήπτρα στη νεωτέρα, για λόγους που σημάδεψαν την παγκόσμια Ιστορία της εποχής, μιας εποχής κατά την οποία η Μεσόγειος διεκδικούσε το μονοπώλιο, θα λέγαμε, της Ιστορίας».

Σε άλλο σημείο του βιβλίου δίνει κι έναν πιο σύντομο ορισμό: «Βυζάντιο είναι η εκχριστιανισμένη και εξελληνισμένη Ρωμαϊκή ανατολική αυτοκρατορία, με την Κωνσταντινούπολη για πρωτεύουσα».

Μέσα σε λίγες σελίδες κατορθώνει να παρουσιάσει τα περίπου χίλια εκατό χρόνια ζωής της αυτοκρατορίας. Ανταποκρινόμενη στο πνεύμα του βιβλίου, ανατρέπει, χωρίς περιττές λεπτομέρειες, στους σημαντικότερους σταθμούς της βυζαντινής Ιστορίας, τους οποίους αξίζει να γνωρίζει κανείς, ακόμη και ο αναγνώστης που δεν θα επιδιώξει περαιτέρω μελέτη.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι, σε ένα έργο μη αυστηρά ακαδημαϊκού χαρακτήρα, αφιερώνει εκτενή αναφορά στην περίοδο από την Αλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους της Δ΄ Σταυροφορίας το 1204 έως την επάνοδο των Βυζαντινών στην πόλη το 1261. Πρόκειται για μια περίοδο που ουσιαστικά δεν διδάσκεται στα σχολεία ή προσεγγίζεται συνοπτικά και επιφανειακά, παρότι είναι ιδιαίτερα σημαντική για την κατανόηση της συνέχειας της ιστορικής πορείας του ελληνισμού μέσα στους αιώνες.

Παράλληλα, εξετάζονται οι σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Κωνσταντινούπολης και των επαρχιών, καθώς και οι σχέσεις του Βυζαντίου με άλλους λαούς και δυνάμεις – φίλιες ή εχθρικές – και ο τρόπος με τον οποίο αυτές επηρέασαν την πολιτική σταθερότητα και την πολιτισμική του εξέλιξη.

Η ιστορικός κατόρθωσε να επαναποθετήσει το Βυζάντιο στη θέση που του αρμόζει – όχι ως ένα απομονωμένο ή δευτερεύον φαινόμενο, αλλά ως κεντρικό πυλώνα της ευρωπαϊκής και μεσογειακής ιστορικής συνέχειας.

*

Τα αποσπάσματα προέρχονται από συνέντευξη της Ελένης Γλύκατζη-Αρβελέρ, που δημοσιεύθηκε την 1η Νοεμβρίου 1992 στο ένθετο «Επτά Ημέρες» της Καθημερινής.

Τα αποσπάσματα που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από το βιβλίο «Γιατί το Βυζάντιο» (εκδ. Μεταίχμιο, 2012).

Η Αρβελέρ δεν αφήνει τίποτε μετέωρο στο κείμενό της. Όσα γράφει μπορεί να διατυπώνονται με απλότητα, στηρίζονται όμως στα ιστορικά δεδομένα. Αφιερώνει, για παράδειγμα, αρκετές σελίδες για να σκιαγραφήσει την εικόνα του αυτοκράτορα και τις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας, καταλήγοντας: «Ιερός ο αυτοκρατορικός θεσμός στο Βυζάντιο, ιερό κατά δύναμη και το πρόσωπο του αυτοκράτορα. Εγκλημα καθοσιώσεως αποτελεί κάθε εγχείρημα ενάντια στον ενθronισμένο βασιλέα, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι ο αυτοκράτορας μετέχει της ιεροσύνης. Αυτοκρατορία και ιεροσύνη κράτησαν πάντα στο Βυζάντιο ρόλους διακριτούς, παρ' όλες τις προσπάθειες πότε κάποιου αυτοκράτορα και πότε κάποιου πατριάρχη να διεκδικήσουν αλλότριες δικαιοδοσίες». Παρουσιάζει, ακόμη, με σαφήνεια και συντομία τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε το Βυζάντιο, ώστε να καταστεί η μακροβιότερη αυτοκρατορία της παγκόσμιας ιστορίας: «Διοίκηση ρωμαϊκής έμπνευσης, θρησκεία και εκκλησία χριστιανική, και ελληνόφωνη, ελληνοπρεπής πνευματική κίνηση και διανοήση είναι τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του Βυζαντίου· και αυτό ήδη από την αυγή της ύπαρξής του. Από αυτήν την άποψη το Βυζάντιο είναι όχι μόνο μια βέβαιη ευρωπαϊκή πολιτική ενότητα, αλλά σίγουρα η πρώτη ιστορικά ευρωπαϊκή αυτοκρατορία».

Στρεβλή εικόνα

Μέσα σε δύο παραγράφους τονίζει τόσο τη σημασία του Βυζαντίου για την ελληνική Ιστορία όσο και τη στρεβλή εικόνα που διαμορφώθηκε γι' αυτό στη συνείδηση των Νεοελλήνων: «Αδιάσπαστος κρίκος το Βυζάντιο ανάμεσα στον αρχαίο [στον ελληνιστικό κυρίως ελληνισμό] και στον σύγχρονο, η ιστορία του εξηγεί την ειδοποιό ψυχοσύνη των Νεοελλήνων και καθορίζει τη σχέση τους με την Ευρώπη και τα Βαλκάνια, υπαγορεύοντας, υπόγεια έστω και λάθρα, τη δια-

χείριση, από την πολιτεία, αλλά και από τους απλούς πολίτες, του «ένδοξου» παρελθόντος. Ξένο βέβαια τελείως το βυζαντινό επίτευγμα από την κυρίαρχη πεποίθηση ότι το Βυζάντιο αποτέλεσε ένα χιλιόχρονο θεοκρατικό σκοταδιστικό σχήμα, πλήρες από ανατολικό δεσποτισμό.

»Παρεξηγημένο λοιπόν το Βυζάντιο... Παρεξηγημένο ιδιαίτερα όταν το συγκρίνουν με το αρχαιοελληνικό μεγαλείο, έστω και αν αναγνωρίζεται έτσι η ιστορική συνέχεια του ελληνισμού. Παρεξηγημένα τα πνευματικά του ενδιαφέροντα και οι διανοούμενοί του, που προέρχονται αποκλειστικά σχεδόν από τις εκκλησιαστικές τάξεις».

Μέσα από την αφήγησή της ο αναγνώστης κατανοεί ότι η βυζαντινή εποχή δεν υπήρξε ούτε μια σκοτεινή περίοδος ούτε μια απλή ενδιάμεση φάση ανάμεσα στην αρχαιότητα και στον νεότερο κόσμο. Αντιθέτως, αποτέλεσε μια ιστορικά πραγματικότητα με βαθιά επίδραση στον ευρωπαϊκό και στον παγκόσμιο πολιτισμό, με στρατιωτική, ιδεολογική και θεσμική ισχύ, καθώς και με καθοριστική συμβολή στη διαμόρφωση των εννοιών της ταυτότητας, της εξουσίας και της κοινωνικής οργάνωσης:

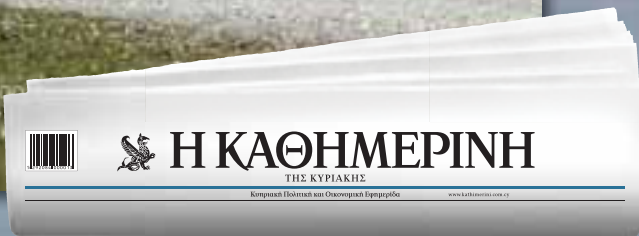
«Σχολαστικισμός, λογιοτατισμός και σκοταδισμός ταυτίζονται σχεδόν σήμερα με τον βυζαντινισμό για να περιγράψουν μια περιπλοκή σκέψη, που αποστασιοποιήθηκε από το αρχαίο ορθολογιστικό πνεύμα, και από την ανθρωπιστική ενατένιση της κλασικής παιδείας· θέσεις ακραίες αυτές δηλώνουν πασιφανώς την άγνοια του βυζαντινού κατόρθωματος. Λίγοι άλλωστε γνωρίζουν [ακόμη και στην Ελλάδα] τη βαθιά προσήλωση των Βυζαντινών στις ανθρωπιστικές αρχές. [...] Ενδεικτικά αναφέρω ότι η βυζαντινή νομοθεσία απαγορεύει το «μετά βασάνων εξετάζεσθαι» (είμαστε παρασάγγες μακριά από τις συνθήκες της Ιερής Εξέτασης των Δυτικών) και ότι η περιώνυμη βυζαντινή διπλωματία είχε ως αρχή την εξυπηρέτηση της παγκόσμιας ειρήνης, σύμφωνα με τον τίτλο του

«Ειρηνοποιού», τον οποίο έφερε ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου, αλλά και τη διατήρηση του «status quo» που εγγυόταν την Pax Romana».

Διατυπώνει, επίσης, τον προβληματισμό της για το γεγονός ότι το Βυζάντιο παραμένει σχεδόν άγνωστο στους Νεοέλληνες: «Η νεοελληνική πρωτεύουσα Αθήνα, που παρά την αρχαία της δόξα δεν ήταν στο Βυζάντιο παρά ένα ταπεινό πόλη, όπως γράφει στο τέλος του 12ου αιώνα ο μητροπολίτης Μιχαήλ Χωνιάτης [ο κακώς λεγόμενος Ακομινάτος], εκδικήθηκε την Κωνσταντινούπολη, που για να υπογραμμίσει το κλέος της ονομάστηκε Νέα Ρώμη, Νέα Ιερουσαλήμ, Νέα Σιών, αλλά ουδέποτε «Νέαι Αθήναι», επωνυμία που ήταν καταδικαστέα λόγω του ειδωλολατρικού μεγαλείου της αρχαίας Αθήνας. Ψυχαναλυτικά σχεδόν η νεοελληνική παράδοση και παιδεία, με την Αθήνα ως αναφορά, αγκιστρώθηκαν στο μεγαλείο της αρχαιότητας, αυτό το παγκόσμια πα αναγνωρισμένο, παραγνωρίζοντας όμως και αγνοώντας ολόκληρο σχεδόν το έργο του χιλιόχρονου και «ένδοξου», όπως έγραψε ο Καβάφης, βυζαντινισμού. Μένει όμως το βυζαντινό κατόρθωμα ζωντανό σαν θεμέλιο της εθνικής ταυτότητας κάθε Βαλκάνιου, αλλά και σαν ζήτημα και προσήλωση στις αρχές που στηρίζουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό ως τα σήμερα. Εννοώ τη χριστιανιστική, τη ρωμιοσύνη και την ελληνοσύνη, που αναδεικνύουν ως πρώτη ευρωπαϊκή αυτοκρατορία την αυτοκρατορία του ελληνισμού των μέσων χρόνων».

Εν κατακλείδι, με το έργο αυτό, η ιστορικός κατόρθωσε όχι μόνο να παρουσιάσει το Βυζάντιο σε ένα ευρύτερο κοινό, αλλά και να το επαναποθετήσει στη θέση που του αρμόζει στον παγκόσμιο ιστορικό και πολιτισμικό χάρτη – όχι ως ένα απομονωμένο ή δευτερεύον φαινόμενο, αλλά ως κεντρικό πυλώνα της ευρωπαϊκής και μεσογειακής ιστορικής συνέχειας.

Ο κ. Χρήστος Αγγελόπουλος είναι υποψήφιος διδάκτωρ Βυζαντινής Ιστορίας.

4ΤΡΟΧΟΙ

**ΔΡΟΜΟΙ & ΠΙΣΤΕΣ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΞΑΝΑΓΡΑΦΕΤΑΙ**

**ΚΥΡΙΑΚΗ
1/3**

